

א. דיני רשויות ומחיצות מדאורייתא.....א

- א.....רה"ר ורה"י.
- ב.....רה"ר מדאורייתא דין המחיצות.
- ג.....רה"ר כיצד נעשה רה"י ובענין בקיעת רבים.
- ד.....פסי ביראות.
- ה.....שיעור רה"י וחורי רה"י.
- ו.....רה"י דאורייתא (באופן שאסור בטלטול מדרבנן) אם מהני לטלטל מתוכה לכרמלית
- ז.....(בתוך ד"א).
- ח.....כרמלית.
- ט.....מקום פטור.

ב. דיני המחיצות בחצר ובמבוי.....לד

- לד.....כללי.
- לד.....ממה עושים מחיצה.
- לז.....תל המתלקט ומחיצה באלכסון.
- לז.....תל חמשה ע"ג תל תל חמשה, ומחיצה ע"ג תל, ומחיצה ע"ג בור, וצירוף ב' מחיצות
- לט.....שרחוקות זו מזו.
- מא.....מחיצה שעומדת ברוח מצויה.
- מא.....מחיצת ארעי אם מבטלת מחיצה או מחלקת רשות וכיו"ב, ודין מחיצה לחומרא.
- מב.....מחיצה שמתבטלת ע"י שהמים נקרשים או ע"י דבר עראי.

ג. בדין עומד מרובה ופרוץ מרובה והמסתעף.....מג

- מג.....עומד מרובה על הפרוץ, ופרמ"ר על העומד.
- מו.....פרוץ כעומד.
- מח.....פירצת עשר.
- מט.....עומ"ר בערב.
- נא.....עומ"ר מב' רוחות (ופרמ"ר מצד אחד), ועומ"ר ע"י צירוף כמה עומדין.
- נג.....אתי אורא.
- סא.....פס שעומד לאורך אם אמרינן ביה א"א.
- סב.....עומד אם מהני להשתמש בו כמה פעמים לסתום כמה פרצות.
- סג.....עומ"ר אם עושה עומ"ר, ובדין עומ"ר לפירצת עומ"ר.
- סג.....רשות עגולה ופרצה בקרן זוית ומחיצות באלכסון ושאינן מכוונות זה כנגד זה.
- סח.....צירוף מחיצות שאינם ביושר אם עושים עומ"ר וכיצד עושים עומ"ר.
- עא.....רה"י עושה מחיצתא ועומ"ר.

סילוק מחיצות ע"י עומ"ר וצו"ה והמסתעף, ועמ"ר מבחוץ..... עג
 בכח מחיצת עומ"ר לחלק רשות וכיו"ב ודין עומ"ר לחומרא..... עה
 מחיצה תלויה..... עו
 עומ"ר ביותר מב"ס ביישוב..... עז

ד. לבוד..... עז

ה. דיני צוה"פ..... עט

פרטי דין צוה"פ..... עט
 שיעור צוה"פ..... פב
 דין הלחי (פצימין) והקנה שעל גביו..... פג
 צו"ה העומד מאליו, וצו"ה שנעשה לחיזוק תקרה..... פו
 בין הלחיים ותוך הצו"ה, אם חודו הפנימי סותם או חודו החיצון..... פז
 צו"ה הנראה מבחוץ ושווה מבפנים, והמסתעף..... פח
 ראשי כתלים וראש תקרה..... צא
 צו"ה שהלחיים ברשות אחרת..... צד
 פתחי שימאי..... צה
 צוה"פ בפירצה י', ובד' רוחות, ובדין צו"ה בבקעה..... צז
 גידודי שתוך צו"ה ודין חלון..... קג
 דיני חלל שתוך צוה"פ, ודיני מחיצה שתוך הצוה"פ ומחוץ לצוה"פ, ודין רשות שגבוה
 מן הצו"ה או שנמוכה הימנו..... קג
 דין כותל, חריץ, עומ"ר, צוה"פ, פי תקרה, המחלקים צו"ה..... קו
 צו"ה באויר - אם בעינן שיהא הצוה"פ סמוך לדופן..... קח
 צו"ה מן הצד..... קי
 צוה"פ כמין כיפה ובאלכסון..... קיג
 מחיצה של צו"ה לחלק רשות, ודין צו"ה להחמיר..... קיט
 צוה"פ אם עושה עומ"ר, ואם מהני עומ"ר לצו"ה..... קיט

ו. פי תקרה..... קכא

ז. תיקון חצר ומבוי..... קלו

דין תיקון רוח רביעית בחצר ובמבוי..... קלו
 דיני החצר והמבוי הניתרים בלו"ק ופס..... קלז
 לחי וקרה משום היכר או משום מחיצה..... קמז
 דיני רוח רביעית והפתח בחצר ובמבוי..... קמח
 מבוי מפולש ודין פרצה מצידו ומראשו, ודין בקיעת רבים..... קמט

מבוי עקום כמין גא"ם וכמין ח'..... קנד
 פירצה בראשו ומצידו היכא דלא בקעי בה רבים, ודין ב' פתחים בראש המבוי..... קסא
 תיקון המבוי והחצר לחלק דיורים..... קסה
 מבואות של זמנינו..... קסז
 דין תיקון לחי ופס - כללי..... קסט
 דיני תיקון לחי..... קעא
 דיני תיקון ב' לחיים ופס ד'..... קעח
 דיני תיקון קורה..... קפב
 הלחי בעינן שיהא נר' מבפנים, ודי לחי הנראה מבחוץ ולחי שחוץ למבוי, ומחיצה
 שמפסקת בין הלחיים, והמסתעף..... קפד
 בין הלחיים ותחת הקורה..... קצח
 סוף מבוי..... רה

ח. קרפף..... רז

גדר מקום שהוקף לדירה..... רז
 איזה דברים מועילים לחלק את הקרפף שלא יהא סאתיים..... רח

דיני מחיצות ופרטיה (לפ"ר)

א. דיני רשויות ומחיצות מדאורייתא

רה"ר ורה"י

- א. איזהו רה"ר סרטיא ופלטיא גדולה^א ומבואות המפולשים^ב סרטיא היינו מסילה ההולכת מעיר לעיר, ופלטיא היינו רחבה של עיר ששם מתקבצים רבים לסחורה תדיר^ג.
- ב. ומבואות המפולשים היינו מקום שהרבים עוברים שם משער לשער^ד ומכוון אל מחוץ למדינה^ה ומפולש לסרטיא מכאן וסרטיא מכאן, וה"ה במפולשים בתוך העיר מסרטיא לסרטיא^ו כזה [55].
- ג. י"א דבעינן שיהא מפולש ביושר בלא עיקום^ז, ולפיכך אם מבוי שהוא עקום ואינו מפולש זה כנגד זה ביושר אינו רה"ר, ולפיכך ברחובות דידן שרובם משולבים זב"ז

הערות

- ^א ויל"ד מהו הלשון גדולה, ומשמע מינה דאתי למימר דאין לזה שיעור, אלא כפי הענין, ובריטב"א שבת סס מבואר דלשון גדולה אזיל אף על סרטיא, ועי'.
- ^ב שבת ו' א'. ועי' ר"מ פי"ד מהלכו' שבת ה"א סהוסף סס מדברות ועיירות, ובאחרונים תמהו על דבריו בזה, ועי' חזו"א סי' ס"ב סק"י מש"כ לט"ס בר"מ.
- ^ג רש"י שבת סס ובראשונים סס. ועי' ביהגר"א סי' שמ"ה ס"ק י"ד.
- ^ד בעיר שיש בה חומה, עי' רש"י עירובין ו' א' בד"ה ר"ה, ונ"ט א' בד"ה לחי, ולשון זה איתא בהרבה מן הראשונים עי' רשב"א בעבוה"ק ס"ב ס"ד ובעו"ר, ובריטב"א שבת ו' א' סיים ע"ז להכי הוא בירושלמי אבל לא הסכימו בזה כל המפרשים, ולא נתבאר לן מי הם המפרשים הללו (עי' חו"צ). ועי' שו"ע סי' שמ"ה ס"ז, וה"ה בעיר שאין לה חומה בכל המבואות המפולשים. ועיקר דין זה לכאור' הוא נלמד מעירובין נ"ט, דמבואר שם דבעיר של רבים שאין אלא פתח אחד מערבין את כולה, ומשמע דבשביל שיהא רה"ר בעינן שיהא לה ב' פתחי, עי' רש"י סס, עי' ביהגר"א סי' שמ"ה ס"ק ט"ו. וברש"י ובעו"ר איתא דבעינן דומיא דגלי מדבר, ובחז"ב סס נתקשה היכן מצינו כה"ג דגלי מדבר, ועי"ש מה שביאר שכן היה בדרך הליכתו, וכ"ע, ולו"ד נ"ל דמחנה ישראל היו דרכים שהיה להם דין רה"ר, ועי'.
- ^ה רמב"ן עירובין נ"ט.
- ^ו רש"י שבת ו' א' בד"ה המפולשים, ושם הגי' פלטיא ועי'.
- ^ז יעוין בראשונים עירובין ו' ב' בליור שכ' סס, ואף שלא נתפרש בדבריהם להדיא דאם הוא ט"ז אמה דהוא רה"ר, מ"מ כן הוא פשטות הדברים סס, עי"ש.

וכל רחוב מזרח מערב נופל לרחוב צפון דרום, מש"ה אינם נחשבים לרה"ר^ט. וי"א דאף אם המבוי עקום כל שהוא מפולש מבי רוחותיו והוא רחב ט"ז אמה הי"ז רה"ר^ז.

ד. רה"ר שהיא בבעלות של יחיד נתבאר בדין מא.

ה. י"א דרה"ר אינו אלא באופן שיש בעיר ס' ריבוא^א (י"א מלבד נשים וטף^ב, וי"א דאף הנשים וטף בכלל^ג), ואי"צ שיתיישבו בעיר ס' ריבוא אלא בעינן שיכנסו בו ס' ריבוא

הערות

^ח עי' רש"א עירובין כ"ב ד"ה וקיימא, מאירי עירובין ו' א', חו"ב דלקמן, שכן מדוקדק מלשונות הראשונים נהקטו בלשונם דבעינן שיהיו שעריו מכוונים זה כנגד זה.

^ט חו"ב סי"ד סק"ו.

^י עי' ריב"ש סי' ת"ה. וזכרם י"ל שכ"ד הריב"ש שם הוא צמזוי עקום דרבנן, וכמו שהזכיר להא דרב דתורתו כמפולש, ומש"כ בהמשך דבריו לאם היה ט"ז אמה הרי הוא גופא היה רה"ר אין כוונתו למזבוי עקום, אלא למפולש לרה"ר, ועיקר דבריו שם להוכיח למזבוי עקום דתורתו כמפולש היינו אף בפחות מט"ז אמה, ולזה הכריח מהא דלאם הוא מפולש (ביושר) וט"ז אמה הי"ז רה"ר, אע"כ דנידון למזבוי מפולש (דרבנן) הוא בפחות מט"ז אמה, ועי'. וע"ע ריב"ש א"א שבת ו' א' שהביא די"מ דס"ל דאי"צ שיהא מפולש משער לשער, ולא נתפרש כוונתם ז"ל אם היינו עקום, או עגול מעט.

^{יא} כן שיטת רש"י (עירובין ו' א' ד"ה ר"ה, ועו"ש, נ"ט א' ד"ה עיר) דלפינן לה מדגלי מדבר, דהיו שם ס' ריבוא. ולפי"ז אי"צ שיעברו צרה"ר ס' ריבוא, אלא סגי במה שבעיר איכא ס' ריבוא. ועי' לקמן. וכ"ד תו' בזכמה מקומות (עירובין ו' א' ד"ה כילד, כ"ב ב' ד"ה בעל, נ"ט א' ד"ה עיר, שבת ו' ב' ד"ה ד"ה כאן, נ"ז א' ד"ה רבי) וכן דעת הבה"ג (הובא בתו' עירובין ו' א', וברמב"ן שם נ"ט, ובזב"ה"ל כ' דאינו דלפוס שלפנינו, אמנם כבר נמלא כן בדפוס יאן), סמ"ג (עשין עשה דרבנן א', וכן בלח"וין סי' ס"ה), סמ"ק (מלו' רפ"ב), וספר התרומה (סי' רי"ז), והרוקח (סי' קע"ה), וכן הביא שיטת רש"י בריב"ש א"א שבת ו' א', עירובין ו' א', (ובני"ט א' כ' דלאם כ"ז דעת רוב הגאונים ז"ל כר"ת). וכ"ד הרא"ש (עירובין פ"א ס"ה, ביצה פ"ג ס"ב, ועי' בס' משאת בנימין שהו' לקמן), וכ"ד האו"ז (הלכו' שבת סי' קכ"ט והלכו' עירובין סי' קכ"ט וסי' קס"ד), וכ"ד המהר"ם (נדפס בשו"ת הרשב"א ח"א סי' תת"נ, וכן מוכח מפסקי מהר"ם סי' קל"ב, והובא בד"מ סי' שס"ד סק"א), והראב"ה סי' שע"ט, וכ"ד הרי"ז (ש"ג ו' א'). ועי' מרדכי שבת סי' שני"ה ובפרק הזורק סי' שע"ה שהביא לתנאי דס' ריבוא, ועי' הגה"ה על הרא"ש עירובין שם מש"כ בשם המרדכי מהרמ"ק, (אבל עי' לקמן שבמקו"א הביא ראיה ללא בעינן ס' ריבוא), ובזב"ה"ל כ' שכ"ד הרי"ז (ול"ע שהרי"ז הביא לב' השיטות), וכ"ד הראב"ן סי' שמ"ט, וכן נקט בכפ"פ פ"ו, וכ"ד הטור. וכן פסק המהריט"ז סי' רנ"א שהעיקר כדעת רש"י. ובמג"א סי' שמה"ה סק"ז כ' דלעת רה"פ להקל, וכ' שכ"ד השו"ע בזכמה מקומות (ול"ע לסי' ש"ג סי' י"ה) ושכן דעת התרוה"ד, ובמש"כ שכ"ד השו"ע תמה עי"ז בזב"ה"ל שם ס"ז ד"ה וי"א, ומש"כ מהתרוה"ד ז"ע טובא כוונתו ז"ל, ובאחרונים ליינו למש"כ ברמ"א סי' שמ"ז ס"ג (ול"ב טובא כוונתם ז"ל, שהרי בראשונים הזכירו עוד טעמים כגון שאינם רחבים ט"ז אמה בו, ובזב"ה"ל הביא משמיה דהב"מ לדחות דהתם מיירי להחמיר).

ובראשונים הקשו עלה דלאם ילפינן מדגלי מדבר דבעינן ס' ריבוא א"כ תיבועי כפלים מזה שהרי במדבר היה נשים וטף וערב רב, (וכן ניבועי כהנים לויס, הגהות מרדכי דלקמן), ותו' בתו' ובריב"ש א"א ללא ילפינן אלא מילתא דכתובא במספרם שהם ממנין הפקודים, וכיון דהערב רב גם לא היו במספר הפקודים להכי אינם בכלל, וברמב"ן נ"ט תמה עי"ז מדכתוב ויבואו האנשים על הנשים עי"ש, ובגהות מרדכי שבת סי' תס"ז כ' להביא ראיה מפסחים נ"א א' דמבואר דאין דין רה"ר תלוי בס'

כאלו הכרכים והעיירות שהם פתוחים למקומות הרבה ורגילים בו הסוחרים^י, ומי"מ נר' דלא בעינן שברה"ר יעברו ס' ריבוא אלא סגי במה שבעיר יש ס' ריבוא, והיינו שהדרך מיועדת לשמש ס' ריבוא (וכ"נ שהיא בדגלי המדבר, ועי'), ויש מן הראשונים שמשמע מתו"ד דבעינן שיעברו ברה"ר ס' ריבוא בכל יום^{טו}. וי"א דאי"צ שיהא בה ס' ריבוא אלא כל שיש לה תנאי רה"ר שהיא ט"ז אמה ומפולש ומכוון אל מחוץ למדינה ואינו מקורה וכו' ה"ז רה"ר בכל העיירות ובכל הכפרים^{טז}, ולא נתפרש מה השיעור

הערות

- ריבוא, עי"ש. וכ' שם דאף רש"י לא נקט ס' ריבוא אלא לרבותא דאף שזירושלים היה ס' ריבוא מ"מ מהני לה לכתות.
- ^{יב} עי' סמ"ק ס' רפ"ב וז"ל: ובקיעות של ס' ריבוא בני אדם צוקעין צו ונשים וטוף לפי הענין, ע"כ. ובתורא"ש א' א' כ' בתי' אחד דא"נ דבעינן ס' ריבוא וטוף ונשים הרגילים להיות בס' ריבוא אנשים, אלא שהק' ע"ז מערב רב עי"ש.
- ^{יג} עי' שו"ת בית אפרים ס' כ"ה בסוד"ה ומ"ש מדברי התוס' דכתובות. וכ"נ עיקר צראשונם ובפוסקים.
- ^{יד} ריטב"א נ"ט א', ועי' במה שכ' ו' א' דבעינן שהיא רגילה לס' ריבוא, ובשבת ו' א' כ' להא דבעינן ס' ריבוא לא שבעינן שיהיו קבועים בה אלא שהיא דרך [להס], תדע שהרי ירושלים כו' ולא היו שם קבועים ס' ריבוא אלא שלפעמים באים שם והיא דרך [להס] כי וכלת כל העמים, ובתורא"ש שם איתא שמטויין בה ס' ריבוא כו'. וז"ל האו"ז ח"ב ס' קס"ד, עיר של יחיד ונעשית של רבים שרבו אנשים צעיר ובנותיה שסביבותיה הרגילים לבוא שם בסחורה עד אשר עלו לששים רבוא כמנין דגלי מדבר, ע"כ, ועי' ריא"ז הובא בש"ג ו' א', והובא דבריהם צביה"ל ס' שמ"ה ס"ז. ובחידושים עי"ש הר"ן שבת ו' ב' כ' בשם הרא"ה וז"ל: דלע"ג דפי' רש"י ז"ל ובה"ג ללא היו רשות הרבים אלא של ששים רבוא לאו דבעינן ששים רבוא אלא שיש כאן דרך לששים רבוא כלומר שיהו רגילין לילך שם אנשים רבים תדיר כששים רבוא וכאן הרי היו שירות מצויות של ששים רבוא ואף על פי שלא היו כולם כאן בדרך כאחד, ע"כ. ועי' משכנ"י ס' ק"כ צד"ה הנה הראשון.
- ^{טו} עי' ברמב"ן שבת נ"ז א' שהביא כן בשם ספר התרומה, (ואמנם בספר התרומה המלוי לפנינו ליתא להאי לישנא), וכ"כ בר"ן בחידושים ועל הרי"ף בשם ספר התרומה, וכן הוא בש"ג שבת ו' א', ובריו"ן ניי"ב ח"ד, ובשו"ע ס' שמ"ה ס"ז סתם בזה דבעינן בכל יום ובמ"צ שם ס"ק כ"ד כ' עלה חפשהי בכל הראשונים העומדים בשיטה זו ולא נזכר בדבריהם תנאי זה רק שהיו מצויין שם ששים רבוא, עי"ש ובשעה"ל, וז"ע.
- ^{טז} כ"ד ר"ת (הובא צראשונים), וכן סתם בר"מ ולא הזכיר תנאי דס' ריבוא, וכ"ד הרמב"ן עירובין נ"ט א' שבת נ"ז א', וכ"כ בריטב"א נ"ט א' שכ"ד רוב הגאונים, וכ"ד הר"ן (עירובין ו' א', שבת נ"ז א'), וכן נקט לעיקר בתור"פ (עירובין ו' א' נ"ט א'), וכ"ד ס' העיתים (ס' א"ב וס' ר"ה ור"ו), וכ"ד הרשב"א בתשו' ח"א ס' תשכ"ב), וכ"ד המאירי (שבת נ"ז א'), ועי' הגהות מרדכי שבת ס' תס"ז דהביא ראיות ללא בעינן ס' ריבוא, (ועי' לעיל שבמקומות אחרים סתם דבעינן ס' ריבוא), ובציה"ל הוסיף בזה אף לעת הרשב"ם שהביא בהגהות מרדכי (ס' ת"ג), וכ"ד היראים שלא הזכיר תנאי דס' ריבוא, וכ"ד הריב"ש ס' ת"ה. ובמ"מ צפי"ד משבת ה"א כ' עלה דאין רמז בגמ' להכריז ס' ריבוא ואינו עיקר, ובאחרונים יש שכ' בזה להקל עי' משאת בנימין ס' א"ב, וכ' שם דאף התו' והרא"ש שהביאו לפירש"י מ"מ למעשה חששו לשיטת החולקים ולא היקילו בזה (מדכ' בשבת ס"ד ב' גס להטעם שאינם רחבים ט"ז אמה), ומש"כ הרא"ש צבינה להקל בגוי שהביא דרך רה"ר, היינו דווקא התם שהגוי הוא שעשה המעשה, ובשו"ת בית אפרים ס' כ"ו דחה ראיתו, דנקטו לטעמא דט"ז אמה משום שלא היה מלוי ט"ז אמה בזמנם, עי"ש. ובשו"ע ס' שמ"ה ס"ז סתם בזה להקל, (ובמג"א

להיחשב דרך הרבים, אם אף במעט עוברים ושבים סגי. ובפשוטו תנאי דס' ריבוא לכו"ע אינו אלא למבואות שבתוך העיר, אבל סרטיאות שמוליכים מעיר לעיר בהא אי"צ לתנאי זה".

- ו. למעשה נהגו לסמוך להקל¹¹, ומ"מ כל בעל נפש יחמיר לעצמו¹², ובמקום שיש עוד צד להקל יש לסמוך על סברת המיקילין².
- ז. פלטיא דהיינו שווקי העיר שהם ט"ז אמה^{2א} הי"ז רה"ר, י"א דאף אם דלתות העיר ננעלות (והעיר נעשית לרה"י^{2ב}) מ"מ אם יש שם רחבה ט"ז אמה על ט"ז אמה^{2ג} ומתקבצים שם לסחורה ולעשות צרכיהם כשווקים שבמדינות הי"ז רה"ר מה"ת^{2ד},

הערות

כ' דבמקומות אחרים סתם להחמיר, ועי' צביה"ל, וכן סתם בח"א כלל מ"ט ולא הזכיר כלל דבעיני ס"ר, וכן נקט לעיקר גי"ש פ"א ב"ה פ"א דלין ס"ח. ובמשכנ"י סי' ק"כ האריך בזה שדעת רובא דקמאי ז"ל ללא בעיני ס"ר, ועוד הרבה לזה ראיות מן הש"ס, ושכן משמע מסוגיא כ"ב ב' שדנו לענין ב"ר במעלות כבית מרון ובשבילי בית גלגול (וכמו"כ לנו שם במעלות שעולים לה בחבל) ודוחק לומר שהיו עוברים שם ס"ר. וצביה"ל סי' שמה"ה ס"ז ד"ה שאין, האריך להביא את הסיטות שאינן מאריכות ס' ריבוא, והרבה בראיות להעיקר כוונתו עי"ש.

י" עי' רמב"ן נ"ט א', בסוד"ה ומ"מ. ובשאר"ר לא הוזכר חילוק זה, ועי' רא"ש צביה"ה שם שכ' רק לטעם דס' ריבוא, ועי' שו"ת משאת בנימין שם מה שדחה דהתם בדרבנן נקט להקל, ולע"ע. וועי' לקמן כ"ב ב' דאפי' עולים לה בחבל (אין הכוונה שמתפסים ע"ג חבל, אלא מיירי במדרון שנתזרים בחבל) הוה רה"ר ותימה שנאמר שהיו מהלכים שם ס' ריבוא בחבל, דאף אם נאמר שהיה רחב מאוד והיה שם הרבה חבלים, מ"מ הדבר לחוק שמקום כזה משמש בפועל ס' ריבוא.

י" עי' במ"ב דלקמן, ועי' חזו"א סי' פ"ו ס"ק ט"ו שכ' דלדידן דלנו סומכין דלעת רש"י דלריד ס' רבוא כו', עי"ש.

י"ט שמה"ה ס"ק כ"ג, שם"ד סק"ח. וצביה"ל כ' דוולאי כל י"ש יש להחמיר על עצמו.

² צביה"ל שמה"ה ס"ז ד"ה שאין.

כ"א שיעור זה הוזכר אף לענין פלטיא, וכן הוא בשו"ע סי' שמה"ה ס"ז, וברמב"ן במלחמות כ"ב א', וברשב"א בעצה"ק (ש"ג ס"א) איתא ט"ז אמה על ט"ז אמה, (וכן הוא בטור דפוסים שלפנינו, אמנם דפוי' ליתא), וצביה"ל בנש"א כלל מ"ט או' א' תמה ע"ז דלא מצינו להאי שיעורא אלא לענין הרוחב.

כ"ב כן הוא בספר הבתים, הוצא בעצה"ק הארוך להגרש"מ יונגרמן זללה"ה.

כ"ג כ"כ השיעור ברשב"א, ועי' בהערה לעיל.

כ"ד עי' רשב"א בעצה"ק ש"ג ס"א, וכן הוא במאורי שבת ו' א', והנה עי' רמב"ן נ"ט מש"כ לר' יהודה דב' מחילות עושה רה"י, דמ"מ בפלטיא אפשר דאף ב' מחילות הוה רה"ר, ויתירה מכך מצינו בראשונים (חו' רמב"ן במלחמות ועור') כ"ב ב' דבירושלים אף שבין המחילה הוה רה"י מ"מ מקום הפילוג הוה רה"ר (אם אין לדחות נעלות) אף כשיש שם ר"ה ואף שכל סביבותיו רה"י, וברמב"ן במלחמות השוה כן לפלטיא הג"ל, ועי' חו"ב סי' י"ד סק"ז דביאר דינא דאמצע הפילוג, ועי' ועי' חכ"ל שכ' ע"ד הרשב"א שג"ר שזהו דעת רבינו אפרים שהביא הבעה"מ, ובאמת נכונה היא, וע"ע נשמת אדם כלל מ"ט סק"ב.

ואפשר דדווקא בזמן שאין הדלתות ננעלות, אבל בשעה שהדלת נעולה שיש לה כל דיני מחיצה אפשר דהוה רה"י גמורה^ב.

ח. רה"ר בעינן שיהא רחבו ט"ז אמה^ב רה"ר המתקצר באמצעו ונעשה לפחות מט"ז אמה הרי המקום שנתקצר לפחות מט"ז אמה י"א דבמקום שמתקצר אינו רה"ר^ב, ומבואר דמ"מ במקום הרחב הוה רה"ר^ב, וי"א דאף המקום הקצר הוה רה"ר^ב.

הערות

^א ע"י דלין יא למחיצה העשויה בידי אדם מהני אף במחיצה גדולה הרבה, ואף לאיכא קס סרטיאות ופלטיאות, וכמס"נ משמיה דהחכ"ל, וכ"כ חזו"א סי' ק"ז סק"א אלא שחילק בזה בין מחיצות העשויות בידי אדם דבהא לעולם הוה רה"י למחיצות שאינן עשויות בידי אדם דבהא איכא חילוק בין הקיף גדול הרבה להיקף קטן, ע"ש. ומס"כ ברמב"ן נ"ט אפסר דהיינו דווקא לר' יהודה וב' מחיצות בלחוד, אבל בג' מחיצות (והיינו דב' מחיצות ה"ז נפסל מדין ב"ר, ואף לר' יהודה ב' מחיצות לית ליה ב"ר מ"מ כה"ג שגרבים מתקבצים קס לסחורה איכא ב"ר).

^ב וכדמבואר שבת ל"ט א', ומבואר דלפינן לה מן העגלות ע"ש בפירש"י ובתו' ועבו"ר.

^ג כן הוא שיטת הרמב"ן נ"ט, וכן נקטו בראשונים בדעת רש"י ו' א'. וכ"ד הריטב"א קס. וע"י ביה"ל סי' שמי"ה ס"ט דל"ה י"א. וע"י בהער' לקמן כמה שכתבנו לדון מסוגיא דפסי ביראות.

^ד ע"י ריטב"א ורשב"א ו' א' בדעת רש"י דרה"ר שמתקצר בפתחו אינו מתבטל מלהיות רה"ר (ואף שנקטו בדעת רש"י דבמבוי שמתקצר אין מקום הקצר הוה רה"ר), וע"י תו' קס דל"ה ולחי דכ' כן עוד קודם ש' לחדש בע"ז דמהני ברה"ר המתקצר, אמנם מ"מ אין רצויה מוחלטת לאפשר דווקא בשנתמעט מעט וחוזר לקדמותו מיד, אבל אם יש הפסק גדול אפסר דגרע, ולהריטב"א גופא דנקט דברה"ר המתקצר אינו רה"ר מה"ת מ"מ נקט דיש בזה ב"ר, ובפשוטו היינו משום דבמקום הרחב הוה רה"ר, (ובריטב"א כ"ב ב' בהא דמעלות בית מרזן פי' קס דאף שבמעלה עצמה ליכא ט"ז מ"מ ע"ג התל איכא ט"ז, וע"כ דע"ג המעלות אי"ר רה"ר שהרי אין קס ט"ז וכל הנידון קס אם המעלות הוה מחיצה לעשות רה"י ע"ג התל אר"ד דע"י ב"ר בטלו המחיצות וממילא הוה רה"ר ע"ג התל, ואף שהוא מתקצר מ"מ במקום הרחב הוה רה"ר, וע"י). והנה בראב"ה סי' קל"א נר' מתו"ד במבוי המפולג (משער לשער) אם בסופו הוא מתקצר מט"ז אמה אי"ר רה"ר ולהכי כ' שבו"ז ליכא רה"ר, ובפשוטו אין חילוק בין אם זה בסופו או באמצעותו, וכ"נ דמייירי אף באופן שסופו הוא פתוח לסרטיא, ומבואר דאף שהוא משער לשער ופתוח לסרטיא מ"מ כל שהמבוי מתקצר מט"ז אמה אי"ר רה"ר, ובפשוטו היינו דווקא במבוי שבתוך העיר, אבל בסרטיא ליכא להאי ריעותא (לכה"פ במקום הרחב), ולע"כ בכל דבריו קס. וע"י תו' כ"ב א' דל"ה והא דמש"כ בתו' האחרון ולפי פי' האחר כו' ע"ש, ובפשוטו כוונתם שרק בפתחי ירושלים נתקצר לכל מסתבר שכל ירושלים היה קצר, ומבואר דלהחולקים לכל מהני בנתקצר אף בנתקצר מעט לא מהני, ואפשר דנתקצר הרבה, וע"כ כן דאל"ה תיקי מ"ש מ"ש מפסי ביראות, וע"י.

וע"כ כ"ב ב' בהא דמבואות המפולגים לבורות כו' ובתו' קס דל"ה ת"ש, בדעת הר"ה קס דמייירי שרחוק מן הכתלים ג"ט, ומבואר דרה"ר המתקצר במעט אינו מתבטל קס רה"ר ע"כ לרה"ר שלפניו ושלאריו, (ובחזו"א סי' ק"ז סק"ב תמה בשיעור ג"ט והגריד שיעור ד"א, ומ"מ לא נחלק אלא מדין ב"ר, אבל מעיקר הדין לא נחלק).

^ה כ"כ תו' ו' ב' דל"ה וכי בתו' הב' ליישב הא דר' יהודה קס דמבואר דמהני ב' מחיצות ברה"ר עם לו"ה, ואף לאיכא למי"ד לר' יהודה לא מהני לו"ה ביותר מיי"ג ושליש, אלא ע"כ דמייירי באופן שהרה"ר מתקצר באותו מקום, ובתו' קס הוכיחו מבין העמודים למ"ד דהוה רה"ר ואף שהוא פחות מט"ז, ואפסר לדחות דשאני התם לאיכא רה"ר ט"ז אמה מזידו להכי הוא בטל אליו. וכן דעת

ולחשיטות דהוה רה"ר לענין שיעורו עד כמה הוא נחשב לרה"ר נחלקו בזה, י"א דשיעורו ביי"ג ושליש ובפחות מזה הוה כרמלית^ל, וי"א דאף ביי אמות הוה רה"ר^{לא}, י"א דעד ד"ט הוה רה"ר ורק בפחות מזה הוה כרמלית^{לב}, וי"א דאם הוא ממעט הרבה ה"ז מבטל שם רה"ר מן המקום הקצר^{לג}.

ט. ודווקא שהוא מתקצר באורך הרה"ר כזה [67], אבל אם הוא לרוחב הרה"ר כזה [55] כל שאין בו ט"ז אמה אי"ז רה"ר אף שהוא פתוח לסרטיא מכאן ומכאן^{לד}, אף אם

הערות

הרשב"א בחי'וסים שם, ובעבוה"ק ש"ג ס"א, (ובתשו' ח"א סי' תשכ"ב), וביאר בזה הטעם לחי'א לרה"ר שיתלקט במלקטו, וכן הסכים בריב"ש סי' ת"ה לחף המקום הקצר הוה רה"ר. ומ"מ אפסר דיש לכ"ז שיעור, ולא מהני שיהא מצוי לר באורך הרבה שעדיין לא יחשב להפסק, ואולי כל קלף ניחא תשמישתיה בטל מרה"ר, (וגרע מתקרה דהתם לעולם ניחא תשמישתיה). ושיטה זו הובאה בר"ן ו' א'.

אמנם בתו' שם עוד תי' דר' יהודה לא מייירי ברה"ר לאורייתא, וברמב"ן מצינו בזה שנקט דמ"ד שלר' יהודה לא מהני טפי מיי"ג ושלש הוה נחה, וכן מצינו לכמה ראשונים לעיל ב' ז', ובדף ו' א', שכן נקטו לקוטטא בדעת ר' יהודה עי"ש.

לענין פסי ביראות לקמן כ"ב א' הק' בראשונים שם דלכתי חף לר' יהודה דבר מצטלח מחינתא סו"ס הא ליכא ט"ז אמה, (ועי' ר"ן שם בסוד"ה הלא), וכן לרבנן דלית להו בר' דלמא דווקא בכה"ג לליכא ט"ז אמה ליכא, אבל באיכא ט"ז אמה ס"ל לאיכא בר', עי"ש, ובתו' שם כ' דלשיטתם דרה"ר המתקצר הוה רה"ר ה"ה בפסי ביראות, אמנם בר"ן משמע שתי' דכיון דסו"ס הרה"ר גופא הוה ט"ז אמה לא איכפת לן מאי דבין הפסים הוה פחות, דשפיר איכא בר' (או ליכא בר' לרבנן), עי"ש.

^ל בשו"ע סי' שמה"ס ט' הזכיר לשיעורו ביי"ג אמה ושלש, ולכאו' הוה סותר למה שסתם בסעיף שקדם לזה, ולא כ' לשיעורו ביי"ג ושלש, ובביה"ל נקט שהם ב' שיטות סותרות, וס"ט הוה דעת הרא"ש ללא שרינן ברה"ר המתקצר אלא עד י"ג אמה ושלש, וברם שיטה זו תמוהה מאוד, והדבר סתום לפרש כן בדעת הרא"ש, ובאחרונים (הגר"א והתו"ש והלבוש והפרמ"ג) פי' דב' הסעיפים שם אינם סותרים, אלא דס"ח מייירי במצוי שהוא לאורכו של רה"ר, ובס"ט מייירי במצוי שהוא לרחבו, ובנש"א כלל מ"ט או' ג' פי' דס"ט חזיל לשיטת המ"מ דעד י"ג ושלש חף הוה מודה, שכן מוכרח מסוגיא דבין העמודים, וז"ע. ולכל השיטות ז"ע ללא מצינו שיעור י"ג אמה ושלש אלא שהוא כלמטה, והכל מתבאר הוה כלמטה. והביה"ל שם הביא מהראשונים למבואר להדיא למה שכתבו י"ג אמה ושלש לאו דווקא ולרחבו חף ביי"ג ושלש אי"ז רה"ר, וז"ע.

^{לא} כן מבואר ברשב"א ובעור' נקטו בהא דמהני שם לו"ק להו"א, וביארו דמייירי ברה"ר המתקצר, ומבואר לחף ביי אמות מהני להיות רה"ר. ועי' שמה"ס ס"ק כ"ה, ושעה"ל או' כ"ט. עי' חזו"א סי' ק"ז סק"ב שהרי"ד שם שיעור ד"א לענין בר', ויל"ד דה"ה הכא דבפחות מד"א אינו רה"ר, וז"ע.

^{לב} כן כ' הגר"א שמה"ס ס"ק י"ח. ושיעור זה ל"ב טובא, שהרי אי"ז ניחא תשמישתיה כלל, ובדלחי להראשונים שהריכו ס' ריבוא הרי אין שייך לומר לשיעורו ד"ט, ובמ"ב לא הביא שיעור זה והשמיטו ועי'. (ועי' תו' כ"ב ב' ד"ה ת"ש, ואמנם לא נתבאר מה דין בין המחלוקת, ועי').

^{לג} עי' חו"ב שבת סי' ד' ס"ק י"ז לגבי רה"ר המקורה, והשווה כן לבין העמודים, וה"ה לכאו' בידון לידן.

^{לד} כן מבואר בראשונים שם. ובביה"ל שמה"ס ט"ט ד"ה י"ג הביא ראיות מן הראשונים שאף ביי"ג אמה ושלש ס"ל לחי"ז רה"ר.

רבים בוקעים ואף למי"ד דבי"ר מבטלא מחיצתא מי"מ הכא אי"ז רה"ר משום שאינו לאורך רה"ר אלא לרוחב הרה"ר^ה, וי"א דאם רבים בוקעים ורחבו י"ג ושליש הי"ז רה"ר^ל.

ג. רה"ר המקורה הרי אותו מקום המקורה אין לו דין רה"ר, ואף אם הקירוי נעשה ע"י לבד אי"ז רה"ר^ז ואף שבקעי רבים תחת הקירוי^ח. ואם הקירוי נעשה ע"י כלי ארעי (כגון רכב או עגלה וכיו"ב) אם ע"ג יש דין רה"י אף תחתיה נחשב למקורה ואי"ז רה"ר^ט. ומי"מ אין הקירוי מבטל שם רה"ר מן הדרך שלפניו^י, ואם בצדי רה"ר איכא קירוי באופן שממעט את רוחב הרה"ר מט"ז אמה, הרי אם הוא ממעט מעט אי"ז מבטל מיניה שם רה"ר אבל אם הוא ממעט הרבה הרי הוא מבטל מיניה דין רה"ר^{יא}. וע"ע בד"ק מב.

רה"י מדאורייתא דין המחיצות

יא. מקום המוקף מחיצות (כדלקמן) הוה רה"י מה"ת, אפי' כור ואפי' כוריים הוה רה"י והזורק לתוכו חייב^ב, ואף שיש בתוכה סרטיאות ופלטיאות^ג, י"א דאף היקף של אלף כור הוה רה"י ואין לדבר שיעור, אא"כ הוה מחיצה העשויה בידי שמים והוא

הערות

ה" כן הוא בפשוטו דעת כל הראשונים שסתמו לחלק בין אורך לרוחב ומשמע דאף למ"ד דב"ר מבטל מחיצתא מי"מ לרוחב אי"ז רה"ר, וכמו לאיתא ברשב"א ו' ב' הטעם משום שהוא כרשות אחרת ואינו מן הרה"ר, ע"ש. וכן מבואר להדיא ברשב"א כ"ב א' (בד"ה וקיימא), ובר"ן (ס' בד"ה היכא), וע"ע בדעת הראש"ד שהביא ברשב"א שם ע"ב בד"ה והראש"ד ובד"ה עוד כהב, ע"ש, (ובתי' הראשון שכ' שם בשם הראש"ד לכא' נמלא לדעת המקשה שם אין לחלק בין מצוי שהוא לרוחב הרה"ר לבין תל שלא ניחא תשמישתיה, אמנם נר' דהיינו דווקא להו"א שם, אבל ודאי דלקושטא יש לחלק בזה, ואין להקשות דא"כ מי"ט לא תי' שם כן, שהרי להרשב"א שם עולה שם כמה תי' אחרים לקושית הגמ' (שהרי מיידי שם ברשות של יחיד שאינו מסור לרבים, ועוד דשם הנידון הוא להתיר בטלטול, וכמש"כ ברשב"א שם להוכיח מסוגיא דף ח', ועי"ש).

י" עי' ביהגר"א שם"ה ס"ק י"ט, וכן הוא בתו"ש ובפרמ"ג, וכן משמע בלבוש.

י"ז שבת כ"ה א', עי"ש בכל הסוגיא. ועי' עירובין כ"ה א' במתני', ובתוספתא פ"ז ה"ט. שו"ע סי' שם"ה ס"ז.

י"ח עי' מתני' כ" א', ועי' רשב"א כ"ב ב' סוד"ה מעלות.

י"ט עי' חזו"א סי' ס"ב ס"ק כ"ב.

מ' עי' חו"ב שבת ס"ד ס"ק י"ז דבין בעגלות שהם ארעי ובין בגזוזטרלות שהם קבע אינם מבטלים את הרה"ר. והנידון בדליכא פ"ת, אבל אם איכא פ"ת יל"ע בזה מממה פרטים, ואכמ"ל.

מ"א חו"ב שבת ס"ד ס"ק י"ז, ועי' לעיל דבין רה"ר המתקצר.

מ"ב עירובין ס"ז ב', ועי' לשון הטור ריש סי' שני"ח דמקום המוקף לדירה אפי' יש בה מאה מילין שרי, (ובשו"ע שם כ' אפי' יש בה כמה מילין, ועי'), ומצינו שירושלים ומחוזא הוה רה"י ע"י חומותיה.

מ"ג שו"ת חכ"כ סי' ל"ז, חזו"א סי' ק"ז סק"א, ועי' דבין ז.

היקף גדול ובקעי בה רבים את המחיצה^{מד} אז אינו רה"י^מ, וי"א דכל שהוא היקף גדול כ"כ עד שאין רואה עצמו בין המחיצות אינו מהני להיות רה"י^מ.

יב. לחכמים בעינין ג' מחיצות מה"ת כדי שיהיה רה"י^מ, ודעת ר' יהודה דמה"ת בב' מחיצות זה כנגד זה נעשה רה"י^מ, ואף ברה"ר ט"ז אמה^{מט}, ויש מחלקים בין רה"ר שרוחבה ט"ז אמה דלא מהני ב' מחיצות לעשותה רה"י, לרה"ר שרוחבה י"ג אמות

הערות

מ"ד אף למ"ד לאין ז"ר מבטל מחיצתו ככה"ג מבטל. ובחזו"א סי' ק"ז סק"א פי' בדבתי התו' זב"ר היינו מה שהרבים סובבים בשוקים שחוד המחיצות הם שמבטלים המחיצות, ואין הנדון כלל זב"ר ע"ג המחיצות, עי"ש, ועי' בשו"ת שאילת יעב"ץ ח"א ס"ז, (ועי' חזו"א במכתבים להרא"פ ז"ל שכ' עלה לאין רבים שחוד המחיצות מבטלים את המחיצות, עי"ש). אבל בלחוננים נ"ר מחוד סתימות זכריהם לפי' כפשוטו דהיינו שהרבים בוקעים מע"ג המחיצות, והיינו ע"י ספינות וכיו"ב, והחזו"א פשיטא ליה לאין דריסת ספינות נחשב זב"ר.

מ"ה כן דעת תו' כ"ב ז' ז"ד"ה דילמא וכתורא"ש שם, (ובתו' לא הזכירו להדיא היקף גדול, אבל ממש"כ שם ללא חשיבא מחיצה כולי האי דכוונתם להיקף גדול כהתו' רא"ש, ובמ"א סי' ס"ג סק"ל נ"ר ללא גרם כן בתו', ובמ"ב שם בשעה"ז או' ז"ד הביא דבחמד משה ובכנסת יחזקאל כבר תמחו בזה על המ"א עי"ש). ודעת הרמב"ן עי' בהער' דלקמן.

מ"ו ברשב"א שם נתקשה בזה עד כמה הוה היקף גדול שמתבטל מיניה שם רה"י, אבל בריטב"א (וכע"ז ז' בר"ן) שם כ' בשם רבינו הרב ז"ל (הרמב"ן) דהשיעור הוא כל שרואה עצמו תוך המחיצות אז הוה רה"י וטפי מינה לא, (ועי' הזכיר דין זה בריטב"א בכמה מקומות, עירובין ס"ז ב', סוכה ד' ב', שבת ק' א' ב'), וכ"כ ברמב"ן נ"ט או' אליבא דר' יהודה דבב' מחיצות הוה רה"י, דהיינו דווקא היכא שרואה עצמו בין המחיצות, (ואמנם היה מקום לדחות דהיינו דווקא בב' מחיצות, אבל היכא לאיכא ג' מחיצות וכ"ש ד' זככה"ג עדיף), וכן הוא בגאור"י שם, ודברי הריטב"א והגאור"י הוצא בשעה"ז שם"ג או' ז"ד עי"ש. ובריטב"א לא נוסף בזה עוד שום תנאי ויל"ד אם היינו בכל מחיצות ואף העשויה בידי אדם או דווקא במחיצה העשויה בידי שמים, ובביה"ל סי' שמ"ו ס"ג ז"ד קרפף נקט זדעת הריטב"א לאף במחיצה העשויה בידי אדם נקט די' לזה שיעור, אבל כ' דברמב"ן נ"ט מבואר דדווקא במחיצה שאינה עשויה בידי אדם נקט כן, אבל במחיצה העשויה בידי אדם לא, ובפרט באופן שהמחיצה מונעת מן הרבים מלעבור דבהא פשיטא דלהרמב"ן הוה רה"י אף היקף גדול הרבה, וכן הוא להדיא בתלמוד הרשב"א כ"ב ז'. וע"ע דדין יח.

מ"ז ואיכא הו"א בגמ' י"א ז' דבעינן זב"ש ד' מחיצות, וכן איכא הו"א י"ב ז' לפירש"י שם (ז"ד"ה הכשירו) דבעינן ד' מחיצות, ומ"מ למסקנא ליכא למ"ד דבעינן ד' מחיצות להיות רה"י. ועי' להלן זדעת הר"מ דס"ל דבעינן ד' מחיצות.

מ"ח מתני' ל"ה או' וס"ג. ועי' תו' כ"ב או' ז"ד"ה קשיא, דלפטר דקס"ד התם דלר' יהודה בעינן ג' מחיצות ולחי משום מחיצה עי"ש.

מ"ט וכלאיתא שבת ו' או', (וס"ג שבת קי"ז או', עירובין ו' או' (ב'), י"ב ז', כ"ב או', נ"ט ז', ל"ה או'. ומבואר בסוגיא כ"ב או' לאף דבפסי ביראות חייש לבקיעת רבים (דמבטל לרה"י אף מה"ת) מ"מ זב' מחיצות גמורות אף לבקיעת רבים לא חייש. ובתו' ו' ז' ז"ד"ה וכן (וכן מבואר בקושית התו' כ"ב או' ז"ד"ה חייבין) וברמב"ן נ"ט מבואר דה"ה דמהני ב' מחיצות אף לרה"ר דלדוריינתא שיש בה ט"ז אמה כו', וכ' ברמב"ן דלפטר דבפלטויא לא מהני בה מחיצות, וע"ע רמב"ן שבת ו' ז'.

ושליש דבה מהני ב' מחיצות לעשותה לרה"י אבל ברה"ר של ט"ז אמה לא מהני ב' מחיצות,⁹ ועיי' בדיני בקיעת רבים מדין כח והילך.

יג. והלכתא כחכמים דבעינן ג' מחיצות.¹⁰

יד. לר' יהודה דב' מחיצות מהני לכאוי ה"ה דב' מחיצות של עומ"ר מהני¹¹ (והוא דלא בקעי רבים בפירצה ופרטי הדינים נתבאר מדין כח), ואם פירצת עשר אינו מה"ת ה"ה דמהני אף בפרוץ הרבה, וי"א דב' מחיצות לר' יהודה לא מהני לתקן כנגד הפירצות בכל גוונא.¹²

טו. ולחכמים דבעינן ג' מחיצות נחלקו¹³ בזה אמוראי אם מהני ברוח ג' בלחי¹⁴, והדבר תלוי אם לחי משום היכר וא"כ לא מהני בהיכר להיות רה"י, או דלחי הוה משום מחיצה ומהני לעשות רה"י מדאורייתא, (ולענין קורה עיי' הער"י¹⁵) ר' יהודה ורבה ס"ל דבלחי מהני להיות רה"י ובקורה לא מהני (ומשום דלחי משום מחיצה וקורה משום

הערות

⁹ עיי' ריטב"א עירובין ו' ב', ואפשר דאף בכרמלית ס"ל הכי, לשיעור דבין ב' המחילות שעושה רה"י הוא דווקא בשרחוקים זמ"ז י"ג אמות ושלש, (ואמנם לא נתפרש דבריו מה"ד בין י"ג אמות ושלש לט"ז אמה, ועיי'). ועיי' רמב"ן דלעיל. ומ"מ במחילות כמין גא"ס זהא מהני אף בארוכים הרבה עיי' ריטב"א כ"ב ב' בד"ה אילימא.

¹⁰ עיי' רש"י י"ב ב' בד"ה חייב, ועיי' רשב"א י"א ב' בד"ה גירסת. ועיי' ברז"ה וברמב"ן במלחמות כ"ב א'.

¹¹ כן משמע ברמב"ן במלחמות כ"ב א' וז"ל: שהרי ב' מחילות גמורות הן ועומ"ר על הפרוץ ואין לנו לריכין לסתימת הפירצות כו' ע"כ. ומש"כ בהמשך דבריו דכנגד הפרוץ לא מהני היכר אף פלטיא, ז"ל למקודם לכן איירי בלאופן שאין כנגד הפרוץ פלטיא, ואף כנגד הפרוץ שרי, ובהמשך דבריו מייירי אף כנגד הפרוץ פלטיא ובה"ג כנגד הפרוץ הוה רה"ר, ועיי'.

¹² חזו"א במכתבים להרא"פ ז"ל (מכתבים בענין רה"י עושה מחילתא, מכתב ב'), ועיי' בסו"ד ע"ד סק"ז. והטעם שביאר בזה ללא נתנו לר' יהודה בב' מחילות תרי קולות.

¹³ י"ב ב'.

¹⁴ ולר' יהודה דסגי בב' מחילות פשיטא ללא מהני בלחי וכ"ש בקורה.

עיי' בתו"י י"ב ב' (או' א') שהק' דהא בעינן מה"ת עומ"ר וכילד מהני בלחי, ותי' לשמא ברוח ג' או ברוח ד' לא אגמריה, ועיי' במש"כ בחזו"א סו"ד ע"ה סק"ג.

¹⁵ יעוין ברשאונים פ"ו א' (תו' בד"ה קורה, רשב"א, ריטב"א, תו' רא"ש) דהקשו אס על פירש"י דמבואר מינייה לאמרינן פי תקרה אף בתקרה שרוחבה טפח, והקשו לא"כ קורה משום מחילת אף ללאורייתא (ברשות לע"ד), ומ"ט בחז"ר לא מהני קורה. ונקטו לעיקר דמלאורייתא אין קורה מתרת כלל (כל שחסר לה מפרטי דין פי תקרה, כגון שרוחבה פחות מד' והיא עגולה כו'), ורק מדרבנן מהני, ואף למ"ד דקורה משום מחילת.

אמנם עיי' תו' א' ח' ב' בד"ה מניח, דמבואר מתו"ד דס"ל למ"ד דקורה משום מחילת ה"ז מהני אף ללאורייתא, וע"ע סוגיא י"ב ב' (עיי"ש בהו"א מאי דהקשו מר' יהודה, ועיי' בכל הסוגיא אס דמשמע דמהני אף ללאורייתא), ועיי' בגלהש"ס אס על רד"ה לחי, ובהגהות הגראמ"ה ז"ל. וע"ע תו' ו' ב' בסוד"ה וכו', ובתו" כ"ב א' בד"ה קשיא, (ובראשונים אס).

היכר) ורבא סבר דלא מהני לא בלחי ולא בקורה (דתרווייהו משום היכר ולא משום מחיצה)¹² ולהכי לא מהני בבי מחיצות אף היכא דאיכא לחי או קורה ברוח ג'.

טז. ולהלכתא י"א דלהיעשות רה"י מה"י בעינן ג' מחיצות ותיקון ברוח ד'¹³, (ובג' מחיצות בלחוד אינו אלא כרמלית¹⁴), וי"א דדווקא בפרוץ לרה"י אבל בפרוץ לכרמלית בג' מחיצות הוה רה"י¹⁵, וי"א דבג' מחיצות מהני להיות רה"י, ואי"צ תיקון ברוח ד'¹⁶, וי"א דבג' מחיצות לעולם הוה רה"י ואף בבי מחיצות זכנ"ז ולחי ברוח ג' מהני להיות רה"י מה"י¹⁷. ויש מחלקים בין פרוץ לרה"י דלא סגי בג' מחיצות אלא בעינן תיקון אף ברוח ד', אבל בפרוץ לכרמלית בג' רוחות סגי וכנ"ל¹⁸.

הערות

¹² וע"ע תו' ה' ב' בד"ה שפרלחו למשמע דבין לחי ובין קורה הם הללמ"מ. ועי' ב"ח סס"ג בד"ה אצל נעץ. ואיכא נפק"מ לאמלתרא.

¹³ כ"ד הר"מ פ"ד ה"ד ופי"ז ה"א-ב' וה"ט, והל' ל"ה), וכ"כ במאירי, ובצ"ח ל' סס"ג א' בד"ה אסרו כ' סכ"ד הר"ח י"ב ב' (בד"ה ומשני). ועי' סי' שמה"ה ס"ד וס"ק נ"ה. וזלעת הטור עי' ב"י סי' סס"ג מה שקלקק מדברי הטור בסי' שמה"ה דס"ל כלעת הר"מ, ול"ע דבסי' תר"ל כ' בטור דלגבי סוכה מהני ע"י מחיצות ולחי, ועי' ב"ח שם וט"ז שם סק"א לתמוה על הב"י. (ול"ע אם מהני ב' מחיצות ולחי בכל רוח מצ' הרוחות הפרואים, או"ד ללא מהני ב' לחיים מה"ת).

¹⁴ ונמלא דמבוי שהותר בל"ק למ"ד דהוה משום היכר אי"ז רה"י מה"ת, ומ"מ שרי מדרבנן לטלטל בו אף בפרוץ לרה"י (עי' חזו"א סי' ס"ו ס"ק י"ז) דאינו אלא כרמלית, ומאינו צממה מקומות שדנו להתיר כרמלית בטלטול אף מדרבנן, עי' תו' ח' ב' בד"ה מניח, דצמבוי שז"ו אחד ארוך ולידו אחד קצר דהתירו לטלטל כנגד הארוך אף שאין שם מחיצות והוה כרמלית, ועי' צ"ח ל' סס"ב סי' בד"ה כשכל, לענין אה"פ ע"ג ד' קונדיסין דאף שהותר בטלטול מ"מ נסתפק הפרמ"ג אם הוה רה"י מה"ת עי"ש (נחבאר ענף ה' דין ע), אמנם עי' חזו"א סי' ק"ז סק"ב דהוכיח דכל מקום שהתירו ה"ז רה"י מה"ת, ובסי' ע"ד ס"ק י"ד כ' ליישב עי"ש.

¹⁵ כ"כ במ"מ בפ"ז ה"ט דיש מחלקים, וכן הו"א ברש"א ל"ד א' בסוד"ה הכי, אצל הר"מ גופא מצו"א מתו"ד שם הל' ל"ה דנקט דאף בצקעה הוה כרמלית עי"ש, ועי' ביהגר"א בגליון הר"מ.

¹⁶ עי' בהער' הבאה דבין מחיצות זכנ"ז ולחי ברוח ג', וכ"ש הכא. וכן איתא ברש"י במתני' ב' א' בד"ה מבוי, י"א ב' בד"ה ולחוק, י"ב ב' בד"ה לחי, סוכה ב' א' בד"ה מבוי, וז' א' בד"ה וכן. ועי' לקמן הער'

¹⁷ עי' ביה"ל סס"ג ס"א בד"ה אסרו, שכ"ד רוב הפוסקים, רש"י עירובין י"ב ב', (ול"ע מרש"י סוכה ז' א' בד"ה וכן לשבת), ותו' צממה מקומות, והרא"ד בהשגות שם ה"ט (ובצ"ח ל"ה), והרא"ש פ"ק דסוכה (פ"א ס"ט) והרא"ש בחידושו (כ"ב א' ל"ד א') ובעבוה"ק (ש"א ס"ב), והריטב"א (סס). וכ"ד בה"ח זלעת הטור. ועי' חזו"א סי' ע"ד סק"ב (שכ"ד הרא"ש והר"ן סוכה סס), וסי' ק"ז ס"ק י"ח.

¹⁸ כ"כ ברש"א ט' א' (בד"ה מקום) דלקלקק זלעת זלעת רש"י, ובז"ל א' הביא פי' זה עי"ש. וכן בריטב"א ובר"ן שם. (ועי' בשו"ת הראש"א ח"ה סי' י"ט דמשמע מיניה דס"ל זלעת רש"י איפכא, וברש"י סוכה ז' א' בד"ה וכן מצו"א בפשוטו דבב' מחיצות ולחי לא מהני לענין שבת, עכ"פ בסמוך לרה"י, ול"ע). וכן הביא במ"מ (פי"ז ה"ט) שיטה זו שמחלקים בין פתוח לרה"י לפתוח לכרמלית. וכ"כ בט"ז סס"ג סק"א זלעת הטור ליישב מה שגר' מתו"ד שהוא סותר בין מש"כ בסי' שמה"ה למש"כ בסי' סס"ג עי"ש, (ועי' לעיל במה שפי' הב"ח זלעת הטור באופ"א).

- יז. ברוח ד' דמהני בה פרמ"ר ה"ה דמהני אף שפרוץ טפי מי^{טז}. וברוח ג' למי"ד דמהני ב' מחיצות ולחי ה"ה דמהני אף שביניהם טפי מי' אמות ואף שרחבו יתר על אורכו^{טז}, וכן לר' יהודה דבב' מחיצות זכ"ז דהוה רה"י מה"ת דמהני אף ביותר מי' אמות^{טז}.
- יח. לר' יהודה מהני ב' מחיצות אף ברחוקים אלף אמה מהני^{טז}, מ"מ נקטינן דגבול יש לדבר^{טז}, ולא נתפרש בבבלי שיעורו, וברמב"ן כ' דלא נעשה רה"י ע"י ב' מחיצות לר' יהודה אלא היכא שמחיצות ניכרות דהיינו שרואה עצמו בין המחיצות^{טז}, ועוד י"א דלא מהני ב' מחיצות אלא באופן שהפרצה פחותה מן הרשות, כגון רשות ב' אמות שרי פרצה של ב' אמות דהיינו שיהא אורכו יתר על רחבו^{טז}.

הערות

- ט"ד כן מבואר רש"ב^{טז} ור"ן י"א א' ממש"כ שם לדון בפרוץ י' ברוח ד' אם מהני זה אמלתרא ליש להקל זה כיון דהוה נידון לרבנן, מבואר דטפי מי' ברוח ד' אינו אלא מדרבנן.
- ט"ה חז"א סי' ע"ד ס"ק י"ב, ועי' לקמן בענף ג' דין טז וש"נ אם פירלת עקר לרבנן או לאורייתא עי"ש.
- ט"ו וכלמבואר בגמ' דרה"ר שהיא ט"ז אמה נעשית רה"י ע"י ב' מחילות.
- ט"ז עי' חז"א במכתבים להרא"פ ז"ל, דאף באלף אמה ביניהם הוה רה"י.
- ט"ח עי' ברמב"ן נ"ט א' משנה"ק לר' יהודה נמלא דליכא רה"ר, וכן לכאן ילה"ק דליכא גם כרמלית וכיו"ב דהכל רה"י מה"ט, ולא מסתבר דב' מחילות של ד"ט זה כנגד זה יעשו רה"י את כל מה שביניהם.
- ט"ט רמב"ן נ"ט א'. ועי' דעת הרמב"ן מש"כ בחו"ב סי' א' סק"ב ג'. ועי' דין יא.
- י' יעוין רמב"ן במלחמות כ"ב א' שמתו"ד שם משמע שלר' יהודה המחילות פועלות כעין עומ"ר על הפרוץ, אמנם עי' מה שביאר בדברי הרמב"ן בחו"ב סי' ד' סק"ב. חז"א סי' ק"ז סק"ג, והוכיח כן מדרי' יהודה דריש פסין, דסבר דמלאורייתא מהני ב' מחילות ואף ברה"ר, ואעפ"כ בפסין ס"ל דלא מהני, ואף דלכאור' בין הפסין הוה רה"י, אע"כ דאף בין הפסין לא נעשה רה"י, והטעם משום דהפס באורך אמה, וברוחב הפרצה יותר מאמה, (וברם יל"ד לרחות לאכתו איכא גם לחי, ועוד דשפיר יל"ד על כנגד הפילוס, וכמש"כ תו' כ"ב א' בירושלמי), וע"ע חו"ב סי' א' סק"א-ג'. וע"ע חז"א סי' ע"ה סק"ג ושם במוסגר (ותו"ד לדעת רש"י שהוצא בענף ג' דין ו' ושם הער' יא דבכדי להתיר עומ"ר דבעינן שיהא עומ"ר בכל ההיקף ולפי"ז כ' מן זללה"ה לר' יהודה נכריך שיהא אורכו יתר על רוחבו, ושלל יהיו פירות בב' הדפנות, ועי').
- וראיתי מי שכתב דלקדק בזה מדברי החז"א בסי' ע"ד ס"ק י"א וס"ק י"ב שכן אם חילוק למבוי וחצר שייך מלאורייתא, למבואר דס"ל דאף היכא שאורך המחילות קטן מן המרחק שביניהם למהני מלאורייתא, ובדולאי דמזן זללה"ה לא נתכוין שידקדקו כן מתו"ד, דאיכא נפק"מ רבים אף אם נימא דבעינן שיהא המרחק פחות, דאי"ז שייך לנידון זה, ושם עיקר הגידון האם יש איזה תנאי שיהא אורכו יתר על רוחבו אף אם הפתח פרוץ פחות מאורך מחילות, (כגון שסתם שם עד שהפרצה פחות מאורך המחילות, וע"ע לקמן דיני מבוי).
- ובכ"ז יש להסתפק לדעת ר' יוסף י"א א' דבפרמ"ר מד' רוחות לא מהני לו"ה, ובב' מחילות שלימות מהני לו"ה ברוח ג"ד, האם סגי בב' מחילות של ד"ט זה כנגד זה כדי להתיר ק' אמה, או דשיעורו כמשנ"ה, וכן יל"ד לדעת הר"מ דביותר מי' ובפרמ"ר לא מהני לו"ה, וכן יל"ע בצקעה, ועי' חו"ב ס"ב סק"ז, הוצא לקמן ענף ה' דין פ' ושם בהער' קסג'.

יט. בגדר מאימתי (דהיינו מאיזה זווית) נחשב לגי' מחיצות נפרדות ומאימתי נחשב למחיצה אחת, כ' בחזו"א דכל שהוא מתרחק י' טפחים באורך ד"א שהוא שיעור תל המתלקט נחשב כגי' מחיצות (בין להלכות מחיצה ובין לענין עומ"ר או סתימת לחי ופס) ע"ה, ולפי"ז ברשות כזו [68] שצפון ודרום הולכים באלכסון ובאורך ד"א הם סוגרים י"ט מצד מערב לצד מזרח הי"ז נחשב לגי' מחיצות ואם איכא דעי"ד כדי לרבע בתוכן הי"ז רה"י מה"י ע"ה. ובמקו"א ע"ה. נ"י מתו"ד שחזר בו מהני"ל דאף בנטיה כל שהוא נחשב כבר למחיצה נפרדת, וכל שיש בו לרבע דעי"ד הי"ז רה"י מה"י (ואמנם אחר שכי' בסו"ס ע"ד השיעור הוא תל המתלקט הי"ה הכא השיעור הוא אתל המתלקט). אבל בחו"ב צידד לומר דכל שאלכסונו יותר מאלכסון של מרובע, (דהיינו כלפי המישור מתרחק המחיצה יותר מאלכסונו של מרובע ע"ה) בהא נחשב למחיצה נפרדת אבל בפחות מכך צריך ראייה לומר דנחשב למחיצה נפרדת ע"ה.

כ. ב' מחיצות שהם על זווית קטנה מזווית ניצבת כזה [70] (דהיינו כל שאלכסונו נתמעט משיעור אלכסון של מרובע כזה [[71]) הי"ז נחשב לגי' מחיצות והוה רה"י מה"י, ומהני לה תיקון של לו"ק מדרבנן ע"ה, ואפשר דבעינן שיתרחק מן הניצב כשיעור של תל המתלקט ע"ה.

הערות

ע"ה ס' ע"ג סק"ט. וחזר בו ממש"כ בס' ע"ד ס"ק ט"ו, דאף בכל שהוא מהני לחלק מחיצות, והובא לקמן בדין כב.

ע"ה ויל"ד דלאנו עושה רה"י אף בצרוך טובא, דאנו אם נימא דאיכא כותל ישר ד' טפחים, וב' כתלים מצידו באלכסון ארוכים ק' אמה דאנו נימא דנחשב כרשות של ג' רוחות, דהא הישר כאילו בטל ברוב אורך הכתלים שמן האד, ואפשר דבעינן שהכתלים מן האד לא יעלו על אורך הכותל המעברי הישר, או שלא יהא כפול ממנו, ועי' בחו"ב דלקמן שכבר תמה מ"ש ציור הנ"ל מכמין גא"ס.

עג

ע"ה דהיינו 45° כלפי המישור שממנו אנו רואים להתחלק ולהיפרד ממנו. כזה [69].

ע"ה ס' א' ס"ק כ"ג מד"ה ויש להסתפק. ועי' במש"כ שם ס"ק כ"ד לענין פרכה בק"ז, עי"ש. ובחו"ב בק"ה כ"ה בד"ה ואכתתי סתם שם כהחזו"א.

ע"ה עי' בזה חזו"א ס' ע"ב סק"ו.

ע"ה דכ"ד מרן זללה"ה שם אינם אלא מקודם שלמד שיעור תל המתלקט לחילוק מחיצות, ועי"ז כ' דכל שלא מלאנו שיעור אחר א"כ אף בכל שהוא מהני, אבל למש"נ בסו"ד בס' ע"ג ס"ק ט' ששפיר מצינו למיבך משיעור תל המתלקט לחילוק מחיצות, א"כ שפיר י"ל דאף לנידון דידן נימא דשיעורו בתל המתלקט. ועי"ל דלהחז"ב דמצינו שיעור של אלכסון של ריבוע אפשר דבעינן האי שיעורא, ונמצא דלהחז"ב כל שהזווית גדולה מ 45° וכן להחזו"א אפשר דכל שהזווית גדולה מ 67° דאי"ז מהני.

כא. ולפי"ז ברשות כזה [72] אי"ז נחשב לגי מחיצות א"כ מתרחק לדעת החזו"א מכותל צפון ומכותל דרום י"ט באורך ד"א^ע כזה [73], ולדעת החוי"ב צריך שיתרחק כדי אלכסון של מרובע כזה [74].

כב. שתי מחיצות כמין גא"ים ולחי^{עט} כ' במי"ב דנעשה רה"י מה"ת^ב (ומדרבנן עיי בהערה^א), ולר' יהודה דב' מחיצות הוה רה"י מה"ת י"א דה"ה דבכמין גא"ים בלחוד סגי^ב, ואמנם לא נתפרש להדיא בדבריהם אם סותם בלאכסון או בריבוע^ב. ובחזו"א במקום אחד נקט דלא מהני אלא בב' מחיצות זכ"ז ולחי אבל בכמין גא"ים אינו נחשב

הערות

^ח עיי' חזו"א סי' ע"ב סק"ה לחי"ז פיראה בק"ז, וממילא למש"כ לעיל דבעינן תל המתלקט ה"ה הכא, ולמה שהעלה להסתפק בס"י ע"ד ס"ק ט"ו דכל אלכסון נחשב לכותל לעצמו א"כ ה"ה הכא י"ל דבאלכסון כל שהו מהני, וי"ע.

^ט ובלא לחי מבוחר לכל נחשב כג' מחילות ולא מהני לעשות רה"י מה"ת לגרע מהדין הקודם. וכ"כ בחו"ב דבכמין גא"ים וכן בזוית כהה לחי"ז נחשב לרה"י מה"ת. ועיי' בחזו"א ללקמן. ויעוין ריטב"א כ"ב ב' ב"ה אולימא, וע"כ לומר דכוונתו לחי"ז רה"ר אבל אין כוונתו להוה רה"י עיי"ז, אמנם עיי"ש במה שקן ב"ה דהא, וקצת משמע שם מתו"ד להוה רה"י, (ואמנם אף התם י"ל לחי"ז כוונתו כלל להוה רה"י אלא לחי"ז רה"ר), וי"ע.

^א כ"כ צביה"ל ס"ג ס"א ב"ה אסרו. וכן יש מקום ללמוד מתו"ד הראשונים ללקמן דעת ר' יהודה. אמנם בחו"ב סוכה ס"ב סק"ה כ' דיש לחלק בזה בין ר' יהודה דב' מחילות הוה רה"י ללדידה מהני ב' מחילות דעריבן לרבנן דלעשות רה"י בעינן ב' מחילות ולחי, ללא מהני ב' מחילות דעריבן ולחי עיי"ש הטעם.

^א לענין דרבנן עיי' ענף ז מדין כח והילך.

^ב כן מבוחר ברשב"א ז"ל א' בסוד"ה וקשיא, ובריטב"א שם ב"ה ותו', (דב' מחילות דעריבן עדיפי טפי מב' מחילות זה כנגד זה עיי"ש), ועיי' ריטב"א כ"ב א' ב"ה דרבי, אמנם יש לומר דהתם מייירי בצירוף הפסים (ועיי"כ כן שהרי בלא"ה איכא חיסרון של פיראה בק"ז, וכמש"נ בריטב"א ז"ל), ועיי"ע ריטב"א י"א ב' (ב"ה הד"ר) עיי"ש, וכן יעוין ריטב"א שבהער' עט עיי"ש, ועיי' חו"ב סי' א' סוס"ק ב'. ואמנם עדיין יל"ד לפסול מדין פיראה בק"ז, שהרי מסקנת דבריהם שם דאף לר' יהודה איכא חיסרון דפיראה בק"ז אלא שיי"ל שרק מדרבנן שהצריכו ד' מחילות בהא איכא חיסרון של פיראה בק"ז אבל אם אין צריכים אלא ב' מחילות הרי עריבן עדיפי, ואפשר דאף לחכמים דבעינן ב' מחילות ולחי ליכא חיסרון של פיראה בק"ז, ועיי' ועיי"ע בענף ז דין לו, ואפשר דפיראה בק"ז דרבנן (עיי' ענף ג דין פ).

^ג ובה יל"ד לר' יהודה דב' מחילות כגוי, ולרבנן דבעינן אף לחי, ונר' מסתימות דבריהם להנידון הוא על האלכסון, שהרי תי' שם דהא ללא מהני לר' יהודה היינו משום שפיראה בק"ז אף לר' יהודה הוה חיסרון, ואם בתחילה דנו שיתחום אף בריבוע מנ"ל לחדש דבכה"ג איכא חיסרון דפיראה בק"ז, אלא וולחי כוונתם על החלק שבין המחילות שהוא ייעשה רה"י, ואמנם עדיין יל"ד בזה דאפשר דפשיטא להו דמדרבנן אין להתיר בריבוע ולהכי סתמו בזה, אבל איה"נ שמה"ת אפשר להתיר כל הריבוע, ומ"מ הדברים צריכים ראיה. ועיי"ע דין פיראה בק"ז ענף ג דין פ.

והנה אם נימא לחינו סותם אלא באלכסונו א"כ לרבנן ללא מהני אלא ב' מחילות ולחי צריך להעמיד הלחי באלכסון אבל אם מעמידו ציוסר אי"ז מהני (עיי' חזו"א סי' ע"ב סק"י מש"כ לדעת הגר"א וה"ה י"ל להמ"ב ועיי"א), וי"ע.

כג' דפנות ולא מהני בין בריבועו ובין באלכסונו⁷⁹, אבל אם הזוית היא קטנה מאלכסון של ריבוע נתבאר דינו ענף ג דין פד דמהני. ובמקו"א⁸⁰ כי דאף שלא מהני לה לחי להתיר את כל ריבועו אבל באלכסון מהני להחשיב כג' מחיצות, (ומתו"ד קצת משמע דאף בלא לחי נחשב לרה"י, וצ"ע⁸¹), וכי דלפי"ז אף אם הכתלים מרוחקים זה מזה יותר משיעור אלכסון של מרובע ה"ז מהני⁸², ולפי"ז אין שיעור בדבר⁸³ וכל שיש לרבע בתוכו דע"ד הוי רה"י (ואפשר דאחר שכי' לחדש שיעור של תל המתלקט אפשר דהכא פשוט דבעינן שיתרחק מן הקו הישר תל המתלקט, ועי'), וכן בעיגול בין שהוא חצי ובין שהוא חלק מעיגול חשיב כג' מחיצות, וצ"ע בכ"ז.

כג. ברשות עגולה תלוי בשיטות שבדין כב דלהחזו"א (במקו"א דלעיל) הרי נמצא דבין שהוא חצי עיגול ובין שהוא חלק מעיגול חשיב כג' מחיצות⁸⁴, אבל להמ"ב דלעיל י"ל דבפחות מרבע עיגול לא מהני בלא לחי, אבל טפי מחצי פשיטא דמהני, ובין מחצה לרביע יל"ע, ועיגול שנפרץ שמינית ממנה וכיו"ב הרי אם נחשב לפירצה בק"ז (עי' לקמן ענף ג דין עד) א"כ מדאורייתא היא סגורה כזה [75] ולא כזה [76].

כד. ויל"ע בבי' מחיצות זה כנגד זה ומחיצה אחת ארוכה טפי משכנגדה בכה"ג אפשר דאף להחזו"א דלעיל מהני לעשות לה לחי כנגד הארוך, ולדעתו ז"ל אף אם מהני אינו מהני

הערות

⁷⁹ חזו"א סי' ע"ב סק"י, עי"ש, וכ"כ בחו"ב סוכה ס"ב סק"ה לרצונן דבעינן ב' מחיצות ולחי לא מהני ב' מחיצות לעריבן ולחי ללחי ליכא מחיצה שתתום כנגד, (ויל"ד אם סגי שיעמיד קנה בזוית, או דבעינן דופן). ובחזו"א סם הביא ראיה מדברי התו' ח' ב' בד"ה מניה, (וכ"ה בריטב"א סם), ובחו"ב הוסיף שכן מצוואר ר"ן סוכה ז' א'. ובחזו"א נקט לאף לר' יהודה דב' מחיצות בלחוד עושה רה"י מה"ת מ"מ לא מהני אל"א בזכ"ז (וכמש"כ במכתבים בפיראת עשר בד"א אם נאמרה).

והשתא אף לאילו היה מוסיף לו כותל ביושר בלד הפנים בזוית כזה [77] הרי היא נעשית רשות כזה [69] והוא מהני וכללעיל, מ"מ הכא גרע שצורת הרשות קובעת שאין כאן אל"א ב' מחיצות, עי' חו"ב ס"א ס"ק כ"ה.

⁸⁰ ע"ה ס"ק ט"ו. ובחזו"א סם לציין למש"כ בסי' ע"ב סק"י, ונר' מתו"ד שחזר בו מהתם, והיינו דעד נקט נידון דכמין גא"ם היינו דמדון ב' מחיצות בעינן שיהא רה"י, והכא חידש דשפיר י"ל דהוא ג' מחיצות, אמנם צ"ע שהרי בסי' ע"ב נקט כדבר פשוט דאם היה רה"י מה"ת היה כר"ך להואיל קורה ולחי באלכסון אף אם לו"ק משום היכר, וא"כ מה נענה הכא כשהדר ביה, וי"ל דס"ל השתא לא"ז ריעותא דשפיר החמיירו רבנן באלכסון אף כשהוא רה"י מה"ת, וז"ע.

⁸¹ שכן משמע שבהמשך דבריו בזוית כהה מייירי אף בלא לחי, וא"כ אף בכמין גא"ם כוונתו כן לאין לחלק. ועי' בחזו"א בסי' ע"ב סק"י מה שנתקשה על המ"ב סם וכל הקושיות שנתקשה קשים הם אף לדבריו שכמין גא"ם נחשב לג' רוחות אף בלא לחי, וז"ע.

⁸² ומשמע מתו"ד דבכה"ג מהני אף בלא לחי, וקל"ע בזה, עי' בהערה דלעיל.

⁸³ דהיינו כל זוית מהני, ואפי' זוית של 179 מעלות.

⁸⁴ חזו"א ע"ד ס"ק ט"ו, והנה בחזו"א סם נקט ע"פ דבריו סם שחידש שזוית כהה אפי' כל שהו נחשב

אלא באלכסון מן הארוך אל הקצר, ומי"מ מתו"ד נר' דאף בכה"ג אינו מהני אף מה"ת.^א

כה. פירצה בק"ז יל"ע אם הוא חיסרון מה"ת או מדרבנן ע"י ענף ג דין פ.

כו. לחי דמהני מה"ת יל"ד אם לחי הנר' מבחוץ (שנתבאר לקמן ענף ז דין קפג) מהני מה"ת^א, וכן יל"ד בבין הלחיים שנתבאר לקמן (ענף ז דין רט), אם שייך גם בלחי דאורייתא^ב, אמנם דין לחי הנמשך ד"א דלקמן (ענף ז דין קכו) בוודאי לא שייך לענין לחי דאורייתא, וכן פרצה בצידו של מבוי בראשו דלקמן (ענף ז) ג"כ לא שייך מדאורייתא^א, ודין לחי שהרחיקו ג' מן הכותל (שנתבאר ענף ז דין קטז) נר' דהוא מגרע דין רה"י מה"ת, וכל אלו הדינים שייך גם לדעת הר"מ שדין לחי הוא תנאי בדין רה"י מה"ת.^א

כז. בדין מחיצה שאינה עשויה בידי אדם ע"י דין לט.

רה"ר כיצד נעשה רה"י ובענין בקיעת רבים

כח. רבים שבוקעים בתוך המחיצות נחלקו תנאי אם בקיעת הרבים מבטלא מחיצתא, (הנידון בין לעשות רה"י בין המחיצות, ובין ע"ג המחיצות גופא, ע"י דין לה ושם הער' קכא), ר' יהודה סבר דב"ר מבטלא מחיצתא מה"ת^א, והוא דליכא ב' מחיצות שלימות, אבל אם איכא ב' מחיצות שלימות (דהיינו ב' מחיצות שאין בוקעים בהם) זכ"ז^א בהא אין רבים מבטלים המחיצות, ולרבנן היכא דאיכא שם ד' מחיצות כגון פסי ביראות וכיו"ב אין ב"ר מבטלא מחיצתא^א, והיכא דליכא שד"מ הרי אף אם

הערות

^א ע"ש מש"כ סי' ע"ב סק"י לפרש במצוי אחד קצר ואחד ארוך למהני להגר"א משום לאיכא ג' מחילות להכי מהני לה לחי ברוח ד', ויל"ע לפי"ז צ"ב מחילות שאינם כמין גא"ס אם נאמר כן. וע"ש מש"כ לגבי לחי הנר' מבחוץ, ויותר נר' ללא מהני אף צכה"ג, וז"ע.

^{אא} וע"ש בהערה.

^{אב} ויש ללקקק מהא דאמרין (כ' ב') צפסי ביראות דבעמוד אמה על אמה לאומרים בזה רואים כל שאילו תחלק יהיה זו אמה על אמה לסגי, דש"מ לחודו החילון סותם, ויל"ד לה"ה בלחי, וז"ע. ויל"ד היכא איכא נפק"מ שהרי ג' מחילות הוה לאורייתא והכי מחודו הפנימי הוא מתיר, וכיון שהרי"ע עושה מחילתא א"כ יש כאן ג' מחילות.

^{אג} וע"י לקמן בדין (ענף ג דין לב) א"א באופן הזה מה"ת.

^{אד} חז"א סי' ע"ד ס"ק י"ב.

^{אה} ומוכרח כן מדקאמר ר' יוחנן דבינושלים אלמלא לתותיה ננעלות חייבים עליה הרי למה"ת ב"ר מבטלא מחילתא.

^{אז} למהני לשיטת ר' יהודה וכמש"נ בדין יב, או לרבנן ובאופן לאיכא ב' מחילות ולחי.

^{אז} ואף מדרבנן אין ב"ר מבטלים מחילה, וכגון רשות של יחיד של ב' מחילות וברוח מזרח ומערב הוא סתום בעומ"ר דצכה"ג אין ב"ר מבטלא מחילתא והוה רה"י אף לטלטל בה, וכן מבואר תו' כ"ב ב' בד"ה מני ובראשונים שם, (ואמנם היינו דווקא אם ליכא דין ב"ר למצוי אף בחצר, ע"י בזה בענף ז דין נו).

איכא ב' מחיצות שלישיות^{צח} (ולחי ברוח ג' דבעלמא הוה רה"י) ס"ל לרבנן דאמרינן א"ר ומבטלא מחיצתא^{צט}. ולדינא נחלקו בזה אמוראי, ולר"א נקטינן כרבנן דאין ב"ר מבטלא מחיצתא, ולר' יוחנן נקטינן כר' יהודה דב"ר מבטלא מחיצתא^ק. ולהלכה למעשה נחלקו בזה בראשונים ובפוסקים. י"א דנקטינן דב"ר מבטלא מחיצתא^{קא}, וי"א דלהלכתא נקטינן דב"ר לא מבטלא מחיצתא^{קב}.

הערות

^{צח} כגון ב' מחילות ולחי ברוח ג'. ועי' צדין לך (ושם הער' קיט) להרשב"א היינו דווקא אם לחי משום היכר, ולהתור' ודעימיה שזהער' קיז דלאף לר"ה לא מהני.

^{צט} ברשב"א כ"ב א' (בד"ה דרבנן) נסתפק בד"ז אם ב' מחילות ולחי לרבנן (ולמ"ד לחי משום מחילה) אינו רה"י מה"ת. עי"ש שלידל דל"א זהא דרביס מבטלא מחילתא לרבנן, ועי' תו' שם בד"ה דרבנן דהו"מ לשנויי דרבנן ל"פ אלא מדרבנן, עי"ש, אמנם דבריטב"א כ"ב א' כ' להדיא דב' מחילות ולחי אף מה"ת איכא ב"ר, והגרעק"א י"ב ב' כ' לדקדק כן משבת ו' ב' דמבואר שם לרבנן ב' מחילות זכ"ז וב' לחיים מב' הרחות אי"ז רה"י אף מה"ת, הרי דב"ר מבטלא מחילתא לרבנן היכר לזיכא שד"מ ואף מדאורייתא, וע"ע צביה"ל סי' שס"ג ס"א בד"ה אסרו.

^ק וכדאמר ירושלים כו', ואמרינן כ"ב א' דס"ל כר' יהודה, ועי' תו' שם ב' אילימא, ואין כוונתם ז"ל דאיכא הו"א דר' יוחנן כרבנן, אלא ר"ל דהו"מ לאקשווי מדר' יוחנן גופא (דקאמר להדיא שא"י הוה רה"ר), אלא עדיפא מיניה מקשיה דלאף אם נימא דמחי דקאמר דירושלים כו' אליבא דר' יהודה קאמר ולא ס"ל, אלא ס"ל כרבנן והיינו דקאמר הכא, מ"מ אף לרבנן תיקשי דהוה רה"ר, וע"כ דהגידון על מעלות ומורדות, וא"כ ר' יוחנן דירושלים כו' ע"כ דלהלכתא נקטיה.

^{קא} כן מבואר בפשוטו מדברי הר"י והרא"ש ו' ב' דלהלכתא כר' יוחנן, (ואמנם אם נימא דלמסקנא ר' יוחנן כרבנן ס"ל א"כ י"ל דווקא צו"ה נקטו כן), (ועי' בהערה לקמן שבית אפרים והחזו"א נחלקו בזה), וכן הוא בד"ה כ"ב א' דיש לחוש לר' יהודה לחומר מלאחר ור' יוחנן כותיה, וכן פסקו ברשב"א וביריטב"א ו' ב', כ"ב א', דפסקינן כר' יוחנן ואליבא דר' יהודה, ועי' רשב"א ור"ן ר"ה כ"ג ב'. ועי' ברשב"א ו' ב' שסתומות הגמ' שם מבואר כר' יוחנן דב"ר מבטלא מחילתא, ועי' בר"ן שם. ויעוין טור סי' שס"ד, ומה שזן בדבריו בחו"ב סי"ד סק"ו. ועי' צביה"ל שם"ד ס"ב בד"ה ואחר, ובסי' שמה"ה ס"ה כ"ב, עי"ש. ועי' ראב"ן בשו"ת שצסוף הספר הוצא דקש"ק פסחים ס"ו א', ומבואר שם בפשוטו דנקט דב"ר מבטלי מחילתא, אמנם י"ל דעיקר קושיתו שם הוא אליבא דר' יוחנן אף שהוא ללא כהלכתא, ללא מצינו שפלוגתא דב"ר הוא פלוגתא מוקדמת כ"כ, ועוד שאם הלל פסק לזיכא ב"ר לא מסתבר שר' יוחנן היה פוסק כר' יהודה, ועי'.

^{קב} לכאור' כן הוא סתימות הגמ' כ"ב ב' שדחקה לאוקמיה לצרייתות שם כרבנן, וכן סתמו בשבת ו' ב' כרבנן דפסי ביצאות ליכא ב"ר, וכן פסק בפשוטו בר"מ צפ"מ משבת הל"ג, וכ"כ במ"מ ובהגה"מ ובהשלמה שם שפר"מ פסק כר"א שפסק כרבנן, וע"ע הער' קיז וכ"כ ברע"ב דאין הלכה כר' יהודה, וכן נקטו בחו" פסחים ס"ו א' בד"ה תוחב, ובתו' רשב"א שם, (דנקטו דירושלים סגי בראויות לינעל), והתו' לשיטתו דנקט דר' יוחנן ס"ל כר' יהודה לענין ב' מחילות, ולהכי נקטינן כרבנן. ויעוין בית אפרים סי' כ"ו במש"כ שם שכן פסק דרי"ף עי"ש, (ועי' ע"ז חו"ב סי"ד סק"ח). וכ"כ צביה"ל סי' שס"ד ס"ב בד"ה ואחר, וכ"כ בחזו"א סי' ק"ז סק"ד שכן עיקר. ובחזו"א ובבית אפרים שם כ' שאף כן דעת הר"י והרא"ש, ומזן זל"ה לשיטתו (שם ובסי' ע"ד סק"ג) דמצינן לפסוק כר' יוחנן אף לדידן דס"ל כרבנן והיינו דלאחר דנקטינן דהיינו טעמא דפסי ביצאות משום שד"מ א"כ שפיר מצינן לאוקמיה לר' יוחנן כרבנן, (ורק קבלה היה בידינו שר' יוחנן כר' יהודה, או מהא דכ"ב ב')

כט. נמצא דב' מחיצות שלימות (דהיינו שאין בוקעים בהם, ומהני בין אם הם עיי צו"ה ובין אם הם עיי עומ"ר) לר' יהודה ליכא ב"ר והוה רה"י מה"ת^ק, ולרבנן ב' מחיצות שלימות שרבים בוקעים ביניהם הרי ב"ר מבטלא מחיצתא והוה רה"ר, ולענן ב' מחיצות ולחי עיי בדין לד וש"י.

ל. ומאיך גיסא היכא דאיכא שם ד' מחיצות כגון פסי ביראות דאיכא ד' דיומדין של אמה אמה, ואיכא ב"ר בין הדיומדין לר' יהודה איכא ב"ר והוה רה"ר, ולרבנן ליכא ב"ר והוה רה"י.

לא. בקיעת רבים דמבטלא מחיצתא אינו משום שמציאות רבים בין המחיצות מבטלים את המחיצות, אלא שבקיעת הרבים עיי המחיצות מבטלים לאותם המחיצות שהם בוקעים אותם^ק.

לב. בגדר רבים המבטלים את המחיצות היינו דווקא רבים שעושים רה"ר, אבל רבים שאינם עושים רה"ר אינם מבטלים אף מדרבנן, ולהכי במבוי שתיקנו בצו"ה דאין רבים מבטלים אותו (ופרטי הדינים נתבארו בענף ז דין נא), מ"מ אין ב"ר שם מבטלים את הצו"ה^ק.

לג. עומ"ר - אם איכא עומ"ר מדי רוחות פשיטא דמהני (לרבנן דבש"מ ליכא ב"ר) דעדיף משד"מ, וי"א דאם בין הפרצות איכא טפי מייג ושליש (אף אם נימא דפרצת עשר דרבנן, עיי ענף ג דין טז)^ק, וי"ח דאף ביותר מייג ושליש ליכא ב"ר^ק, ואם איכא עומ"ר מג' רוחות וברוח ד' פרוץ לגמרי, אפשר דמהני, שלא הצריכו שד"מ אלא בפסי ביראות שאין כאן עומ"ר אלא פסים של אמה, אבל בעומ"ר סגי בג' רוחות של עומ"ר^ק, ויש מקום לומר דכדי למנוע ב"ר אף בעומ"ר בעינן שד"מ^ק.

הערות

דקאמר ר' יוחנן מעלות ומורדות כו'), וכו"ה אינו כשד"מ עיי' זזה בדין לד. וע"ע לענין פסק הלכה בחו"ב סי"ד סק"ו.

ק' ור' יהודה לשיטתו וכלעיל הער' לו.

ק"ד עיי' חזו"א מה שהשיב להרא"פ ז"ל, ולהכי לר' יהודה היכא דאיכא ב' מחיצות שלימות אין כאן ב"ר, אמנם עיי' חזו"א סי' ק"ז סק"א, וע"ע בדין יא ובדין ז. ועיי' חו"ב סי"ד סק"ז מה שפי' בהא למקום הפילוש נחשב לרה"ר אף שכל סביבותיו רה"י.

ק"ה עיי' חזו"א סי' ק"ז סק"ב, ואין הכוונה כאן לכו"ה, אלא הכוונה כל שהילוך הרבים שם עושה רה"ר, (ולהכי צעולים לה בחבל אף אם נימא דאין שם ס' ריבוא מ"מ הם מבטלים מחיאה משום שהם עושים לין רה"ר).

ק"ו עיי' תו' כ"ב א' בל"ה והא בתו' הב'.

ק"ז כן איתא בריטב"א כ"ב א' בל"ה ושמענין, ואין כוונתו בלירוף הצו"ה דמהני, שהרי הריטב"א ס"ל דאף לרבנן לא מהני צו"ה לשד"מ וכמש"כ בל"ה דרבנן. וז"ל דס"ל דפירלת עשר דרבנן, ועיי' תור"פ שם שתי' ע"ד התו' שם דאין לחלק בין ט"ז לפחות מט"ז, אמנם י"ל דכוונתו בלירוף צו"ה, וז"ע.

ק"ח בגמ' כ"ב ב' אמרינן בתל המתלקט לרבנן פשיטא דליכא ב"ר דאם בניחא תשמישתיה ליכא ב"ר כ"ש בלא ניחא תשמישתיה, ואכתי אם נימא דבג' מחיצות אף לרבנן איכא נידון דב"ר, א"כ אף לרבנן

לד. צו"ה ולחי - לר' יהודה דב"ר מבטלא מחיצתא ה"ה שצו"ה לא מהני (אם בוקעים את הצו"ה, וליכא ב' מחיצות אחרינא ק"י), אלא בעינן דלתות ננעלות ק"י, (ואפשר דבראויות לינעל סגי ק"י). ולרבנן דאין ב"ר מבטלא מחיצתא בשד"מ, י"א דמ"מ צו"ה לא מהני לשד"מ, ואף ב' מחיצות זכ"ז וצו"ה בבי פתחיו אינו מהני לרבנן היכא דאיכא ב"ר ק"י,

הערות

איכא נפק"מ לגבי תל המתלקט ובלאופן שליכא מחילות אלא מד' רוחות, אמנס יא לרחות דשאני התם שליכא פירלה כלל, והרבים דורסים ע"ג המחילה גופא, משא"כ בנידון דעומ"ר הגידון שהרבים דורסים בין המחילות, וברם יל"ע במבוארות המפולאים לבורות כו' דברש"י וריטב"א א"ס נר' להגידון בדאיכא עומ"ר ע"י הבורות ואין הבקיעה מע"ג הבור, אמנס בתורא"ש א"ס מבואר מתו"ד לאף מע"ג הבור איכא ב"ר, וכן י"ל דעת תו' א"ס, ועי'. וע"ע פסקי ר"ד כ' א' דקלת משמע מיניה דג' רוחות ואיכא ב"ר דהוה רה"י ע"ש. וכן נקט חזו"א סי' ק"ז סק"ה, לרבנן ובעומ"ר סגי מג' רוחות, ועפ"ז כ' להתיר רחובות לידן ע"ש (והיינו אף דנקט מרן זללה"ה בס"י ע"ד ס"ק ג' וד' לזו"ה לא מהני לשד"מ מ"מ עומ"ר עדיף, ובהא מהני אף מג' רוחות).

והנה ברשב"א (שצדין לך וסא הער' קיח) מבואר דלעולם אין לין ב"ר במקום שמוקף מחילות כלין, ורק בב' מחילות ולחי כ' להסתפק בזה, אבל בג' מחילות של עומ"ר פשיטא ליה דמהני, ועי'.

ק"ט לין הגמ' דשאני הכא דאיכא א"ס ארבע מחילות, ואמנס י"ל דהיינו דווקא לגבי פ"ב, וכ"נ לומר בפשוטו דעת הריטב"א ד"ה ואיכא, ע"ש.

ק"י דהיינו שב' מחילות (לפון רחום) של טו"ה והרבים אינס בוקעים צו אלא בוקעים בב' המחילות הפרוצות (מזרח מערב), דבהא לר' יהודה מהני ב' המחילות ולשיתרו דבב' מחילות מהני לעשות רה"י וליכא ב"ר בב' מחילות.

ק"יא וכדר' יוחנן דירושלים אלמלא דלתותיה ננעלות חייבין עליה בלילה, ובגמ' מוקמינן לה כר' יהודה, (ואף אם נימא דלמסקנא ס"ל כרבנן, מ"מ מבואר דבה"א אף שהיה לירושלים טו"ה מ"מ לא מהני לר' יהודה).

ק"יב בראשונים נר' מתו"ד דנקטו כדבר פשוט דעת ר' יהודה דמאי קאמר ר' יוחנן דבעינן ננעלות היינו ננעלות ממס', ורק במבוי דרבנן סגי בראויות לינעל, אבל בר"מ צפ"ז משבת ה"י מבואר לאף ברה"ר גמור סגי בראויות לינעל, (ועי' ברשב"א ו' ב' מה שמתה עליו, ועי' בספר המאורות א"ס) אמנס לא נתפרש להדיא א"ס פסק דב"ר מבטלא מחילתא או כרבנן דאין מבטלים מחילתא, ועי' לעיל הער' קב דעת כמה מן האחרונים דהר"מ פסק כרבנן לליכא ב"ר ועי' מש"כ בחו"ב סי"ד סק"ה ד"ה מה שהקשה כו' דהר"מ שב' צפ"א מעירובין ה"א וצפ"י משבת ה"א דבעינן ננעלות לאו דווקא נקטיה, והעיקר מש"כ צפ"ז דסגי בראויות לינעל ע"ש.

ק"יג כן מבואר בריטב"א כ"ב א' ב"ה דרבנן, לזו"ה וכ"ש לו"ק (אף למ"ד לו"ק משום מחילה) דלא מהני לשד"מ, (ומש"כ ד"ה כאן הודיעך כו' ולא יועילו כורת פתחים כו' ה"ה לאף לרבנן לא מהני, ודו"ק). וכן נקט מרן זללה"ה סי' ע"ד סק"ג, וכן פי' דעת הר"מ ע"ש, וכן נקט דעת הרי"ף והרא"ש (עי' במש"כ בחזו"א סי' ק"ז סק"ד דהרי"ף והרא"ש פסקו כרבנן, ואף שצדף ו' א' פסקו כר' יוחנן דבעינן לרחות ננעלות, ועי'). ודעת התו' ו' ב' ד"ה והאמר עי' מש"נ לקמן הערה ק"ז.

ובחזו"א א"ס הוכיח כן מסוגיא דף ו' ב' דהביאו ראייה התם מרבנן דאין מערבין רה"ר בכך ואף שהתם הגידון במתוקן בלו"ה (עכ"פ מרוח אחת), ועי' ברשב"א ובר"ן א"ס מה שפי' בביאור הסוגיא א"ס, ובאמת אין מזה הכרח אלא שטו"ה מרוח אחת לא מהני, אבל מד' רוחות אפשר דמהני, (אמנס החזו"א גופא דנקט דעומ"ר מהני אף מג' רוחות, לשיתרו מוכרח לאף טו"ה לא מהני, ודו"ק).

וי"א דצו"ה מהני כשד"מ^{ק"ד}, ולשיטה זו י"א דהיינו דווקא באופן שהוא סותם מדי רוחות^{ק"ט}, (וכן יש מקום לדון דלא מהני אלא כשאיכא ב' מחיצות שלימות או של עומ"ר בצפון ודרום אז מהני תיקון דצו"ה במזרח ומערב^{ק"ט}), אבל אם איכא ג' מחיצות של צו"ה (או ב' מחיצות שלימות ואחת צו"ה) ורבים בוקעים במחיצת הצו"ה הרי בקיעת הרבים מבטלא מחיצתא^{ק"י}, וי"א דלעולם לרבנן כל דאיכא ג' מחיצות

הערות

ק"ד ע"י קצ"א ור"ן ו' ב' כ"ב א', וע"י בר"ן כ"ב א' בד"ה כאן, (ומדנקט קס ואפשר כו' משמע ללא ברירא ליה האי דינא כה"ל, ללא מסתבר דיך כל דצירושלים לא היה לו"ה, וע"כ לו"ה עם הפסים מהני, דפסים בלחוד פשיטא ללא מהני בפרוץ ט"ז, ולא מסתבר שפתחי ירושלים היו פחות מט"ז, ול"ע), ובדעת חו' קס בד"ה והא יל"ע בזה לאיכא למימר למאי דמהני קס לו"ה היינו דווקא בצירוף העומ"ר, שהרי בקושייתם ס"ל ללא מהני לו"ה לט"ד"מ, וכן הוא בפשוטו לתי' האחרון, וא"כ שפיר י"ל דלאף לתי' האי לא ס"ל דמהני ומה שמועיל הוא העומ"ר, אלא שהלו"ה מהני להשוותו לפיראת י"ג ופליק, וע"י. וע"י ריטב"א קס, ומסתוימות דבריו קס משמע קאת לו"ה נחשב לט"ד"מ, ודבריו עדיין סתומים, ע"י"ג. ואמנם לא נתבאר לשיטתם דמהני לו"ה אלא דלאיכא ב' מחיצות גמורות ובמזרח ומערב איכא לו"ה. וע"ע הג"א כ"ב ב' מש"כ בשם האו"ז דבב' מחיצות ליכא ב"ר, ובפשוטו ע"כ לומר דבמזרח ומערב איכא לו"ה, דבלא"ה פשיטא לאי"ז מהני לרבנן, ומבואר לו"ה מהני לכה"פ היכא דבצפון ודרום איכא מחיצות שלימות.

עוד יש להוכיח לו"ה מהני לט"ד"מ מדברי התו' שבת ו' ב' בד"ה יתר, שכ' קס אליבא דר' יהודה דמתני' לו"ה א' קדאמר מבואות המפולסים דמהני לערב, ומבואר בתו' פ"י דהנידון אף ברה"ר גמור (ומוכרח כן מחי' השני), דמ"מ אין להוכיח מינה דס"ל דב' מחיצות מהני לעשות רה"י, לאיכא למימר דמייירי במצוי שמתוקן בלו"ה, ואכתי תיקשי דהא ר' יהודה גופא ס"ל לאיכא ב"ר, וע"כ דאיה"ר דהו"מ להכריח מינה אלא שעדיין אי"ז מפורש במתני' ולהכי העדיפו להוכיח מן הברייתא שהוא מפורש טפי, ואכתי אם נימא דלאף לרבנן לא מהני לו"ה מד' רוחות, א"כ שפיר אפשר להביא ממתני' ללא מהני קס לו"ה, (ולאוקמיה דלאיכא עומ"ר או ב' פסים של אמה אי"ז כפשוטו, וכן בתו' סתמו ולא משמע שהוכרחו לזה), אמנם יש לחות לעדיין העדיפו להביא מן התוספתא שהוא מפורש להדיא, וע"י.

ובביה"ל קס"ב ס"י בד"ה שכל הביא רחיה מדברי התו' י"א א' בד"ה איילימא דמהני לו"ה אף היכא לאיכא ב"ר, (והיינו דע"כ קושית התו' הוא בין לרבנן ובין לר' יהודה), אמנם בחזו"א (ע"ד סק"ד) דחה ראייתם ז"ל, ונקט דהתו' קס מייירי בפסי ביראות בכרמלית ולא ברה"ר, ע"י"ג.

ק"ט היכא לאיכא לו"ה מד' רוחות נחשב לט"ד"מ כן מבואר מהא דירושלים דמבואר בראשונים כ"ב א' דר' יוחנן אף למסקנא דאמרינן לרבנן דט"ד"מ שאני מ"מ ר' יוחנן בשיטת ר' יהודה קאמרה, ולרבנן צירושלים אין דין רה"ר, ומבואר בראשונים דלאף במקום הפילוש שהוא מתוקן בלו"ה מד' רוחות הדין כן, אמנם י"ל דמקום הפילוש עדיף מאחר שהוא מוקף ברה"י, (ואף לר' יהודה אי"ז סברא להראשונים דמקום הפילוש לר' יהודה הוה רה"ר, מ"מ לרבנן י"ל דמהני לט"ד"מ טפי מלו"ה). ועו"ל דהיה קס פסים כעין פ"ב והא דפרוץ טפי מ"ג ופליק ע"י חו' בד"ה והא.

ק"י דמתוך דברי הראשונים דלעיל ליכא הכרח טפי מכה"ג, ור"ע. וע"י ביה"ל סי' קס"ב ס"י בד"ה כשכל, וחזו"א סי' ע"ד סק"ד.

ק"י כן עולה מדברי התו' ו' ב' בד"ה והאמרי, (וכע"ז ברז"ה כ"ב ב'), שהרי נקטו קס דקושית הגמ' קס אלא אליבא דרבנן, והנידון קס להאריך לכתות ננעלות ולא סגי בלו"ה, ומד' יוחנן דמאריך לכתות ננעלות למנוע ב"ר לר' יהודה מינה הקשו לרבנן, ואכתי הרי התם (דכילד מערבין דרך הרבים) מייירי

כדין (כל שבכרמלית עושה רה"י) הרי אין ב"ר מבטלא מחיצתא^{ק"י}, וי"א דאף ב' מחיצות ולחי (למ"ד לחי משום מחיצה) ברוח ג' אפשר דמהני^{ק"ט}, וי"ח דמ"מ (אם למ"ד דלחי משום מחיצה מ"מ) לחי הוה מחיצה גרועה ולא מהני ב' מחיצות ולחי^{ק"ב}.

לה. למ"ד דב"ר מבטל מחיצתא היינו בין במקום שניחא תשמישיתיה כגון פסי ביראות, ובין במקום שלא ניחא תשמישיתיה כגון ע"ג תל המתלקט או ע"ג המדרון גופא (דהיינו אף באופן שע"ג התל או מדרונו לא נעשה רה"י)^{קכ"א}, ואף באופן שלא ניחא תשמישיתיה ע"ג התל כלל, כגון שעולים לה בחבל, או כמעלות בית מרון וכיו"ב^{קכ"ב}. וכ"ז ברשות של רבים אבל ברשות שהיא בבעלות של יחיד (וה"ה בא"י בכל המקומות שלא ניחא תשמישיתיה דממילא הם רשות של היחיד) נתבאר דינו בדין מא.

הערות

אף באופן שתיקון צו"ה ולו"ה, ואפ"ה אקשינן לניצעי דלת ננעלת, (אמנם אם נימא דס"ל לתו' דלח' מהני לו"ה אף מד' רוחות א"כ י"ל דתתו' לשיטתם, ועי'), ואף לפירש"י שם דקושית הגמ' שנלכיד ב' דלחות איכא למימר שקושית הגמ' דנלכיד לו"ה דלרצנן בהא סגי, אלח' שקיקר הקושית הוא מהא דשרינן ע"י לו"ה מחד ולו"ה מאידך, דמדל' יוחנן יס לנו ללמוד דכ"ה"ג עדיין איכא ב"ר שהרי צעינן תיקון מצ' רוחות, וא"כ ה"ה לנידון לידן דנלכיד תיקון מצ' רוחות או שנעשה לשם ד' מחיצות ע"י לו"ה מצ' רוחות, ודו"ק.

ק"י רש"צ (ור"ן) ו' ב' צ"ה והא אמר, כ"ב א' צ"ה דרצנן. וקל"ת ראייה לדבריהם מסוגיא כ"ב ב' במאי דאמרין שם אליבא דרצנן לא היצעי כך כו' ואם נימא דלרצנן צעינן שד"מ ובג' מחילות לא מהני למנוע ב"ר (ואף באופן שבכרמלית הוה רה"י) א"כ אף לרצנן איכא למיבעי, ואמנם י"ל דשאני התם דהוה גוד אסיק ובהא לכו"ע סגי בג' מחילות ולא צעינן שד"מ, מ"מ בהא דמבוארות המפולשים שפיר מלינן לאוקמא בכ"ה"ג דהוה מג' רוחות ולומר דהא גופא קמ"ל דגוד אסיק שאני, ועי'.

ק"ט נסתפק בזה ברש"צ א' (כ"ב א') אם נחשב למחיצה גרועה, ואף דמהני בכרמלית לעשות רה"י מ"מ ס"ל לרצנן דבהא ב"ר מבטלא מחיצתא, או דלרצנן אין ב"ר מבטלא מחיצה כל עיקר, (והרש"צ א' לשיטתו דביאור קושית הגמ' ו' ב' ע"ש). וברם ל"ע טובא דהא קאמרין רצנן דאין מערבין רה"ר, מדנקטו רה"ר משמע דרה"ר גרע מכרמלית, ואי איתא דלח' ס"ל כלל מדינא דב"ר א"כ מה ענין זה לרה"ר, וכן בגמ' דנקטו דשד"מ שאני משמע שאף לרצנן יס דין ב"ר, ועיקר הסתירה מרצנן אדרצנן היינו לענין ב"ר, ועי'.

קכ" חידושי הר"ן כ"ב ב'.

קכ"א עי' חזו"א סי' ק"ז ססק"ג, דפלוגתא דב"ר הוא נידון אף על המחיצה גופא בלא שעושה רה"י, עי"ש. וכן הוא בפשוטו במעלות בית מרון דהנידון הוא על המעלות גופא ולא ע"ג החל שלמעלה, ואפ"ה לר' יהודה המעלות גופא הוה רה"ר במקום שב"ר מבטלא מחיצתא, (כגון בחו"ל).

קכ"ב גמ' כ"ב ב'. וכן מבואר לדעת תו' ותורא"ש ועו"ר שצדין מא דנקטו דברשות של יחיד שבזיל שיהא ב"ר מבטלא מחיצתא צעינן תנאי שלח' יהא ניחא תשמישיתיה כלל, עי"ש. והנה האי חזל ומעלות בית מרון אין הנידון באופן שעולים בו אחד אחד, דכ"ה"ג נ"י דל"ז ב"ר, אלח' הנידון בתל רחב שיס בו כמה חבלים, וכן במעלות בית מרון מיירי שהוא רחב, אלח' במה שנקטו חזל ומעלות בית מרון לא בל' אלח' לבאר את מידת הקושי וללא ניחא תשמישיתיה, אלח' צודלוי שהוא משמש כעין רה"ר. שו"ר דייטב"א שם שכ' להדיא דהנידון באופן שעולים אחד אחד, ול"ע, ועי' דין רה"ר המתקצר דין ת.

- לו. הא דעולים לה בחבל נר' דהיינו דווקא היכא דאיכא מדרון המתלקט, אבל מחיצה גמורה שמשפסים בחבל לדלגה אי"ז נחשב לב"ר^{קכ}, וכ"ש היכא שעולים לה במעלות וכיו"ב נר' דאינו נחשב לב"ר.
- לז. והיכא דלא ניחא תשמישתיה דנקטינן דב"ר מבטלא מחיצתא מ"מ היינו דווקא באופן שאין לרבים דרך אחרת לילך שם, אבל במקום שאין הדרך סלולה ויש לרבים דרך אחרת לילך ואין הרבים הולכים שם תדיר אין ב"ר שם מבטלא מחיצתא^{קכז}.
- לח. ב"ר דמבטלא מחיצתא יל"ד אם בעינן שיהא בקיעה ברוחב ט"ז אמה או בפחות מינה, ויש מן הראשונים דמשמע מיניה דאם איכא מחיצה שמרוחקת מבי' הצדדים ג"ט דב"ר בפירצה של ג"ט הוה ב"ר לבטל המחיצה^{קכח}, וי"א דבעינן שיעור ד"א^{קכז}.
- לט. מחיצה שאינה עשויה בידי אדם י"א דאף למ"ד דב"ר לא מבטלא מחיצתא הכא מבטלא מחיצתא^{קכז}, אבל דעת האחרונים לעיקר דאף בהא פליגי ולמ"ד דב"ר לא מבטלא מחיצתא אף במחיצה שאינה עשויה בידי אדם אין ב"ר מבטלא מחיצתא^{קכח}.
- מ. בקיעת ספינות בים מע"ג הגידודים שבשפת הים, י"א דאין בקיעת ספינות נחשבת לב"ר שתבטל המחיצה^{קכט}, וי"א דנחשב לב"ר לבטל המחיצה^{קל}, (ועי"ע דין לט).

הערות

^{קכ} כן לכא"ו מצוה"ר בגמ' מלאמרינן ואפי' עולין לה בחבל א"ל אין ועלה קמוסיף לאקשווי ואפי' במעלות בית מרון כו' למשמע דמעלות בית מרון הוה חידוש טפי, ועי'. ועי' תורא"ש שם (בד"ה אלא אימא) דבור שמדלגים על פיו של הבור אי"ז נחשב לב"ר לבטל המחיצה לכ"ע, ואם כה"ג אינו נחשב כ"ש בחבל שמטפסים עליו.

^{קכז} ריטב"א כ"ב א' בד"ה ומ"מ, ובפסוקו משמע שם דאף כשהוא רוחב ט"ז אמה, ולפי"ז במצוי כזה [55] שהוא מפולש לרה"ר הרי אף כשהוא ט"ז אמה לשיטת הריטב"א אם אין בוקעים שם להדיא מהני שם לו"ה. (ואף שבלא לו"ה הוה רה"ר מ"מ אהני לה התם לו"ה), שהרי בריטב"א שם הביא ראייה מהא דחנניא ו' א', עי"ש.

^{קכח} יעוין תו' כ"ב ב' בד"ה ת"ש בדברי ר"ח שם, ויעוין בתורא"ש, ומשמע מדברי התורא"ש דאף מע"ג הבור מדלגים, וא"כ באופן דידן דהוה מחיצה גמורה אפשר ללא מהני בהרחקת ג"ט.

^{קכט} עי' חזו"א סי' ק"ז סק"ב דדרך הרבים הוה ד"א, ועי' ריטב"א שם ולדבריו מייירי שאין מדלגים ע"ג הבור ולדבריו אפשר ללא מהני בג"ט, ובעינן לכה"פ ד"א, וז"ע.

^{קכ} כן פי' במג"א סי' שס"ג סק"ל בדעת תו' כ"ב ב' עי"ש, וכן למד הרש"ש בדעת תו' אלא שתמה עי"ש.

^{קכז} עי' מ"ב שס"ג ס"ק קי"ח ושעה"כ שם או' ל"ד, שכ"ד הרבה אחרונים עי"ש. ועי' חזו"א סי' ק"ז סק"א, חו"ב ס"א סק"ג. ועי' עב דין יא.

^{קכט} כן נר' שנקט בחזו"א סי' ק"ז סק"א עי"ש. ועי' שו"ת שאילת יעב"ז ח"א ס"ז סנ"ר נקט דרך הילוך בנ"א כעין דגלי מדבר עושה ב"ר, עי"ש. ובחו"ב ס"א סק"ג כ' דהולכי אניות לאו רבים נינהו לבטל המחיצות, וגם הליכה ע"ג מים אפשר ללא חשיבא לבטל מחיצה, דמינכרא מחיצה ע"י שא"א לילך אלא בספינה, עי"ש.

^{קל} עי' באחרונים בס"י שס"ג סכ"ט, ולא לנו שם אלא לרצונן אבל לר' יהודה דב"ר מבטלא מחיצתא ה"ה דבקיעת ספינות הוה בקיעה לבטל מחיצתא, ועי'.

מא. רשות של יחיד (היינו דרך של אדם פרטי שאינו מסורה לרבים אלא לשימוש) שרבים בוקעים בו את מחיצותיו י"א דאין ב"ר ברה"י בקיעה, ולכו"ע הוה רה"י ע"י מחיצותיו קלא, ולשיטתם י"א דאם ליכא מחיצות כלל הוה רה"ר ודווקא היכא דאיכא מחיצות בהא אמרינן דאין ב"ר מבטלא מחיצתא קלב. וי"א דאם ניחא תשמישתיה, או שלא ניחא תשמישתיה קצת קלב, אף שאינו מסור לרבים הרי ב"ר רבים הוה בקיעה, ורק היכא דלא ניחא תשמישתיה כלל בהא כיון דהוה רה"י אין ב"ר בקיעה קלב, ועי' בדין לה.

מב. מקורה אף שתחתיו אינו רה"ר, ואף כשרבים בוקעים אותו אינו רה"ר, מ"מ אינו גורם הפסק לרה"ר קלב, ויל"ד אם מהני שם צו"ה לעשות החלק שתחת הקירו רה"י (למ"ד דב"ר מבטלא מחיצתא) קלב. ועי' בדין י.

מג. למ"ד דב"ר מבטלא מחיצתא נמצא דרה"ר אינה ניתרת מה"ת (לא ע"י צו"ה ולא ע"י עומ"ר) אלא בדאית לה דלתות הננעלות בכל קלב לילה קלב ואז שרי אף בשעה שאין

הערות

קלא רמז"ן קצ"א ריטב"א נ"ט, וכ"ד הר"ן כ"ב ז'. ועי' ריטב"א כ"ב ז' (בד"ה מפני) לילפינן ל"ה מדגלי מדבר שהתם היו הדרכים מסורים לרבים.

קלב כ"ב בר"ן כ"ב ז', (ועי' מש"כ ב"נו א'), ועי' חזו"א סי' ק"ז סק"ב בד"ה ק"ס ת"י כו' בדעת התו"י, ומדברי הרמז"ן ודעימיה משמע דכלל גוונא אין רשות של יחיד נעשה רה"ר ואף אם לית ליה מחילות כלל לא נעשה רה"ר.

קלב לא נתבאר כה"ל מהו גדר לניחא תשמישתיה קלת, אבל דין זה עיקרו מתבאר לשיטת תו" שפ"י בזה דמבוארות המפולקס לבורות כו' דהגידון במבוי של יחיד, ומיירי באופן שלא ניחא תשמישתיה שהרי מינה הכריחו דל"ר יהודה א"ר מבטלא מחילתא אף היכא דלא ניחא תשמישתיה, ואף דהוה רשות של יחיד, מ"מ פי' ק"ס בתי' דזה נחשב לניחא תשמישתיה, ועי'.

קלב תו', ותורא"ש ותור"פ כ"ב ז' בזה דיהושוע אוהב ישראל היה ע"ש. וילפינן לה מדגלי מדבר דהתם היה ניחא תשמישתיה, והיינו דרשות שלא ניחא תשמישתיה בלחוד ס"ל ל"ר יהודה דלויכא ב"ר משום דסו"ס הם בוקעים בפועל, ורק היכא שהו"א גם של יחיד וגם לא ניחא תשמישתיה תרי טעמים הללו מרחיקים אותו מלהידמות לדגלי מדבר. ואיכא נפק"מ בזה אף לרבנן דס"ל דאין ב"ר מבטלא מחילתא מ"מ היכא דאיכא מדרון של יחיד שאין לו מחילות מלדליו אל"א שניחא תשמישתיה קלת, דבהא אף לרבנן הוה ב"ר לעשות רה"י, ואי לא ניחא תשמישתיה כלל אין ב"ר בזה לבטלו, (ודווקא שהו"א רשות של יחיד, וכמשנ"ת). ועי' ל"ד א' ובתורה וליפלגו, (ול"ג ז' בתורה חייב) ומבואר דאף רשות של יחיד כל שניחא תשמישתיה לרבים הוה רה"ר, (ואפשר דהתם מיירי באופן שהו"א מסור לרבים בפועל, ומ"מ יש בזה חידוש, ועי').

קלב ו"ד למחילות למ"ד דבקיעת רבים מבטלא מחילתא דשאני התם שהרבים נלחמים במחילות, (וכמו"כ בזהל שהרבים בוקעים על גבו גם ק"ס הרבים סותרים את פעולת המחילה), אבל קירו אין הילוך הרבים שתחתיו סותר את הקירו, ועי' קצ"א כ"ב ז' בסוד"ה מעלות.

קלי ועוין תו' כ"ב א' בד"ה חייבין דבירושלים מקום הפילוג הוה רה"ר, ובין המחילות הוה רה"י, ובפשוטו אם עשה לו"ה ז' ראשו מהני לתקן מה שבין המחילות, ואפ"ה לא מהני לתקן את מקום הפילוג, ואפשר דהתם עדיף לבין המחילות הוה רה"י, משא"כ הכא דלויכא למימר דאף תחת הקירו אינו נחשב לרה"י, ועי'.

קלי כן הוה לשון רש"י ו' ז' בד"ה ירושלים. וכן הוה הלשון בפסקי רי"ד, וב"ח סי' קס"ד סק"ג.

הדלתות נעולות קמט, (י"א דלא מהני דלתות ננעלות אא"כ ליכא בשאר מחיצות פירצה, דאם יש פירצות אף שאין בה דין ב"ר לבטל המחיצה מ"מ מהני לבטל היתר הדלתות קמ), י"א דבעינן דלתות ננעלות בבי' הפתחים של הרה"ר קמא, וי"ח דסגי בדלת אחת קמב. י"א דבחגו שהעם מרובים אם אין נועלים את הדלתות הרי בחג הוה רה"ר קמג.

מד. בגדר דלת ננעלת יל"ד אם היינו דווקא דלת שיש לה דיני מחיצה או בכל דבר המונע מן הרבים להלך שם נחשב לדלת, ובפשוטו אם ישם שומרים בלילות אי"ז מהני, וצ"ע.

מה. כיצד מתקנין לרה"ר להתירו בטלטול קמד, דמדרבנן לא שרינן ע"י צו"ה או עומ"ר קמיה, י"א דסגי בדלתות הראויות לינעל קמז, (ואפשר דאף בעינן שימשו תשמיש דלת, אבל

הערות

קלח ובכאן לא סגי בראויות לינעל, ללא אמרינן למהני בראויות לינעל אלא במצוי דרבנן, אבל ברה"ר לראוייתא לא, ועי' רש"א ו' ב' בדעת הר"מ בזה.

קלט בדשעה שהלכות ננעלות פשיטא לאי"ז רה"ר (עי' שעה"א ס"ד או' ח'). עכ"פ היכא לאיכא ב' דלתות מב' רוחות, (ועי' תו' ו' ב' בד"ה והאמר, ובריטב"א ורשב"א סס, ודו"ק בלשון התור"פ סס שכ' להטעם משום דהוה מחילה שאינה קבועה). וביאר בזה ברשב"א בעבוה"ק (ש"ב ס"ד) הטעם שאין רה"ר אלא המסור לרבים ככל עת והואיל ויש לזה דלת ננעלת כלילה וחוסמת העוברים סס כלילות אי"ז רה"ר.

קמ עי' ראב"ד בהשגות על הרז"ה מה שתמה על רבינו אפרים ז"ל שנקט דלחות ננעלות לא מהני (ובפשוטו היינו בדשעה שאינם נעולות) ועלה כ' הראב"ד לאוקמיה בכה"ג שהיה סס פירות שאין בהם ב"ר, עי"ש.

קמא כן איתא ברי"ף וברא"ש דברה"ר לראוייתא לא מהני אלא בדלתות מכאן ומכאן, (ואמנם י"ל לאי"ז אלא מדרבנן, ומה"ת סגי בדלת אחת ננעלת כלילה, ולא הביא להא דר' יוחנן סס אלא לבאר שבעינן ננעלת, אבל לא להוכיח דבעינן דלתות, ודו"ק), ובמ"ב שעה"א סי' סס"ד או' ו' כ' שכ"ד הרוקה וסכן משמע מהירא", וכ"ד רש"י ו' ב' בד"ה חייבין, והיינו קושיה הגמ' סס, עי"ש. ועי' רשב"א סס בד"ה וכן פסק, מש"כ בדעת הר"מ (בפי"ז מהלכו' שבת ה"י), למבואר דמריד ב' דלתות, וביאר ברשב"א דלמדו כן מר' יוחנן, (ומשמע דאף רה"ר הוה כל שלא נעשה דלתות), ועי'. וביאר בזה הטעם בדשעה"א סי' סס"ד או' ח' דהכא לא מהני לה ג' מחילות, כיון שהמחילה הג' היא ע"י דלת שפתוחה ביום וננעלת רק כלילה.

קמב עי' תו' ו' ב' בד"ה והאמר דפליג עליה דרש"י סס, ולדבריו סס נמלא דשפיר מינין לפרש לדברי ר' יוחנן נקט דלחות דהיינו דלת, ומ"מ לא נתבאר בתו' לקושטא אם מפרשין הכי, ובריטב"א סס נקט להדיא דסגי בדלת אחת, וביאר סס הטעם דפשיטא דהיכא לאיכא ג' מחילות אי"ז רה"ר, (ובכ"ס ז"ב טובא שפרי בודלאי עיקר הנידון הוא כשהדלת פתוחה), וברשב"א בעבוה"ק ש"ב ס"ד כ' דסגי בדלת מז"א ועי"ז אי"ז רה"ר, ועי' רשב"א בחידושים ו' ב' בד"ה וכן פסק כו' מה שפי' דלחות דר' יוחנן היינו דלחות לעלמא. וכן נקט בט"ז סי' שמ"ה סק"ה, וכן סתם בא"ר סס ס"ק ו"ג.

קמג ראב"ן בשו"ת שסוף הספר, הובא בקש"ק פסחים ס"ו א'.

קמד בגמ' ו' ב' כ"ב א' איתא דאמר ר' יוחנן ירושלים אלמלא דלחותיה ננעלות כלילה חייבים עליה, ולא נתבאר אם לאחר שעשו דלחות אם מהני לטלטל בה או לא, והנה בגמ' ק"א א' מבואר דירושלים היתה כרמלית, ולא נתפרש מאיזה טעם היתה כרמלית, י"א שהטעם משום שלא עירבו בה כולם כאחד, והנה בפסחים ס"ו א' מבואר שלא שרי לטלטל את הסכינים בשביל שהיטת הפסח,

דלתות שנעשו לדין עירוב ואינם משמשים שום תשמיש דלת אפשר דאי"ז מהני^{קמ"ז}, וי"א דבעינן דלתות הננעלות בלילה^{קמ"ח}, ובעינן שיהיו לדלתות צו"ה^{קמ"ט}. ולעינן אם בעינן דלתות מב' הפתחים או רק מצ"א ובצידו השני סגי בלו"ק או בצו"ה ע"י בדין מג וה"ה להיתר טלטול מדרבנן, וש"נ.

מו. בענין תיקון רחובות דידן מצינו בזה כמה נידונים, אם נימא דנקטינן כרבנן דאין ב"ר מבטלא מחיצתא בשד"מ ונימא דצו"ה נחשב לשד"מ א"כ מהני תיקון של צו"ה, ואם נימא דצו"ה אינו נחשב לשד"מ מ"מ יש להתיר בעומ"ר שכן בהווה כל רחוב שתי נופל ברחוב ערב כזה [78] ונמצא שרחוב ב' מותר בטלטול ע"י עומ"ר, וממילא אף רחובות א"ג הותרו מדין רה"י עושה מחיצתא, וכ"ז היינו אם נקטינן דעומ"ר מג' רוחות כשד"מ, וכן אם נימא דפירצת עשר אינו אלא מדרבנן^{ק"ב}. ולהפוסקים דנקטינן דב"ר מבטלא מחיצתא (וכן אם נימא דאף לרבנן בעינן שד"מ ולא סגי בעומ"ר מג' רוחות), י"ל דלהיעשות רה"ר בעינן מפולש משער לשער ביושר, וברוב הרחובות המצויים כיום אינם מפולשים משער לשער ביושר^{קנ"א}.

הערות

ובראשונים תמחו מד' יוחנן דלעיל, ובתו' תי' דכאן לאחר שפרכו זה פרכו, ובתו' ר"ש משאנ"ץ הוסיף בזה עוד תי' דכיון דהוה כרמלית להכי לא היה צרי לטלטל, ואפשר דהתו' מיאנו לתרץ כן משום דס"ל דהטעם דהוה כרמלית היינו משום דלא עירבו דוחק שלא יערבו את ירושלים כרגל בצביל שיטלטלו, (ועי"ז נמנע מהם מלעשות מלאכה כלאחר יד, ועי' תורי"ד דמוכח שהם שאלו אותו מ"ג), וע"כ פי' בתו' דהנידון דלאורייתא, ועוד אפשר דס"ל לתו' דמשום כרמלית לא היו אוסרים לאין צבות במקדש (שהרי התירו כלאחר יד, וה"ה שטלטול היו מתירים, וז"ע), ומבואר בתו' שם דמהני לערב את רה"ר דלתות, ואף דלתות הראויות לינעל מהני, וז"ל דס"ל כרבנן לאין בקיעת רבים מבטלא מחיצתא, ומיירי דלאיכא לו"ה ודלתות, ועדיין ז"ע קצת בלשונם, שהרי כ' ומסיק התם.

קמ"ה ואפשר דאף לא מהני לו"ה ועומ"ר היכא דאיכא צ"ר, וכבר נתבאר לעיל.

קמ"ו כן הוא ללעת הפוסקים שצדין כח דנקטינן לאין צ"ר מבטלא מחיצתא, וממילא בירושלים אי"ז דלתות הננעלות בלילה, ומאי דבעינן ראויות לינעל (ו' ב') היינו מדרבנן, וכן מבואר בפשוטו בתו' פסחים ס"ו א' ובתו' רשב"א שם, (ובתורכ"ז א מבואר דהנידון הוא אף להיתר טלטול לכתחילה מדרבנן עי"ש בתו' הא') אמנם עיקר מש"כ שם 'בדמסיק התם' ז"ב, ועי'. וכן איחא דר"מ פ"ז משבת ה"י דסגי דלתות הראויות לינעל, אמנם מאידך יל"ע מש"כ דפ"א מעירובין ה"א דבעינן ננעלות, ואפשר דלאו דווקא ננעלות, וה"ה ראויות לינעל.

קמ"ז חזו"א סי' ע"ח סק"ב.

קמ"ח והיינו להפוסקים דצ"ר מבטלא מחיצתא (נתבאר בד"ק) א"כ הכא בעינן דלתות הננעלות בלילה וכמימרא דר' יוחנן ו' ב' כ"ב א'. ועי' שו"ע סס"ב ד' ומ"ב שם סק"ח שכלעה ז' נקטינן לעיקר, וע"ע שעה"א או' ט' שכ"ד הד"מ, וע"ע בדיה"ל סס"ד ב' דל"ה והוא, וסס"ב י' דל"ה בכל.

קמ"ט חזו"א סי' ע"ח סק"א-ה'. ועי' עגף ה' דין יג.

ק"י חזו"א סי' ק"ז סק"ד וסק"ה.

קנ"א חו"ב סי' ד' סק"ו.

פסי ביראות

- מז. היכא דעביד ד' דיומדין נראין כשמונה, מד' רוחות^{קנב}, וכל דיומד גובהו י' ורוחבו אמה^{קנג}, אף שהוא פרוץ מרובה כל שהוא פרוץ עד י' אמות לר"מ ועד י"ג אמות ושליש לר' יהודה^{קנד} ה"ז נעשה רה"י^{קנה}, וי"א דשיעור זה אינו אלא מדרבנן אבל מה"ת אף בטפי מינה מהני^{קני}, וי"א דאף מה"ת לא מהני אלא בשיעור י' או י"ג ושליש, אבל טפי מינה לא שרי^{קני}.
- מח. ומהני בפסים להיות רה"י מה"ת (וכנ"ל), והזורק מרה"ר לתוכו או מתוכה לרה"ר חייב^{קניח}, ואפי' ברה"ר מהני^{קניט}.
- מט. הרחיק הדיומדין יותר מן השיעור דלעיל, עושה לה פסין (דהיינו שמעמיד קנים באמצע הפירצה) בכדי שלא יהא פירצה כנ"ל^{קס}, ואותן פסים וי"א דשיעורן בכל שהוא^{קסא}, וי"א דשיעורן כדין מחיצה בכלאים בגי' או בדי^{קסב}, וי"א דשיעורן באמה מה"ת^{קסג}.

הערות

- קנב ולא מהני שיעשה מג' רוחות, ואף שמה"ת סגי בד' מחילות הכא שהוא פרמ"ר וההיתר משום הדיומדין בעינן מד' רוחות, (ועיין ריטב"א ור"ן ט"ו ב' י"ז ב', פסקי רי"ד כ' א'). ואפשר לאף בכלאים אם נימא דמהני גם פסי ביראות א"כ י"ל דבעינן מד' רוחות, וז"ע.
- קנג בקר"א (כ' א') לקדק מדבדי הר"מ פיי"ז מהלכו' שבת הל"ג למשמע מיניה דמה"ת בד"ט סגי, עיי' בלשון הר"מ שם. והנה בתו' סוכה ד' ב' כ' לדעת ר' יעקב דס"ל דבסוכה מהני ד' דיומדין של טפח, למאי דבשבת בעינן אמה משום גבדי מחילות שבת החמירו, מצוחר לר' יעקב במחילות שבת סגי בטפח, ואפשר ללחכמים שם בעינן אמה או ד"ט ולא סגי בטפח, וז"ע. ועיי' חו"ב סוכה שם שכ' דרש"י והרא"ש פליגי וס"ל דמלאורייתא לגבי שבת בעינן אמה, עיי"ש, (ואפשר דנקטו כן בדעת חכמים, ועיי').
- קנד וכן נקטינן לדינא עיי' ר"מ פיי"ז משבת הכ"ז.
- קנה עיי' מתני' ריש פ"ב (י"ז ב'). ור"מ פיי"ז הי"ג, וע"ע סי' תכ"ל ס"ז.
- קני בית אפרים סכ"ז.
- קנז חזו"א סי' ע"ז סק"י, וסי' קי"א סק"ה, ועיי' חזו"א במכתבים להרא"פ ז"ל. ועיי' תו' כ"ב א' בד"ה והא' למצוחר דשיעור י"ג ושליש הוא מה"ת, ובטפי מינה לא מהני.
- קנח כ' א' אמר ר"א כו'.
- קניט כן עולה מלדקמן כ' א' אמר ר"א הזורק לבין פסי ביראות חייב וגו', וכן דקדקו בראשונים לעיל י"ז ב' וט"ו ב' עיי"ש. ועיי' חזו"א סי' ק"ז סק"ד, וסי' קי"ב סק"ה.
- קס י"ז ב' מתני'.
- קסא ר"ן י"ז ב' רשב"א י"ט ב'. והביאו הראשונים דכן מצוחר בירושלמי לאין להם שיעור.
- קסב עיי' ברשב"א י"ט ב', שכ"כ בתחילה, ושוב חזר בו ללא משמע במתני' דבעינן שיעור.
- קסג עיי' חזו"א סי' קי"ב סק"ה בתוה"ד.

נ. ומדרבנן לא התיירו לטלטל בפסי ביראות^{קסד} והיקילו בעולי רגלים לעשות כן סביבות הבור, כדי שיוכלו לשתות מים הם ובהמתם.

שיעור רה"י וחורי רה"י

נא. מקום המוקף מחיצות גבוהות עשרה^{קסה}, ויש בו דע"ד ה"ז רה"י מה"ת, וכן תל המתלקט י' מתוך ד' (עי' ענף ב דין כב) והוא דע"ד הוה רה"י מה"ת, וכן חריץ עמוד י' ויש בו דע"ד הוה רה"י מה"ת^{קסו}.

נב. ובעיני ד' טפחים על טפחים, ולא סגי ט"ו טפחים על טפח, או ח' על ב'^{קסז}.

נג. רשות שאין בה דע"ד, אבל בצירוף עובי המחיצות איכא דע"ד נחלקו בזה בראשונים ובפוסקים, י"א דאין עובי המחיצות מצטרפים כלל ואי"ז רה"י^{קסח}, וי"א דעובי המחיצות מצטרפות לענין זה^{קסט}, וי"א דעובי המחיצות מצטרפים רק באופן שראוי להניח מלמעלה דף על גביהן ולהשתמש שם^{קע} ודווקא היכא שהם קרובים זל"ז^{קעא}. וכ' באחרונים^{קעב} דבין המחיצות לכו"ע לא מהני להיות רה"י.

נד. מחיצה המקפת רה"י מע"ג המחיצה הוה רה"י אף שאין שם ד', ואף שאי"ז נחשב לחורי רה"י מ"מ הוה רה"י משום דק"ו אם לאחרים עושה מחיצה לעצמה לא כיש^{קעג}. והיכא שמצד רה"י ניחא תשמישתיה בכה"ג איכא עוד טעם דהוה רה"י משום חורי רה"י ונתבאר בדין סח. והיכא שאינו עושה רה"י כגון עמוד גבוה י' ואין בו דע"ד והוא בין רה"י לרה"ר ה"ז כמקום פטור ונתבאר דינו בדין סז.

הערות

קסד ונת' שנת ל"ט ז' זד"ה אלא (ובתורא"ש שם) כ' זסס ה"ר פורת דהא ללא התיירו זפ"ז אלא לרבים היינו דווקא זבור שעמוק י' דהוה רה"י, אצל זכרמלית שרי אף שלא לזורך הרבים, וזכרעק"א עירובין כ"א א' הביאו וכ' עלה שלא נמלא חידוש דין זה בזפוסקים).

קסה הא דבעינן מחילה עשרה עי' תו' סוכה ד' ז' זד"ה עשרה דילפינן לה מסוכה דבעינן התם עשרה והתם ילפינן לה מהארוך ולר' יהודה שם הוה הלל"מ, עי"ש.

קסו שמי"ה ס"ב.

קסז מ"מ פי"ד משבת הי"ז.

קסח זמ"ז שמי"ה סק"ג כ' שכ"ד רוה"פ, וליין שם זשעה"ז לר"ח ורי"ף ור"מ זקצ"א רמז"ן ריטז"א. וכן דקדק זמ"ז שם ס"ק פ"ד מלשון השו"ע עי"ש. וזכור"א סי' ס"ח ס"ק כ"ג תמה עליו, וסיים זזה לז"ע.

קסט שם זסס רש"י וזעה"מ ותורא"ש. ועי' חזו"א סי' ס"ח ס"ק כ"ג זד"ה ולענין, שכ"ד הרצה ראשונים עי"ש.

קע א"ר זסס הרשב"א וכה"ג איתא זמלחמות.

קעא עי' תו"ש שמי"ה סק"ו ואזנה"ע שם ס"ב, חזו"א סי' ס"ח ס"ק כ"ג.

קעב שם שעה"ז א' ה'.

קעג שמי"ה ס"ג, וסק"ח.

נה. בור דעי"ד ועמוק פחות מ"י וחוליא משלימתו ל"י, י"א דבכה"ג ע"ג החוליא אי"ז רה"י, אף שעושה לבור רה"י, כיון שמצד רה"ר ליכא גובה י"קע"ד, וי"א דעושה רה"י מהאי טעמא דאם לאחרים עושה מחיצה לעצמו לא כ"ש קע"ה, ובעינן שיהא החוליא גבוהה גי"ט קע"ו. ודווקא באופן שהחוליא פחות מד' אבל בחוליא שרחבה ד' הרי ע"ג הוה כרמלית קע"ז.

נו. בית שאין תוכו י' וקירוי משלימו ל"י הרי מעל גבו הוה רה"י (אם יש בו דעי"ד ועובי הדפנות מצטרפים לשיעור דעי"ד קע"ח), ובתוכו אם אין בו דעי"ד ה"ז שרי מדין מק"פ, ואם יש בו דעי"ד ה"ז כרמלית קע"ט, ומה"ת נסתפק בזה במ"ב אם הוא מק"פ או דהוה רה"י קפ"ב, ובחזו"א נקט דמה"ת אינו רה"י אלא הוא מק"פ קפ"א.

נד. חקק בו גומא דעי"ד להשלימו ל"י אף שהגומא רחוקה מן הכתלים יותר מגי"ט ה"ז מהני, בכל הבית אף מחוץ לגומא דנעשה שאר הבית כחורי רה"י קפ"ב. י"א דהיינו דווקא אם בחוץ איכא גובה י"קפ"ג ולשיטתם י"ל דמהני בכה"ג אף שלחקק ליכא דין מחיצה כגון שהוא מתלקט י' מתוך ה' אמות, דכל שיש מקום דעי"ד בגובה י' שניחא תשמישתיה ה"ז מהני כיון שבחוץ איכא גובה י"קפ"ד, וי"א דאף אם אין בחוץ גובה י'

הערות

קע"ד כ"ד תו' שנת ז"ט או' זל"ה מסייע, ושם ז' זל"ה לאחרים, ועירובין ע"ח או' זל"ה חלל. ולעת תו' הובא בחזו"א סי' ס"ב ס"ק י"ג, וסי' ז"ו ס"ק כ"א, חו"ב שנת סי' ד' סק"ג.

קע"ה רש"ב ריטב"א עירובין סס, ועבדה"ק ס"ג. והובא בחזו"א ובחו"ב סס.

קע"ו ברש"ב ריטב"א עירובין סס דן בזה אם בטפח סגי או דבעינן ג"ט, ובעבדה"ק סתם שיעורו בג"ט.

קע"ז חו"ב סי' ד' סק"ז זל"ה ועוד.

קע"ח שמי"ה שעה"ל או' ס"ד. ועי' זל"ה נג.

קע"ט שמי"ה סט"ו.

קפ"ג שם זביה"ל זל"ה תוכו.

קפ"א סי' ס"ה ס"ק ס"ז. וכן הוא בחו"ב שנת ס"ד ס"ק י"א זל"ה זביה"ל, עי"ש.

קפ"ב שמי"ה סט"ו ומ"ב סס.

קפ"ג כן הוא לשון הרא"ש שנת פ"א סי"א, וכן דקדק זמ"א שמי"ו ס"ק י"ג וכן נקט. ובז"ר שם פי' דכרי הרא"ש זאופ"א עי"ש. ועי' חזו"א סי' ס"ה ס"ק ס"א זל"ה הרא"ש. ואם חקק גומא י' שפיר ניתר כל הבית מדין חורי רה"י, עי' חזו"א שם ס"ק ס"ב זל"ה ש"ר.

קפ"ד עי' בזה בחו"ב שנת סי' ד' ס"ק י"א שזה"ר בזה עי"ש. ועו"כ דסגי בחקק עמוק טפח אף דבעלמא לא מהני חקק טפח דלוי"ז נחשב לרשות וכלאמרינן לגבי רה"ר דלוי"א שתילקט במלקט ורהיטני, עי"ש.

(דאז מע"ג אינו רה"י) דניתר ע"י הגומא, ושרי בכל הבית ואף מחוץ לגומא^{קפ"ה} ומע"ג לא שרינן בכה"ג^{קפ"ו}.

נח. רשות המוקפת מחיצות ג"ט וחקק באמצעותו בור המשלימו ל"י אם המחיצות סמוכות לדפנות של הבור ג"ט או ד"ט ש"ד (ע"י בזה בענף ב דין לז) ובפשוטו אף בין המחיצה ולבור שרי לטלטל, ואם הוא טפי מג"ט אי"ז מהני וכמשי"נ שם, ואם חקק באמצעותו בור י"ט הרי אף שהבור מותר בטלטול מ"מ בין הבור ולמחיצה אינו ניתר מדין חורי רה"י^{קפ"ז}.

נט. חריץ שהמחיצות שסביבותיו הם בשיעור המתלקט הרי שרי בטלטול אף ע"ג המדרון כ"ז שהוא זוקף בשיעור הנ"ל עד שמפסיק זקיפתו^{קפ"ח}. ובתל שסביבותיו מתלקט דשרי בטלטול ע"ג החלק המישור, ע"י ענף ב דין כו מה"ד ע"ג המדרון.

רה"י דאורייתא (באופן שאסור בטלטול מדרבנן) אם מהני לטלטל מתוכה לכרמלית (בתוך ד"א)

ס. קרפף יותר מבית סאתיים שלא הוקף לדירה שאסור לטלטל בתוכו (ע"י ענף ח) אף שהוא רה"י מה"ת מ"מ שרי לטלטל ממנו לכרמלית^{קפ"ט}. וכן מבוי שמתוקן מג' רוחות ולא תיקנו ברוח ד' (בלו"ק) שרי להוציא מתוכו לכרמלית^{ק"ז}. וכן חצר שפרוצה במילואה או בעשר לכרמלית שרי לטלטל מן החצר לכרמלית^{קצ"א}, ובנפרץ בשבת

הערות

קפ"ה כן קדקק בא"ר שם שכ"ד הר"ן, וע"י מה שפי' ברא"ש, וכן נקט בא"ר לעיקר, ע"י"ש. וע"י בענף ז דין לג, ופי' דין זכורף ז' מחילות שרחוקות זמ"ז, והכא י"ל דאף להקטנות דהתם אינו מנטרף הכא מנטרף משום דבית שאנו, ע"י חזו"א סי' ס"ה ס"ק ס"ז בד"ה א"ר, ועו"ש ס"ק ס"ג.

קפ"ו שמה"ס ס"ג ובשעה"ל שם, בשם הא"ר שכ"ד הר"ן, וע"י בזה בחזו"א סי' ס"ה ס"ק ס"א וס"ק ס"ב.

קפ"ז חזו"א סי' ס"ה ס"ק ס"ז בד"ה א"ר.

קפ"ח חזו"א סי' קי"א ס"ק"ד.

קפ"ט שמה"ס ס"ג.

קצ" כ"כ צביה"ל שמה"ס ס"ג בד"ה ומותר, שכ"ד תו' בשבת ט' א' בד"ה אע"ג, ע"י"ש. וכ"כ בס"י שם"א ס"ק"ז. וע"י צביה"ל סי' שם"ה ס"ד בד"ה מפני, ובס"י ש"ע"ד ס"ז בד"ה לכרמלית, וז"ע. ועויל"ע בדברי תו' סוכה ל"ז ז' בד"ה בשבת, שכ' לגבי הא' דאמרינן שם דמותר להכניס אבנים מקורזלות לצביה"כ קדקדו בתו' דמייירי צביה"כ שיש לו מחילות, והוכיחו מינה דמבואר דאפ"ה שרי להכניס לצביה"כ דמשום כבוד הבריות התירו בזה, וקשה דאף אם איכא מחילות נימא דליכא אלא ג' מחילות ופרוץ לגמרי ברוח ד', ומ"מ שרי ליה להכניס שם, ומנ"ל דאיכא ג' מחילות ולחי ברוח ד', (וע"כ ברוח ד' לית לה ד' וכלמשמע שם, וכן קדקק בחכמת שלמה), ועוד דאם נימא דאיכא ברוח ד' ל"ה או לחי, א"כ מאי קאמרינן בעלמא לאסור לקרות כנגד ביה"כ והא' איכא מחילות, (ודעת הרא"ש דאזכרה ברשות אחרת מותרת, והתורא"ש סוכה שם גס כ' כלאיתא בתו'), וכבר האריכו בזה באחרונים בדרכות כ"ז א' יעו"ש, ואם נימא דס"ל לתו' דאסור לטלטל מכרמלית לכה"י דאורייתא א"ש, ואכמ"ל בהלכות מחילה של ביה"כ, ע"י"ש, וע"י חזו"א סי' י"ז ס"ק"ט דמוסגר דלענין אזהרה ברשות אחרת אפשר דכגי לזה בג' מחילות ע"י"ש, ובפשוטו כוונתו בזה דאף מדרבנן מהני וע"י.

קצ"א שם"א ס"ו

לכרמלית נחלקו בזה עיי' מ"ב קצב. ומחיצה של שתי בלא ערב או להיפך דלא מהני ליחיד או ביישוב יותר מבית סאתיים (עיי' בענף ב מדין יב והילך) כי במ"ב קצג דמ"מ אסור לטלטל מתוכה לכרמלית, ובחזו"א קצד תמה מ"ש מדלעיל. ובבין הלחיין דמבוי וחצר דמבואר דאם הוא פתוח לכרמלית דינו ככרמלית נסתפק בזה במ"ב קצה, ובחזו"א קצו כ' דאף בזה יש להתיר.

כרמלית

- סא. מקום שיש בו דע"ד ואינו רה"י (משום שאינו גבוה י', או שאין לו מחיצות י' וכיו"ב), ואינו רה"ר (דגבוה ג', או סתם ימים ומדברות שאינו דרך הרבים) ה"ז כרמלית.
- סב. אין כרמלית תופסת אלא עד י"ט, ולמעלה מעשר הוה מקום פטור, וימים ונחלים ממיא משחינן, הלכך הנוטל מהם מעל פני המים עד עשרה באויר הוה כרמלית, למעלה מ"י באויר הוה מקום פטור קצז.
- סג. מקום פטור בכרמלית נתבאר בדין עג.

מקום פטור

- סד. מקום פטור שרי לטלטל ממנו לרה"ר או ממנו לרה"י, ולהיפך, ואף מדרבנן לא גזרו. ובלבד שלא יחליף מרה"ר לרה"י דרך מקום פטור.
- סה. י"א דלא שרינן במק"פ לטלטל בו בד"א קצח, וי"א דשרינן לטלטל אף בד"א קצט.
- סו. מקום פטור הוא מקום שאין בו ד"ט על ד"ט וגבוה מן הקרקע מג"ט ולמעלה עד לרקיע, או חריץ שאין בו דע"ד ועמוק ג"ט ויותר, וכן המחיצות הגבוהות מג' ולמעלה ואין ביניהם דע"ד.
- סז. ולפיכך עמוד גבוה מג' ולמעלה ואין בו דע"ד והוא עומד בין רה"י לרה"ר, שרי לבני רה"ר ולבני רה"י לכתף עליו ובלבד שלא יחליפו. אבל אם אותו העמוד משמש לעשות מחיצה לרה"י ה"ז הוה כחורי רה"י ונתבאר בדין נד.

הערות

- קצב טע"ד ס"ב צביה"ה לכרמלית.
- קצג ט"ס סק"ה.
- קצד סי' ע"ז סק"ג.
- קצה טס"ה ס"ג צד"ה מפני.
- קצו סי' ס"ו ס"ק י"ח.
- קצז טמ"ה סו"ח.
- קצח כ"כ הר"ן טנת ק"א ח' צסס הר"א.
- קצט עיי' חו"ב טנת ס"ד ס"ק י"ב, טן מצואר טנת ז' ח', וכן דעת תו' והר"מ עיי"ש.
- י טמ"ה סו"טו.

סח. ואם העמוד מצד רה"ר גבוה י' ומצד רה"י גבוה ה', כגון תל ה' ועליו מחיצה ה' (שהם מצטרפים לעשות רה"י וכמש"נ ענף ב דין לה), הרי מאחר ומצד רה"י ניחא תשמשתיה ה"ז נעשה כחורי רה"י^א. אבל אם רה"י ורה"ר תשמישים שווה, כגון דהוה פחות מ"י לתרוויהו או דהוה לתרוויהו טפי מ"י ה"ז מקום פטור, וכן אם מרה"ר הוה ניחא ומרה"י לא הוה ניחא ה"ז כמקום פטור (ובאופן שאין את הטעם דאם לאחרים עושה מחיצה לעצמו לא כ"ש שנתבאר בדין נה), ובכה"ג י"ל דהיכא שגבוה ט' מצומצמים הוה רה"ר, (משא"כ היכא דתשמישי תרוויהו הוו שוים דבכה"ג לעולם הוה מקום פטור, וצ"ע).

סט. איסקופה שבין רה"י לרה"ר ואין לאיסקופה תיקון ברוח ד', (שהצו"ה בצד הפנים של האיסקופה ומן האיסקופה ולחוץ ליכא תיקון, ואין שם לא פי תקרה ולא לחיים או פס ד'), ואין באיסקופה אורך ד"ט (מן המזרח למערב), אם היא גבוהה מצד רה"ר ג"ט ה"ז חשיב מקום פטור, ובטל לרה"י, ובכה"ג לא הותר אלא לבני רה"י לכתף עליו^ב. ואם היא פתוחה לכרמלית ע"י לקמן בדין עה,

ע. ואם אינה גבוה ג' אם איכא צו"ה שמחלק בין הרה"י לאיסקופה י"א דהוה כרה"ר, וי"א דהוה כמקום פטור ע"י בדין עה, אבל אם אין צו"ה שם אף דאיכא קורה (וה"ה אף לחי) שמחלק בין הרה"י לאיסקופה ואין מן הקורה ולחוץ ד' מ"מ מה"י דינו כרה"י (ואף להשיטות שבדין עה דבחצר פחות מד' שפרוץ ד' לרה"ר דהוה מקו"פ מ"מ הכא מצטרף עם הרשות, ואין דלת שעומדת להיפתח מחלקת אף בפ"ט) והזורק מרה"ר לתוכה חייב^ג, ומדרבנן י"א דאינו נאסר בטלטול וי"ח וע"י בזה ענף ז דין ריט.

הערות

^א חז"ל ס' ל"ו ס"ק כ"א. ותו"ד דבתו' שבת ל"ט ז' לפי' שצמחיה ליכא לין חורי רה"י, היינו דווקא באופן שלא ניחא תשמשתיה לרה"י, אבל כל שניחא תשמשתיה לרה"י ה"ז כחורי רה"י, ולפי"ז אם הוה איפכא כגון שמתל רה"ר הוה גבוה י' ומלד רה"י הוה גבוה י' מ"מ הוה מקום פטור, ודו"ק.

^ב יעוין עירובין ט' א' דס"ל לרבא דבין הלחיים שריא ולמד כן מהא דמקום שאין צו לע"ד דשרי לבני רה"ר ולבני רה"י לכתף עליו, ואצ"י השיב עליו דשארני התם שגבוה ג', ומבואר שגבוה ג' כו"ע מודו, וברש"י שם מבואר דעת רבא דשרי לבני רה"ר ולבני רה"י לכתף צבין הלחיים, אבל בראשונים שם תמהו עליו, ונקטו לאין כוונת רבא להשוותו לגמרי להא דמקום שאין צו לע"ד, ולשיטתם נמלא דאותו המקום בטל לרה"י, עי"ש. ועי' רשב"א שבת ט' א' בד"ה ומיהו מש"כ מהירושלמי.

^ג עי' חז"ל ס' ס"ז סק"ח וס"ק ט"ז. בראשונים ט' א' תמהו על רש"י דמשמע מתו"ד דצבין הלחיים לרבא דהוה מקו"פ דאפשר לכתף עליו לבני רה"ר ולבני רה"י, ותמהו דודאי אי"א לומר כן שנתיר מרה"ר לבין הלחיים, ונ"ל דאף מקום האיסקופה כן הוא, ואף אם העמיד הלחי משוך לתוך המבוי ולדעת הגאון והחז"ל (שבענף ז דין ריט) דאותו מקום אם אין צו ד' נחשב למקו"פ מ"מ אין כוונתם ז"ל לומר דשרי לכתף צו לבני רה"ר אלא כוונתם להחיר לטלטל שם (ואף מדרבנן) ואף אם נקטינן דבין הלחיים דחודו הפנימי סותם, אבל מ"מ מה"י דינו כלפנים, וכן נ"ל בכוונתם הרשב"א שבת ט' א' בד"ה ומורי הרב ז"ל הובא בהער' רטז. ומאי דמבואר בראשונה שצבין עה היינו דווקא אם איכא ל"ה שמהלקו דס"ל לז"ה מחלק רשות, אבל בלחיים אף אם נימא לחי משום מחיצה מלאורייתא מ"מ אין בכח מחיצתו לחלק רשות, ועי'.

עא. חצר שאינה רחבה אלא ד' טפחים לכל אורכה ופרוצה פחות מד' לרה"ר הרי היא כמקום פטור ואי"צ שום תיקון ברוח ד' אף מדרבנן⁷⁷ ואף בבי' מחיצות בלבד נעשה מקו"פ⁷⁸. ובפתוח לכרמלית כ' בחזו"א⁷⁹ דתלוי בבי' השיטות שבדין עג, עיי"ש.

עב. מקום פטור שבתוך רה"י הוה רה"ל⁸⁰.

עג. מקום פטור שבתוך כרמלית, י"א דמצא מין את מינו וניעור וה"ז ככרמלית⁸¹ וי"א דהוה מקום פטור⁸², ובאחרונים מצדדין כדעה ראשונה⁸³, ובשעת הדחק יש מקום להקל⁸⁴. ולפיכך אם עמוד באמצע כרמלית גבוה ג' ואין בו דע"ד, ה"ז ככרמלית, וכן בור בתוך כרמלית עמוק ג' ואין בו דע"ד ה"ז ככרמלית, ואפי' גבוה ק' אמה או עמוק

הערות

⁷⁷ ע"י זיה"ל ס"ג ס"ב זד"ה כיון, שהאריך בדעות הראשונים בזה. ועי' מ"ב ס"ק קי"ז ופעה"ל ס"ס או' ל"א דלעת הר"מ.

⁷⁸ ע"י חו"ב שנת ס"ג סק"ז, וע"ע ס"ס שהאריך במש"כ בעצוה"ק בשם הר"מ.

⁷⁹ סי' ע"ג סק"ז.

⁸⁰ שמו"ס טו.

⁸¹ כ"כ בכס"מ פני"ד משנת ה"ו וברמ"א שמו"א סי"ח וסי"ט שכ"ד הר"מ, ולמדו כן ממאלי דאמרין ט' או' לגבי בין הלחיים שפתוחים לכרמלית למאלי מין את מינו וניעור, וה"ה בעמוד שחוד כרמלית, וכן מבואר בר"ן שנת ז' או' בשם י"א, ובהגה"מ שנת פט"ו או' ד'. ועי' חו"ב שנת ס"ג ס"ק ט"ו שחמה ע"ז דבר"מ בתשו' לחכמי לוני"ל לא הזכיר מהא דעירובין כלל, ומשמע דכ"ד הר"מ אינם אלא צבור אבל בעמוד לא ס"ל דחוזר וניעור, וכן יג' להכריח מדברי הר"מ גופא דס"ל פני"ד משנת ה"א דבבין הלחיים אין חילוק בין פחות מד' ליותר מד', (ובפשוטו למד כן מדברי הרי"ף וכמו שדקדקו בראשונים דלעת הרי"ף ט' או') דע"כ שאין טעם החילוק בין כרמלית לרה"ר משום שמקו"פ שפרוץ לכרמלית חוזר וניעור, וע"כ שהטעם כמש"נ בהער' לקמן משמיה דמין זללה"ה דכיון שהיא שווה לרה"ר הרי הוא מאלי את מינו וניעור, וטעם זה מלינו ברבינו יהונתן ובריטב"א, (ובריטב"א ובחזו"א נקטו האי טעמא אף דלעת רש"י דמחלק בין ד' לפחות מד', ומ"מ דלעת הר"מ דאילו מחלק ע"כ לומר כן), ועי'.

⁸² כן מבואר ברש"י שנת ז' או' בזד"ה דעג, וברשב"א שם ק' או', ועי' חו"ב שם ס"ג ס"ק ט"ו שכן מבואר בעו"ר עיי"ש, ובחזו"א (ע"ג סק"ד) זיאר דאי"ז דומה לבין הלחיים, דבבין הלחיים ליכא גובה ג' וכיו"ב שמחלק בין הכרמלית למק"פ, ולפיכך חוזר וניעור, אבל הכא דאיכא מחיצות שמחלקים, וכל מה שנעשה מק"פ הוא משום שאין בהם שיעור, לפיכך לא אמרינן שהם מטטרפים עם הכרמלית להיות כשיעור. ולכא"ו יג' להוכיח מהא דלאקשין עירובין ט' או' ע"ד רבא שם דחילוק בין פתוח לכרמלית לבין פתוח לרה"ר ליציבא דארעא כו' משמע דלאציי שם דפליג לא ס"ל לחלק בזה, ונמאלי דלאציי בגובה ג' (שבזה מודה אציי וכדאמרין שם ואציי התם בגובה ג', עיי"ש) אין חילוק בין כרמלית לרה"ר, ולפי"ז רבא שהוא מיקל נמאלי דבגובה ג' הוא מחמיר טפי מאציי, ולא משמע שם שברבא איכא חומרא מאציי, ועי'.

⁸³ שמו"ס סי"ח וסי"ט בהג"ה, ומ"ב שם.

⁸⁴ ע"ס זיה"ל זד"ה ויש. ועי' בזה חזו"א סי' ע"ג ס"ז.

ק' אמה, (והוא שאין בו דע"ד, דאם אית ביה דע"ד והוא גבוה או עמוק י' ה"ז רה"י"י"ב).

עד. וכן עמוד שאין בו דע"ד שסמוך לכרמלית אמרינן עליו מצא את מינו וחזר וניעור, ודינו ככרמלית"י, ויש להסתפק בכרמלית שאין בו ד' וסמוך לו איכא עמוד (שגבוה ג') שאין בו ד', אם אמרינן בכה"ג שמצא מין את מינו ונעשו כרמלית, או"ד דכיון שבכ"א ליכא דין כרמלית לא אמרינן בכה"ג שחזר וניעור"י.

עה. חצר (שיש לה ג' מחיצות גבוהות י"ט) שאורכה ד' ואין ברוחבה ד' ופרוצה במילואה לרה"ר בד', י"א שדינו כרה"ר"י, וי"א דאי"ז רה"ר דמקום המוקף ג' מחיצות לעולם אינו נעשה רה"ר, וה"ז מקום פטור"י להדיעות (שבענף ז דין רז) דבין הלחיים שפרוץ

הערות

י"ב סס. ולמש"נ דבין סב לכרמלית אינו תופס אלא עד י' ה"ה בעמוד שאין בו י' שאינו כרמלית אלא עד י' (שם ס"ק פ"ו, ושעה"ל או' ע"ה), ויז"ע אם מודדים י' מן העמוד, או מרצפת הכרמלית שסביבות העמוד, וז"ע כעת.

י"ג חזו"א סי' ז"ו ס"ק כ"א.

י"ד עי' חזו"א סי' ז"ו ס"ק כ"א. וכה"ג יל"ד במש"נ דבין הלחיים שפתוח לכרמלית לאסור, מה"ל אם הרחיק את הלחי מקצה המצוי ב' טפחים, ועשה לחי ב' טפחים, (ודפשוטו האי ב' טפחים שמקצה המצוי ועד הלחי אין להם דין כרמלית לענין מנאל את מינו, ואף שהם אסורים בטלטול משום שהם פרוצים לרה"ר, ודו"ק), אם אמרינן בכה"ג למנאל את מינו וניעור, וביחד הם ככרמלית ל', או"ד דכל שלכא כרמלית בפועל, אינו ניעור, ועי'.

י"ט עי' הגהות מרדכי ריש פ"ק גזבת (על דף ו' א') מש"כ בשם הראב"י בראותו איסקופה שלפני הפתח, ומבואר דכיון דבין האיסקופה לבית הוה לו"ה אם אין באיסקופה ל"ט ה"ז כרה"ר, וכדברי הראב"י כן מבואר בד"מ שמו' וברמ"א שם ס"ג. וכן נקט בחו"ב עירובין סי' ט"ז סק"א ד"ה וכן (שבת ס"ג סק"ז), וכ"כ שבת ס"ג סק"ט ללא יתכן ליהאל מקו"פ אחר שיש בו דע"ד. ודלעת המרדכי עי' חזו"א סי' ס"ו ס"ק ט"ו, וסי' ס"ז ס"ק כ"ג.

י"ט כן דעת הגר"א דביאורו שם, והביאו דביה"ל שם ד"ה הדיו, עי"ש, ובפשוטו לאבזי ט' א' דבעינן שיהא גבוה ג"ט ה"ה הכא לא"ז מקום פטור משום דאינו גבוה ג', אבל למאי דנקטינן לעיקר כרצא ללא דבעינן גבוה ג' ה"ה הכא דהוה מקו"פ. ומשמע דשרי לבני רה"ר ולבני רה"י לכתף עליו ובלבד שלא יחליפו, וז"ל למש"נ ענף ז דין ריט דמה שמן הלחי ולחוץ אסור לבני רה"ר לכתף עליו, ד"ל שאני התם שהוא מחולק בלחי, דבכה"ג הוה מה"ת כלפנים, ולהכי נקטו דראשונים דמה שבין הלחיים אסור וה"ה להגא"י שם מה שמן הלחי ולחוץ, אבל הכא שכל הרשות כולה אין בה ד' ה"ז מקו"פ גמור, ועי'.

ויעוין תו' ט' א' ד"ה ורצא וצבת ט' א' ד"ה תוך, למבואר דבדבריהם דביחא דבין הלחיים שרי (לרצא) ואיכא דלת נעול דלפ"ה הוה כלפנים וביאורו הטעם משום דהוה מקו"פ, ולא נתבאר אם ס"ל דהוה מקו"פ אף היכא דהדלת היא מחיצה קבועה, דכל שאין בו ד' הוה מקו"פ אף בפרוץ במילואו לרה"ר או"ד דהכא שאני לאיכא רה"י ואין חילוק ביניהם אלא ע"י מחיצת ארעי בכה"ג נחשב לרשות אחת כעין מקו"פ, ולפ"ז הזורק מרה"ר לבין הלחיים חייב חטאת ואף כשהדלת נעול וז"ע, וע"ע ענף ז דין מה.

ועי' רש"י א' שבת ט' א' ד"ה ומורי הרב ז"ל במש"כ שם וז"ל: דהא אית ליה שתי מחיצות והדלת שהיא נעולה ט', ע"כ. דמשמע מלשונן דרשות שאין בה דע"ד אפ"ה כיון דאית לה ג' מחיצות הוה רה"י

לרה"ר שרי לטלטל מן הרה"י לבין הלחיים א"כ ה"ה הכא, ואף אם עשה פס ברוח ד' ה"ז מק"פ, ולהחולקים שם (וס"ל דבין הלחיים אסור) הכא אי"ז מקום פטור, ואם עשה פס ד' (הנר' מבחוץ) או ב' פסים, יל"ע אם מהני (וכן יל"ע בעשה ברוח ד' מחיצה של ג"ט). ובפרוץ לכרמלית ה"ז לכו"ע אסור דאף להמתירים ברה"ר מ"מ בכרמלית ליכא מק"פ וכבדין עג (דאף בגבוה ג' אי"ז מק"פ היכא שהוא פרוץ לכרמלית עיי"ש) ר"י. ואם איכא מחיצות בגובה ג' מג' רוחות יל"ע בזה, ובאיכא מחיצות מד' רוחות לכו"ע הוה מק"פ.

הערות

מה"ת, ודין זה כ"צ טובא, ועכ"ל לאין כוונתו דע"י הדלת נעשה רה"י אלא שלמרות הדלת נעשה רה"י, ללא נעשה רה"י אלא בצירוף הרשות שמאחורי הדלת, ואין הדלת שהיא ארעי מחלקת את הרשות, ועי'.

ר"י עי' בכ"ז חזו"א סי' ע"ג סק"ה. ויל"ד דהיכא שהוא פרוץ לכרמלית בפחות מד', כגון שרוחב החצר פרוץ במילואו לכרמלית, דבהא מטעמא דמנא מין את מינו יל"ד דבכה"ג לא אמרינן, כיון דכו"ס אין כאן שיעור ד"ט בצירוף הכרמלית, ונמצא ללהדיעות דליכא מק"פ כל שאינו גבוה ג' ה"ה הכא דאי"ז מק"פ, אבל אם נימא דאיכא מק"פ וכל הטעם דהכא לא הוה מק"פ אינו אלא משום טעמא דחוזר וניעור א"כ בכה"ג לא אמרינן דחוזר וניעור.

ב. דיני המחיצות בחצר ובמבוי

כללי

- א. ספק בעירובין דנו בראשונים אם נחשב לספק דרבנן ואזלינן לקולא, או"ד דעיקר מחיצות הם דאורייתא ואזלינן לחומרא, י"א דעיקר מחיצות דאורייתא ואזלינן לחומרא^א, וי"א דכיון דטלטול הוא מדרבנן הלכך אזלינן לקולא^ב.
- ב. מחיצה העומדת מאליה הוה מחיצה אף אם לא סמכו עליו מער"ש^ג.
- ג. בדין מחיצה שאינה עשויה בידי אדם ע"י ענף א דין לט.
- ד. מחיצה שאינה נראית לעומדין באמצע הרשות אפשר שאינה מחיצה^ד, ואין חילוק בין מחיצה הנעשית בידי שמים למחיצה הנעשית בידי אדם^ה. וצ"ע שיעורו^ו.

מזמנה עושים מחיצה

- ה. בכל עושים מחיצה בכלים ובאוכפות^ז בעביטין ובשליפין כו"ה, ואף שעתיד לינטל שם לאחר השבת הוה מחיצה^ח.
- ו. וכן עושים מחיצה מבעלי חיים^ט, ובלבד שיהיו כפותים כדי שלא יברחו, ושלא יהיה הפסק בין רגלי הבהמה, וכן בעינן שיהא בגובה י' סתום^י.

הערות

- ^א רש"א י"א א' (בד"ה מאי), וכן הוא בעצוה"ק ש"ב סוס"ב (או' כ"ה). וע"י ברש"א ט"ז ב' בד"ה ולענין,
- ^ב או"ז סי' קכ"ו.
- ^ג שם"ג סי"א צביה"ל בד"ה אצל.
- ^ד ע"י בגמ' כ"ב ב' מה שקנו סקולמא לזור ומחננא לגרר יעשו את ח"י לרה"י ודגלת ופרת יעשו לצבל לרה"י, ולא נתבאר בגמ' מ"ט לא אמרינן כן, וע"י תו' שם בד"ה דילמא, וזכרמ"ז נ"ט א' נקט דכל מחילה שאין רואה את עצמו בתוך המחילה אינו מחילה, ואמנם זכרמ"ז שם מיידי לדעת ר' יהודה דב' מחילות הוה רה"י לאורייתא, ואיכא למימר דבג' או' ד' מחילות ליתא להאי שיעורא, וצ"ע. אמנם זכרמ"ז עירובין (כ"ב ב', ס"ז ב') ובשבת (ז' ב', ק' ב') ובסוכה (ד' ב') מצוהר לאף לדידן דבעינן ד' מחילות מ"מ בעינן רואה עצמו בתוך המחילות. וע"י חזו"א סי' ק"ז סק"א.
- ^ה וכדמוכח שם, וע"י חזו"א סי' ק"ח סק"ה.
- ^ו ע"י חיי אדם נקשמת אדם ריש כלל מ"ט, וש"כ לאפשר דשיעורו ט"ז מיל שמאינו שיעור זה בענין הרועה.
- ^ז שם"ב ס"ה.
- ^ח ט"ז ב'.
- ^ט שם"ב ס"ק ל'.
- ^י ט"ז ב', שם"ב ס"ה.

- ז. וכן מחיצה של בני"א הוה מחיצה, ואפי' מהלכים^ב, והוא שלא יהא ביניהם גי"ט^א בין רגל לרגל או שלא יהא פרמ"ר על האנשים^י, ומהני להיות רה"י (אם איכא מחיצה מדי רוחות) ואפי' ברה"ר^ט.
- ח. וצריך שלא ידעו שהם עומדים להיות מחיצה, ואף אם אחד יודע אסור, וכן אם קרוב הדבר שידעו גם אסור, כגון שאם עשה מהם מחיצה פעם אחת לא יעשה מהם מחיצה עוד^ט, ולאדם אחר הוה ספק, ויש מיקלים^י. ואם מתחילה לא ידעו אע"פ שאח"כ הרגישו אין לחוש^ח. ובאנשים מועטים יל"ד אם שרי דלמא יתפרדו עד שיהא ביניהם פרמ"ר, ומדוחק אפשר דיש לסמוך, אבל ברה"ר יש להסתפק אם אפשר לסמוך ע"ז אף מדוחק^ט. אם העמידם מער"ש לכך יש להסתפק ונר' דבשעת הדחק אפשר להקל^ב.
- ט. אם עשה מחיצה באופן שהם יודעים שהועמדו לכך אף שאי"ז מחיצה אפי' בדיעבד, מ"מ הזורק מרה"ר לתוכה או איפכא ה"ז חייב^{בא}.
- י. י"א דאף אותו אדם שרוצה לטלטל ע"י המחיצה של בני"א אסור לו להעמידם לשם כך^{בב}, וי"ח דהמטלטל שרי ליה להעמידם לכך, וכן עיקר^{בב}.
- יא. למעשה אין לעשות מחיצה של בני"א רק בשעת הצורך ובשעת הדחק, ועדיף להוליד שם תינוקות שיביאו הדבר בלא מחיצה מלעשות מחיצה של בני"א ושיליכנו גדול^{בג}.

הערות

יא ס"ב ס"ק ל"ז.

יב ודווקא כשמהלכים מעצמן, ואין ניכר שהוא מטלטל על ידם, אבל אם הם מהלכים על פיו, כגון שאומר להם לילך, זיה אסור שמא ירגישו זיה (ס"ב ס"ק מ"א).

יג ס"ב ה'.

יד ס"ב ה' צביה"ל צד"ה ואפילו. וכן מצוה"ל צעה"ל ס"א או' כ' דמהני עומ"ר במחיצה של צנ"א.

טו ס"ב ס"ק ל"ח. וכ' ס"א דאף לצו"ה מהני כה"ג, ובצעה"ל ס"א הוסיף דצו"ה אף היכא שהם יודעים שהועמדו לכך.

טז ס"ב ס"ה. והטעם זיה כ' צמ"ב דאף שאין זיה בנין מ"מ אסרו כלי שלא יזלזלו באיסור שבת, ועי' לקמן הערה כ.

יז ס"ב ס"ק מ'.

יח ס"ב ס"ו.

יט ס"ב צעה"ל או' כ'.

כ עי' לעיל הערה טו בטעם איסור מחיצה של צנ"א בצופן שהם יודעים, ולפי"ז נסתפק בעו"פ (צעה"ל או' כ"ג) מה"ל אם העמידם בער"ש.

כא ס"ב ס"ק ל"ט.

כב ס"ב ס"ז.

כג ס"ב ס"ק מ"ב.

כד ס"ב ס"ז בהג"ה, וע"ע זיה צמ"ב ס"א מ"ל דפרטי דיני חינוך.

- יב. ושרי לעשות מחיצה בין של שתי לבד (כגון קנים נעוצים בקרקע) ובין של ערב לבד (כגון חבלים המתוחים על יתידות התקועים בארץ), כל שבין עומד לעומד ליכא ג"ט (כדין לבוד) ה"ז מחיצה, ואף ליחיד ביישוב ולא רק לשיירה^{כה}.
- יג. ובמחיצה של שתי בלא ערב או ערב בלא שתי לא שרי אלא בהיקף של עד סאתיים אבל ביותר מסאתיים לא שרי שתי בלא ערב או ערב בלא שתי ואף שהוקף לדירה, מאחר והוא מחיצה גרועה^{כז}. ולא היקילו בה אלא לשיירה ופרטי דין שיירה נתבאר בסי' ש"ס. בדין מחיצה של שתי בלא ערב או איפכא היכא דהוה עומד ע"י בזה לקמן דין קכט, וע"י בדין טז.
- יד. אבל שתי וערב ביחד (ע"י לקמן בדין יז) שרי אף ביותר מסאתיים. העמיד קנים צפופים אי"ז נחשב למחיצה גרועה ומהני אף ביותר מבית סאתיים^{כח}, ואף שהקנים מרוחקים זמ"ז^{כט}, כגון שהעמיד שורת קנים סמוכים ג"ט זל"ז וכנגד הפרצות בריחוק פחות מג"ט העמיד קנים כזה [79]. ולפיכך קמה קצורה ושיבולים מקיפות אותה ה"ז מהני אף ביותר מבית סאתיים.
- טו. וכן סגי ברוב מחיצה של שתי וערב והשאר או של שתי או של ערב, כגון מחיצה של שתי או של ערב בגובה ה' טפחים, ומע"ג מחיצה ה' טפחים של שתי וערב, שרי.
- טז. ואפשר נמי דבדאיכא לבוד ועומד שרי כגון כו"ע (אף למ"ד דבעומד בלחוד לא מהני שתי בלא ערב ע"י בדין קכט), דל"ג משתי וערב^{כט}.
- יז. י"א דבמחיצה של שתי שעשה קנה אחד של ערב (וכן איפכא) דה"ז יצא מכלל מחיצה גרועה, ואי"צ שהיא לבוד של שתי ושל ערב^ל, ובחזו"א כ' דזה תמוה מאוד ואין לעשותו אף סניף להקל^{לא}.
- יח. ואי"צ שהקנים של שתי והחבלים של ערב יהיו נוגעים זב"ז, אלא אף אם העמיד קנים וכנגדם עד ג' עשה חבלים של ערב שרי^{לב}.
- יט. ברוח ד' י"א דמהני לתקנה אף במחיצה של שתי בלא ערב או ערב בלא שתי אף ביותר מבי' סאתיים^{לג}.

הערות

כה ט"ז ב', פס"ב ס"ה.

כז פס"ב ה', וס"ק ל"ב. וע"י צביה"ל סי' פ"ס ס"א צד"ה כגון, פ"ב פ"ס התו"ש להיינו דווקא במחילות פ"ג רוחות, אבל אם מג' רוחות הוא מתוקן כדון, והגידון על רוח ד' בהא אף ביותר מבית סאתיים פ"ד.

כח ע"י פנה"ל פ"ס או' ב' פ"ס המ"א.

כט חזו"א ע"ז סק"ד.

ל חו"ב ס"ג סק"א.

ל ע"י מ"ב פ"ס פנה"ל או' ב'.

לא חזו"א סי' ע"ז סק"ד.

לב חזו"א סי' ע"ז סק"ד.

כ. בגי' רוחות היכא שסתום בעומ"ר ואיכא פרצת יי' וסותמה במחיצה של שתי בלא ערב או איפכא צדד בחזו"א^ל דלהי"א דלעיל הי"ז מהני וכדין רוח ד'.

כא. מחיצה שעומדת מאליה מהני להיות מחיצה אף שלא סמכו עליו מערי"ש^ל.

תל המתלקט ומחיצה באלכסון

כב. תל המתלקט דהיינו שהתל כשהוא מגביה הולך ומתלקט מעט מעט עד שמגביה עשרה (טפחים) מתוך ד' אמות הרי הוא כאילו הוא זקוף כולו והוה מחיצה^ל, אבל אם מגביה יי' טפחים מתוך ה' אמות הי"ז כשאר קרקע דמיא ואיי"ז מחיצה^ל.

כג. דעת המ"ב^ל דד"א נמדד בשיפוע דהיינו שאם אלכסון של ד"א הוגבה הקרקע למעלה מעשרה אז הוה מחיצה, דעת החזו"א^ל דמודדין על הקרקע ביושר, דהיינו שאם במישור באורך ד"א הוגבה יי"ט הי"ז מחיצה.

הערות

יג כ"כ צביה"ל ש"ס ס"א צד"ה כגון, צסס התו"ש, וכ"כ בחזו"א סי' ע"ז סק"ג שכן מסתבר, עיי"ף הטעם.

יד שס.

לה שס"ג סי"א צביה"ל צד"ה אצל.

לו שס"ג סל"ו.

לז שס"ג ס"ק קנ"ב.

לח כן דעת גאו"י עירובין י"ט ב', ומ"ב שס"ג ס"ק קנ"ד (ועיי' ס"ק קי"ח).

כזה [80]

כלע א' = 10 זוית 1 = 65.375682°

כלע ב' = 21.817424 זוית 3 = 24.624319°

כלע ג' = 24 זוית 2 = 90°

ט כלאים סי"ב ס"ק כ"ג. וכן צסי' ע"ג סק"ט וסי' ק"ח סק"ט. ועיי' חידושי המאירי ט"ז א' מש"כ צסס הראב"ד, וכ"כ בחזו"ב י"ט ב' עיי"ף. ועיי' חזו"א סי"ז סק"ד צד"ה והעולה לדינא צמוסגר שס מש"כ לרון לענין בית הכסא דפרסאי שחפירה רחוקה ד"א (וכלאיתא בטור) דהשיעור ד"א היינו צשטה שזמפון לדרום כו' ולא צעומה, והתם אס לא נימא כן נמצא שחפירה צעומה ד"א מהני וזה לכאוף לא משמע לפירש"י שס, (וכן לא מצינו שיעור ד"א צגובה), ולדין מחניך י"ל דכל היכא שהאלכסון אינו מתלקט משערים צאלכסון, וכל היכא שהוא מתלקט משערים צמישור, ול"ע צזה כעת ועיי'.

כזה [81]

כלע א' = 10 זוית 1 = 67.380135°

כלע ב' = 24 זוית 3 = 22.619864°

כלע ג' = 26 זוית 2 = 90°

- כד. תל המתלקט ה' מתוך ב' אמות יל"ע אם הוא מצטרף עם מחיצה לעשות רה"י, או"ד דתל המתלקט אינו מהני אא"כ הוא י' מתוך ארבעה, אבל בפחות מזה אף שהוא משפע טובא מ"מ ה"ז ניחא תשמישתיה^מ.
- כה. תל המתלקט בתחילתו ה' מתוך ב' ומחצה ובסופו ה' מתוך אמה ומחצה, י"א דהוה מחיצה דסו"ס הוא מתלקט י' מתוך ד'^{מא}, וצ"ע^{מב}.
- כו. מדרונו של תל המתלקט נקט בחזו"א דנחשב למקום פטור^{מג}, ואף באופן שעל גבו רה"י מ"מ המדרון הוא מקו"פ, (וע"ע לקמן דיני חילוק בין תל לחרץ). (ובפשוטו הדין כן אף היכא שאית ליה ב' מחיצות מבי' צדדיו של המדרון).
- כז. מדרונו של תל המתלקט אף שנחשב למחיצה (ואינו נחשב לרשות) משום דלא ניחא תשמישתיה מ"מ אם עשה מחיצות סביב מדרון התל ה"ז מהני להתיר לטלטל במדרונו של התל, דכיון דמצי להשתמש שם הרי יש לו דין רשות. ויל"ד עד היכן הוא נחשב לתל שיהא רשות, ואפשר שכל שהוא מתלקט עד שיעור מרובע של אלכסון ה"ז נחשב לרשות אבל טפי מזה נחשב לכותל.
- כח. ומחיצה שעשאה על מדרון התל אם יש בו פרצות הרי המחיצה עושה עומ"ר על המדרון עצמו. אבל למישור בין שהמישור ע"ג התל ובין שהמישור במדרון התל נ"י שאינו עושה עומ"ר, דכלפי המישור יש לתל דין מחיצה, (ויל"ד באופן שאין מדרון התל משמש בפועל למחיצה)^{מד}.
- כט. צו"ה שעשאה על מדרון של תל המתלקט נ"י דמהני^{מה}, אמנם יל"ד בזה מצד צו"ה כמין כיפה ע"י מש"נ בענף ה דין קכו.
- ל. רשות שע"ג תל המתלקט הרי לא שרינן בטלטול ע"ג המדרון מ"יט ולמטה, שאין המדרון נעשה חורי רה"י^{מי}.

הערות

- ^מ ש"ס"ב ס"ב ציה"ל צ"ה תל. ועי' לקמן בדין לד מה"ד תל ה' מתוך ב' ומפסיק מניסור ושזב זוקף ה' מתוך ב'.
- ^{מא} תו"ש סי' שנה"ה סק"ב.
- ^{מב} עי' ביה"ל ש"ס"ב ס"ב צ"ה תל, ועי' חזו"א סי' קי"א סק"ד.
- ^{מג} חזו"א סי' ק"ח סק"ט.
- ^{מד} והדבר בהוה חדרי מדרגות במקום שאי"ל להשתמש במדרגות כמחילה כגון שהמדרגה רחבה ג' או ד"ט וכיו"ב, ורואים להשתמש במעקה אלכסון לעשות עומ"ר לחלק היסר דיל"ד דכה"ג לא מהני, ואף שבנידון לידן הרי אין התל משמש כמחילה אבל מ"מ יל"ד שכלפי המעקה אין מעליותא במה שניחא תשמישתיה במדרון התל וצ"ע.
- ^{מה} עי' חו"ב ס"ב ס"ק י"ד צ"ה וטעמא כו' בכוה"ד.
- ^{מי} ואין שייך כאן טעמא אם לאחרים עושה מחיצתא לעצמו לא כ"ש, ללא מהני האי טעמא אלא במקום שהוא חלוק מרה"ר, אבל הכא שאינו חלוק מרה"ר לא, אמנם יל"ע לדעת הראשונים שבענף א' לין נה דצבור וחוליתו שרינן בטלטול מע"ג המחילה מדין אם לאחרים עושה מחיצתא א"כ יל"ד דה"ה הכא דקרי עד ג"ט לרה"ר, ואפשר דהכא גרע, ועי' בגליונות פי, ועי'.

לא. חריץ שסביבותיו תל המתלקט שרינן בטלטול עד המישור, ואף שבין המדרון למישור ליכא גי"ט מ"מ ה"ז מהני מדין חורי רה"י^מ.

לב. מקום שמחיצותיו תל המתלקט ובשוליים המחיצות מסתיימות כחודו של סכין, ואין שוליים ביושר כלל, י"א דאם בתוך גי"ט מהחוד איכא ד"ט רשות ה"ז הוה רה"י, ואם לא אי"ז רה"י (ולשיטה זו י"א דהוה כרמלית וי"א דהוה מקו"פ), וי"א דכל שאיכא ד"ט אף שהם טפי מגי"ט מן החוד מ"מ ש"ד^מ. ואם איכא גוד אחית מחיצתא כגון שאין הגדיים בוקעים בו וכיו"ב י"א דבהא לכו"ע מהני^מ, וי"ח דאף זה תלוי בפלוגתת הראשונים דלעיל^ל. ועי"ע בצו"ה שהמזוזות באלכסון בענף ה דין קלה.

תל חמשה ע"ג תל תל חמשה, ומחיצה ע"ג תל, ומחיצה ע"ג בור, וצירוף ב' מחיצות שרחוקות זו מזו

לג. ב' מחיצות מחיצה א' גבוהה ט' עומדת ע"ג הקרקע, ומחיצה ב' גבוהה י' וגבוהה מן הארץ גי"ט, אם אין בין המחיצות גי"ט כשר, דחשיב כמחיצה באלכסון^{נא}.

לד. תל מתלקט ה' מתוך ב' ואח"כ יש מישור ושוב מתלקט ה' מתוך ב', דעת המ"ב^ב דמצרפים את ב' הגידודים להיות מחיצה, ודעת החזו"א^ב דכל שאיכא מישור באמצע הרי אותו מקום נחשב כליכא מחיצה ודינו כדין מחיצה ע"ג תל דלקמן^ב.

לה. גידוד ה' (המתלקט ה' מתוך ב'^ב, או זקוף) ומחיצה ה' (וה"ה גידוד ג' ומחיצה ז') מצטרפים לעשות מחיצה, וכן חריץ ז' וגידוד ג' מסביבותיו מצטרפים לעשות רה"י בתוך החריץ^ב. ועי' בדין כד מה"ד תל ה' ומחיצה ה'.

הערות

^מ עי' ענף א דין נט, ושם נתבאר. ועוד י"ל' כאן מטעם אם לאחריים עושה מחיצה לעצמו לא כ"ש, ותלוי בפלוגתת הראשונים בצור ומחיצה אם איתא להאי טעמא.

^{מח} שבת ק"א א' בסוגיא דביציאתא למישן, ובפלוגתא דרש"י ר"ח ותו' עי"ש, ועי' בחזו"א סי' ס"ח מסק"כ והילך שצ"ח והרחיב זהה היריעה, ונקט דלעת תו' דס"ל לאי"ל שיהא בתוך ג' שיעור ד"ט, (וכן סתם בסי' ע"א סק"ו בתוה"ד שם) אבל דלעת ר"ח כ' דאפשר דבכה"ג דרש"י ס"ל דלא מהני להיות רה"י, ולענין אם הוה כרמלית או מקו"פ עי' חזו"א שם ס"ק כ"א דלעת ר"ח עי"ש, ולדעת רש"י ה"ז כרמלית. ונמצא למינן להחשיב את המחיצות גם כקרקע וגם כמחיצות, עי' בזה מש"כ בחזו"א סי' ע"ב סק"ה להוכיח מינה לאף במחיצות ה"ה ונתבאר בענף דין

^{מט} כן מסקינן שבת שם לפירש"י, ועי' ביה"ל סי' שס"ז ס"ב דל"ה ואם לאף תו' מודה דמהני עי"ש.

^י עי' חזו"א סי' ס"ח ס"ק כ"א. וסי' ע"א סק"ו.

^{נא} חזו"א סי' ע"ה ס"ק ט"ז, ועי"ש עוד.

^{בב} שם"ב ס"ב דל"ה שפעה. ונקט כן אף להשיטות שצדין לז' לאין ב' מחיצות מצטרפות מ"מ הכא מצטרף. ובזה כ' ליישב משה"ק דביהגר"א בסי' שני"ח ס"ב על התרוה"ד עי"ש.

^{בג} סי' ס"ה ס"ק ע', וסי' קי"א סק"ד.

^{בד} ואפשר דהמ"ב והחזו"א לשיטתייהו שצדין כג.

לו. בור עמוק ה' ומחיצה סביבותיו ה' מצטרפים לעשות רה"י בתוכו, ולענין ע"ג המחיצה נתבאר דינו בענף א דין נה.

לז. מחיצה ע"ג תל דמהני כל שאינם מתרחקים ג"ט ש"ד (ובין המחיצה לבור יל"ד דשרי מדין חורי רה"י¹³). וביותר מזה י"א דאף אם המחיצה מתרחקת משפת התל ד"ט אפ"ה מצטרפים¹⁴, ומ"מ בין המחיצות במקום שאינו מובדל מרה"ר לכאוי אסור לטלטל שם¹⁵, וי"א דאם הם מתרחקים ג"ט¹⁶, או ד"ט¹⁷ דאינם מצטרפים למחיצה אחת¹⁸. אמנם היכא שתחילת המחיצה הוא תוך ג' אף שהחלק הפנימי הוא חוץ לג'

הערות

¹¹ להיינו כשיעור של י' מתוך ד' כן הוא הוא כשמפחית צעינן להפחית כפי שיעור זה, ועי' צביה"ל ס"ם בד"ה תל דנר' שנסתפק בזה, ועי' חזו"א סי' קי"א סק"ד. אמנם עי' תו"ש סי' שמ"ה סק"ב.

¹² ס"ב ס"ב, ושע"ב ס"ו. וצעינן שהמחיצה התחונה תהא ג"ט, לאל"ה היא בטולה לקרקע, (עי' בזה סי' קס"ב ס"ב צביה"ל בד"ה תל, ושם דן צביה"ל לענין תל נמוך משלושה, ומשמע דצמחילה פחות מג' מהני, אמנם עי' בחזו"א שנקט דצעינן עכ"פ ג"ט (עי' בחזו"א סי' ס"ה ס"ק ס"ב וסק"ע שהזכיר השיעור בג"ט, ועי' סי' קי"א סק"ד) אמנם י"ל להיינו דווקא בצופן שאין המחילות סמוכים זל"ז בג' (ולקשיטות דלקמן דמהני אף ברחוקים) אבל בסמוכים ג"ט נר' דמהני.

¹³ לאפשר ל"ג מחרץ שסביבותיו תל המחלקט עי' בזה בענף א דין נט.

¹⁴ כ"ד הגר"א בסי' שני"ח ס"ב, וכן לידל במ"ב שני"ח ס"ב צביה"ל בד"ה ואם, ובמ"ב שמ"ה ס"ק ס"ג הביא בשם הא"ר דבבית מקורה שאין קיריו משלימו ל"י וחקה בחוץ הבית והשלימו ל"י דלעת הר"ן דמהני החקה אף שהוא רחוק מן הכתלים טפי מג"ט, ובחזו"א נסתפק בזה אם כ"ד הר"ן הם דווקא בבית או"ד לאף בב' מחילות נקט בזה הר"ן להקל, ובחזו"ב שבת ס"ד ס"ק י"א פי' דברי הר"ן בצופ"א ע"ש.

¹⁵ עי' חזו"א סי' ס"ה סק"ע.

¹⁶ לענין שיעור ג"ט יעוין ברא"ש צפ"א לשבת סי"א שנקט שם לגבי בית מקורה לאין המחילות הפנימיות הם שמועילים כיון שהם רחוקים ג"ט, אלא המחילות החלוטות מועילות, משמע דאילו מבחוץ ליכא י' הרי השיעור הוא בג"ט, וכן העתיקו במ"א סי' שמו"ו ס"ק י"ג ובמ"ב שם ס"ק ס"ג. וכן בחזו"א סי' ס"ה ס"ק ס"ב – ס"ד הזכיר השיעור דג"ט, אמנם עי' בהער' דלקמן שנקט לעיקר דהשיעור הוא ד"ט.

¹⁷ וכן עיקר, שיעור ד"ט כן הוא בתרוה"ד, וכן לידל מרן זללה"ה בסי' קי"א ססק"ד שכן עיקר, (וע"ע בסי' ס"ה סוסק"ע, ועו"ש בס"ק ס"א ס"ג דנקט השיעור דג"ט), וכן הוא בחזו"ב ס"ד ס"ק י"א בד"ה דברי ש"כ"ד מרן זללה"ה לעיקר. וע"ע לענין קרפץ בגמ' כ"ה א' דבד' מהני להיות מחיצה חדשה, ובפחות מג' נחלקו בזה אמוראי. ורמזו לשיעור ד"ט עי' בסוגיא כ"ד ב', כגון שפנרץ בק"ז וקיריוו בד', ולקשיטת תו' שם, ועי').

¹⁸ כן מבואר בתרוה"ד שהביא הרמ"א בסי' שני"ח ס"ב, וכן הוא לעת הרא"ש שהביא במ"ב שמ"ה ס"ק ס"ג, ובחזו"א סי' ס"ה ס"ק ס"ב נקט לאף הר"ן (שבענף א דין נו) דס"ל דבבית מקורה מהני לכרף ב' מחילות אף שבחוץ ליכא י' היינו דווקא בבית מקורה, ותמה בזה בסק"ע על הגר"א דנקט לאף של"ל בבית מהני מחילות להכטרף, ואח"כ כ' שם לתמוך בשיטת הגר"א (וע"ע בסי' כ"ו ס"ק כ"ט במש"כ לפרש לאף התרוה"ד במחילות מודה שהם מצטרפים ושאיני היקף לריעה ע"ש, אבל הד"ר ביה בסי' כ"ז סק"ה), אמנם שוב חזר בו שם, ובסי' קי"א סק"ד סתם בזה לאין ב' מחילות מצטרפים

(או בבור וגידוד והחלק החיצוני של הגידוד הוא חוץ לגי משפת הבור) נרי דאייז ריעותא בין אם נאמר דחודו החיצון סותם ובין אם נאמר דחודו הפנימי סותם^א.

לח. יל"ע תל המתלקט פחות מגי ועליו מחיצה וביחד הם י"ט אם מצטרפים לעשות מחיצה או"ד דכיון שכל פחות מגי בטל לגבי ר"ה ונמצא שאין כאן מחיצה אלא של ח' טפחים^ט.

לט. בית שאין בו יי שקיריו משלימו ליי וחקק באמצעיתו דעי"ד להשלימו ליי נתבאר דינו בענף א דין נו.

מחיצה שעומדת ברוח מצויה

מ. בין במחיצות ובין בצו"ה^ה ובין בלחי ובין בקורה^ט בעינן שיהיו עומדים ברוח מצויה, וכל דאי נשיב ביה זיקא לא מצי קאי לא חישב מחיצה. ואף בשעה שאין הרוח מנידה^ט.

מא. ודווקא באופן שהרוח מבטלת ממנו דין מחיצה אבל אם מנידה באופן שלא נתבטל ממנה שם מחיצה אי"ז ריעותא^ח. ובאופן שהיא מתנדנדת יותר מעוביה יל"ד בזה שאותו השטח הנוסף הוא כמקום האסור שלאותו מקום ליכא מחיצות שהרי הם מתבטלות ברו"מ, וא"כ נמצא שכל הרשות פרוצה למקום האסור לה^ט.

מב. תל גבוה י"א והרוח המצויה מנשבת ומפחיתה מגובהה עד שסופה להיות פחות מיי י"ל דאפ"ה אינו נפסל מלהיות מחיצה^י.

מחיצת ארעי אם מבטלת מחיצה או מחלקת רשות וכיו"ב, ודין מחיצה לחומרא

מג. מחיצת ארעי אינו חשיב מחיצה לחומרא, ולהכי באיסקופה שיש לה תקרה ואיכא תקרה לבית הרי אף בגוונא שאין לאיסקופה ד' מהני האיסקופה להצטרף עם הבית להיות רה"י, ואף כשהדלת נעול^א, ויש חולקים^ב.

הערות

וכלעת התרוה"ל, וההיא דהר"ן כ"כ צבי" ס"ה שם דהיינו דווקא צבית. וצחו"צ שבת סי' ד' ס"ק י"א זילד שק"ד כל הראשונים ז"ל, ותמה בזה על הגר"א והמ"צ דלעיל.

יג דבפשוטו כל החיסרון של רחוק ג"ט היינו היכא שיש שם רשות בפועל שהיא חסובה ג"ט ולאותו הרשות הוא שמפסקת, אבל כל שלכא רשות בפועל ה"ז מהני, ועי'.

יד ביה"ל שס"ב ס"ב צד"ה תל.

יה וע"ע בזה בענף ה בדיון י ומדיון לז והילך. ואמנם עיי' ט"ז שריין שם למשמע דצו"ה אין חיסרון לניטל כרו"מ, עיי"ש.

יז שס"ג ס"ה.

יח חזו"א סי' ע"ז סק"ו, הו"ב סוכה ס"ג ס"ק כ"ב.

יט חזו"א סי' ע"ז סק"ו.

ס עיי' בזה הו"ב סוכה ס"ג ס"ק כ"ב, וע"ע שם כמה פרטוי דינים בזה.

י" חו"ב סוכה ס"ג ס"ק כ"ב צד"ה נראה, ושם ס"ק כ"ג וצד"ה העולה.

מד. וכן אם אין באיסקופה ד' אלא בצירוף הבית ואיכא דלת המפסקת ביניהם מ"מ הוה רה"י דאורייתא דמחיצת ארעי אינה מחיצה ומצטרף האיסקופה עם תוך הרשות^{ע"ז}.

מה. וכן בתיקן את המבוי או החצר בלחיים, ואיכא דלת בקצה הלחי לצד הפנים, הרי באופן שבין הלחיים שרי בטלטול (ע"י ענף ז' דין רט) כגון בפתוח לרה"ר וכיו"ב, הרי בכה"ג שרי בטלטול אף כשהפתח נעול^{ע"ז}, והוא שהלחי ניכר מבפנים אבל אם אין הלחי ניכר מבפנים ואינו משמש למקום ד' יל"ד בכה"ג דאינו מהני^{ע"ז}, וי"א דבלחי אף שאינו ניכר מבפנים נחשב שמשמש מקום ד' דהדלת אינו אלא מחיצת ארעי^{ע"ז}.

מו. וכן מחיצת ארעי שתוך הפתח אינו מבטל את שם פתח שבו, ומהני לצו"ה^{ע"ז}.

מחיצה שמתבטלת ע"י שהמים נקרשים או ע"י דבר עראי

מז. נהר או ים באופן שמהני לדין מחיצה (ע"י ענף א' דין לט ודין מ) אם נקראו המים שבנהר באופן שהשתא בטל מחיצה דנו באחרונים אם נתבטל מיניה דין מחיצה ע"י^ז, וי"א דנתבטל מיניה דין מחיצה^{ע"ז}, וי"א דלא נתבטל מיניה דין מחיצה^{ע"ז}, וי"א דאף שלא נתבטל מיניה דין מחיצה מ"מ בשעה שהם קרושים אסור לטלטל משום שהוא כפרוץ לכרמלית^ז.

הערות

^א ע"י רש"י שנת ט' א' בד"ה באיסקופה, ותוד"ה אמר ועו"ר פס, וכן נקט בחזו"א סי' ס"ו ס"ק י"ב וס"ק י"ג, ובעוד מקומות פס.

^ב ע"י רז"ה פס, וע"י רש"י פס ס"ב אף דעת רש"י, (וברם ל"ב טובא, לאף שברש"י כ' להגידון בדאיכא תקרה ד', מ"מ יעוין בדבריו לכוונתו בצירוף תקרת הבית, ומיירי בלופן שכהשללת נעולה ליכא תקרה ד', וז"ע).

^ג חזו"א סי' ס"ו סק"ח וללא כהמהרש"א.

^ד ע"י תו' עירובין ט' א' בד"ה ורצא (ונקט להוה כמקו"פ), ושנת ט' א' בד"ה תוך. ובראשונים פס. וע"י ביה"ל פס"ה ס"ד בד"ה בפתוח. ואמנם אם נימא דמקום המוקף ד' מחיצות שאין בו ד' ופרוץ לרה"ר ד' הוה מקו"פ א"כ כ"ש הכא דשרי, אצל אם נימא דככה"ג הוה רה"ר ע"י בכ"ז בענף א' דין עה א"כ מהא דשרינן הכא בטלטול אף במחיצת ארעי ש"מ דנעשה רה"י אף שאין בו ד' מ"מ כיון שאינו מחולק אלא ע"י מחיצת ארעי ה"ז מתאחד עם הרשות שמאחורי הדלת.

^ה עלגבי קורה מצויר שנת פס דהיכא דקרויו כלפי פנים ללא מהני, ויל"ד מ"ש ממש"נ בתו' דלעיל, וי"ל דבקורה שאינה ניכרת מתוך הרשות מיירי, ולפי"ז אם הלחי לא יהא ניכר מתוך הרשות ה"ה שדינו כקורה ללא מהני, שאין הלחי משמש מקום ד', אמנם אם נימא לכל דינא דנעשה מקו"פ אינו אלא בלחי, א"כ א"ש דלהכי מומינן בקורה דבהא ליכא מקו"פ.

^ו ע"י תו"י פס שהק' מ"ט לא מוקמינן לה בלחי שהעמידו באמצע האיסקופה, ובתי' הב' תו' דבלחי אף היכא שהפתח נעול ה"ז מהני, ע"י פ.

^ז ע"י חזו"א סי' ע' ס"ק י"ט בתוה"ד פס.

^ח ט"ז פ"ג ס"ג סק"ב.

^ט ע"י אבה"ע פס (סכ"ט).

^פ ע"י בי"מ פס.

ג. בדין עומד מרובה ופרוץ מרובה והמסתעף

עומד מרובה על הפרוץ, ופרמ"ר על העומד

- א. מחיצה שיש בה פירצות והפרמ"ר על העומד, אינה מחיצה^א (עכ"פ כנגד הפרוץ^ב), ומהי"ת אינו מחיצה^ג, וי"א דמהי"ת הוה מחיצה, ומדרבנן אי"ז מחיצה^ד, ולשיטתם לא נתפרש מהו שיעור מחיצה מהי"ת (דפשוט דבעינן שיהא רואה את עצמו בין המחיצות), ואפשר שהוא בפירצה י' או י"ג ושליש, ואפשר שאין לזה שיעור קבוע, ועי' ענף א מדין מזו והילך.
- ב. ופרמ"ר פוסל אף אם בכל הג' מחיצות איכא עומדים, ובמחיצה רביעית פרמ"ר (וליכא לחי או צוה"פ) הי"ז אוסר^ה, ועי' לקמן אם עומ"ר דשאר רוחות מצטרף להתיר רוח ד'.
- ג. מחיצה שיש בה פירצות אם איכא עומד יתר על הפרצה הי"ז מחיצה אף כנגד הפרוץ^ו.

הערות

^א וכמו ששנינו ט"ו ב' ובלבד ללא יהו פירלות יחירות על הזנין. ס"ב ס"ח.

^ב ולגבי כלאים מהני כנגד העומד, היכא שהעומד הוא ג' או ד' טפחים, עי' מתני' כלאים פ"ד מ"ד דרק כנגד הפירצה אסור, אמנם יש מן הראשונים לנר' מתו"ד דעכ"פ צפירלת י' כל המחיצה בטלה אף כנגד העומד, ועי' רש"י ט"ז א' בד"ה ועד, ובגיליון סס, ועי' לשון הר"ז"ה סס, ועי' מאיני ופסקי רי"ד סס, ועי' ראב"ד בחו"כ בפר' ה' תזריע סוף פ"ה, וכן בריטב"א דלקמן וכתור"פ סס הביאו שיטה כזו, ודחהו, ומ"מ רובא דקמאי ז"ל נקטו כדבר פשוט דכנגד העומד מיהא שרי ואף צפירלת עשר. ולכו"ע לגבי שבת לא מהני אף כנגד העומד שהרי הגידון הוא לסתום את הרשות וכל שהרשות אינה גדורה אף כנגד העומד אסור, עי' ריטב"א ט"ז א' בסוד"ה שלש ור"ן סס בד"ה ת"ש, וע"ע ברשב"א סס בד"ה מה.

^ג לשון הגמ' ט"ו ב' (בגידון דפרוץ כעומד) הכי אגמריה רחמנא למשה כו' משמע שהוא מה"ת, וכ"כ ברש"י סס דהיינו מחילין הנשנה ד' ב'. וכן מבואר תו' י"ז ב' בד"ה עושין, וכן נקטו בעו"ר (ריטב"א, תורא"ש, ר"ן). וכן נר' שאילד ברשב"א ט"ז ב', (אמנם עי' מש"כ ט"ו ב', וי"ז ב').

^ד כ"כ בראשונים בשם הראב"ד, ודחו דבריו עי"ש, אמנם ברשב"א הביאו בכמה מקומות (ט"ו ב', ט"ז ב', י"ז ב'), ועי'.

^ה ס"ב ס"ק מ"ה. ואף לשיטת הראשונים דלקמן דהיכא דפרמ"ר צפירוף כל הד' רוחות ללא מהני בכה"ג אף שבאותו הרוח איכא עומ"ר, מ"מ לא אמרינן הכי אללא לחומרא, שמצדפינן את הפירצות שבד' רוחות לאסור, אבל לצדף את כל העומדים מד' רוחות ולהתיר אף כשבאחד מן הרוחות איכא פרמ"ר לא אמרינן, וכדמבואר להדיא בר"ן י"א א' בסוד"ה שכן.

^ו עירובין ט"ו ב', שו"ע ס"ב ס"ט.

דינא דעומ"ר הוא דין כללי בהרבה מקומות, בין במחיצות של רשויות ככלאים וכו"ה, ובין לענין שאר דברים וכדמצינן לגבי עור העסלא י' ב' (ורוב הראשונים נקטו סס דהגידון בזהל המת, ויש שפי' דהגידון בטומאת משכב ומושב), וכן בסכך פסול וסכך כשר, ועי' באחרונים לגבי ליצית (עי' חזו"א

- ד. אם איכא בצד הפרצה עומ"ר על הפרצה אף שליכא עומד אחד שהוא עומ"ר על כל הרוח ה"ז מהני. וכגון כותל כ"ב עומד ט' פרוץ ח' עומד ה', דעומ"ר של כל הרוח הוא י"ב, מ"מ לא בעינן כותל י"ב אלא כל שבצד הפרצה איכא עומ"ר על הפרצה מהני¹, ולקמן מדין כח והילך יבואר אם מהני לצרף כמה עומדים לעומ"ר.
- ה. עומ"ר מהני אף מדי רוחות², ובעינן שבכל רוח ורוח יהא עומ"ר כנגד הפירצות של אותו הרוח, ולא סגי במה שסך כל העומדים שמדי רוחות איכא עומ"ר³, וכגון חצר צרה וארוכה, אורכה כ' ורוחבה י', ובב' המחיצות של אורך כולו איכא עומד, וברוחב עשה פס ד' מכאן ומכאן, הרי דינו כפרמ"ר, מאחר שבמחיצות שברוחב הוה פרמ"ר⁴.
- ו. והיכא דאיכא עומ"ר בכל רוח, אבל בסך כל המחיצות הוה פרמ"ר, וכגון חצר שארכה הוא מצפון לדרום, ואיכא עומ"ר מג' רוחותיה וברוח מזרח תקנה בלחיים, י"א דכיון

הערות

- סי' ב' סק"ט, ועי' חו"צ בזה). והגה בכללאים דשרי ה"ה דשרי אף כנגד הפרוץ, אבל צעור העסלא לא חשיב אהל כנגד האויר עי' בזה תו' י' ב' בד"ה עור.
- ^א עי' חזו"א סי' ס"ח סק"ב, וע"ע כללאים סי' י"א סק"ח בד"ה ויש לעיין.
- ^ב עי' סי' סק"א סק"ח לאף צב' רוחות מהני כל שיט עומ"ר. וה"ה אף בד' רוחות, ועי'. ועי' ביה"ל סק"ב ס"ט בסוד"ה פרוץ, לאף בפרוץ כעומד מהני מד' רוחות.
- ^ג ר"ן י"א א' בסוד"ה שכן, (דהיינו אף למה שנקטו שם דלענין פרמ"ר לנו מנרפים את כל הרוחות ואף רוח ד' נכלל לנשות פרמ"ר, מ"מ לענין עומ"ר אין מנרפים את כל הרוחות עי"ש. ושם"א סק"ח ושעה"כ א' י"ד (וכ"כ שם בשם הרשב"א בעבוה"ק), ועי' חזו"א דלקמן ובסי' ע"ה סק"ג.
- ^ד חזו"א סי' ע' סק"ז. ואף מדאורייתא הוה פרמ"ר, לאם נימא דמה"ת מהני א"כ בחצר שארכה כרחבה איכא עומד כפרוץ ומהני אף לרבנן, ולא מלינו לרבנן סגי צב' מחילות. ואף לרש"י והר"ן דלקמן י"ל להכא מודו.

דבסך כל המחיצות הוה פרמ"ר ה"ז פסולה^א, וי"א דכיון דכל צד וצד נחשב לסתום לא איכפת לן מה שבסך כל המחיצות הוה הרוב פרוץ^ב.

ז. פירצה שניתרת בעומ"ר (בין בשתי ובין בערב) יל"ד אם חודו החיצון סותם או חודו הפנימי^ג, ובחזו"א ובח"ב נקטו להשוות דינו כדין בין הלחיים (ונתבאר דינו בענף ז מדין רי והילך), וכל שבין הלחיים שריא ה"ה דבעומ"ר שרי^ד.

ח. יל"ד^ט היכא דאין החוד הפנימי של הכותל שווה, למשי"כ מרן זללה"ה לגבי לחי דהיכא דאיכא הפסק כרמלית דלא מהני אם ה"ה דבעומ"ר (מב' רוחות) כזה [82] נימא הכי, או דבעומ"ר מהני^י, (ושיעורו בגי"ט), ועי' לענין לחי בענף ז דין קנג. ומאידיך יל"ד דאף להשיטות דבלחי מהני וכי"ש הכא בעומ"ר, אם נימא דבעומ"ר

הערות

^א כן הוא בפשוטו ברש"י סוכה ז' א' (בד"ה מאי שאין כן), וכ"כ ר"ן י"א א' בד"ה שכן, בלעת רש"י שם בד"ה שרובה, (ואמנם עיקר דברי רש"י כן מפורש שם בתו' ועור' שם, אבל התו' ושא"ר שם לא נקטו כן מטעם להוה פרמ"ר, וכמו שמבואר מתו"ד עי"ש). ועי' לענין רש"י ה' ב' בד"ה ניחא, ט"ו ב' בד"ה פרוץ, (וא"ל נקט להוה פרוץ כעומד בכל הרוחות דרק בכה"ג מהני, אבל למ"ד דפרוץ כעומד לא מהני ה"ה לאפילו מרוח אחת אינו מהני). ועי' חזו"א סי' ע"ה סק"ג. ועי' קו"ע סי' תר"ל סי' וז"ח (סק"ד) וט"ז שם (סק"ו) ועי' ביה"ל שם בד"ה העשויות. ועי' בכ"ז חזו"א סי' ע"ה. ובפשוטו אי"ז אלא מדרבנן, אבל לר"י דבב' מחילות מהני מה"ת ה"ה דמהני אף בפרמ"ר, וכן לרבנן דמהני בב' מחילות ולחי (למ"ד לחי משום מחילה) א"כ ה"ה לאף בפרמ"ר בד' רוחות נר' דמהני, אמנם עי' חזו"א סי' ק"ז סק"ג שהאריך שיהא אורכו יתר על רוחבו אף מלאורייתא, (ועי' חו"ב סי' א' סק"ב). אמנם אף מרן זללה"ה לא האריך שלא יהא עומ"ר בב' רוחות, ואף באיכא ב' רוחות של עומ"ר (היכא דליכא חיסרון דפילוס) ה"ז מהני לר' יהודה, ועי' במש"כ חזו"א סי' ע"ה סק"ג (וקם במוסגר).

^ב חזו"א סי' ע' סק"ז, ועי' סי' ע"ה סק"ג (וסק"ה), ודקדק כן מדברי התו"י. ועי' חו"ב סוכה ס"ב ס"ק י"א, אמנם בעירובין סי"ב סק"ב הזכיר בתוה"ד שם שדעת רש"י לעומ"ר נחשב בכל הד' דפנות יחד, וללא כמו שנקט בסוכה, ועי'.

^ג בפשוטו מה"ת חודו החיצון סותם, ויש להשוות למאי דמבואר כ' ב' בפסי זיראות לעמוד אמה על אמה רואים אותו כאילו תיחלק עי"ש, ובפשוטו ק"ו בעומ"ר.

^ד חזו"א סי' ס"ו סק"ז עי"ש, וח"ב שבת ס"ג ס"ק י"ג, ובאמת יש לתמוה לפי"ז מ"ט נחלקו בבין הלחיים ליפלגו בעומ"ר, ואפשר דאם מעומ"ר בלחוד אנו באים היה ראוי לומר שדינו דחודו הפנימי סותם, וכמו שפשוט לגמ' בה"א דאם לחי משום מחילה ממילא חודו החיצון סותם, וכל מאי דאנו מקילים בעומ"ר משום דלא יתכן בבין הלחיים נקל ובעומ"ר לא נקל לייצב בארעא וגורא בשמי שמיא וכמש"כ בחו"ב שם דאנו אס הרבה בסתימתו קלקל, עי"ש.

ובחזו"א יש מקום לדון דס"ל דחודו החיצון סותם, שהרי כ' בסי' פ"ו סק"ד וסק"ה לגבי לחיים של א"ה שם נמשכים אל מחוץ לרשות ואיכא עומ"ר לסתום הפרעה שבין הלחי לכותלי הרשות, דמהני בכה"ג, (והובא דבריו בענף ה' דין מו), ואם נימא דחודו הפנימי סותם קשה מ"ש מנ"ה מד' קונדיסים (שם ס"ק כ"ג) שז' מרן לאסור בכה"ג.

^ט באופן שחודו הפנימי סותם כגון בפתוח לכרמלית.

^י דבלחי יש מקום לומר דלא נעשה לחי אלא ע"י אירוף ב' הלחיים, אבל בעומ"ר אפשר ליש לו שם עומ"ר אף קודם שהוא מתיר בפועל, ולהכי מהני לזרפס מאחר והם סותמים ביחד את כל הרות.

סותם באלכסון או ביושר, והנידון באופן שהמחיצה הפנימית הוא העומד, וההיצונית אין בה כדי לסתום הפרצה, וכן יל"ד בעומד מב' רוחות".

ט. ואפשר דאם העומד החיצוני יש בו שיעור פס ד', דמהני לסגור ביושר, דל"ג ממשי"נ בדין צד דב' מחיצות שרחוקות זמ"ז דמצטרפים וה"ה הכא שנעשה כזה [83], ע"י בזה בדין צז דאפשר דכה"ג מהני אף שהחצר העליונה נמצא שהיא ניתרת בב' פסים. ונמצא דבפירצת עומד בין העומדים אם יעשה שם פס ד' ה"ז מהני להתיר עד הפס, ואף שהחצר בצד שכנגדה היא ניתר בעוד פס, וע"י.

י. ולפי"ז יל"ד בפירצה בק"ז שהעמיד קנה דק יותר מן הכתלים בקרן כזה [84], דנמצא דהקנה מסולק אם נימא דהיכא דאינו שווה אינו מהני, ואם נימא דמהני יל"ד בכה"ג אם סותם באלכסון, או ביושר בחודו הפנימי של הקנה, וע"י.

פרוץ בעומד

יא. אם הפרוץ כעומד נחלקו בזה אמוראי", ונקטינן דפרוץ כעומד הוה מחיצה"ט ולהראשונים דעומד מהני מדאורייתא ה"ה בפרוץ כעומד דמהני מדאורייתא². ואף אם כל הד' רוחות עשויות באופן שפרוץ כעומד מהני^{3א}.

יב. מחיצה של ערב בפרוץ כעומד ע"י לקמן בדין יט.

יג. פרוץ כעומד למ"ד דמהני מ"מ מצינו בכמה מקומות דאינו ממש כדין עומד^{2ב} ע"י לקמן דין לח (בדין אתי אוריא), וע"י (לקמן דין יח) בדין פרוץ כעומד במחיצה של ערב

הערות

" ובשיירה שהקיפה קסה לומר שדקדקו להעמיד את הכל ביושר, שהרי מה שזולט פנימה לא יועיל, והתם אין את הפתרון ללקמן ללא מהני פס ד' מכל הרוחות), אמנם ניתן לעשות ע"י שלפי סדרן הכנים כ"א מעט פנימה יותר מהצד, וז"ע.

" ט"ו ב', והוזכר פלוגתתו י' ב' (ועו"ש נחלקו בזה ר"ד ורבי'ן לגבי עור העסקל ע"ש, וע"י דריטב"א שם דל"ה אי איכא) וסוכה ט"ז א'. וכע"ז לנו בחולין כ"ח ב' כ"ט א' לגבי שחיטה דבעינן רוב סימן אם מהני במחאה על מחאה, ובראשונים כ' לאין הנידונים שוים להתם הדבר תלוי בחיות הבהמה, עו"כ בתורא"ש (וכע"ז כ' הגראמ"ה ז"ל) ט"ז ב' לבאר דלעולם אזלינן בתר העומד ובחולין התם העומד אוסר את הבהמה. וכן לגבי סוכה דדין כלתה מרובה בחמתה יעוין בראשונים כ"ב ב' (ע"י בר"ן שם ובעו"ר) להדבר תלוי בפלוגתא דפרוץ כעומד, ולמאן דמהני ה"ה בחמתה לכלתה ע"ש.

"ט' כלמסקינן ט"ז ב', וכן נפסק שו"ע שם"ב ס"ט. ובחולין לגבי שחיטה מסקינן איפכא, ע"י תו" ט"ז ב', ובתורא"ש שם כ' דלעולם אזלינן בתר העומד, ובחולין אזלינן בתר העומד נמצא דהוה חומר, והכא הוה קולא, וכע"ז כ' הגראמ"ה ז"ל שם.

ויעוין ה' ב' מאי אמרת לשו תרווייהו כו' וע"י בתו' שם ב"ה וספק בשם הר"ר שמעיה לפי דמאי לאמרינן דפרוץ כעומד דמהני היינו משום ספק ספיקא ע"ש (וע"י תורא"ש), אמנם בתו' מצבואר דסוגיא להתם מייירי למ"ד דפרוץ כעומד אסור, ע"ש.

² ע"י לשון הגמ' ט"ז ב' הכי אגמריה כו', וע"י בלשונות הראשונים שם, וע"י רשב"א חולין כ"ט.

^{3א} שם"ב ס"ט ב' צביה"ל סוד"ה פרוץ, וע"י חזו"א סי' ס"ה סק"ד.

ובהערה שם בשם הריטב"א (והחוי"ב)^ב, וי"א דבעומד מבי רוחות אף למ"ד דמהני (עי' דין כו) מ"מ בעומד כפרוץ מבי רוחות דהוה תרתי לריעותא דלא מהני^ב, ועי'ע בדין מב ושם בהערי' ק עוד נפק"מ. ולמ"ד דפרוץ כעומד דלא מהני י"א דדינו שווה לפרמ"ר לכל הדברים^ב, ויש מן הראשונים שגרי מתו"ד דאף למ"ד דלא מהני מ"מ אי"ז נחשב כפרמ"ר^ב.

ד. למ"ד דפרוץ כעומד דלא מהני כ' ברשב"א^ב דמ"מ היכא דאיכא פרוץ כעומד מבי רוחות לא אמרינן א"א^ב, (ולפי"ז רוח ט"ו והניח כותל ה' באמצעה ותיקן בלוי"ק בבי הפתחים דלא אמרינן א"א). ובר"ן מבואר דנקט דפרוץ כעומד נחשב לפרמ"ר ואף בפרוץ כעומד מבי רוחות אמרינן א"א^ב.

הערות

^{בב} ועי' ברש"ט י' ב' מה שקדקדק כן מהא דשנינו בעומ"ר עה"פ דהוי כעומד (עי' בר' המנונא ט"ז ב') ובעומד כפרוץ שנינו דמותה, (וברס ל"ב טובא דממשניות לא נשנה הכי אלא נשנה בלשון מותר, ול"ע טובא). וכן עולה מדברי הגאון"י ללקמן לגבי עומד כפרוץ מב' רוחות עי"ש, וכן כ' בחו"ב ס"ג סק"ב בד"ה ור"ת, (ובסק"ד בד"ה ומיהו כמוסגר), דפרוץ כעומד אינו נחשב לסתום בשונה מעומ"ר, ועי"ש הגפק"מ.

^{בג} וכו"ב ס"ג סק"ז כ' דאיכא נפק"מ לגבי סוכה דמש"כ דראשונים סוכה כ"ב ב' דכל שאיכא בסכך עומד כפרוץ הרי למטה דארעא החמה מרובה מליכטה, מ"מ כ"ז דווקא דפרוץ כעומד אצל בעומ"ר לא אזלינן בתר לילתו, אלא בתר הסכך. אמנם עי' מה שכתבנו בסימן א' ס"ק ס' (בד"ה במש"כ) דבראשונים נר' דאף בדין חמתה מהני דיהא ללטה כחמתה, וכל היכא שחמתה מרובה לא מהני אף אם בסכך הוה עומ"ר, עי"ש.

^{בד} כ"כ בגאון"י י' ב' בד"ה דפרוץ ועי' דין לא, ולפי"ז להמ"ב דעומ"ר עושה עומ"ר מ"מ דפרוץ כעומד פשוט דאינו עושה עומ"ר.

^{בה} עי' חו"ב ס"ג סק"ז בד"ה ולמאן. ועי' בחו"ב שזי"ן בהער' כה, ול"ע.

^{בי} עי' לקמן דין יד. ועי' בר"ן סוכה כ"ב ב' ש"כ דהיכא דהסכך עומ"ר דהא מהני אף בחמתה כללטה, אצל אם הסכך עומד כפרוץ לא מהני חמתה כללטה למ"ד דפרוץ כעומד אסור, עי"ש.

^{בי} י' ב' בד"ה שמעת מינה (השני). וע"ע מה ש"כ דלעת הרשב"א סימן א' ס"ק ט. ובריטב"א א"ס (בסוד"ה ומהדיקין, ובד"ה שמעת, ובד"ה פרוקין) קת' משמע דס"ל דפרוץ כעומד מב' דדין לכי"ע לא אמרינן אחי אוריא.

^{בח} כגון פס אמה פרוץ אמה ופס אמה ופתח המזוי, דאף שאיכא אחי אוריא לפס אמה ע"י פתח המזוי והפרל"ה אמה (סהור פרוכ"ע), מ"מ כיון שאיכא עומ"ר מב' רוחות ה"ז מהני דאיכא תרתי לטיבותא. ובמש"כ דאיכא תרתי לטיבותא יל"ד אם כוונתו דרק למ"ד עומ"ר מב' רוחות י"ס סברא לומר כן, או אף למ"ד עומ"ר מב' רוחות דלא מהני מ"מ אם איכא עומד מז"א ה"ה דמהני, ועי' מש"כ בסימן א' ס"ק ס. וע"ע חו"ב ס"ג סק"ו בד"ה ודין כו' וכ"ז כשהפרוץ מרובה, אצל כשהפרוץ כעומד כו', ולכא"ו מבואר מתו"ד כסברת הרשב"א עי"ש, וע"ע בחו"ב דלעיל הערה כה.

^{בט} כן עולה ממש"כ י' ב' בד"ה ויעשה. וכן איתא ברש"ט י' ב', וכן מבואר בחזו"א.

פירצת עשר

טו. פירצה עד י' מהני להיחשב כסתום עיי עומ"ר, דנחשב כפתח^ל, אבל טפ"ל^{לא} מי לא לעומ"ר להתיר הפירצה^ב, וממילא כל החצר אסורה^ל. ופשוט דלא מהני בזה אמלתרא^ד.

טז. י"א דפירצת עשר הוא מדרבנן, אבל מדאורייתא אמרינן עומ"ר אף בפירצת עשר^ה. ושיעורו מה"ת לא נתפרש (ועיי ענף א בדין יז), וי"א דפירצת י' דאורייתא^ו.

הערות

^ל עיי מה שכתבנו בסי' סימן א' ס"ק 8 ושם נתבאר לאין הכוונה לעומ"ר מחשיב את הפירצה לפתח, אלא עומ"ר מבטל הפירצה, עיי"ש. וכן מבואר מהא דנחלקו ה' ב' ברוח ד' למצוי אם מהני ביה עומ"ר, אבל לו"ה ולחי מהני, וע"כ להטעם משום שעומ"ר נחשב לפירצה מחוקקת (ועיי בזה חו"ב ס"א סק"ו).

^{לא} אבל י' ממש אינו פוסל, עיי תו' ו' א' ב"ד"ה מזלוד, ורשב"ל וריטב"א פס. ואף למבואר פס דבראשון ב' ד' והיינו דב' מיפסל כ' בריטב"א לכל חד לטעמיה.

^{לב} כן מבואר מתני' ט"ז ב'. פס"ב ס"ט, פס"א סק"ח.

^{לג} פשוט, ודווקא כשהנידון הוא ברכשיות, אבל בכלאים אין פירצה י' פוסלת אלא כנגד הפירצה אבל כנגד העומד שרי (היכא שהוא בג' או ב' טפחים), כן שנינו במתני' כלאים פ"ד מ"ד, אמנס ברכ"י ט"ז א' ב"ד"ה ועד, משמע נקטו לכל המחילה אפי' כנגד העומד הוה פסול, (והביאו בריטב"א בסוד"ה שלש, ועיי בגליון על הגמ' מהתרו"י), וי"ע.

^{לד} אף למאי לאבטליא לן בדף י"א א' אם ביותר מי' מהני אמלתרא, מ"מ לא אבטליא לן אלא במקום שתקונו בלו"ה, וכן מבואר ברשב"ל ובר"ן פס, (שהביאו פס ד"ה לכוין להוא נידון ברוח ד' להכי יס להקל בזה, ומבואר דבשאר רוחות ליכא נפק"מ).

^{לה} תורא"ש י"ז ב', בית אפרים סי' כ"ג כ"ז כ"ז, ביה"ל פס"ב ס"י ב"ד"ה כשכל (בפס הפרמ"ג), חזו"א סי' קי"ב סק"ה, ועיי מש"כ סי' ע"ד סק"י וסי' ק"ז סק"ה (ופס ס"ק י"ח ויתר מי' ומצוי מפולש כו'), ובמכתבים להרא"פ ז"ל האריך פס בזה. ועיי תו' ו' ב' ש' לבר' יהודה דמהני ב' מחילות מה"ת מהני בזה אף ליותר מי"ג ושל"ש, ועיי בראשונים פס, (וברמב"ן במלחמות כ"ב א'), ומוכלו יס לרקדק פרצת עשר דרבנן, ומה"ת מהני אף בטפי מי'. ועיי בבית אפרים סי' כ"ג, ובמשכנ"י סי' קכ"א. וועיי תו' כ"ב א' ב"ד"ה והא משה"ק פס דנימא לירושלים היה ט"ז אמה, ואכתי לכאו' היה מקום ליישב שהיה פס עומ"ר, ואם נימא לאף בעומ"ר לא מהני אלא עד י"ג ושל"ש א"ש. אבל יותר נר' שאין לאוקמיה פס בעומ"ר לאפשר לאיכא סילוק מחילות, אמנס בריטב"א פס (ב"ד"ה ואיכא) נקט מחד דהיתר לירושלים לרבנן היה משום שהיה פס עומ"ר, וס"ל (ב"ד"ה דרבנן) לכו"ה לא מהני למנוע ב"ר, ואפ"ה נקט (ב"ד"ה ושמעיון) לאין לחלק בין י"ג ושל"ש לט"ז אמה, וע"כ דס"ל לפירצת עשר דרבנן, ועיי'.

ויש לרקדק לפירצת י' דרבנן מהא דמוקים שמואל ל"ד ב' למתני' פס דחצר שנפרצה מב' רוחות דמיירי ביותר מעשר, ואפ"ה לר' יהודה פס אמרינן כיון דהותרה הותרה לאותה שבת, ומסתבר ללא יתיר ר' יהודה במקום שאינו רה"י לאורייתא (עיי חו"ב סי"ג סק"ב ב"ד"ה נראה), וע"כ לפירצת י' דרבנן, (ואין לומר דר' יהודה לשיטתו דב' מחילות מהני מלאורייתא, ואף בכמין גאם י"ל דמהני עיי ענף א דין כב לאף בריבוע אפ"ה דמהני לר' יהודה ב' מחילות כמין גא"ס, דמדשו"ט לכו אמוראי בדעת ר' יהודה משמע דר' יהודה אוזיל אף לרבנן דג' מחילות לאורייתא, וכן מבואר תו' פס ע"א ב"ד"ה מאי, עיי"ש).

יז. בא לתקן פרצת י' במחיצה גרועה, כגון מחיצה של שתי בלא ערב או ערב בלא שתי מסתברא דמהני, והיינו אף דלא מהני מחיצה גרועה ביישוב ביותר מב' סאתיים, מ"מ היכא דבכלל הרוח איכא עומ"ר הי"ז מהני מחיצה גרועה לפרצת עשר^{לז}.

עומ"ר בערב

יח. בגמ' ל"ח בעי רב המנונא אם אמרינן עומ"ר בערב^{לט}, וכי בראשונים^מ דלמסקנת הגמ' שם מסקינן דאמרינן עומ"ר בערב^{מא} (וה"ה בפרוץ כעומד דמהני בערב כשתי^{מב}), וי"ח דהוה אבעיא דלא איפשטא ולהכי נקטינן לחומרא דלא מהני^{מג}. ולהלכתא נקטינן דמהני עומ"ר בערב^{מד}.

יט. עומ"ר בערב דינו כדין עומ"ר בשתי, ונפסל באתי אוירא^{מה}, ובעומ"ר מב' רוחות^{מי} כו'.
 כ. מחיצה של ערב שיש בה עומ"ר עי' לקמן בדין ע דעושה עומ"ר בשתי.

הערות

עוד יש לדקדק בהא למבואר כ"ב ב' דהו"א דעי' היקף לסולמא לזר מחד ומחתנא לגר מאידך דא"י נעשית רה"ה, וקשה שנאמר שלא היה שם פירצת עשר באיזה מקום.

ל"ו עי' ר"ח ק"א א' בהא לירושלמי דנפראו בה פרכות דהיינו פירצת י'. גאו"י י"א א' בד"ה והא, משכנ"י סי' קכ"א (והביא לזה ראיות מממה ראשונים עי"ש, ועי' חזו"א דלעיל), ועי' ב"מ סי' ס"ג סכ"ט.

ל"ז חזו"א סי' ע"ג ס"ג בד"ה כ', ודיו מחילה גרועה נחבאר בענף ב מדין יב והילך, ועי"ש בדיון כ.
 ל"ח ט"ז ב'.

לט ובחז"ב בתחילה (ס"ג ס"ק י"א) נטה לאיצעיא להו מדאורייתא אם מהני, ושם ס"ק י"א כ' לפרש שו"ט דסוגיית ל"ז בד"ה ופ"ז אידל לאצעיא להו מדרבנן, (ובפשטו סתימות הראשונים שם נר' שלא פי' כן, ולפי"ז נמצא סתימות הראשונים דהוא נידון בדאורייתא, ועי').

עיקר הנידון דמחילה של ערב גרע היינו משום דמחילה של ערב חסר עיקר השיעור, עי' בזה חזו"א סי' ע"ג ס"ב, חו"ב ס"ג ס"א וססק"ה (בד"ה ולפי, ובד"ה ולהאמור), ועי"ע מה ש' שם ס"ק י"א.
 מ' עי' רא"ש שכן מסיק ר' אשי שם.

מ"א כ"כ בראשונים ט"ז ב' בשם הראב"ד (רא"ש, ריטב"א, רש"א). וכ"ה בשו"ע ס"ב ס"ט.

מ"ב בריטב"א ט"ז ב' (בד"ה גמ' אמר רב) כ' לאף בפרוץ כעומד מהני במחילת ערב, וסיים ע"ז אע"פ שא"י מוחור לי לגמרי, (ועי' בריטב"א שם בד"ה רב אשי, דתתם לאף בפרוץ כעומד מהני בערב, עי"ש). ובשו"ע ס"ב ס"ט סתם דמהני, ועי' ביה"ל שם בד"ה פרוץ ללא מלינו פרוץ כעומד בערב משום דלעולם איכא אחי אוירא שלמעלה ואויר שללד העומד ומבטלין לעומד (וכדלקמן בדיון לת. ועי' מש"כ בחזו"א סי' ס"ח ס"ק י"ז י"ח, לאיכא כמה נפק"מ, ועי"ע חו"ב ס"ג ס"א ס"א לאיכא עוד נפק"מ, עי' לעיל הערה כג).

מ"ג רש"א ט"ז ב', דדינא דר' המנונא לא איפשטא. וכ"כ באו"ז סי' קכ"ו.

מ"ד ס"ב ס"ט.

מ"ה ועי' בדיון אחי אוירא דין לה.

מ"ו כן מבואר ט"ז ב', ועי' חו"ב ס"ג ס"ק י"א.

- כא. אף דמהני עומ"ר בערב מ"מ בעינן שתוך ג' לקרקע יהא סתום, (ומהני ע"י לבדו), ולא מהני שיקח דופן ה' ויתננה בגובה ה' מן הקרקע, דכל שהגדיים בוקעים בה אי"ז מחיצה^מ. ע"י לקמן דין קכו.
- כב. לדידן דמחיצה תלויה אינה מחיצה ובעינן שהמחיצה תהיה תוך י', נסתפק בחזו"א^{מח} בעומ"ר אם בעינן שמה שעושה עומ"ר יהא תוך י', דהיינו באופן שיש גידוד ג' מט והרחיק ו' ותלה דופן ו'², וצידד דמהני^{מא}. וכ"ש דמהני לפי"ז מחיצה חוץ ל' רק בשביל שהעומ"ר שתוך י' יסתום, וכגון מחיצה ו' פירצה ד' ומחיצה ה'^{מב}, ומדברי המ"ב לכאן נ"ר דפליג דבכל גוונא לא מהני מה שחוץ ל'^{מב}, וצ"ע.
- כג. ואף אם נימא דלא מהני לעשות עומ"ר מחיצה שחוץ ל' מ"מ היכא שהמחיצה שחוץ לעשרה אינה אלא להציל מאתי אורא פשיטא שאי"ז מגרע, וכגון שעשה ג' גידוד ה' אור ו' ה' דופן, דלה' אור סגי בבי' דופן שתוך הי"ט, דהוה עומ"ר מב' צדדים, ומאי דבעינן אף למחיצה שחוץ ל' כדי להציל מאתי אורא אי"ז ריעותא^{מב}. אמנם במ"ב שם מבואר דאף בכה"ג לא מהני.
- כד. בחזו"א^{מב} כ' לצדד דלא מהני עומ"ר בערב היכא שהעומ"ר נפגש בתקרה, כגון עומד ה' על הקרקע שכנגדו מלמעלה איכא תקרה בגובה י', דלא מהני העומד ה' להיות עומ"ר לתקרה, אף שבמחיצות כה"ג מהני. וע"ע בדין נא מש"נ שם אם מהני תקרה למנוע א"א.
- כה. עומ"ר לא מהני אלא ביושר, אבל כותל אלכסון ומחולק באמצעיתו, כגון עומד ג' ופרוץ ג' ועומד ד', והכותל מוטא באלכסון לא הוה עומ"ר. וכן כותל גובה כ' מוטא

הערות

- ^מ ואפשר דזבה אף ל' יוסי דמחילה תלויה הוה מחילה הנ"מ במחילה של י', אבל זכה"ג אף ל' יוסי לא מהני (אח"כ עשה עומד ד' פרוץ ב' ועומד ד' דזבה אף ל' יוסי מהני), ודו"ק.
- ^{מח} ס' ס"ח ס"ק י"ז, וס' ע"ט ס"ק י"א, וס' קי"ב סק"ו דל"ה אס, וע"י במכתבים הגלמ"ח.
- ^{מט} וכלעיל דין דאיכא בקיעת גדיים למ"ד ללא מהני מחילה תלויה.
- ^י וכן יל"ד היכא דאיכא עומד ו' מן הקרקע ואיכא אור ד' ועומד ד', דהשתא לא בעינן לעומד ד' בצביל העומ"ר, אלא סגי בו' שלמטה, וע"י ט"ז ב' פחות מד' וחבל משהו, ומדנקט פחות מד' היה מקום ללקח דהטעם לזה כדי שהחבל יהא תוך י' ללא מהני אס הוא חוץ ל', ואמנם למסקנא דחונן לה, ואף דהו"א י"ל דלאגב ב' החבלים האחרים נקט לה, ודו"ק.
- ^{מא} ע"י מה שהביא ראייה מסוכה ט"ז ב' ללא מהני ומה שדחה.
- ^{מב} דהשתא העומ"ר שתוך י' הוא סתום, ודו"ק.
- ^{מג} כן מבואר ממה שדן צביה"ל ס"ב ס"ט דל"ה פרוץ ללא מהני פרוץ כעומד במחילה של ערב, ואם נימא דמאתי אורא מזיל מחילה שלמעלה מי' א"כ ספיר מזי למימר דמאינו כה"ג, וע"י. וכן לכאן מבואר בצבן העוזר דלקמן, ללא מהני מה שלמעלה להט"ר, ולא מהני מה שלמעלה מי' אלא להציל מאתי אורא.
- ^{מז} כ"כ חזו"א ס"ח ס"ק י"ז. וכן מבואר בצבן העוזר ס' ס"ב ס"ט.
- ^{מח} ס' ס"ח ס"ק י"ז.

באלכסון, י"ט על הארץ ובאמצעו ה' טפחים פרוץ ולמעלה ה' טפחים עומד, לא מצטרף להיות עומ"ר להיות כל שכנגד המחיצה העליונה עד לרקיע רה"י, אלא הוה רה"י רק כנגד התחתון ביושר".

עומ"ר מב' רוחות (ופרמ"ר מצד אחד), ועומ"ר ע"י צירוף כמה עומדין

כו. עומ"ר מב' צדדין, דהיינו עומד אמה ומחצה פירצה ג' ועומד אמה ומחצה, בגמי' י' ב' בתחילת הסוגיא שתמה דמהני¹³ ובסוף הסוגיא מבואר דאיכא אמוראי דס"ל דלא מהני¹⁴, ובסוגיא ט"ז ב' נר' דנקטינן שם דלא מהני¹⁵, ולהלכתא נחלקו בזה בראשונים ז"ל, י"א דמהני¹⁶, (וי"א דלא מהני אלא בעומד גמור, אבל בעומד של לבוד לא אמרינן עומ"ר מב' צדדין ס"א), וי"א דלא מהני¹⁷. וילייע אם מה"ת לא מהני¹⁸.

הערות

¹¹ חזו"א סי' ע"א סק"ו.

¹² עי"ש לאמרינן ש"מ עומר מרובה על הפרוז מב' רוחות לא הוי עומד ודחינן לעולם הוי עומד כו'. ועי' בראשונים ללקמן שכן דקדקו.

¹³ עי"ש בעור העסלח לפליגי סם רבין ור"ד זעטת ר' יוחנן, ומסיק שם ר"ד (לאציו) דפלוגתתס בפרוז כעומד, ומבואר דמב' רוחות לתרוויהו לא מהני, עי"ש. וכ"כ באבן העוזר ס"ב ס"ט, ובחזו"א הלכו' לילית סי' ז' סק"ט, (ועי' לקמן זעטת החזו"א עירובין). אמנס בריטב"א סם פי' דלמסקנא לא נחלקו לא בפרוז כעומד ולא בעומ"ר עי"ש, ולדבריו נמלא דיס להוכיח מדבריהם חד מהני תרי או דפרוז כעומד מותר או דעומ"ר מב' רוחות מהני. ובאמת יס לתמוה דבראשונים ט"ז ז' שדנו להלכה, ולא הזכירו מימרא דר"ד ור"א, ובתורא"ש סם כ' דשמא יס אמורא דס"ל דלא מהני, ולא הזכיר מיד, דאיכא ר"ד ור"א להכא, וז"ע.

¹⁴ ובתו' ובריטב"א סם תי' דקושיית הגמ' היתה מאתי אוירא, ועי' בתור"פ שפי' דעל דרך את"ל הקשו סם, ועיקר הקושיא מאתי אוירא. ועי' בראשונים ובאחרונים סם.

¹⁵ כן דקדק במ"ב (שס"ב שעה"א סק"ל) מדברי התו' ט"ז ז', ושכן מבואר באו"ז. והן אמנס דבתו' יס ללחות דס"ל דהוה ספק, (והיינו דעיקר קושית התו' שלא היה ראוי לסתום מדין עומ"ר מב' רוחות שהוא דבר שפורשו הוה ספק, ולא לומר דינא דאתי אוירא שהוא דבר מוסכם וברור, ועי' ריטב"א שתי' כעין התו', על אף שבציקר הדבר ס"ל דסוגיא דדף י' ז' בדרך דיחויא הוא, עי"ש ובסוד"ה ושמענין, ועי').

וכותיהו כן נקט במג"א סם ס"ט, וכן דד במ"ב (בשעה"א סם או' ל') דאפשר להקל, וכן מבואר בחזו"א בכמה מקומות, (סי' ס"ה ס"ק מ"ה דין ו' ודין י"א, וסי' ס"ח ס"ק ט"ז - י"ח), (ועי' בעה"ר לקמן זעטת החזו"א).

עי' חו"ב כלאים פ"ד מ"ד (והוצא בעירובין ס"ג סק"ו בהוספה) דנקט לאף אם בכלאים נימא דמהני מ"מ לא מהני אלא"כ יס ז' כתלים של ערב בב' האלדים דאיכא דבר המאגדס, עי"ש.

¹⁶ או"ז סי' קכ"ו הוצא בהג"א סו"ס קכ"ג. אמנס בראשונים נר' שלא הסכימו לדבריו, ועי', (ובחו"ב ס"ב סק"ח בסוד"ה וכן בד"מ) כ' עלה ומיהו זה ל"ע, עי"ש. ועי' שעה"א סם. ולמעשה נקט במ"ב להחמיר בזה מאחר דאיכא דעת שא"ר דלא אמרינן עומ"ר מב' רוחות, עי"ש. ועי' מ"ב סם מש"כ בהא דעומ"ר עביד עומ"ר, ומהני כה"ג אף בב' רוחות, ול"ע אם אף זעטת האו"ז נימא הכי, דאם אף להאו"ז מהני, נמלא דמחילה של עומ"ר עדיפא ממחילה של לבוד.

כו. למייד דלא מהני עומ"ר מבי רוחות כ' בר"ן^ט דאפשר דאין העומד בטל ליצטרף לפרמ"ר שיצטרך עומ"ר כנגד העומד, וי"א דהעומד בטל^ט. ומסתימות דברי הר"ן נר' דהעומד שסמוך לפרמ"ר אף שמועיל למקומו מ"מ אינו מצטרף לעשות עומ"ר לסתום את הפרצה^ט, והדברים מחודשים, ויותר נר' דאף מהני להצטרף לשאר העומדים שבצידו לעשות עומ"ר^ט.

כח. אם איכא כמה עומדים אם הפסק פירצות ביניהם וסה"כ איכא עומד כנגד כל הפרצות, כגון כותל ט"ו ואיכא עומד ג' פירצה א' עומד ה' ופירצה ו', דלפירצה ו' לא סגי בעומד ה' שלצידו, אלא בצירוף העומד ג', בכה"ג צידד בחזו"א^ט דמהני אף אם עומ"ר מב' צדדין לא מהני^ט.

כט. אם איכא עומ"ר מצד אחד או עומד כפרוץ (למייד עומד כפרוץ מהני^ט) ה"ז מהני אף שאותו עומד אי"א להשתמש בו לסתום הפרצה משום שהוא נצרך לסתום פרצות אחרות, ואם נפחית מן העומד את מה שהוא נצרך לסתום את הפרצות האחרות הרי

הערות

^{טב} הרשב"א ט"ז ב', ובעצה"ק ס"ום ב' (או' ל"ה), וכ"כ בר"ן פ"ט, ועי' תורח"ט פ"ט. וכ"כ ריא"ז פ"א ה"ב. וכן נקט באבן העזר פ"ט ס"ט עי"ט, וכן נקט בחזו"א הלכו' צ"ית סי' ב' סק"ט (אמנם עי' בהערה ללעיל דלעתת החזו"א עירובין).

^{טג} עי' חו"ב ס"ג סק"ו ב"ד"ה וי"ט.

^{טד} ט"ז ב' ב"ד"ה אי מוקי לה כו' ומסתברא כו' אצל בעומ"ר על הפרוץ משתי רוחות כו', ועי' מש"כ בר"ן ו' ב' לגבי עור העסלא ב"ד"ה א"ל לאיי פלגיתו כו' ועוד דאפי' אמרת כו'. והארכנו בזה בשיטת הר"ן בסימן א' ס"ק 0, עי"ט. וכן מבואר בחזו"א סי' ס"ח סק"ב דעכ"פ העומד אינו בטל למקומו, עי"ט.

^{טה} כן מבואר בחזו"א הלכו' צ"ית סי' ב' סק"ט, דבעינן שהכתפים של הטלית יהיו מרובים על הגקב, ובעינן שצבל כתף בלחוד יהיה מרובה על הגקב (אם עומ"ר מב' רוחות לא מהני), ולא סגי בנקב מלך אחד שיהיה מרובה, עי"ט.

^י ולפי"ז היכא דאיכא עומד ב' פרוץ ד' עומד ב' פרוץ א' בעינן לעומד ד', ולא אמרינן דסגי בעומד ב' כדי לצטל את הפרצה ד', דהעומד הב' הסמוך לפרצה הרי הוא בטל, וכן העומד הב' שצ"ל השני גם בטל, ואף שלמקומו מהני שלא ייחסב לפרוץ אצל אינו נחסב לעומד להצטרף לעומ"ר.

^{יא} עי' בכ"ז כמה שכתבנו סימן א' ס"ק 0, ועי"ט חו"ב ס"ג סק"ו ב"ד"ה וי"ט. ואף.

^{יב} סי' ס"ח סק"ד. (ועי"ט סק"ב). ועי"ט פ"ט בסק"ה - ה' (דנר' מהו"ד ללא הוכרע הדבר לגמרי).

^{יג} ובה"ג מהני אף להלך ללעיל דהעומד שצ"ל בטל, דמשכחת לה בעומד ג' פרוץ א' עומד ה' פרוץ אמה עומד ה' פרוץ ו', דאף שהעומד ה' שסמוך לפרצה ו' אינו עושה עומ"ר מ"מ כיון שלמקומו הוה עומד, ואיכא כאן עוד עומד ג' וה' וב' פרצות של אמה, נמלא שיש כאן פרוץ כעומד ומהני.

^{יד} ולמ"ד דעומד כפרוץ אסור ה"ה להכא לא מהני, אף שצבל כל הרוח איכא עומ"ר, וזה מבואר ו' ב' בעור העסלא, עי"ט. ואף הרשב"א ס"ט פ"ט שם ב"ד"ה שמעת מינה (השני) דפרוץ כעומד ל"א א"א, לא אמר כן אלא בזו"פ שיש עומ"ר מל"א או למ"ד עומ"ר מב' צדדים מהני, אצל לא מהני מה שצבלל הרוח איכא עומ"ר אם עומ"ר מב' רוחות לא מהני, עי"ט.

בעי"כ נצטרך להגיע לעומ"ר מב' רוחות, כגון פרוץ ד' עומד ו' פרוץ ג' ועומד ב' ^{עא}. וכן פרוץ ב' ומחצה עומד ג' פרוץ א' עומד ג' פרוץ ב' ומחצה, דפשוט דמהני ואין כאן חיסרון של עומ"ר מב' רוחות ^{עב}.

ל. ב' עומדים שבצד הפרצה גדולה שבצירוף ב' העומדים איכא עומ"ר מצד אחד, אבל אם נפחית את הפרצה שביניהם מסך העומד נמצא שהעומד מועט ובעיני לעומ"ר מב' צדדים כ' בחזו"א דלמה שצידד דמצרפים כמה עומדים הי"ה דבכה"ג מהני ^{עג}. כגון עומד ג' פרוץ ב' עומד ב' פרוץ ד' עומד ג', דהעומד ג' בצירוף העומד ב' שבאותו צד מהני להיות מרובה על הפרצה ד', אבל מאידך אם נפחית את הפרצה ד' שהעומד ג' שבצידה מבטלה, הרי נמצא דמצ"א ליכא אלא ג' עומד ואי"כ הוה עומ"ר מב' צדדים.

לא. י"א דעומד כפרוץ מב' צדדים אף למ"ד דעומד כפרוץ מותר מ"מ לענין עומ"ר מב' רוחות לא מהני ^{עד}, ובחזו"א סתם בזה דמהני ^{עה}.

אתי אוריא

לב. במחיצות שבת אמרינן דכל עומד שהוא בין ב' פרצות שכל פרצה מרובה מן העומד דאינו עומד משום דאתי אוריא מהאי גיסא ומהאי גיסא ומבטל למחיצה ^{עו}. י"א דמה"ת לא אמרינן דאתי אוריא ומבטל למחיצה ^{עז}, וי"א דהני"מ בדי או ג' טפחים ^{עח}

הערות

^{עא} דהעומד ו' משמש לסתום פרצה ד' ופרצה ג', ולולא העומד ב' לא היה תיקון לאותו הרוח, אפ"ה מהני העומד ו' שהוא מרובה על הג' למנוע חיסרון לעומ"ר מב' רוחות. וזה לכא' דין פשוט. והקדמנו דין זה משום הדינים שיתבארו לקמן.

^{עב} חזו"א ס"ח סק"ג, נקט דהחיסרון בכה"ג הוא משום פרמ"ר ומייירי שס כגון דהעומד הוא ג' פחות משאו והאמה הוא אמה ומשאו ע"ש, וכלל זה הוה מהני.

^{עג} חזו"א ס' ס"ח סק"ח ו' וכן יש להחיר כו', ועי' חזו"א כלאים ס' ס"א סק"ח שכו' לחדש בכלאים, שעומ"ר מהני להשתמש באותו עומד לב' פרצות, כגון פרוץ ה' עומד ה' פרוץ, דסה"כ איכא ו' פרוץ וה' עומד אפ"ה מהני, ה"ה עומד ב' פרוץ ב' עומד ב' פרוץ ד', דמהני ה' עומד לסתום ה' פרוץ, וכן מהני לסתום הפרצה ב'. אמנם בחו"ב כלאים פ"ד מ"ד נקט ללא מהני, ע"ש.

^{עד} כ"כ בגאומי ו' ב' בד"ה בפרוץ כעומד, ואמנם הדברים מחודשים טובא, וז"ע. ובפשוטו עיקר טעמו משום דס"ל דפרוץ כעומד אף אם מהני מ"מ אינו נחשב לסתום ע"י בזה עוד בהער' כב.

^{עה} עי' חזו"א ס' ס"ח סק"ז ז' או' ז', ובעוד מקומות שם.

^{עו} כן סתמו בגמ' ו' ב' וט"ז ב', וכן פסק בשו"ע ס"ג ס"ל. ועי' זריטצ"א (בד"ה ומהדרינן) להביא דין מרבתי שאומרים ללמסקנא נחה שם ולא נתבאר שם דלאמינן אתי אוריא ודחה לדבריו, אמנם ע"י מש"כ בט"ז ב' בסוד"ה ושמענין, ואפילו בההיא אליבא דהלכתא וגו', וז"ע. ועי' מהרי"ל שהביא מג"א ס' ט"ז ובהקדמה ומה שהקשו באחרונים מאתי אוריא, ועי' מחה"ש שם, ועי' חזו"א זילית ס"ב סק"ט, וחזו"ב ס' ג' סק"ט.

בשאר דיני התורה שצריכים מחיצה יל"ד אם איכא לדינא דא"א, עי' לגבי כלאים חזו"א ס' ס"א ס"ק י"ח, ועי' חזו"א ס' ק"ז סק"ח לענין אכילת קדשים דאפשר דסגי ברוב המתלקט.

^{עז} עי' תו' י"ז ב' בד"ה וארבעה, וכ"כ ברש"א י"ט ב'. עי' חו"ב ס"ג סק"ט. ווע"ע בחו"ב בסק"ב – ו' (ושם בריש סק"ג, ובסק"ו בד"ה עומד, ובד"ה ונראה, ועי'...).

צדדיו הוה פרוץ כעומד כגון פס אמה פרוץ אמה פס אמה ופרוץ אמה, לא אמרינן בהא אתי אוריא^{צא} למייד פרוץ כעומד מהני, (ולמייד דפרוץ כעומד לא מהני ילייע בזה ועיי בדין יד). במחיצה של ערב כ' בחו"ב^{צב} דנרי דבפרוץ כעומד לא אמרינן בהא אתי שלמעלה ומבטל לעומד כפרוץ, ובאחרונים^{צג} סתמו דאמרינן א"א.

לט. וכן אף באופן שהפירצות סתומות עיי עומ"ר, כגון עומד אי ומשהו פרוץ אי ועומד אי ופרוץ יי (והפרוץ יי מתוקן בלחי או בקורה), דהשתא הפרוץ אי הוה כסתום עיי העומד אי ומשהו, אפ"ה אמרינן אתי אוריא^{צד}.

מ. ב' עומדים ופרצה ביניהם הרי הפרצה מצטרפת למנוע אתי אוריא, כגון עומד ג' פרוץ ח' עומד ד' פרוץ ג' עומד ד' ופתח יי (הניתר בלו"ק), דהשתא לבי העומדים ד' שהם ביחד איכא אתי אוריא עיי הפרצה ח' ופתח המבוי שהוא יי, אבל בצירוף האויר שביניהם אם הוא נחשב לסתם הרי ליכא אתי אוריא, בכה"ג האויר מצטרף למנוע אתי אוריא^{צה}.

מא. פרצה שסתומה בעומ"ר, היכא שכל הרוח פרמי"ר כגון ברוח ד' (דמהני פרמי"ר עיי תיקון לו"ק) ואיכא עומד ב' פרוץ אי ומשהו עומד אי ופרוץ יי (המתוקן בלו"ק), י"א דאמרינן א"א וכדין לח, ויש שמחלקין בין האופן הנ"ל דהוה עומ"ר דלא אמרינן א"א

הערות

פ^א והיינו משום דאף לדידה פרוץ כעומד אין העומד נחשב לסתום, ועיי צ"ש^א שקדקק כן מהא דבעומ"ר אמרינן דהוי כעומד, ובפרוץ כעומד נקטינן בלשון מותר, ועיי^ב דהער' דלקמן.

פ^ב כן הוא בגמ' י' ב'.

צ^א ועיי בחזו"א במכתבים (בענין א"א במכתב ב' וג') במש"כ ללאו בכל גוונא אמרינן כן, והיינו דברוח ג' אם איכא עומד בסוף הכוח סמוך לרוח ד', וסמוך לו פרוץ כעומד, אף אם נימא דאמרינן א"א דעלמא ובפרמי"ר הוה פסול, מ"מ צפרוץ כעומד עדיף, והכריח כן מהא דט"ז א' ובלבד שלא יהא בין גמל לגמל כו', ומהני אף שתיקו רוח ד' בלו"ק, עיי"ש.

צ^א ריטב"א י' ב' בד"ה ופרקינן, וט"ז ב' בד"ה ושמעין, ועיי רשב"א י' ב' (בד"ה שמעת הראשון והשני), וכן מבואר בעו"ר ועיי. רש"ש ט"ז א' בד"ה ולריך, חזו"א ע"ז א'. וכן נקט במ"צ ס"ג ס"ק קמ"ה.

צ^ב סי' ג' סק"ה.

צ^ג כ"ג בביה"ל ובחזו"א קדמו צפרוץ כעומד בערב כיצד מהני.

צ^ד וזה מבואר מהא דפס אמה המבואר בגמ' י' ב' דהתם איכא עומ"ר מב' רוחות ואפ"ה אמרינן אתי אוריא, וכדמוכח ברשאונים שם דרק צפרוץ כעומד י"ל דמהני עומ"ר מב' רוחות אבל צפרוץ מרובה לא מהני עומ"ר מב' רוחות. וכן מוכח ממחילת ערב המבואר ט"ז ב', דאמרינן דאם מוקים לה לפירצה ד' עילאי הו"ל אתי אוריא, ואף שהפירצה ד' סתומה כעומד ו' דתתאי, ש"מ דעומ"ר אינו מניל מאתי אוריא.

צ^ה חזו"א סי' ס"ח סק"ה, והיינו אף אם נימא דאין עומ"ר עושה עומ"ר (כמו שנקט בחזו"א סק"ג, ולכל כהמ"צ) והיינו דאינו נחשב לסתום, מ"מ באתי אוריא צעינן שהפירצה שצדלדים יבטלו את כל השטח, וכל שאינם גזברים ע"פ כל השטח שצעיניהם לא אמרינן אתי אוריא. וכן מבואר בחו"ב ס"ג סק"ט ושם בד"ה ויש, וש"נ דמהני צפתח כ' והעמיד בצומע הפתח עומד ג' ומחלה פרוץ ב' עומד ג' ומחלה, עיי"ש.

ובאופן שהפס שעליו אנו דנים א"א הוא ג' או ד' טפחים^צ, לבין פרוץ כעומד (כגון עומד א' פרוץ א' עומד א' ופרוץ י' הניתר בלו"ק) דאף למ"ד פרוץ כעומד מותר ואף למ"ד עומ"ר מבי רוחות מהני מ"מ הכא גרע ואף שהעומד הוא ג"ט מ"מ אמרינן א"א^צ.

מב. י"א דעומד ג' או ד'^צ חשיב עומד למנוע א"א^צ, ומהני היכא שהפרצה שתומה ע"י עומ"ר ממקו"א, כגון עומד ב' פרוץ א' ומשהו^ק עומד א' ופרוץ ה'^ק הניתר בקורה, דבכה"ג העומד א' אינו משמש לסתום את הפרצה אלא משמש למקומו^ק, וכן במחיצת ערב כגון עומד ד' פרוץ ג' עומד ג', דאף דבעלמא אמרינן א"א דלמעלה מ"י, הכא כיון שהפרצה שתומה בעומ"ר מרוח אחת ה"ז מהני^ק, וי"א דבכה"ג סגי בעומד ג' פרוץ ד' ועומד ג'^ק. וכן איכא נפק"מ לענין עומ"ר מבי רוחות אם מהני להעמיד לה

הערות

^צ עי' זדין מב.

^צ הטעם משום דכל שהרוח פרמ"ר והעומד שעליו אנו דנים לא"א הוא נכרך לסתום את חלק מן הפרצות שזאתו הרוח, זכה"ג אמרינן א"א ולא מהני מה שיש עומ"ר על הפרצה ולא מהני מה שהעומד הוא ג"ט, ודין זה מוכרח מהא ד' ז' ויעשה פס אמה כו'.

כן ל"ל להגאויי שזדין מב (וע"ע מש"נ בגאויי שזדין יג, ושם בהער' כל), וכ"כ חו"ב ס"ג סק"ז ד"ה וא"ת, והוא לשיטתו והוצא זדין מב.

^צ במחילה של שתי לכאוי הדבר בפלוגתא דבכלאים אם זענין ג' או ד', אבל במחילה של ערב זבה סתם בגאויי דבג' סגי, וזיאר זזה בחו"ב דזערב סגי בג' שהוא שיעור למנוע זקיעת גדיים.

^צ כן נתבאר בגאויי ט"ז ז', וכן האריך זזה בחו"ב ס"ג סק"ז ועי"ש סק"ה, ודקדק כן מדברי הרבינו יהונתן זמתיני ט"ז ז', וכן לכאוי מדוקדק מהרבינו יהונתן י"ד ז' דלעת ר' יוסי דזענין לחי ג"ט עי"ש. וע"ע זמאירי שהוצא לקמן. וע"ע חו"ב שם סק"ו ד"ה עומד כו' ומיהו אפשר כו', וזהוספה שם ד"ה והר"י כתב.

^ק דווקא באופן שהוא פרוץ א' ומשאו אבל בפרוץ א' דהוא פרוץ כעומד זכה"ג אמרינן א"א, וזיאר זזה הטעם בחו"ב שם סק"ז (ז"ה וא"ת) דפרוץ כעומד אין הפרצה נחשבת לסתום, עי"ש, וזה עולה זקנה אחד אם מש"כ בגאויי י' ז' ד"ה בפרוץ, דהיכא דאיכא עומד כפרוץ מב' כדדים אף למ"ד פרוץ כעומד מותר ולמ"ד דאמרינן עומ"ר מב' רוחות מ"מ דאיכא תרתי לריעותא לא אמרינן א"א, והיינו משום דפרוץ כעומד אינו נחשב לסתום, עי' זזה זדין יג.

^ק לאם הוה פרוץ י' עי' זדין מה זמש"כ בחו"ב דזפרלכת י' גרע. ולהכי כ' הניתר בקורה דהיינו באופן שהקורה עומדת ע"ג העומד (שעליו אנו דנים א"א) וע"ג הכותל שכנגד, ולא מכותל לכותל.

^ק כענין סברא זו איתא זמאירי (זביה"ב) י' ז' לגבי מצוי שפרץ מזידו זראשו דזענין פס ד', דכיון דהאי פס ד' לא זענין אלא זבזיל הל"ק שייחשב כמונח ע"ג כותל מצוי להכי ל"א א"א, ועוד יל"ע דזבריו שם, עי"ש, ול"ע.

^ק כן פי' בגאויי סוגיא דט"ז ז'.

^ק עי' חו"ב שם סק"ז ד"ה והשתא, שכן פי' לסוגיא דט"ז ז', לאין הטעם להגאויי ומשום שאין העומד זמשמש לסתימה, אלא משום דאורייתא דלמעלה מ"י אינו חיסרון אלא זבחבל אבל היכא שאיכא מחילה ג' מהני, עי"ש הטעם.

קנה באמצע או דבעינן שיהא ג"ט עיי' בדין מה. אמנם בחזו"א סתם בזה ונר' דס"ל דליכא מעליותא כלל לעומד ג' ובכל גוונא אמרינן א"א. ועיי' לקמן דין נג.

מג. היכא דכל הרוח גדורה בעומ"ר אלא שאיכא עומדים באמצע הרוח שהפרצות שבצידיהם גדולות מהעומד, בחזו"א נקט דבכל גוונא אמרינן בזה אתי אוירא^{ק"ה}, ובחזו"ב^{ק"ו} כי לצדד דבסברא נר' דלא אמרינן א"א היכא דכל הרוח גדורה בעומ"ר, אמנם כי בזה כמה חילוקים וכדלקמן.

מד. ואיכא ב' גוונא, א. באופן שהעומד שעליו אנו דנים אינו נצרך לסתום פרצות, וכל הנדון הוא למקומו בלבד, כגון כותל ט"ו עומד ז' פרוץ ג' עומד ב' פרוץ ג', ב. באופן שהעומד שעליו אנו דנים א"א נצרך אף לסתום פרצות, כגון כותל ט"ו עומד ו' פרוץ ד' עומד ב' פרוץ ג'^{ק"ז}.

מה. בעומ"ר מב' רוחות (אם נימא דלא מהני) נר' דמהני להעמיד לה קנה באמצעו לדעת החו"ב, ואפשר דבעינן עומד ג' או ד' וכדין מב'^{ק"ח}.

מו. ובפרצת עשר שאיכא קנה המחלקו באמצע אף היכא דאיכא עומ"ר על כל הרוח בלא אותו הקנה נר' דאפ"ה אמרינן א"א על הקנה, ואף באופן שליכא פרצת י' בלא מקום

הערות

^{ק"ה} ס' ס"ה סק"א, ובעוד מקומות שם (עיי' בזה סק"ה). וכן האריך בכ"ז במכתבים אל הר"ר אליעזר פלצ'ינסקי ז"ל. והארכנו בזה בסימן א' ס"ק 0.

^{ק"ו} ס' ס"ג סק"ג וסק"ד. לכל מאז למינו בגמ' אינו אללא באופן שהרוח אינה סגורה בעומ"ר, כגון רוח ד' דמזוי, או מחילת ערב. ואמנם בראשונים מצינו לגבי פס ד' שצ"ל של מזוי בראש דלאס אמרינן לאוירא דעלמא עושה א"א דלא מהני לזה עומ"ר להצילו, וזהו יס לחלק דרק כשאנו להתיר בפרמ"ר אמרינן הכי (סק"ד בד"ה ומיהו), ע"ש. וכתבו להביא ראיה ממתני' ט"ז ב' ומן הברייתא שם, ועיי' במה שכתבנו בסימן א' ס"ק 0 דלדרכה מן הברייתא מוכרח לאף היכא דאיכא עומ"ר בכלל הרוח אמרינן א"א, וממתני' ליכא ראיה דלאס כניס הדברים א"כ ה"ה דיס דלקק דעומ"ר מב' רוחות לא אמרינן, ובראשונים לא הוכיחו מהכא, אללא ודלוי דמתני' אתי לאשמועינן דבעינן עומ"ר כנגד כל הרוח לאפקוי ממש"כ במ"ב דעומ"ר עושה עומ"ר ודו"ק.

^{ק"ז} חו"ב ס"ג סק"ג בד"ה אלבל.

^{ק"ח} חו"ב ס"ג סק"ז בד"ה עומד מרובה, ועיי' שם סק"ג בד"ה ואפשר (שנקט בתחילה לפרש כן דעת הר"ן עיי"ש). ושורש הנידון אס דעומ"ר מב' רוחות ראוי לדון על כלל הרוח או לדון על הפרוץ בלחוד, דעומ"ר מב' רוחות אינו נידון על כלל הרוח (דבכלל הרוח איכא עומ"ר) אללא הנידון הוא לחבר את ב' העומדים שצבני ירדי הפרצה, וממילא ה"ז דומה לנידון של החו' צפס ד' בראש המזוי דלאס אמרינן לאוירא דעלמא עושה א"א ה"ז מקלקל לפס ד', והכא שכל הפרצה היא בכלל הרוח (ומש"ה אינו כא"א דעלמא, אללא הוא האויר הוא חלק מן המחילה) היה ראוי שתקלקל, אפ"ה לדד בחו"ב לומר דמהני להתייחס שזל אחד סוגר עד לקנה ושממנה והלכא הוא אוירא דעלמא, וכן איפכא, דעד כמה שאנו דנים על הפרצה בלחוד ה"ה דיל"ד שמה שמחוץ לקנה והלכא ה"ז כאוירא דעלמא.

הקנה^{קט}. ולפיכך כל שבאורך יי אמות איכא עומדים שיש עליהם א"א, אף שסך כלל הרוח איכא עומ"ר, מ"מ בהא לכו"ע אמרינן א"א, ואף מקום העומדים מצטרף להיחשב כפרוץ (למשי"נ בדין נה), ולפי"ז עומד אמה ומחצה פרוץ שתיים עומד אמה ומחצה פרוץ ז' אמרינן על האמה^{קי} א"א ומצטרף לפרצת ז' להיות פרצת עשר^{קיא}.

מז. אויר שמחוץ לרשות אינו עושה א"א, ולפיכך ב' מחיצות ולחי למ"ד דעושה רה"י מדאורייתא לא אמרינן א"א שמחוץ לרשות ויבטל את הב' מחיצות, וע"ע מש"כ בזה סימן א' ס"ק 0 כמה ציורים בזה, ויל"ד בזה במחיצת ערב ע"י בדין נא.

מח. לא אמרינן אתי אורא אלא באויר שהוא חלק מן המחיצה. אבל אורא דעלמא אינו עושה אתי אורא^{קיב}, ואף קנה בעלמא מהני למנוע לא"א דעלמא^{קייג}.

מט. ובפשוטו הטעם הוא שכל אויר שאנו באים לתקנו או כל אויר שיתוקן ע"י המחיצה הוא בכלל הנידון לעשות א"א, אבל אויר שלא באים לתקנו הרי הוא כאורא דעלמא, אמנם איכא למימר דהטעם דכל שהוא תוך הרשות הרי בכלל וכל שהוא חוץ לרשות נחשב לאורא דעלמא, ונפק"מ במקום שיל"ד עליו אם הוא חוץ לרשות או תוך רשות

הערות

^{קט} נתבאר בסימן א' ס"ק 0. ובר"ן ט"ז א' סתם דבפרצת עשר אמרינן שמקום הקנה בטל, ואמנם לא נתפרש אם מיירי בצופן שהרוח סגורה בעומ"ר או ברוח ד', ובתו' לנעיל ב' ב' איתא לגבי פתח החצר לאמרינן על העמודים א"א והם מיירי בצופן שיט עומ"ר על כל הרוח.

ובחו"ב דלנעיל דנקט דהיכא דכל הרוח גדורה בעומ"ר ליכא לנינא דא"א, מ"מ כ' (ס"ג סק"ד בד"ה ברכ, ובסק"ו מד"ה ומה) דהיכא דליכא עומדים שהפרמ"ר מזידיהם ובאורך י' אמות איכא פרמ"ר אף שכל הרוח איכא עומ"ר מ"מ אמרינן א"א, ע"ש. וע"ע במש"כ סם סק"ג בד"ה ולא. (וע"י במה שהערנו סם לדון אם צעינן שנגד כל העומדים יהא א"א, או דסגי בצופן ססה"כ איכא פרוץ כעומד באורך י', וע"י).

ובסברא יט לקיים כן, דכל מאי דאנו אומרים שאין דנים א"א היכא דכלל הרוח סתום בעומ"ר, אינו אלא משום שלעולם הנידון הוא על כלל הרוח בד"א, אבל פרצת עשר מקלקלת אף כשיש בכלל הרוח עומ"ר, וא"כ ראוי לדון על מקום הפרצה בלחוד, ולא לדון על כלל הרוח. ועדיין ז"ע בזה.

^{קי} והיינו דאף שהוא טפי מג' או ד"ט (ע"י דדין מצ) אפ"ה הכא בפרצת י' גרע, כן מתבאר מהחו"ב סם, וע"י.

^{קיא} כ"ז נתבאר בחו"ב סם.

^{קיב} תו' י' ב' בד"ה ולאנצעיים ב"ס הריצב"א, וכע"ז בר"ן, וכן הוא בתור"פ ט"ז ב', וע"י ברכב"א שהביא דבריו בנוסח אחר, ע"ש. והנה אף שתו' הביאו בזה עוד תו' ליישב לעור העסלא, מ"מ נר' דתרוויהו אמת, וכן מוכח ברכב"א ע"ש, (ו"ע אם איכא נפק"מ). ובחו"א סי' ס"ח סק"ט כ' דדברי הריצב"א עיקר, וכ"נ במכתבים להר"א פל"ינסקי ז"ל. (ע"ש דכ' לאפקוי מהתי' האחרון שכ' בתו' סם לחלק בין תחלת מצוי לסוף מצוי. וע"ע חזו"א סי' ס"ט סק"ה, וסי' ע"ב סק"ב. וע"י חזו"א סי' ס"ט סק"ט).

^{קייג} והיינו עכ"פ בצופן שמצ"א איכא כותל שלם, ומאז שני איכא עומ"ר ופרוץ, ואיכא עומד קנה, אלא שצבכה"ג לא מהני מדר"א ור"א, אבל איכא נפק"מ בפרצת בק"ז וכלקמן.

כזה [6] קי"ד, (ואפשר דאף אם מהני בעינן שיהא הקנה בשיעור ג' או ד"ט קט"ו) ואם יעשה לחי או קורה במקום הקנה קט"ו ילייע אם מהני קי"ד, אמנס פס ד' או צו"ה מהני קי"ח.

נ. ואם העמיד קנה משוך כלפי פתח החצר ומשוך כלפי רה"ר ואיכא כותל כנגדו כזה [85], אם באלכסון ליכא ד"ט דאין כאן דין פירצה בקי"ז הי"ז מהני ול"א בזה א"א והי"ז כאילו הוא סתום כזה [86] קי"ט.

נא. ובמחיצת ערב כיון שהאויר מלמעלה נחשב לסתום ע"י המחיצה הרי הוא עושה אתי אוירא קב, ובחוב"ב כ' לדון בזה דדלמא אויר שלמעלה מ"י אינו עושה א"א קבא. וילייד אם תקרה מהני למנוע לא"א באוירא, (ועיי' בדין כדאם תקרה מהני לדין עומ"ר בערב), ובפשוטו היכא שמע"ג התקרה ליכא לדין רה"י (מכח המחיצות או הרשות שלמטה) מהני למנוע לא"א דלמעלה מן התקרה, (והיינו כדין אויר שמחוץ לרשות וכמש"כ בדין מז), אבל היכא שרה"י עולה עד לרקיע ילייע בזה.

נב. רשות שפרוצה אמה מן הדרום ואמה מן המזרח והעמיד לה קנה בקי"ז כזה [11] לא אמרינן בזה אתי אוירא שמחוץ לרשות ואויר שבין הקנה לעומד ומבטל לקנה, ומהני לסותמה בעומ"ר קבב.

נג. עומד ד"ט קבב שהעמיד בצורה הנגדית מצורת המחיצה כזה [87] לא אמרינן בה אתי אוירא, כיון שכל החצר לעצמו יש לו ג' מחיצות כדין והאויר שבצדו השני נחשב כאוירא דעלמא קבב. ונתבאר לקמן מדין נח והילך.

הערות

קי"ד עי' מש"כ בחו"ב ס"ג סק"ו זד"ה ואף, ושם זד"ה ואמנס, ועי'.

קט"ו עי' מש"כ בחו"ב שם סק"ו בהוספה זד"ה ונראה.

קט"ז ובעינן שיהא הקנה ד"ט דאל"ה לא מהני מדכ"א ור"א.

קי"ז חו"ב שם זד"ה ואמנס.

קי"ח עי' חזו"א ס"ט סק"ט.

קיט עי' חזו"א סי' ס"ז ססק"ו.

קכ תו' ורשב"א שם.

קכא עי' חו"ב ס"ג סק"ב זד"ה והשתא, סק"ה, וס"ק י"א, וכן ראה לפרש זדעת הרבינו יהונתן, עי"ש. והיינו דאף שרה"י עולה עד לרקיע מ"מ אי"ז משום שהמחיצות הם שסותמות עד לרקיע אל"ה הרשות היא שעולה, ולהכי ראוי להחשיבו כאוירא דעלמא לענין זה.

קכב חזו"א סי' ע"ב סק"ב. וע"ע בחו"ב ס"ג סק"ה במש"כ לחדש שם זד"ה ולפי, ללא אמרינן עומ"ר רק לעומד ג' או ד' (ונתבאר לעיל בדין מז), ועי"ש במוסגר שם מש"כ על האויר של ק"ז, וכ"נ עיקר.

קכג עי' לעיל דין מז והתם מיירי כשהמחיצה ד' הוא כהמשך לשאר דפנות הרוח, ואינו ענין לנידון לידן כלל.

קכד עי' חזו"א סי' ס"ט סק"ז וסק"ח, ורכיך לומר לכלל פרכא איכא עומ"ר, ואמנס בזויר שמאוייר שם נח דסגי בעומ"ר מלד אחד אבל זה אי"א, דאף אם נבא מדין רה"י עושה מחיצה אי"ז מהני שם

נד. אויר שסתום בלחי או בקורה או בפס ד' נחשב לפרוץ ולאויר ופוסל באתי אוירא^{קכ}. אבל אויר שסתום בצוה"פ אינו עושה אתי אוירא^{קכ}. [עומד שנמצא תוך צו"ה הצו"ה לא מהני למנוע מן האויר שחוץ לצו"ה לעשות א"א, ולהכי פרוץ י' וצו"ה וי^{קכ}, ובאמצעו בתוך הצו"ה עומד ד' אמרינן על האי עומד א"א ע"י האויר שמחוץ לצו"ה והרי הוא בטל^{קכ}].

נה. עומד שבטל באתי אוירא הרי אף כנגד העומד נחשב לפרוץ, ולפיכך מצטרף לשאר פרצות להיות פרמ"ר, וכן אם איכא פרצת י"א ועומד ב' באמצעה, לא מהני האי עומד למעט מפרצת עשר^{קכ}.

נו. אמנם ילי"ד אם בטל כ"כ עד שעושה אתי אוירא לעומד אחר, כגון פס א' פרוץ א' פס א' פרוץ א' פס א' פרוץ י' המתקון בלו"ק, הרי הפס הצפוני (הסמוכה לפרצת י') בטלה, וא"כ ילי"ד אם השתא אף הפס הבא אחריו אמרינן אתי אוירא שהרי איכא פרמ"ר מצד אחד בצירוף מקום הפס, ופרוץ כעומד מצד ב'. ובחזו"א מבואר דאמרינן בהא דהפס בטל אף לעשות אתי אוירא^{קל}.

נד. וכן עומד שבטל ע"י אתי אוירא אינו מהני אף אם לא בא אלא לתחום את העומ"ר, וכגון עומד ד' פרוץ ג' וקנה, דהקנה אינו נצרך לעומ"ר אלא שהוא רק מועיל לתחום ולחתום את העומד מרובה. וכן במחיצה של ערב עומד ו' פרוץ ד' פחות משהו וחבל משהו, דהחבל אינו משמע חלק מהעומ"ר אלא לתחום את העומ"ר^{קלא}.

הערות

אלא עד כנגד הקנה הצפוני של הפס ד', ובחזו"א נר' דמהני כל החצר אף הצד הדרומי שלה החצר המזרחית, ודו"ק.

קכ וכלמבואר י' ב'.

קכ ריטב"א י' ב' (בד"ה ומהדרינן) וכ"כ ברשב"א י' ב' בד"ה ונראין, אלא שסיים בזה ולא כן דעת הראב"ד לפנינו גבי נעץ ד' קונדיסין כו', (ועי' בהשלמה סי' י"ח שהביא דעת הראב"ד). וכלדברי הרשב"א והריטב"א כן מבואר באו"ז ח"ב סי' קי"ז (הוצא בד"מ ס"ג או' ב'). ועי' בד"מ ס"ס וח"ב ס"ב סק"ח וסק"י, וזית אפרים סי' כ"ה.

קכז ולמשי"נ צענף ה דין קמב לדו"ה לא מהני לעומ"ר.

קכח כ"נ לומר בסברא.

קכט כן מבואר בר"ן ט"ז ב' בד"ה אי. וכן עולה מדברי הרשב"א שם בסוד"ה מה, וי"ט ב' בד"ה ואם. וכן נקט בחזו"א בס"ח ס"ח סק"א (ושם סק"ה ועוד) לאף כנגד העומד שצטל צעינן עומד אחר להתירו. ונתבאר בסומן א' ס"ק 0.

קל עי' חזו"א סי' ס"ח סק"א.

קלא כן איתא ט"ז ב', ומינה יג' ללמוד למחיצה של שתי.

פס שעומד לאורך אם אמרינן ביה א"א

נח. מבוי או חצר קלב שפתחו כ' מהני לחלקו בפס ד"א שמעמיד לאורך המבוי, ומהני לתקן בכל צד בלוי"ק, ול"א א"א דמה"ג ומה"ג מאחר ויש לכל צד חשיבות מבוי קלב, ואף שמן הפס ועד לכותל שבסוף המבוי איכא פרמ"ר ויותר מ"י, ובעינן בכל צד תיקוני מבוי וכמשי"נ בענף ז דין יח. (אותו הפס מהני אף לעשותו מצו"ה, אלא דילי"ד בזה משום דהוה צו"ה באויר קלד) וכשחילקו בפס ד"א ילי"ד דמהני להניח הלחי באורך הפס היכן שירצה בין כזה [88] ובין כזה [89] וצעי"ע קלה.

נט. ויכול לעשות אותו הפס ע"י עומ"ר כגון שיעשה אמה ומחצה מכאן ואמה ומחצה מכאן ופרוץ אמה באמצע, וכן אם מן הפס עד לסוף החצר הוה עומ"ר כגון חצר שרוחבה ו' מהני להעמיד לה פס ג"א ואי"צ ד"א קלי.

ס. ובאופן שהפס ד' מחוץ לרשות אינו מהני קלז, ונר' דאף רשות שמחוץ למבוי אינה מועיל, וכגון מבוי שיש בפתחה רשות כזה [90] אם רשות א' איכא אוירא מהאי גיסא ומהאי גיסא הרי הם מבטלים את רשות ב' ואיננה מועילה, ולא מהני לא לוי"ק ולא עומ"ר קלח.

סא. ואם הוא עושה רשות לצד אחד כגון מבוי כזה [91] י"ל דאף אם רשות א' פרוצה יותר מ"י במזרח מ"מ מהני רשות ב' לחלק פתחה, ועי"ז מהני לתקן בכל צד בלוי"ק קלט, ובלא לוי"ק בב' הפתחים פשיטא דלא מהני, דלא מהני פס ליותר מ"י קמ. והא דמהני היינו דווקא בפס ד"א אבל בפחות מד"א אינו מהני, ואף דבכה"ג אין לומר א"א כיון

הערות

קלב ואף בחצר בעינן ד"א ואף שצחצר נעשה רשות ע"י ד"ט, מ"מ כדי לחלק הפתח לז' בעינן ד"א, ע"י חזו"א סי' ס"ח סק"א, (וכ"כ בחזו"א סי' ס"ה ס"ק י"ג לענין פס הדולט ד"א לפסול במצוי דה"ה בחצר פסול ד"א).

קלג ובחזו"א סי' ס"ח סק"ז נקט הטעם משום דע"י פס ד"א נחשב שאין המקום מעורב עם רה"ר, ועי"ש שז' בזה כמה נפק"מ, ול"ע בדברי הראשונים ז"ל. (ועי"ע במש"כ גס סק"ה דלהכי לא אמרינן על הפס א"א משום דאינו נידון אלא למקומו עי"ש, ואמנם סברא זו יל"ד בה אף לשאר טעמים, ועי").

קלד ע"י חזו"א סי' ס"ט ס"ק י"ב. ובפשוטו כיון דהוה בסוף הרוח יל"ד דאי"ז לו"ה צאו"ר למש"נ בחזו"א למלך אחד מהני, ועי'.

קלה חזו"א סי' ס"ט סק"ו.

קלי חזו"א סי' ס"ט ס"ק י"ב.

קלז ע"י חזו"א סי' ס"ח סק"ו, עי"ש הטעם. וכן בפס ד"ט דמהני לקמן בעומ"ר, היינו דווקא שפועה ב' רשויות, אבל בפס שמחוץ לרשות אי"ז מהני.

קלח צאופן שללא הרשות החיובית הוה פרמ"ר או יותר מ"י, ואילו הכותל המזרחי של רשות מזרח היה נמלך בפתח המצוי לא היה מהני משום דאמרינן א"א מהי גיסא ומהאי גיסא ומבטלו, השתא אי"ז מהני מה שיש לרשות ב' לין רשות, דסו"ס כלפי המצוי אינו מועיל כלום.

קלט דבפשוטו ל"ג ממש"נ לעיל דין נה, דמהני בציו"ר [88] ו [89].

קמ ע"י בזה ענף ז לין קח וסם בהער', במש"נ בעבוה"ק ומש"כ לדחות.

דהאוויר שמצפון הוא אויר שמחוץ לרשות, מ"מ כיון שכלפי רשות א' הוה יותר מ"י, ואנו באים להתיר מדין שהפתח מחולק לבי רשויות אי"ז מהני בפחות מד"א.

סב. ובאופן שרשות א' אינה פרוצה במזרח יותר מ"י בכה"ג נר' דמהני אף הכותל פחות מד"א ובד"ט סגי, וכן לא בעינין לתקן ב' הפתחים, אלא עושה לו"ק לרשות ב', ומהני תיקון רשות ב' לרשות א', וזה מתבאר לקמן ענף ז ושם בדין קמו.

סג. ואם איכא עומ"ר בפתח בכה"ג מהני אף בפס ד"ט, כגון פתח כ' ועשה עומד ה' פרוץ י' עומד ד', והעמיד פס בעובי אמה ואורכו ד"ט והעמידו לאורך הפתח כזה [87] בכה"ג לא אמרינן א"א על הפס וה"ה דמהני מצ"א בעומ"ר ובציזו השני בלו"ק כזה [92] קמ"א. ונר' דדווקא באופן שהד"ט הם תוך הרשות ולא חוץ לרשות וכנ"ל לענין פס ד"א.

סד. ולפיכך חצר כזה [93] שרוח מזרח מתוקן בפס ד', רוח צפון ומערב שלימות כמין גא"ם, ורוח דרום אית לה גיפופים מב' צדדים והפרוץ מרובה (או יותר מ"י) ואיכא כותל עובי אמה באמצעו ואורכו ד"ט ה"ז ניתר^{קמ"ב}.

סה. ונר' דה"ה בכזה [94] מהני וא"י צ שכנגד העומד ד"ט יהא כותל כנגדו.

סו. והוא שבכל צד איכא תיקון לעצמו אבל אם בא לסמוך בפתח אחד על תיקון חברו יל"ד אימתי מהני ע"י בדין קכג.

עומד אם מהני להשתמש בו כמה פעמים לסתום כמה פריצות

סז. יל"ד אם מהני להשתמש בעומד אחד לסתום ב' פעמים, כגון כזה [95] שרשות א' לעצמה סגורה ע"י מחיצה ועומ"ר בבי מחיצות ולחי ברוח ד', וכן רשות ב' לעצמה סגורה בכה"ג, אבל אם נדון בב"א הרי הרוח המערבי פרמ"ר על העומד^{קמ"ג}. וה"ה דיל"ד ברשות כזו [10]. ויל"ד מדין רה"י עושה מחיצתא אם מהני וע"י בדין קיד.

הערות

קמ"א ע"י חזו"א סי' ס"ט סק"ז וסק"ח, דבכה"ג רשות א' אית לה ג' מחיצות כדיון, וכן רשות ב' ובז"א הם ניתרים, וכן מהני שיעשה בז"א עומ"ר וזלזל הב' לו"ק או פס ד'.

קמ"ב חזו"א ס"ס. זכור שזייר בחזו"א שם י"ג לתקן הגיפופ שברוח דרום סמוך למזרח ולהאריכו לעשותו עומ"ר עד לפס ד"ט, ופשוט.

קמ"ג ע"י בחו"ב שזהערה ללקמן. וגם כאן יל"ד אם מהני לטלטל חפץ אחד גדול. והנה שורש הנידון הוא משום דבכלאים מצינו לרוח ט"ו שיש באמצעה עומד ו' דמהני לסתום בעומ"ר לז' האדלים, ואף שאותו עומד משמש לסתום ב' פריצות, ששני הפריצות ביחד הם יותר מן העומד, מ"מ שפיר כ' בחו"ב ללקמן שיל"ד על כל פריצה בפנ"ע, וטפי מינה כ' בחזו"א כלאים סי"א סק"ח לחדש לאף בב' עומדים וזיניהם פריצה מהני לזרפס ולהעלם מן הפריצה שזיניהם, כגון עומד ב' פרוץ ב' עומד ב' ופרוץ ד', דמהני ב' העומדים של ב' לסתום הפריצה ד', ואף שיש כאן עוד פריצה ב' זיניהם מ"מ מצינו להשתמש ב' פעמים בעומד ב', ואמנם הוא דין מחודש וע"י חו"ב ס"ס. ועויל"ד בכ"ז בכמה אופנים שונים ולז' הארכנו זיה מאחר שאין הדברים מפורשים, ול"ע. עויל"ע אם נימא דמהני אם נאמר דה"ה אף בזאיכא א"א על העומד כגון בצופן שרוח מערב איכא עומד ב' פרוץ ה' עומד ד' פרוץ ד' עומד א', ודו"ק.

סח. וכן משכחת לה ברה"י דאורייתא כגון ב' מחיצות זכנ"ז שהמרחק ביניהן יותר מאורכן דאי"ז רה"י לכו"ע^{קמ"ד}, והעמיד ברוח ג' מחיצה באופן שהיא עומ"ר לסתום פרצה בפני"ע כזה [96], אם נימא דכמין ג"ס הוה רה"י מה"ית (ע"י ענף א דין כב), ונפק"מ בזורק חפץ ארוך שאורכו יותר מן המחיצה שבין שניהם^{קמה}.

עומ"ר אם עושה עומ"ר, ובדין עומ"ר לפירצת עומ"ר

סט. עומ"ר י"א שעושה עומ"ר^{קמ"ד}, וי"א שאינו עושה^{קמ"ד}, כגון כותל ט"ו עומד א' פרוץ א' עומד ב' פרוץ ז', עומד ב' פרוץ א' עומד א', דהעומדים לבד אין בהם כדי העומ"ר אלא בצירוף הפרצות של הקטנים שהם לעצמם סגורים בעומ"ר.

ע. מחיצה של ערב שיש בה עומ"ר עושה עומ"ר בשתי^{קמ"ח}, ואף שבסך הכל הרוב פרוץ.

עא. אם לבד עושה עומ"ר ע"י בדין ז'.

עב. עומ"ר לפרצת עומ"ר כזה [97] דעומד א' לא מהני לסגור בין פירצה ב' לעומד א', דפרצת עומ"ר אינו נחשב לעומד^{קמ"ט}.

עג. בענין עומ"ר לצו"ה ע"י בזה בענף ה דין קמד.

רשות עגולה ופרצה בקרן זווית ומחיצות באלכסון ושאינן מכוונות זה כנגד זה

עד. רשות עגולה בחזו"א^{ק"י} נקט דהוה כדין פרצה בק"ז דלא מהני ביותר מד"ט וכדלקמן^{קנ"א}, ובחזו"ב^{קנ"ב} נקט דליכא חיסרון דפרצה בק"ז וממילא מהני בה אף ביותר מד"ט (דומיא דפרצה בק"ז דמהני בד"ט). חצר העשויה משמונה צלעות כזה [98] ע"י לקמן בדין עו.

הערות

^{קמ"ד} ע"י ענף א דין יז מש"נ שם דזטפי מינה לא מהני להיות רה"י אף לר"י.

^{קמה} חו"ב סי' ג' סק"ו בהוספה מכלאים בד"ה יק לעיין, ועי"ש מה שסיים שם בסו"ד לאפשר דזכה"ג מהני לזרף את ב' המחיצות ולדון עליהם כרה"י, ע"ש.

^{קמ"ו} כן דעת המ"ב שס"ב ס"ק מ"ה. ובשעה"ז שם או' ל"א הוכיח כן מהא למזואר בסי' שס"ג סל"ד למזוי כ' מהני לעשות פס מז' לדליו, ול"ע טובא להשתא הא התם מזואר להנידון בתיקנו בלו"ק, ואדרכה מינה מזואר לר"ז מהני לעומ"ר ע"י בהערה דלקמן.

^{קמ"ז} בחזו"א סי' ס"ח סק"ג האריך להוכיח לעומ"ר אינו עושה עומ"ר. וע"י בדין קמז וס"נ אס לזה"פ עבד עומ"ר, ולכא"ו אס נימא לזה"פ לא עבד עומ"ר לכא"ו כ"ש לעומ"ר אינו עושה עומ"ר, ול"ע. וכן הוא סתימות לשון הר"מ בפיה"מ כלאים פ"ד מ"ד.

^{קמ"ח} ע"י חזו"א סי' ע"ז סק"ה.

^{קמ"ט} חו"ב סי' ב' ס"ק י"א בד"ה נראה.

^{קי} סי' קי"א סק"ד. וע"ע בשו"ת וחילוקים סי' ת"פ בד"ה חומת.

^{קי"א} ואמנם אס יעשה פס בלאחד מן קצוות העיגול ה"ז בנידון שנתבאר בדין שגיאה! מקור ההפניה לא נמלא.. ולענין להיות נחשב כג' מחיצות מה"ת ע"י בזה ענף א דין כג.

^{קי"ב} ס"א ס"ק כ"ב ועי"ש עול. וע"י מש"כ בסי' ד' ס"ק י"ב בד"ה שם פורץ.

עה. ולהחוייב דמהני כ' שם דמודדים לעומ"ר לפי היתר של הקשת, וכ' דמסתברא דכל שנפרץ עד שמינית העיגול ש"ד, והיכא שנפרץ יותר מרבע העיגול נחשב לפרמ"ר קי"ג.

עו. רשות בעלת שמונה צלעות כזה [98] שנפרץ זוית אחת כזה [99] ה"ז בדין פרצה בקי"ז דלקמן, אבל אם נותר מעט גיפופי (אפשר דבעינן ד"ט) אי"ז נחשב לפרצה בקי"ז, ועי' בדין פא.

עז. פירצה בקי"ז קי"ג דהיינו פירצה בקרן שאוכלת מבי' רוחות בדי"ט קי"ג לא אמרינן בה עומ"ר קי"ג, בין במבוי ובין בחצר קי"ג. ואף אם אוכלת משהו מן הדרום והרבה מן המערב כזה [100] כל שאם נמשיך הכותל המערבי ביושר לא יפגוש בכותל מכנגדו ה"ז פרצה בקי"ז קי"ג. וכל החצר אף מה שבתוך המחיצה אסור בטלטול קי"ג. ואף לר' יהודה דבי' מחיצות מהני אם מתקן בבי' פתחיו בלוי"ק (עי' ענף ז דין א), מ"מ בפירצה בקי"ז לא מהני קי"ג.

הערות

קי"ג ועי' מש"כ ס"ק כ"ג ד"ה ומרן זללה"ה ש' דצאלכסון של מרובע נחשב למחילה חדשה עי"ש, והיינו כעין השיעור שנתבאר כאן, ועי'.

קי"ג בטעמא דפרצה בקי"ז ללא מהני מבואר בגמ' משום דפירצה בקי"ז לא עבדי אינשי, ודביאור הטעם עי' בחזו"א דלקמן בדין פ דנקט דפירצה בקי"ז הוא מה"ת. ולפי"ז הטעם ללא מהני משום שביזשך ללא מהני עומ"ר שאין כותל כנגדו, וצאלכסון לא מהני שאין עומ"ר סתם אלא ביזשך, ולטעם זה קראו לו דפיתחא בקי"ז לא עבדי אינשי, אבל בחו"ב ס"ק מבואר דפירצה בקי"ז הוא מדרבנן, ויש ללמוד כן מהא דפחות מד' מהני בו עומ"ר, מבואר למדין עומ"ר שפיר מהני צאלכסון, ולפי"ז י"ל הטעם משום שאין עי"ז ס"ק פחה. ומ"מ אף לדעת מרן זללה"ה דבעינן שיהא עומ"ר כנגד הפירצה וכמש"ל לקמן בדין עה הער' קסא, וכמו שמבואר בחזו"א סי' ס"ז סק"ו דאף בלחי מהני בפירצה בקי"ז ובכה"ג פשיטא ללא היה מועיל בלא עומ"ר.

קי"ג עי' תו' ו' א' ד"ה מזידו, ועי' דריטב"א ס"ק הטעם, אמנם עי' במאירי דנקט דשיעור ד"ט כלמטה. ובמ"ב ס"ק ס"ט כ' בשם הפרמ"ג דפחות מאמה אין להחמיר, ול"ע טובא שבגמ' מפורש בזה השיעור ד"ט, ואפשר דס"ל לחלק בין מבוי לאחר, ובחזו"ב דלקמן כ' דדברי הפרמ"ג לא נתפרשו, ול"ע. עו"ש כ' בשם הרשב"א בעצוה"ק דמג' ועד ד' בעי' ב' לחיים ועי' מש"כ בחו"ב ס"א ס"ק כ"ג ד"ה הרשב"א.

קי"ו ו' א', ל"ד ב'. שו"ע ס"א ס"ב. ועי' בחזו"א שבדין פ דאף מה"ת לא מהני. ובגמ' מבואר הטעם משום דפירצה בקי"ז לא עבדי אינשי ומשמע לכולא טעם זה היה מהני אף טפי ומבואר דעומ"ר מהני אף לקי"ז, ועי' בחזו"א ס"ק ובהער' לעיל. (בראב"ד ל"ד ב' בהגותיו על הרז"ה ס"ק ד"ה וזה אמר כו', מבואר מתו"ד דפרצה בקי"ז אם מהני או לא נחלקו בזה ר"ש ס"ק, ולרב מהני (ולפי"ז רב שבגמ' ו' א' הוא לשיטתו), ולשמואל לא מהני, ולדינא נקטינן כרב ללא מהני, ומ"מ בכל הראשונים ז"ל ס"ק נר' דשמואל ל"פ בזה על רב, ועי').

קי"ז חזו"א סי' ע"ב סק"ב.

קי"ח חזו"א ע"ב סק"א.

קי"ט כ"ז נתבאר חזו"א סי' ע"ב סק"א.

קי"ס ל"ד א' - ב', ובראשונים ס"ק דמוקמינן לה לקושי' הגמ' אליבא דר' יהודה, ומבואר דאף לר' יהודה פירצה בקי"ז לא מהני.

עח. אבל בפחות מד"ט באלכסון אמרינן עומ"ר, ונסגר באלכסון^{קסא} כזה [101].

עט. ובהא דמהני לו עומ"ר של הדופן הניצב, כ' בחו"ב דבעינן שיהא עומ"ר ע"י הדופן שמימינו לחוד וע"י הדופן שלשמאלו לחוד, ולא מהני בחד מינייהו, או בתרווייהו ביחד (למ"ד עומ"ר מבי רוחות)^{קסב}. ואפשר דהיכא שהק"ז אוכל מכותל אחד טפי מחבירו אם הוא אינו מתלקט עשרה מתוך ארבע בכה"ג סגי בעומ"ר מאותו הכותל^{קסג}, ובחזו"א נ"ר דאף מצד אחד מהני^{קסד} ואפשר דמיירי על האופן הנ"ל. ועוד נ"ר מתו"ד מרן זללה"ה דמודדים את העומ"ר כאילו היה הרשות כזה [295], דהיינו שצריך שיהיה משך א"ב ומשך ג"ד מרובים על הפרוץ ה"ו, אבל לא סגי במה שמשך א"ה וד"ו מרובים על הפרוץ^{קסה}.

הערות

^{קסא} חזו"א ע"ב סק"א, חו"ב סי' א' ס"ק כ"ג, וזכרם יש מקום לדון אם בעינן לטעמא לעומ"ר או דבכה"ג אי"צ כלל שום תיקון, והנה הא דשיעורו דל"ט יעויין רש"ב"א וריטב"א ו' א' להטעם משום דבפחות מד"ט אינו שיעור חשוב כ"כ, ובחור"פ שם דימה לדר' אחלי, ויל"ע לפי"ז אם נחלק בזה בין חכ"ר למבוי, (ע"י ענף ז' דין מה ודין מט) דבחכ"ר לא נימא דשיעורו דל"ט, וע"י, ובפשוטו אף הר"פ אין כוונתו לדר' אחלי שהרי פלוגתא דתנאי ופלוגתא בין הפוסקים, אלא כוונתו כעין דינא דר' אחלי, ור"ל כעין הרש"ב"א והריטב"א ללא הגריכו תיקון בפחות מד"ט, ומשמע מדברי הרש"ב"א לאין כריכים לתיקון לעומ"ר (והיינו ללא מהני משום טעמא דפרצה בק"ז לא עבדי אינשי), ויל"ע ללא מלינו שום פירצה שניתרת בלא שום תיקון אלא בדר' אחלי, ויל"ע, ואפשר דהכא כו"ע מודו לדר' אחלי, והיינו משום דבדלויכא עומ"ר לא נחלקו על דר' אחלי, וע"י. ואף למאי נקט מרן זללה"ה ללא מהני עומ"ר בפירצה בק"ז ומשמע למאי דשרינן בפחות מד"ט היינו משום דהוא פתח מ"מ בעינן לעומ"ר, שהרי אף בלאי נקט מרן בס"ז ס"ז סק"ו להחיר, וע"כ דבכה"ג בלא עומ"ר לא היה מהני, ודו"ק.

בטור סי' סס"ה כ' דאם נפרץ מראשו ב' ללא מהני, ובב"י שם פי' דכוונתו לפרצה בק"ז, ע"י"ש. והר"מ והרי"ף השמיטו לדינא דפרצה בק"ז, ובמ"מ פי' משום דבמבוי אף בג"ט לא מהני מדינא דר"א ור"א (ונתבאר בענף ז' מדין עט והילך), אמנם ע"י בראשונים דלעיל שייצבו דינא דר"א אם הא דפרצה בק"ז.

^{קסב} דקשה שנאמר שחם ברוח מזרח איכא עומד כל שהו ורוח צפון משוך מעט כלפי מערב ואינו ממוול העומד שבמזרח, שעי"ז נחשיב את הרוח לפרצה בק"ז, אמנם י"ל דסגי בשאיכא עומ"ר כנגד הרוח ביושר, אבל אי"צ שיהא עומ"ר באלכסון, ולפי"ז הרוח שבעינן שיהא עומ"ר כנגד האלכסון הוא אותו הרוח שאינו מתרחק יותר מאלכסון של מרובע, ואם ברוח שהוא פחות ממרובע של אלכסון אין בו עומ"ר לא מהני אף אם ברוח שכנגדו שהוא מתרחק שם טפי מאלכסון של מרובע יש עומ"ר מ"מ אי"ז מהני, ודו"ק.

^{קסג} חו"ב ס"א ס"ק כ"ד.

^{קסד} סי' ס"ז סק"ו. ויל"ר אם לחי שאני וע"י דין קעג וס"כ דמהני להרחיק הלחי מפתח המבוי ומכותל המבוי עד ג"ט. ואיכא למימר דמרן זללה"ה לשיטתו נקט דבק"ז לא מהני עומ"ר וכמש"כ דין עז הער' קנ"ד, וא"כ פירצה בק"ז בפחות מד"ט אינו ניתרת מדין עומ"ר אלא ניתרת משום פתח שבין מחיטית, ולהכי סגי בעומ"ר מחד לך, ואפשר כמש"כ לעיל דבכל לך בעינן שיהא רובו סתום בין ע"י עומ"ר ובין ע"י לחי, ולשאר הפירצה סגי בעומ"ר מחד לך, וכבר נתבאר לעיל לך זה.

^{קסה} ע"י מש"כ סי' ע"א סק"ה, ובחו"ב ס"א ס"ק כ"ג דל"ה ומרן.

פ. מדאורייתא פירצה בק"ז אינה סוגרת בריבוע^{קס"ו}, אבל באלכסון ילייע בזה^{קס"ז}.

פא. רשות שיש בו כותל באלכסון בק"ז ונפרץ ויש בה גיפופי שהם רבים על הפירצה^{קס"ח} כזה [102] (אף באופן שמדין עומ"ר אינם מהני כגון מב' רוחות ולמ"ד דעומ"ר מב' רוחות לא מהני) אי"ז נחשב לפירצה בק"ז, ומהני לה עומ"ר של אחד מן הכתלים הנצבים וכדלעיל בפירצה בק"ז^{קס"ט}.

פב. נפרץ מאותו הרוח באופן שנעשה כק"ז כזה [103] נסתפק בחזו"א אם נחשב לפירצה בק"ז^{ק"ע}, ובמקו"א סתם בפשיטות דלא מהני^{קע"א}, וכן בכזה [104] נקט דהוה פירצה בק"ז^{קע"ב} וכ"ש דכזה [105] או כזה [106] דהוה כפירצה בק"ז^{קע"ג}, ובחזו"ב^{קע"ד} נקט דפירצה בק"ז היינו היכא שאוכל מב' רוחות אבל לא מאותו הרוח, ונר' דה"ה בכזה [104] דנחשב לרוח אחת^{קע"ה}. ויל"ד מה"ד בכזה [105] או בכזה [106] אם גם זה נחשב לרוח אחת. וע"ע ענף ז דין לו ושם בדין מבוי אחד ארוך ומבוי אחד קצר. ולקמן בדין קב יבואר אם מהני להצטרף לעומ"ר.

הערות

^{קס"ו} ואמנם עדיין ול"ד בזה להא לר' יהודה ל"ד א' לאמרינן כיון דהותרה לגבי פירצה בק"ז, בפשוטו משמע דשרינן בכל השטח שהיה גדור לפני שנפרץ ואף השטח הרבוע של הק"ז, אמנם מאידך נר' דבבית מייירי אף באופן שנפרץ לזיכא עומ"ר ואפ"ה מבואר דמהני וע"כ היינו ע"י הפ"ת, ובזולתי שאין להתיר מחוץ לתקרה, וא"כ אף ברישא שפיר י"ל דאין הגידון אלא באלכסון, ועי'.

^{קס"ז} עי' בזה חזו"א סי' ע"ב סק"א, ובמכתבים להרא"פ ז"ל נדפס בשו"ת וחידושים סי' תע"ט, וע"ש עוד בסי' ת"פ בד"ה חומת, נקט לפירצה בק"ז אין מהני זו עומ"ר מה"ת. ועי' חו"ב ס"א סס"ק כ"ג דסתם הוא מדרבנן, (ול"ג מפירצה ע"ש, ואם פירצה ע"ש לאורייתא יל"ע בק"ז), עי"ש, וכ"כ בס"ד ס"ק י"ב בד"ה שם פורץ כו'. ועי' בזה ל"ד א' דמוקיים לה רב למתני' שם בפירצה בק"ז, ולר' יהודה שם מבואר לאמרינן כיון דהותרה הותרה לאותה שבת, ויל"ד ללא שרי לר' יהודה א"כ הוא רה"י לאורייתא (עי' חו"ב סי"ג סק"ב בד"ה נראה), וע"כ דק"ז אינו חיסרון מה"ת, ועוד דלא פירצה ע"ש דרבנן יש ללמוד מדברי התו' שם בד"ה ושמואל נקטו אליבא דרב דבפירצה ע"ש לא אמרינן כיון דהותרה הותרה ואפ"ה בפירצה בק"ז אמרינן, ועי'. עי"ל"ע בסוגיא כ"ב ב' דא"י דמקיף לה סולמא לזר ומחתנא גדר כו' לאיכא הו"א דנעשית רה"י עי"ז וקשה שנאמר שלא היה שם פירצה בק"ז, ועי'.

^{קס"ח} ברשות בעלת שש כלעות כ' בחו"ב שם דפסם כגי ובפשוטו כוונתו לפס ד"ט מכל לר'.

^{קס"ט} חו"ב ס"א ס"ק כ"ד בד"ה ברקב"א.

^{ק"ע} עי' סי' ע"ב סק"י (לענין נפרץ כל הרוח), ושם ססק"ג דה"ה באופן דידן. וסיים שם דלע"ב, עי"ש.

^{קע"א} סי' ס"ה ס"ק מ"ה דין כ"ב. וסי' ע"ב ס"ק י"ד ונראה לאי"ל דלקדק כו'.

^{קע"ב} עי' סי' קי"א סק"ד, בד"ה ואם החריץ. י"א לזיור זה גרע מזיור [103], להתם ניכר שהוא מרוח אחת אבל הכל ניכר שהוא בק"ז.

^{קע"ג} עי' חזו"א סי' ס"ה ס"ק מ"ה דין כ"ג.

^{קע"ד} סי' א' ס"ק כ"ה מד"ה העשוי. וע"ע ס"ק כ"ו בד"ה ולדעת.

^{קע"ה} להרשות המזרחית נחשבת כסתומה וכביכול חויר הרשות הוא שעושה המחיאה ואין כאן ק"ו.

פג. פרצה בק"ז נמדד לפי שאר הרוחות, ואינו נמדד לרוחות העולם ולפיכך ב' דפנות כמין גא"ם ועשה כותל כנגדן באלכסון נידון בעומ"ר כזה [107], וכן בק"ז כזה [108], ונר' דצריך עומ"ר בהאי כותל אלכסון על הפרצה^{קע}. ובכזה [109] יל"ד אם אמרינן בזה עומ"ר ביושר ע"י בדין פט דכזה [110] אפשר דאינו מהני, והיינו דבעינן שיהא ד"ט ביושר ובלא זה אי"א שיחשב ככותל מזרח (ורק ככותל אלכסון ניתן להחשיבו) וממילא ה"ה הכא, וע"י. ונר' שאם הוא נוטה לסתום לצד מזרח יותר מאלכסון של מרובע דוודאי ש"ד להחשיבו גם כותל צפון או דרום וגם כותל מזרח.

פד. וכן בב' דפנות שוים באורכם שהזוית קטנה מזוית של כמין גא"ם, כזה [70] אי"ז נחשב לפרצה בק"ז ומהני בה לו"ק, אבל אם אינם שוים אלא כותל אחד ארוך ואחד קצר כזה [111] שוב נידון בקרן זוית ודינו כדין מבוי אחד ארוך ואחד קצר דלקמן ענף ז דין לב והיכא דלא מהני שם ה"ה הכא דלא מהני, ומ"מ אנו דנים שסותם ביושר כזה [112]^{קע}, דהיינו שאם כותל צפון ה' אמות וכותל דרום י' אמות, הרי מהני לחי עד ה' אמות מכותל דרום.

פה. ונמצא דמבוי שצידו אחד ארוך וצידו אחד קצר היכא שהצד הארוך מעט נוטה באלכסון כלפי פנים המבוי ה"ז מהני דל"ג מזוית שקטנה מזוית כמין גא"ם.

פו. ולפי"ז היכא דאיכא ב' דפנות כמין גא"ם ובקצהו איכא מעט דופן שהוא מעט באלכסון כלפי פנים כזה [113] אף שהוא פחות משיעור תל המתלקט ה"ז מהני לעשות מה שכנגדו להיות כג' מחיצות, ולכאוי בפשוטו אין אנו דנים כנגד כל הכמין גא"ם, ונר' דמ"מ מהני עד קו א"ג, ולא רק עד קו ב"ג, ומה שמעבר לזה דינו כדין מבוי שצידו אחד ארוך וצידו אחד קצר, וצ"ע.

פז. רשות כזה [68] נתבאר בענף א דין יט.

פח. היכא דהמחיצה ברוח ד' עשאה באלכסון ע"י ב' מחיצות כזה [114] אי"ז נחשב לפרצה בק"ז וסוגרת ביושר בסוף ב' המחיצות האלכסוניים^{קעח}, וכן בפס ד' סותם בכה"ג ע"י מש"נ בענף ז דין קנה וע"ש בדין רכג, ובשיעור האלכסון שנחשב עי"ז למחיצה רביעית ע"י מש"נ בענף א דין יט.

הערות

קע"ו סי' ע"ב סק"ד. וע"ע סס סק"י לדלעת הגר"א דמהני לחי במבוי שצידו אחד ארוך וצידו ארוך קצר דמוקים לה מרן זללה"ה להנידון כשמעמיד הלחי באלכסון, ונר' שהצריך כן משום קושיותו סס בריש דברי דמ"ש מפירצה בק"ז, ולהכי פי' דהנידון כשהלחי באלכסון לייבא חסרון דק"ז, ודו"ק.

קע"ז חזו"א סי' ע"ב סק"ו. וע"י סס סק"ה מש"כ להוכיח מבליעתה דמישן דשפיר י"ל לב' מחילות מהני להיות גם כמחילות וגם כשוליים, (אמנם התם מהני יותר משיעור של אלכסון שהרי סס הזוית הוא 138 מעלות (בקיורב) ליעת החזו"א בתל המתלקט (ולדעת המ"ב 130 בקיורב).

קע"ח חזו"א סי' ע"ב סק"ה חזו"א סי' א' ס"ק כ"ג. ויש כאן רבותא דמהני כה"ג אף שצקצה החיוני אין עומ"ר סתום להעומד סס.

פט. ג' מחיצות שב' המחיצות צפון דרום הם אלכסון כלפי פנים הרשות כזה [110] יל"ע אם נחשב כמוקפת מד' רוחות, ובעיני תיקון ברוח ד' קע"ט, ואם יעשה לה כותל ביושר צפון דרום באורך ד"ט ע"י המחיצות באלכסון מהני לסתום ברוח ד', בין בעומ"ר ובין בלחי"ק כל שהוא נוטה כשיעור תל המתלקט מן המחיצה של צפון או דרום קפ"א, ולענין לחי ע"י ענף ז' דין קנד דעת החזו"א דכל נקודה באלכסון נחשב להתחלה חדשה, וע"ע שם בדין קכה ובדין רכב.

צ. נפרץ בק"י והעמיד לה קנה בקרו, ע"י בדין נב וש"נ.

צא. פרצה בק"י והעמיד לה לחי או פס בסוף כותל דרום נתבאר בדין קיא.

צירוף מחיצות שאינם ביושר אם עושים עומ"ר וכיצד עושים עומ"ר

צב. מחיצה מהני לעשות עומ"ר אף פירצה שאינה מקבילה קפ"ב, ולכן רשות כזו [115] או כזו [116] או כזו [117] קפ"ב או רשות כזו [118] הרי המחיצה העליונה סותמת את כל הרוח, בין לענין עומ"ר ואפשר דאף לענין פס ד' כזה [119] מהני קפ"ד וצ"ע. (ע"י ענף ז' דין קמו), ואף שכל חצר לחודה הרי היא אסורה מ"מ בב"א מהני, והוא כשאינן סך כל הפרוץ טפי מ"ק. ובתנאי שהפס אורכו ד"א או באופן דלא אמרינן עליו א"א ע"י מדין נח והילך. וע"ע בדין סילוק מחיצות דין קיז.

הערות

קע"ט ע"י חזו"א סי' ע"ג סק"ט דכריש דכריש שם דנקט ללא מהני והוכיח מן הראשונים כ"ה ב' דמוקמייה לה התם שהקרפף מחיכותיו באלכסון ואפ"ה צעינן תיקון ברוח ד', אמנם למאי דמסיק שם דהיכא שאינו מתלקט פשיטא דאינו נחשב למחיצה חדשה, א"כ שפיר יס' לדחות הראיה מקרפף דמצינן לאוקמייה בצופן שאינו מתלקט, (והחשבון כזה בצופן שהקרפף אורך אמלעו ק' אמה, ורחבו בלד המערבי ל' אמה, ונמצא שיס' לו בצמלעו שטח ישר שהוא ק' על י', שהם אלף אמה, ועוד ב' משולשים משני ידיו שהם כריבוע ק' על מ' שהם שטח של ד' אלפים שזה ב' סאתיים, ולריד להפחית משהו שהוא מקום הגדר, ואלכסון כזה אינו מתלקט שכן אלכסון המתלקט לדעת מרן זללה"ה הוא לכה"פ 2.4 ל 1, דהיינו כל שהולך 2.4 (טפחים או אמה) הוא עולה 1 (טפה או אמה), ואם הולך יותר אז הוא אינו מתלקט, ובחשבון דלעיל הוא הולך 2.5 ל 1, (ובצביל שיתלקט צעינן שיהא בלד מערב ק"ד אמות, ואז נמצא שלמהלך ק' אמה הוא עולה מ"ב (בקירוב), או כלך דלדך ז' כשעולה מ' אמה יהלך ל"ו אמות כנגד המישור), ודו"ק.

קפ"ט ע"י חזו"א ע"ג סק"ט. וע"ע דיניים לעיל ובציונים שם.

קפ"א כן הוא למש"כ בחזו"א בהוספה שם, ולעת החו"ב צעינן שיהא נוטה כשיעור אלכסון של מרובע.

קפ"ב ע"י חזו"א סי' ס"ה סק"מ מ"ה דין א' ז', ולמד דין זה מהצר קטנה שנפרצה לגדולה שאף בנכנסים כותלי קטנה לגדולה מ"מ גדולה מותרת ואף כשבמקום שהכתלים נכנסים הרי כנגד הגיפופים ליכא לאותו מקום תיקון, מ"מ הגדולה כולה מותרת.

קפ"ג שם דין ט"ז י"ז. חו"ב ס"א סק"מ כ"ט בד"ה ויש.

קפ"ד ואם בפס ד' איכא פסול דלחי המושך ד"א א"כ צעינן שלא יהא רוחב הרשות המזרחית ד"א בצירוף המחילות, ודו"ק.

קפ"ה בין במתקן בעומ"ר (פשוט, אא"כ הוא נעשה רה"י לעצמו ומדין רה"י עושה מחיצתא מהני ע"י לקמן) ובין במתקן בפסים, דנר' דכשם שבועמ"ר לא מהני לתקן פירצה טפי מ"י ה"ה פס ד', ואף

צג. וכן חצר כזו [120] ניתרים בב"א^{קפ}, ובפשוטו ה"ה אף בכזה [121].

צד. ב' מחיצות אף שאינן מקבילות מצטרפים לסגור באותו הרוח כזה [122] או כזה [123] דמהני מחיצה א' ובי' לסגור את רוח מזרח^{קפ}, והוא שמחיצה ב' שיעור ד"ט, אבל אם ליכא במחיצה ב' שיעור ד"ט (וכן כל תנאי פס ד' דחצר, וה"ה בב' לחיים סגי) לא מהני מחיצה א' לסגור את החצר המזרחית^{קפ}.

צה. ויל"ד בפס ד' אם מהני לצרף ב' מחיצות להיות פס ד', כזה [124], והיינו שקו א"ב הוא ג"ט או ב' טפחים וקו ג"ד הוא השלמה, וג"ה יש בו טפי מג"ט ואין בו ד"ט בלחוד^{קפ}, וב' מחיצות שמצטרפות אם סך הכל הם ד"א הרי הם מצטרפות לאסור (אם המחיצה הקרובה לפתח אינה יכולה לשמש לבד, כגון שהיא ב' טפחים^{קפ}).

צו. וכן חצר כזו [125] אף אם בעקמומיתה איכא יותר מ"י והוה פרמ"ר, מ"מ אם בפתח ליכא פרצת עשר, הרי מחיצות א"ב סוגרים צד מזרח, ומחיצה ג"ד סוגרים צד מערב^{קפ}, והוא שמחיצות ב"ד הם פס ד"ט, וה"ה חצר כזו [126], וה"ה כזה [127] קצב, ובעקמומית איכא יותר מ"י, ואף אם בעקמומית הוה פרמ"ר כל שבצירוף כל העומדים שבכותל דרומי לעומ"ר מהני.

הערות

שפס ד' עדיף שמהני צפרמ"ר, וא"כ הכא אם ליכא חיסרון של פיראת י' משום שאיכא פס ד"א באמצע, אפ"ה נר' לפס ד' לא מהני כזה לתקן את כל הרוח, אמנם ע"י כזה מש"כ צדקצ"א בחידושים י' ב' צדקצ"א שם צד"ה אלא כו' הא לאו הכי אינו ניתר כו' דמשמע ללד אחד ניתר וע"כ דניתר עד קלה הפס ד' לכיוון פנים המצוי שכנגד הפתח שאינו מתוקן, וע"ע עבודה"ק ש"ב סי"ד (או' פ"ג) דחצר קטנה שנתפרצה לגדולה, ש"י דאם לא נשאר גיפופי הרי הם אסורים אם לא עירבו משמע דעם עירבו הרי הם מותרים, ור"ל דאין כוונתו באופן שנתפרץ הגדולה אלא בסתום כזה [128] שהגיפוף הדרומי יש בו פחות מד'.

קפ"ו חו"ב סי' א' ס"ק כ"ט. וע"י דלין קיג.

קפ"ז בחז"א כ' שדומה לכזה [129], ור"ב כוונתו ז"ל שהרי אין המחיצה נסגרת באלכסון, שהרי אף עושה הפס כזה [125] ה"ז מהני וזכה אין מקום לדון סתום באלכסון, ועוד שאם אכן היה בפועל באלכסון יל"ע אם כלל מהני דהוה כפרצה בק"י, ועוד ששיעור העומ"ר נמדד בזושה, וע"י.

קפ"ח כ"כ חז"א סי' ס"ה ס"ק ל"ו, (ועור"ש בס"ק מ"ה בל"ו י' ובעוד ל"וריס), והוכיח כן ממצוי עקום ו' א' דאמרינן לשמואל דאמר דתורתו כסתום אקשינן עלה אילימא ביותר מעשר בהא קאמר שמואל דתורתו כסתום, ומשמע ללד אקשינן התם בדיני מחיצות אלא מדין פילוש, אבל בדיני מחיצות ליכא חיסרון ע"ש, (וכן מוכח ממש"כ בתו' שם לחלק בין ט"ו"ה אליבא דרב ללחי, ומבואר דבדיני מחיצות ליכא ריעותא, וע"י).

קפ"ט וכמו"כ יל"ד לר' יוסי, אלא דלר' יוסי ממ"נ אם קו ג"ה הוא פחות מג"ט ה"ז מהני מדין לבד, ואם הוא טפי הרי מדין רה"י עושה מחיצתא היה לריד להואיל, ואף אם ליכא קו ג"ד היה מהני, וע"י.

קצ"א שאם היא ללד יכולה להתיר בוודאי דמהני והיינו מאזי דאמרינן ה' ב' דמטפי ביה או דמבצר ביה.

קצ"ב חז"א סי' ס"ה ס"ק ל"ו (והדר ביה ממש"כ בס"ק כ"ג דכל שאיכא בעקמומית פרמ"ר או יותר מ"י לא מהני ללכף המחיצות אם הם רחוקות ג"ט). שם ס"ק מ"ה דין י"א י"ב.

קצ"ג שם דין י"ב י"ג.

- צו. חצר כזו [130] יליע אם מהני משום דאף שיש בה פעמיים פס ד"ט, מ"מ כיון שרשות מערב תסגר בעומ"ר מצד מזרח, א"כ שפיר מצינן למימר שחצר מזרח תסגר בפס ד' מצד מזרח שהרי מצד מערב היא סגורה ע"י רה"י עושה מחיצתא, ואף שאי"ז רה"י אלא בב"א, ה"ז ל"ג מכה [125] דמכשרינן, ועדיין צ"ע קצ"ג.
- צח. חצר כזו [131] הרי כולם מותרות, דחצר אמצעית מתוקנת בעומ"ר, וחצר תחתונה ועליונה יש להם פס ד'.
- צט. חצר כזו [132] אם הן רחבות יותר מ"י, אף שאין בפתחן י" לא מהני קצ"ד, וצ"ע קצ"ה. וכן כזה [133] לא מהני קצ"ו.
- ק. חצר כזו [134] הרי היא מותרת מדין עומ"ר ופס ד' כזה [135].
- קא. והיכא דמהני נר' דה"ה דמהני אף באופן שיש מחיצה שכביכול מסלקתן כגון כזה [319] שמחיצה א' מסולקת לסגור במקום ד', מ"מ כשם שמועילה לסגור במקום ג' ה"ה דמהני ברוח ב'. ונמצא דחצר קטנה שנפרצה לגדולה אף אם נכנסים כותלי קטנה לגדולה מ"מ מהני הגיפופים לסגור אף בפתח של הקטנה (רק שליכא נפק"מ מאחר שבקטנה בעינן פס ד', ודו"ק).
- קב. ב' מחיצות שאינן מקבילות כזה [103] (אם אינו נחשב לפרצה בק"ז ע"י בדין פב) א"כ הרי הם מצטרפים לעומ"ר קצ"ז ולמשי"כ בחו"ב (בדין עט) דעומ"ר אינו סוגר באלכסון

הערות

- קצ"ג והיינו לקשה מ"ש ממנ"כ בחזו"א סי' ס"ה ס"ק מ"ה דין כ' לכזה [132] ללא מהני לאף התם איכא עומ"ר, ואין לומר להחזו"א הלכך ככה"ג שאנו מלכדים מחילות שיהא ניתר מד' רוחות בעומד, ולא סגי בפרמ"ר או בפס ד' ככה"ג, לזה מבואר שאינו ממנ"כ בס"ק ל"ו לכזה [129] מהני אף אם בריבוע הפנימי הוא סגור בעומ"ר רק מז"א ובלד השני הוא פרמ"ר והפס ד' מתירו. וע"י בדין ט לגבי ב' מחילות שעושות עומ"ר מב' רוחות כשאין מקבילות, ע"ש.
- קצ"ד חזו"א סי' ס"ה ס"ק מ"ה דין כ'.
- קצ"ה למ"ש מדין נו'.
- קצ"ו שם דין כ"א. ומ"מ מה"ת הרי מקום הפילוס הוה רה"י ואף שהוא מוקף מד' רוחות בלחיים מ"מ כיון שרה"י עושה מחיתא ש"ד, ואף למנ"כ תו' כ"ב א' בד"ה חייבין, למקום הפילוס צירופים הוה רה"ר, ואף שכל סביבותיו רה"י, כ' בזה מרן זלכה"ה בס' ע"ד סק"ז (וביותר ביאור במכתבים להרא"פ ז"ל) להדברים מחודשים ואין לך בו אלא חידוש, ולהכי כ' לכ"ד התו' שם היינו דווקא באופן שאנו באים לתקן כל רשות ורשות ע"י ב' מחילות (ולכ' יהודה דב' מחילות הוה רה"י מה"ת, ולמ"ד דב"ר מבטלים מחיתא, ולהכי יושלים שהיתה מתוקנת בצו"ה לא מהני תיקונה לרוח ג') בזה מקום הפילוס אינו רה"י (אף בכרמלית), אבל היכא דאיכא ג' מחילות כגון ב' מחילות ולחי (למ"ד לוחי משום מחילה, והגידון בכרמלית לליכא ב"ר, או ברה"ר והיכא דאיכא שד"מ ולמ"ד דב"ר לא מבטל מחיתא) שפיר אמרינן למקום המוקף רה"י עושה רה"י, ועו"כ שבראשונים נחלקו בזה על דברי התו' ע"ש, וע"י חו"ב סי"ד סק"ז בד"ה ובעיקר, שדעת הרמב"ן והרשב"א דרה"י בכל גוונא עושה מחיתא.
- קצ"ז כן מבואר בחזו"א (ע"ב סק"ג) ובחו"ב שדדין פב שדנו לגבי פרצה בק"ז אבל לענין עומ"ר נקטו דלמרינן עומ"ר. ומ"מ בחזו"א גופא נר' שנקט לעיקר דהוה פרצה בק"ז, אמנם נפק"מ אם איכא פחות מד"ט באלכסון דמהני.

יותר משיעור של תל המתלקט, והיכא שהוא טפי משיעור של תל המתלקט בעינן שיהא עומ"ר מכל צד א"כ ה"ה הכא דאיכא עומ"ר מכל צד ה"ז מהני וסוגר מאלכסון קצ"ח. אמנם היכא שבי הכתלים נגמרים בשווה כזה [136] נר' דבזה פשוט דלא אמרינן עומ"ר (ע"ע הדפנות המזרחיות) אף אם בכל אחד איכא עומ"ר בלחוד, אמנם אם בדופן דרום יהיה עומ"ר על הפרוץ א"כ נתיר בכה"ג.

קג. רשות שאחד מן רוחות חלקה באלכסון כזה [137] יל"ד אם מצטרף האלכסון עם החלק הישר לסתום הפרצה כזה [138] או כזה [139]. והנידון מה שיעור האלכסון שנחשב להיות חלק מרוח צפון ומה שיעור שנחשב להיות חלק ממזרח, ולהחזו"א אפשר דתלוי בשיעור תל המתלקט וכל שמתרחק י"ט מכותל מזרח באורך ד"א שפיר ניתן לצרפו לכותל מזרח, ולפי"ז נמצא דבאותו סוג מחיצה אם ירצה משמש עימו למזרח עם ירצה משמש עימו לצפון, וצ"ע.

קד. ובדעת החו"ב קצ"ט נר' דבכה"ג הרי הוא תלוי בשיעור אלכסון של ריבוע, ותלוי לאן האלכסון נוטה יותר, וכל שקרוב למזרח נחשב לחלק מן המזרח וכל שקרוב לצפון נחשב כצפון, ועדיין צ"ע.

קה. בין בעומ"ר ובין בפס ד' בשביל לתקן את הרשות בעינן שיהא כנגד הפתח של הרשות, אבל בכזה [140] אינו מהני הפס שבמזרח לחצר שבמערב, אמנם יל"ד שבכה"ג מועיל מדין רה"י עושה מחיצתא ע"י לקמן בדין קיב אם בכה"ג אמרינן רה"י עושה מחיצתא, (ולא מהני אלא באופן שהפס הצפוני של חצר המזרחית אינו בטל בא"א, וע"י).

רה"י עושה מחיצתא ועומ"ר

קו. רה"י עושה מחיצתא, כגון חצר קטנה שנפרצה לגדולה ואיכא עומ"ר בין הגדולה לקטנה והקטנה והגדולה אית להו פס ד' בראשם, כזה [141], שאינם יכולים להיחשב לחצר אחת כיון שהם ניתרים בבי פסים בשני רוחות מ"מ החצר הגדולה מהני להיות מחיצה לחצר הקטנה⁷.

הערות

קצ"ח ע"י חו"ב ס"א ס"ק כ"ה בד"ה העשוי ודל"ה אצל.

קצ"ט ע"י ס"א ס"ק כ"ד מש"כ קס לגבי פרעה בק"ז, דבתחילה ר"ל לכל שהוא בין שיעור מתלקט כלפי מזרח לבין שיעור מתלקט כלפי צפון דאינו מהני להשלים לפרעה שבמזרח או בצפון. אמנם למסקנה קס אינו עכ"פ דדין פרעה בק"ז, ויל"ע לפי"ז אם מ"מ לענין לסתום רוח מזרח לא חוזר בו, וכל שנוטה משיעור תל המתלקט מרוח מזרח אינו מהני לרוח מזרח, או"ד שהלך דינו שתלוי בריבוע של אלכסון, וכמש"כ בס"ק כ"ג בד"ה ומרן, וע"י.

⁷ וזה אנו למידים מדיון מהא דמזבוי העשוי כנדל, וכן ממזבוי שנופרץ לרחבה (ו' א' - ח' א'), חזו"א סי' ס"ה ס"ק מ"ה דין ג', ואף דהתם י"ל דמייירי באופן דאיכא עומ"ר בחצר הגדולה לכל רה"ר, ובין המזבוי לחצר איכא פס, מ"מ בפשוטו ה"ה איפכא, ע"י חו"ב ס"א ס"ק י"ג וס"ק ט"ו בד"ה ולהאמור.

- קז. וה"ה בכזה [142] דהמבוי ההולך צפון דרום פחות מי' וההולך מזרח מערב יותר מי', דהמבוי ההולך מזרח ומערב הוא מתוקן כדין, הרי אף המבוי ההולך צפון דרום נעשה מתוקן^א.
- קח. ויל"ד דכשם שרה"י עושה מחיצתא ה"ה שעושה עומ"ר, ואת"ל שעושה עומ"ר נמצא כזה [143] מהני דכיון שרשות מזרח מערב מתוקן בעומ"ר והוא רה"י, הרי הוא מצטרף לתקן רוח מזרח של חצר צפון דרום^ב.
- קט. וכן בכזה [144] שרשות א"ב יותר מי', ורשות ג' פחותה מי', דנמצא שרשות א"ב מתוקנים כדין, וממילא מצטרפים לתקן רוח דרום של חצר ג'^ג.
- קי. וכן בחצר כזה [145] ואף אם חצר ב' פרוצה יותר מי', כל שליכא עד חצר א' י' ה"ז מהני, אם חצר א' אינה פרוצה ביותר מי'^ד.
- קיא. וכן בחצר כזו [146] הרי ב' החצירות מותרת דהוה ככזה [147] שחצר א' מותרת בטלטול להכי אף חצר ב' מותרת משום שחצר א' מתקנת את חצר ב' ע"י פס ד' או עומ"ר^ה. ואם בין הפס לכותל שכנגדו איכא יותר מי' יל"ע בזה דכל שבין הפס של חצר א' עד לחצר ב' ליכא י' ה"ז מהני, וצ"ע^ו. – דין פרצה בק"ז נתבאר בדין עז.
- קיב. ונר' דלאו בכל גוונא אמרינן דרה"י עושה עומ"ר, ואיכא למימר דלא מהני אלא באופן שהוא מתיר את תוך הרשות, דהיינו שברשות ג' חלקו מתוקן ע"י רשות א"ב, אבל באופן שאין רשות ג' נתקנת כלל אף לא חלקה ואנו באים לתקנה ע"י עומ"ר אי"ז מהני, ולהכי כזה [148] דאף שחצר ב' מותרת דרה"י עושה עומ"ר, אבל רשות ג' לא מהני לה עומ"ר כנגד כל רשות א', אלא כנגד רשות ב'^ז, ואם אין אתה אומר כן נמצא רשות כזו [7324] מותרת בטלטול מדרבנן אם ליכא פירצת י', ומה"ת אף בפרוץ י'.

הערות

^א חז"ל סי' ס"ה ס"ק מ"ה לין ג',

^ב חז"ל סי' ס"א ס"ק מ"ה לין ד'.

^ג חז"ל סי' ס"ה ס"ק מ"ה לין ד'.

^ד עי' חז"ל סי' ק"ז ס"ק י"ב ד"ה והאי, ועי' דין הבא.

^ה בחז"ל סי' ס"ה ס"ק מ"ה דין כ"ב כ"ג נקט דבכה"ג לא מהני להתיר אלא חצר א' והוא שליכא י' בין הפס שסמוך לכותל הדרומי עד לכותל הצפוני יותר מי', אמנם עי' חז"ל סי' ע"ד סק"ב וסי' קי"א סק"ד נקט דמהני להתיר לב' החצירות.

^ו עי' חז"ל ס"ה.

^ז תוה"ד דכשם שעומ"ר לא מהני לעשות עומ"ר (עי' דין סז), ה"ה היה ראוי לומר שאף רה"י אינו עושה מחיצה אלא כנגדו אבל אין בו כח לגדור מקו"ל מדין עומ"ר, ומש"כ מרן ז"לה"ה אינו אלא ברשות שרובה רה"י ורוב הרשות מותרת בטלטול ככה"ג מהני אותו רה"י לעשות מחיצה.

ויעוין חז"ל סי' ס"ט ס"ק ז' וס"ק ח'. והנה מש"כ שם סק"ח אין כוונתו שם דרה"י שנסגרת בעומ"ר תחזור לעשות עומ"ר ע"י לין דב"א, אלא החס מיירי שבכל ל' איכא עומ"ר ועיקר הנידון שם הוא דין א"א. ומיירי באופן שהיה עומד ג' פרוץ ג' פס ד"ל לאורך החצר שעוביו הוא אמה ושוב פרוץ ג' ועומד ג', דבכה"ג לענין א"א מליכא הפס ד"ל (או ד"ט) שגדון אותו לרשות כפ"ע. שהרי כפרמ"ר לא

קיג. ובחצר כזה [121] כי בחו"ב^{יח} דשניהם ניתרות בב"א, ולפי"ז ה"ה בכזה [149], או כזה [150] או כזה [151], (וה"ה בשתיקן בחצר המערבית בבי פסים), ולמשי"נ בדין הקודם צ"ע, ואפשר דלעשות פס מהני^{יט} אבל לא לעומ"ר. ויותר דלא מהני להתיר בב"א אלא היכא דאיכא ג' מחיצות גמורות, אבל אם איכא ב' מחיצות ופס אי"ז מהני, ולהכי כזה [151] אי"ז מהני.

קיד. רשות כזה [10] או כזה [95] כשברוח מזרח ליכא עומ"ר, (וכן איכא א"א על העומד אם אנו באים לדון להתיר את כל הרשות בב"א), יל"ד אם מהני להתיר מדין רה"י עושה מחיצתא, וצ"ע. וע"ע בזה בדין סז.

סילוק מחיצות ע"י עומ"ר וצו"ה והמסתעף, ועמ"ר מבחוץ

קטו. בעיקר דין סילוק מחיצות יל"ד אם מחיצות דאורייתא (שאינם מהני מדרבנן) מהני לסלק מחיצות הנצרכות לעשות רשות מדרבנן^י.

קטז. חצר כמין ז' כזה [152] יל"ע אם מהני עומ"ר להתיר את רגל הז' בלחוד כזה [153], או דבכה"ג שצורת המבוי נמשכת לכאן ולכאן לא שייך ביה עומ"ר, וכעין סילוק מחיצות^{יא}. ואכתי אף אם נימא שעושה עומ"ר נר' דמ"מ בעינן שלרגל הז' יהא שיעור רשות שהוא ד"ט (על ד"ט), אבם ליכא שם ד"ט נר' דאינו עושה עומ"ר.

הערות

מהני וכגון פס ב' ומשהו פרוץ ג' ומשהו פס ד"א שעוביו ג' פרוץ ג' ומשהו ועומד ב' ומשהו, דזכה"ג לז' מהני הפס ד"א דלפ"ה ארמינן עליו א"א, ודו"ק.

ויעוין בחזו"א במכתבים להגרא"פ ז"ל במה שביאר בהא דרה"י עושה מחיצתא וז"ל: להספר מחזיק בפשיטות לאמלע הפילוש וחולות היואלות חצר אחת בתמונה מעוקמות, ואם הן סחומות בסופן בכל סביבותיהם הן הגה המחיצות כו' ע"כ. וזכה"ג הרי אילו המחיצות של רשות א' הן הגה היו מחיצות של רשות ג' לז' היו מועילים לרשות ג', (וה"ז בנידון אם פרעה שסגורה בעומ"ר יכול להצטרף לגדוד פרעה שלאחריה בעומ"ר, ועי'). וראיה לדברינו עי' חו"ב סי"ד סק"ז במש"כ לר' יהודה דמהני ב' מחיצות להיעשות רה"ר לז' נאמר דזכה"ג [154] והפרמ"ר דהשתא הרה"ר עושה מחיצה, לכיון אינם יכולים להאיל לפירעה ה"ה שהרשות אינה מועילה.

^{יב} סי' א' ס"ק כ"ט.

^{יג} עי' חו"ב ס"ב סק"י בד"ה ומיהו, מה שדן קם דלף אם נימא לז"ה אינו עושה עומ"ר מ"מ ברוח ד' דמהני פרמ"ר מהני פס ד' שנעשה ע"י לז"ה, וא"כ יל"ד דה"ה הכא דפס שאנו, ועי'.

^{יד} ולא מצינו דין זה להדיא, וזכר לסברא זו מצינו לגבי קרפף דמהני לטלטל מתוכו לכרמלית ול"ג זה אף שהוא רה"י מה"ת, עי' בענף א' דין ס.

^{יז} עי' בכ"ז חזו"א סי' ס"ה ס"ק י"ח וסק"י י"ט, וז"ע, וע"ע קם ס"ק מ"ה דין ח' י"ט. ולכאור' בחר' ו' א' בד"ה רב, מבואר לדעת שמואל דמהני קם עומ"ר בכמין ז' שהרי בראשו מתוקן מז"א בלוק, וכן מבואר במבוי העשוי כנל ח' ב', בין לפירש"י ובין לפי' חו', שהרי לשמואל קם ע"כ דאיכא בעקמומיות עומ"ר ופחות מ', ואף שצורת הרשות מסלקת המחיצות, אמנם י"ל לכדי להאיל מדין פילוש מהני, אבל לומר עומ"ר בלל תיקון גג הז' בהא גרע, וז"ע. ועי' חזו"א סי' ע"ד סק"ג, וסי' ק"ז (סק"ג – סק"ח) בהיתר של רחובות שבזמנינו ומבואר דמהני עומ"ר בכה"ג ואי"ז נחשב לסילוק.

קיו. וכן יליד בחצר קטנה שנפרצה לגדולה דלא אמרינן עומי"ר לסתום ביושר כזה [155], שצורת החצר מסלקת את העומי"ר, ועי'.

קית. עומי"ר הנר' מבחוץ לא מהני אף לדידן דלחי הנר' מבחוץ מהני מי"מ בעומי"ר גרע"ב.

קיט. רשות כזה [156] לא מהני לדון בה מדין עומי"ר, אף שבעקמומיתן ליכא י' ואיכא עומי"ר, כיון שרשות א' אינה ניתרת הרי היא מסולקת"ב. וכן רשות כזו [133] אינה מהני אף בכללות המחיצות יש כאן עומי"ר"ב.

קכ. י"א דעומי"ר אינו מסלק מחיצות, וכגון רשות כזו [157] ואיכא עומי"ר בין גיפופיה [158] דאם איכא שם פתח ד"ט (ואפשר דאף בגי"ט סגוי) לא אמרינן דעושה סילוק מחיצות ואף מקום א' נחשב לסתום"ט, וי"ח דאפשר דכה"ג דאיכא עומי"ר אמרינן סילוק מחיצות"ט.

קכא. חצר כזה [159] יליד שחצר א"ב הם אינם מהני להתיר רשות ג', מאחר ואיכא עומי"ר שמסלקו, והרי חצר ג' נחשבת כפרוצה במילואה לכרמלית (דהיינו רשות ד')"ב, ואם ליכא עומי"ר הרי חצר ג' שריא עיי' הגיפופים כדין חצר קטנה שנפרצה לגדולה דגדולה שריא בין שהגיפופים עושים פס ד' או ב' לחיים, ובין שהם עושים עומי"ר"ח.

קכב. צו"ה עושה סילוק לעומי"ר, כגון חצר כזו [157] שעשה צו"ה בין גיפופיה כזה [160] הרי מקום א' נחשב לפרוץ במילואו"ט. וכן אם איכא סתירה בין עומי"ר לצו"ה כגון צו"ה שאחד הלחיים עומד בתוך רשות כזה [161] ואם נדון בעומי"ר הרי ליכא צו"ה,

הערות

י"ב פס. ועי' רש"א י' א' בד"ה אלא, ובעבוה"ק ש"א ס"ט לנקט לעיקר לעומי"ר הנר' מבחוץ ללא מהני, (ועי"ש היטיב מה שהביא פלוגתא בענין נר' מבחוץ ולא נתפרש כה"כ אם היינו נחלקו בעומי"ר מבחוץ או נחלקו בלחי הנר' מבחוץ אם מהני ביותר מדי). ולהלכתא עי' רש"א פס, וחזו"א סי' פ"ח ס"ק י"א דהעיקר כליעה ראשונה. ואמנם אף שדינא דמיגו מלינו לכמה ראשונים ז"ל שהביאו להאי טעמא לענין מצוי כמין ת', מ"מ הא דשרינן מהאי טעמא אף עומי"ר מבחוץ לא מלינו מהראשונים שנקטו כן מלבד שיטת רבותינו הגרפחים שברש"א פס, ול"ע. וע"ע בענף ז' דין קפג אם לחי הנר' מבחוץ מהני אף מה"ת, ועי' בר"א"ש סוכה שצוין פס.

י"ג עי' בליור זה חזו"א סי' ס"ה ס"ק מ"ה דלין י"ת.

י"ד פס דלין כ"א.

י"טו כן מבואר חזו"א סי' ס"ז ס"ק כ"ל. ועי' סי' ע' ס"ק כ"ב.

י"טז עי' חו"ב שצדין קכא.

י"ז עי' חו"ב סי' א' ס"ק כ"ט, ועי"ש שתמה ממש"כ בחזו"א סי' ס"ה ס"ק מ"ה דין א' ליור מ', ובסי' ס"ז ס"ק כ"ד.

י"ח עי' חו"ב סי' י"ב ס"ק"ה מה שדן בזה בריש דבריו ללא מהני בנכנסים הכתלים יותר מד"ט, אבל הוכיח מדברי רש"י רש"ב"א וריטב"א למבואר לאף בנכנסים הרבה מהני, ומסיק פס ב' חילוקים א' דבפס מהני ולא בעומי"ר, ב' דכיון דמקום א' ב' נעשים לרשות ממילא הם מהני להתיר רשות ג', עי"ש. אמנם בסי' א' ס"ק כ"ט סתם בזה כהחילוק הב' שנתבאר בסי' י"ב, וכל שנעשה רשות מהני לעשות עומי"ר.

י"ט חזו"א סי' ס"ז ס"ק כ"ל.

בכה"ג הצו"ה מסלק את העומ"ר, ואף באופן שאין הצו"ה מתיר אלא בצירוף עומ"ר כגון שהוא מרוחק מן הכותל מצ"א כזה [162]^ר, וי"א דאין צו"ה מסלק לעומ"ר^{רכא}.

קכג. חצר שפתחה כ' והעמיד עומד י', והעמיד באמצע הפירצה עומד לאורך החצר באופן שחוצץ בין העומ"ר לכותל שכנגדו יליע אם האי עומד עושה סילוק מחיצות לענין שלא יתיר ביושר כזה [163] אלא כזה [164], וכן יל"ד בעומ"ר מבי רוחות ויש כותל העומד לאורך החצר המסלקו, וא"כ יל"ד מה שיעור אורך המחיצה לעשות סילוק לעומ"ר (וכגון דליכא בסך הכל פירצת יו"^{רכב}, וכן יל"ד לענין לחי ופס (ובבי פסים עיי לקמן בדין קכה) והעמיד קנה באמצע כזה [165] והקנה אינו יכול לשמש להיות לחי משום שלא העמידו לשם לחי וכיו"ב, או שהוא כותל ד"א. ויל"ד אם תלוי בדין א"י (שנתבאר מדין נח והילך) ועיי. ואפשר דשיעורו בד"ט (ולענין זה אין לחלק בין מבי לחצר), וצ"ע.

קכד. וכן יל"ד מבי שפתחו י' הרחיק ב' והעמיד עומד ב' ומשהו, והניח הלחי בפרוץ הב' ורוצה לתקן עייז את כל המבוי, (אם נימא דאין העומד ב' מהני לחי משום שהוא רחוק מכותל המבוי), אם הוה כסילוק לחי, או"ד דאין כותל שסותם את רוחב המבוי עושה סילוק, דמשום שריבה בסתימתו אינו יכול לגרע, וצ"ע.

קכה. חצר קטנה שנפרצה לגדולה, ונכנסין כותלי קטנה לגדולה, היכא דמהני לגדולה (עיי בכ"ז ענף ז דין קב) יל"ד דדווקא באופן שהגיפופים סותמים בין כותל הגדולה לכותל הקטנה כזה [166] שרשות א"ב סתום, אבל באופן שהוא פרוץ כזה [167] ואנו באים להתיר את הגדולה מדין ב' פסים (ולכא שם עומ"ר בכל גיפוף כנגד הפירצה שבצידו), ה"ז בנידון שבדין קכג, וכיון שמקום א"ב הוה פרוץ דלית ליה לא פס ד' ולא עומ"ר או ב' פסים א"י? מהני, והרי החצר הגדולה נחשבת כפרוצה לכרמלית ואינה נותר בב"א, וצ"ע^{רכג}.

בבב מחיצת עומ"ר לחלק רשות וכיו"ב ודין עומ"ר לחומר

קכו. י"א דאין עומ"ר מחלק רשות לשתים, ולהופכו מרה"י למקו"פ, וכגון רה"י דע"ד שפרוצה במילואה לרה"י ואיכא עומ"ר באמצעו שמחלקו לבי באופן שהרשות שמחוץ לעומ"ר לית ביה דע"ד, אפ"ה לא נעשה אותו מקום להיות מקו"פ והוה מה"ת רה"י^{רכד}, ויש חולקים^{רכה}.

הערות

^{רכ} חז"א סי' ע' ס"ק כ"ב. והיינו למאי לאמרינן לז"ה עושה עומ"ר עיי' בכ"ז דליני לז"ה.

^{רכא} עיי' בזה חו"ב ס"ב ס"ק י"א בד"ה דופן.

^{רכב} ומש"כ לעיל דבחצר קטנה שגפנלה לגדולה ונכנסים כותלי קטנה להם מסלקים את העומ"ר ואנו נים לעומ"ר בקצה כותלי הקטנה שלכוון הגדולה, י"ל דהיינו דווקא התם שכותלי הקטנה סמוכים לגיפופים, ובהא י"ל דאף בפחות מג"ט אמרינן הכי, אבל הכא שהוא באמצע הפירצה גרע.

^{רכג} ועיי' בלשון הרשב"א ש"צ ס"א דין ו' ומשמע קצת בלשוננו דאף בפרוץ כנגד מקום הגיפופים מהני, ויש ליישב דכריזי פס, ודו"ק.

^{רכד} עיי' חו"ב סי' ט"ו סק"א בד"ה וכן.

מחיצה תלויה

קכז. עומד י' שגבוה ג"ט מן הקרקע (שאינו לבוד) נחלקו בה תנאי, ר' יוסי סבר דמחיצה תלויה מהני ולרבנן כל שהגדיים בוקעים בה אי"ז מחיצה, דמחיצה תלויה אי"ז מחיצה^{רבי}.

קכח. וכן בעומ"ר בערב צריך להיזהר שלא ירחיק המחיצה ג"ט מן הקרקע ע"י בזה לעיל בדין כא.

עומ"ר ביותר מב"ס ביישוב

קכט. ע"י בדין יג והילך דנתבאר שם דמחיצה של שתי בלא ערב או ערב בלא שתי דנחשב למחיצה גרועה דלא מהני להקיף במקום יישוב או בבקעה (שלא בשיירה) יותר מבית סאתים, וכ' במ"ב^{רבי} דכ"ז בלבד אבל בעומ"ר מהני אף ביותר מב' סאתים בין במחיצה של שתי ובין במחיצה של ערב, וכ' שם דיי"א דדין עומ"ר כדין לבוד^{רבי}, וכ' בחזו"א^{רבי} דנ"ד דהני י"א מודו באיכא ב' דפנות שלמות.

הערות

^{רבי} ע"י בזה ענף ה דין קמ דלעת הראב"ה שם ובפשוטו כ"ש בעומ"ר.

^{רבי} ש"ס ס"ג סק"ג.

^{רבי} ש"ס סק"ג. שכן משמע צ"ל פוסקים, ושכן מבואר בירושלמי. וע"י חזו"א סי' ע"ז סק"ג.

^{רבי} שם בשם הגאון"י ש"ד הרשב"א והריטב"א, וע"ע חו"ב ס"ג ס"ק ו"א לאס הוה לבוד ועומ"ר לאף להרשב"א מהני ע"ש.

^{רבי} ע"ז סק"ג. וע"ע שם בחזו"א בס"ד וכן ההיא לאילן המיסך כו' א"נ בעומ"ר כו' ע"ש.

ד. לבוד

- א. דין לבוד הוא הללמ"מ^א.
- ב. ומהני לבוד בין לאויר שנעשית בשבילה ובין לאויר שחוצה^ב.
- ג. לבוד מהני בין במחיצה של שתי ובין במחיצה של ערב^ג, ולא שרינן אלא עד בית סאתיים, אבל טפי מינה לא שרי ואף שהוקף לדירה לא מהני^ד.
- ד. לבוד שתי ולבוד ערב יל"ד אם מצטרפים כאחד לעשות מחיצה^ה, כגון פירצה ד' שהעמיד קנה של שתי ונעץ בו מסמרים בערב לאורך חצי טפח ומשהו, וכן עשה בצדו השני, דהשתא איכא פרוץ ג' טפחים פחות שני משהויים^ו, דאפשר דלא אמרינן לבוד אלא ממסמר למסמר אבל האויר שביניהם לא נעשה לבוד^ז, וי"א דאמרינן בכה"ג לבוד ללבוד^ח, ואפשר שכוונתם לעומ"ר^ט, וצ"ע.
- ה. כגון שעשה לבוד מקנים של שתי בגובה ה' טפחים, ומע"ג עשה לבוד של ערב והשלימם לה' טפחים.
- ו. תרי לבוד אמרינן, בין במחיצה של שתי כזה [317], וכן במחיצה של ערב כגון מחיצה ד' וג' משהויין שהעמיד פחות מג' לארץ ופחות מג' לגג, דאמרינן בזה תרי לבוד, וכן קנה שעומד בקרן זוית כזה [318] אמרינן בזה לבוד^י.
- ז. מחיצה של לבוד עושה עומ"ר^{יא}, כגון מחיצה של קנים פחות מג' באורך אמה ואיכא לאחריו פירצה אמה ה"ז נחשב לעומ"ר לסתום הפירצה, וה"ה במחיצה של ערב^{יב}. י"א דדווקא בעומ"ר מרוח אחד אבל מבי' צדדים לא אמרינן, וכגון עומד של לבוד באורך אמה, ופרוץ ב' ועומד של לבוד באורך אמה, דאף אם אמרינן עומ"ר מבי' רוחות

הערות

^א עירובין ד' ב'.

^ב ע"י סוכה י"ט א' דל"ב שם נחלקו בזה אב"י ורבא, ונקטינן שם לדינא כמשנ"ת.

^ג עירובין ט"ז ב', שם"ב ס"ה. ואף דהוה מחיצה קלושה מהני. וע"י לקמן דאיכא עוד נפק"מ.

^ד ע"י בזה דין יב וס"ג.

^ה ואף שמילניו מחיצה של לבוד שעושה עומ"ר מ"מ לבוד שיעשה לבוד יל"ד.

^ו וליכא עומ"ר, אלכא לבוד.

^ז חזו"א ע"ח סק"ה.

^ח ע"י ביה"ל שם"ב ה' בד"ה ואפי'.

^ט כן פי' בחזו"א בכוונת דברי המ"ב, ע"ש.

^י ע"י בכ"ז חו"ב ס"ב ס"ק י"ז ע"ש.

^{יא} עירובין ט"ז ב', וכלמוכח שם ממחיצה של ערב ע"ש. שם"ב ס"ק מ"ו, וע"י שם"ג ס"ק ל"ה.

^{יב} וזה מבואר בסוגיא ט"ז ב'.

מ"מ בכה"ג דהמחיצה הוא של לבוד (בין במחיצה של שתי ובין של ערב) לא מהני, אבל דעת רוב הראשונים דאין לחלק^י.

ח. לבוד אמרינן אף להחמיר, וכגון מבוי שריצפו בלחיים ואין ביניהם ג"ט הרי הם מצטרפים לפסול^י, וכן לחי שהעמיד לאורך הרשות סמוך לכותל הרשות ג"ט דנעשה ככותל הרשות ופוסל הלחי^ט, וע"ע לענין פי תקרה בענף ו דין לט.

ט. לא אמרינן לבוד אלא לעשות דין מחיצה, אבל אין מקום הפרוץ נחשב כאילו הוא מלא, ולפיכך בצו"ה שהיה דף מפסיק בין הקנה העליון ללחיים סגי שיעשה נקב כנגד הלחיים, ואף דהוה לבוד^ט, וכן לגבי קרפף שהעמיד כותל למעט משיעור בית סאתיים אם הכותל לבד אינו ממעט אלא בצירוף האויר שבינו לבין כותל הקרפף אף שהם סמוכים בפחות מג"ט מ"מ אינם עושים החלל כאילו הוא מלא כדי למעט מן השיעור^י.

י. לבוד ללבוד נסתפק בחזו"א^י אם אמרינן.

יא. לבוד לפי"ת יל"ע אם אמרינן ע"י ענף ו דין לו.

יב. כשם שלבוד מהני לחבר בין ב' מחיצות או להחשיב החלל כסתום ה"ה דמהני להחשיב את המחיצה כאילו היא באה לחברתה, ולהכי לוי"ק שחוץ למבוי מהני להחשיבים כסותמים המבוי אם הם תוך ג"ט ע"י בזה ענף ז דין קעג, וכן חריץ שמחיצותיו תל המתלקט ובשוליים הם מסתיימים כחודו של סכין דעת רש"י דאף דבעינן שוליים מ"מ אם תוך ג"ט לקרקע איכא ד"ט ה"ז מהני^ט.

הערות

^י נתבאר לעיל דין כו, ע"י בהערות פס.

^י ט' ב'. וע"י רש"א ט"ז ב' בד"ה או.

^ט ע"י חזו"א סי' ע' ס"ק י"ח.

^ט ע"י ענף ה דין ח.

^י שעה"כ סי' שני"ח או' נ"א, ע"פ.

^י ע"ז סק"ה, וע"פ האויר, וע"ע במש"כ הגרד"ל בספר זכר דבר סי' ט"ז מד"ה ובהנ"ל.

^ט נתבאר בענף ב דין לז. וכע"ז איתא במ"ב סי' תרל"א ס"ק כ"ט בשם הגמ"א לגבי סכך כמין כריץ דסגי בטפח ביושר דה"ה לאס תוך ג' אוכלא טפח ביושר דמהני ע"פ.

ה. דיני צוה"פ

פרטי דין צוה"פ

- א. צו"ה הוה מחיצה מהי"ת^א לא נתפרש בשום מקום דהוא הלל"מ, ואפשר דעיקרה סברת חכמים דזה חשיב מחיצה^ב.
- ב. צו"ה מהני לעשות רה"י, ואף אם הדי' דפנות עשויים מצו"ה^ג וברה"ר לא מהני.
- ג. צו"ה י"א דהיינו מחיצה גמורה^ד, וי"א דאינו אלא כעין פרצה הסתומה בעומ"ר (ואמנם עדיפא מיניה)^ה.
- ד. פרצה בקי"ז מהני לה צו"ה^ו.
- ה. צו"ה הוא קנה מכאן וקנה מכאן וקנה ע"ג, ולא מהני שיהא פצים אחד מצד ימין כמו שמהני במזוזה, דשאני מחיצות ממזוזה^ז.
- ו. ומהני בקנה העליון אפ"י אם אינו נוגע במזוזות אלא שיש ביניהם כמה אמות מהני^ח, ויהיו מכוון המשקוף כנגד המזוזות^ט, ואם אין הלחיים תחת הקנה העליון אי"ז מהני,

הערות

^א ומהני מה"ת לכלאים ולכואה ולמזוזה ולעשות רה"י, (חו"ב ס"ב סק"ג בד"ה ונראה, במוסגר סס). ובחזק מחילה לזו"ה ע"י לקמן אם עושה סילוק לעומ"ר, ומה"ד עומ"ר לזו"ה, ואם עומ"ר חולק לזו"ה, (ע"י בכ"ז מדין לח והילך). ובחזו"א בכמה מקומות (ע"ש) נר' דנקט לזו"ה מהני כמחילה, ובחזו"ב (לז"ן סס) נר' בכמה מקומות לזו"ה אינו אלא כפרצה מתוקנת דומיא דפרצת עומ"ר. וע"ע חזו"א שביעיית סו"ס כ"ז דנקט לזו"ה מהני לחלק שדה לב' שלא יהא ב' סאתים במקום אחד, וע"ע חזו"א בדיני כלאי הכרם דין ז' (אם לזו"ה מפסיק לענין שלא ייהפז כרם), ועו"ש בדין י"ד. והא מיהת פשיטא שאין לזו"ה באמצע בית מחלקו (נפק"מ למזוזה דבעינן בית ד"א וכיו"צ).

^ב חזו"א בגליונות פט"ז הט"ז.

^ג סס"ב י', וע"י מש"כ בביה"ל בד"ה שכ' להסתפק אם הוה רה"י מדלאורייתא, או ללא מהני אלא מדרבנן, וכ' להוכיח מדברי התוס' י"א ח' שהק' שם מפסי ביראות דמ"ט לא עבדו לזו"ה מד' דפנות, וכ' דלענת הר"ח שם ליכא ראייה. ובחזו"א [ע' סק"י יג] כ' דלכו"ע מהני להיות רה"י אף מה"ת, וע"ע חזו"א סי' ע"ד סק"ד..

^ד חזו"א ע' סק"כ ב', ע"ש נפק"מ בזה, וע"ע סי' ס"ה סק"ה. וע"י סי' סס"ג סק"ק כ"ב ח' בד"ה והא דמשמע מיניה דהוה מחילה גמורה, [דפ"ב הוה כעומ"ר וזו"ה פ' עדיפא מיניה].

^ה חו"ב סי' ב' סק"ח וסק"י, ובסק"י י"א בד"ה עוי"ל. וע"ע מ"ב סס"ג סק"ק כ"ה, ובכ"ז איכא נפק"מ אי לזו"ה עביד עומ"ר ע"י לקמן דין קמז, ובעומ"ר שחולא אורו לזו"ה ע"י ענף ג דין קכב.

^ו סס"א סק"ט. וע"ע בדין לזו"ה מן הלך בדין קיז.

^ז חו"ב סי' ח' סק"ל בד"ה ונראה, שדקדק כן מדברי הרא"ש והטור ע"ש, וכ"כ ס"ב סק"י ב' בד"ה פליס אחד כו'. אמנם ע"י חזו"א סי' ע"ח סק"ה, (וע"ש סק"י וסק"ח).

בין אם הקנה העליון בצידו, ובין אם הוא רחוק מהם באופן שהוא בין הקנים בין שהוא תוך הקנים ביניהם ובין שהוא מלמעלה מהו, ולא מהני לזה לבד (אף דבוקרה מהני לבד) אלא אפי' נתרחק מן הקנים לפנים הפתח אפי' במעט אייז מהני¹.

ז. צו"ה שהניח הקנה העליון על ידות מזוזה כזה [54] ע"ג או כנגדן נתבאר בדיני כיפה דין קלו.

ח. יזהר שלא יפסיק דבר בין קנה עליון לקנה תחתון, כגון דף וכדו', שאם הפסיק הי"ז פסול², אלא יעשה נקב גדול בתקרה כנגד הלחי שמתחתיו³, וי"א דלא מהני לעשות נקב⁴, ובדבר שאינו קבוע לא הוה הפסק⁵, וי"א דהפסק גג לא הוה חציצה⁶. ואם אית ליה דיני פ"ת לא מהני מה שיעשה לה נקב⁷. ומי"מ דבר ארעי אינו מפסיק⁸.

הערות

¹ נחלקו בזה אמוראי י"א ב' אם לריד ליגע או לא, ופסקינו דלוי"ל ליגע, ועי' ראב"ה שבה"ט המדכי (והביאו הרמ"א בסי' תר"ל ס"ג) ללכאור' מצואר לריד ליגע, וכן דקדק בהגמ"י ריש הלכו' סוכה, ותמה עליו, אבל בחור"ב ס"ב ס"ק י"ג (בד"ה ושמאל) תמה שהרי הראב"ה גופא הביא דלינא דלוי"ל ליגע, ועי"ש מש"כ לבאר דברי הראב"ה.

עי' ד"מ שס"ב אור' ג' בשם הגהות מרדכי (סי' תקכ"ח) לאם הרחיקו ה' או ו' אמות לא יפה עושים, ע"כ. ועי' ב"מ סכ' לאף ששיעור זה כ"ע מנ"ל מ"מ היה אפשר שראוי לחוש אליו לכתחילה אך הרמ"א השמיטו כל עיקר, עי"ש. ועי' פרמ"ג ס"ג ס"ק י"ט שהוכיח מדברי הב"ח דמהני אף בגובה כ' אמה, עי"ש.

בטעם הדבר דלוי"ל ליגע, עי' מ"ב ס"ב ס"ק ס"ב ס"ב ס"ב שם הגרעק"א להטעם משום דאמרינן גוד אסיק, עי"ש. ועי' חידושי המאירי עירובין י"א ב', אמנם עי' מש"כ בחור"ב ס"ב ס"ק י"ד לדון בזה, ויש בניהון זה כמה נפק"מ ונידונים שיל"ע בזה, עי' בחור"ב שם לענין פתחי שימאי למעלה מי, וכן יל"ד בניהון של הט"ז דלויכא הפסק תקרה בין הקנה העליון למזוזה עי' חור"ב ס"ב ב' בד"ה שם במ"ב. (ובהלכו' מזוזה יל"ד אם מחשבים את האויר לדון שליט העליון, או ששליט העליון נמדד רק מן הקנים). ועי' חזו"א סי' ע"א ס"ק י"ג דלינא דהט"ז ללא מהני הפסק בין המשקוף למזוזה, דמי"מ דבר ארעי אינו פוסל, (ולשיטתו שם יש בזה ב' חידושים אחד שאינו נחשב למשקוף, ועוד שאינו חולץ בין המשקוף למזוזה), ומצואר להוא כעין דין גוד אסיק.

² ס"ב י"א.

³ דגרע מקורה דסגי בלבד הכא לגבי קנה העליון בעינן שיהא הלחי תחתיו בכל גוונא, עי' ב"י סו"ס ס"ב ס"ב שדן אם יש לזה שיעור, והביא לדברי המדכי שאף בכל שהוא לא מהני, וכן האופנים הנ"ל מצואר באחרונים שנתבאר דין לו"ה מן הצד ונתבאר דין שגיאה! מקור ההפניה לא נמצא, ועי' אבה"ע שם סי"א. וכ"כ בחזו"א סי' ע' ס"ק כ"ג, וסי' ע"א ס"ק י"א, (ושם ססק"ב במוסגר שבמוסגר).

⁴ ט"ז ס"ק י"ט וכן נקטו באחרונים, עי' ס"ג ס"ק קי"ב ושעה"צ אור' פ"ו, ובתור"ש תמה מהא דלו"ה כמין כיפה דמהני, ועי' חזו"א סי' ע"א ס"ק י"ג שפסל בזה לשיטתו שם בס"ק י"א עי"ש, ועי' חור"ב ללקמן.

⁵ ט"ז ס"ב. ואף דהוה לבד מ"מ מהני, משום דלא אמרינן לבד להחמיר למלאות החלל.

⁶ עי' חור"ב סי' ב' ס"ק ט"ז (בד"ה במ"ב), דטעם חיסרון להפסק הגג הוא משום דהוה פתחי שימאי, וכ' דלפ"י אין לחלק בין היכא דלויכא נקב ללויכא נקב עי"ש.

- ט. צו"ה של עירוב י"א דאיי"צ היכר ציר י" וי"א דבעינן היכר ציר י"ט, ובאחרונים נקטו להקל^ב. היכר ציר היינו חור שהדלת סובב בו^א.
- י. צו"ה שאינה עומדת ברו"מ פסולה, וכן הלחיים והקנה שע"ג בעינן שיעמדו ברו"מ^ב, וע"י לקמן בדין לד ואילך.
- יא. צו"ה לא מהני במקום דליכא דירורין^ב.
- יב. צו"ה יכול לעשותו אף באלכסון^ב, ואף בפירצה בקי"ז מהני צו"ה שם בין במזוזה ומשקוף ובין בצו"ה בעלמא^ב, ואפי' צד אחד עודף יותר מדי' אמות^ב.

הערות

- י"ד חזו"א סי' ע"א ס"ק י"ג.
- טו ע"י תו"ש ס"ג ס"ק ס"ד, גר"ז ס"ב.
- טז חו"ב שם, וע"י סי' י"ג סק"ט. וע"ע דין קג.
- י"ז ע"י חזו"א סי' ע"א ס"ק י"ג, ומבואר שם לאין הגג נחשב למשקוף, וגם אינו חוץ, ומשמע דהא דלוי"ט ליגע המשקוף במזוזות הוא כעין דין גוד אסיק.
- י"ח כ"כ תור"פ י"א ב' דבניירבונא היה לו"ה ע"פ גדולים ולא היה בו היכר ליר, ופי' דמסקנת הסוגיא הוא דלוי"ט היכר ליר ע"ש, וע"י ש"ג. וכן ביארו בראשונים ובאחרונים ש"כ"ד הרי"ף והר"מ (שהשמיטו לד"ן זה) וכ"כ ב"י סו"ס ס"ב וסיים שם וכן עמא דבר, וכן נקט בד"מ שם סק"ד. והיכר ליר היינו חור בקנה שע"ג (ואם נימא דלא בעינן שהדלת תגיע עד לקנה שע"ג א"כ י"ל דבעינן היכר ליר בלחי, וע"י).
- י"ט ב"ב"י שם כ' ש"כ"ד הרא"ש והסמ"ג והסמ"ק ועו"ר ע"ש, וכ"ד הריטב"א. וכן פסק בטור שם דבעינן היכר ליר. ובעצה"ק ש"ב ב' הביא דעת הראב"ד דבעינן היכר ליר וכו' לחוש לדבריו.
- כ' ע"י משכנ"י סי' קכ"ג, והביא שהמנהג להקל, אמנם כ' שם דלכה"פ ביותר מ' ראו להחמיר בזה. ובמ"ב השמיט לד"ן זה.
- כ"א רש"י י"א ב'. וז"ע בגמ' היאך עושה כן, ועוד ל"ע אם גם בקרקע רייד, וכן יל"ע אם עושה הקנה שע"ג גבוה מאוד אם בעינן היכר בקנה שע"ג או בלחי, אם נימא דלא בעינן שהדלת יגיע עד הקנה שע"ג ע"י הערה נד.
- כ"ב ע"י שס"ג ס"ה לגבי לחי של מצוי, וע"י בענף ב דין מ בדין מחיצה שאינה עומדת ברו"מ, וה"ה בל"ה וכמש"כ ברא"ש פ"א סו"ד, ובהגה"ה שם סי"ה, ובמרדכי סי' תע"ח ותפ"ב (והובא ב"ב"י סו"ס שס"ב), וכמש"נ בל"ה אחרונים שדין לד ולה, אמנם בט"ז שס"ג סק"ד (והובא בשעה"ל שם או' כ') משמע מתו"ד דל"ה ליכא פסול זה, וז"ע.
- כ"ג שס"ב י', ויתר פרטיו יתבארו בדין עח ובדין .
- כ"ד שס"ג ל'.
- כ"ה כ"כ בראשונים ו' א' ע"ש, וכ"כ מ"ב שס"א סק"ט (וע"י מנחות ל"ד א' בפיתחא דאקרנא לפירש"י שם) וע"י גאו"י ו' א' על תוד"ה דפתחא.
- כ"ו שס"ג ס"ק קכ"ה, ושס"א סק"ט, וע"ע חזו"א סי' ע' ס"ק כ"ג מש"כ שבע"ד המ"ב בסי' שמי"ה, וע"ע מש"נ בהע' לו.

יג. דלתות בלא צו"ה י"א דנחשב לצו"ה^{כז}, וי"א דאינו נחשב לצורת פתח^{כח}, ואין הדלת מהני (באופן שהצריכות דלתות) אלא בצירוף צו"ה.

שיעור צוה"פ

יד. צוה"פ בעינן שיהיה גובהה י' טפחים^{כט}, ואין צוה"פ פחות מחלל י' ורוחב ד' לא ולדעת הר"מ ברוחב ג' מהני^ל.

טו. חלון שבכותל שהוא פחות מיי' או שהוא גבוה י' אבל אינו רחב ד' לא^ל אינו מתיר מדין צו"ה ובעינן עומ"ר כדי להתיר^{לד}, ולפיכך חלון דע"ד אינו מהני מדין צו"ה. ועי"ע דין פב.

טז. צוה"פ מהני אף בגבוה מכ' אמה^{לה}, ועי' בהער' ח וש"נ מה"ד בקנה העליון שאינו נוגע בלחיים והוא מכוון כנגדן וגובהו למעלה מכ'.

הערות

כז עי' חת"ס שאיין בחזו"א דלקמן. וע"ע בריטב"א כ"ב א' בד"ה וקיימא דקצת משמע דלכת מהני אף בלא צו"ה, ועי' שו"ת גרעק"א תשובות חדשות סי' ו' (הוא"ל המאור ח"ד סל"ז).

כח חזו"א סי' ע"ח סק"א – ה'. ובסי' ע"ט הער' ט' הביא להחת"ס דנקט דיך מעליותא דללחות בלא צו"ה, ודחה דבריו. אמנם בסי' ס"ו ס"ק י"ג נר' דנקט דללחות מהני אף בלא צו"ה, ואיין שם לסי' ס"ז ס"ק כ"א דקס נר' שנסתפק בזה. וכ"ד הגאון ר' נתן אלכר זללה"ה הוצא בתשו' בנין ליון סי' כ"ו.

כט שם"ב סי"א. ובר"מ פי"ז משבת הי"ד נר' דמהני אף בפחות מי' טפחים, ובכ"ב"א (ועור' י"א א' פלוג עליו ונקט דבעינן גובה י' דל"ג ממחילה דבעינן גובה י', והוכיח כן מסוגיא דכיפה, עי"ש. וע"ע מאירי ה' ב' מש"כ לבאר דעת הר"מ, ועכ"פ לפי"ד נמלא דבעינן גובה י', ובחזו"א סי' ס"ה ס"ק י"ז נ"ח פי' דעת הר"מ כהגר"א, ואף לדעתו דבעינן לדעת הר"מ גובה י', וע"ע מ"ב שם"ג ס"ק ל"ג.

ל עי' שם"ב סי"א, וביהגר"א שם"ג ס"ו, הוצא בחזו"א דלקמן.

לא עי' ב"ח סי' יו"ד סי' רפ"ז או' ב', חזו"א סי' ע"ז ססק"ה, ועי' סי' ע"ה סק"ט ומה שחזר בו בס"ק ט"ו, וע"ע מש"כ סי' ע"א סק"ד, ולמד כן מהטור יו"ד סי' רפ"ז (שכ"כ לגבי מזוזה) וכ"פ הש"ך שם סק"ב, ועי' מ"ב סי' תר"ל סק"ט.

לב בר"מ לא פי' לן דין רוחב צו"ה כמנה, (עי' בפט"ז ה"כ, ובפ"ו ממזוזה ה"א), ובכ"מ דקדק דלהר"מ לא בעינן ד"ט, אלא כל שיתר מג"ט מהני, ובפחות מג"ט הוא לבדו, וכן דקדק במ"ב בהלכו' שבת שם והגר"א יו"ד סי' רפ"ז סק"ג, וע"ע חזו"א סי' ע"א סק"ד, ועו"ש ססק"ה, וע"ע במאירי י"א ב' במש"כ דעת הראב"ד ומבואר דס"ל דבעינן ד"ט, וע"ע חו"ב סי' ב' ס"ק ט"ז.

לג ולהר"מ דלעיל לא משכחת לה. דהא פחות מג' הוא לבדו וג' הוא צוה"פ.

לד חזו"א סי' ע"ז ססק"ה, (וכן עולה ממש"כ בסי' כ"ז ס"ק י"ט, עי"ש), ועי' ב"י סי' תר"ל (סוף סעיף ה'). ובשיירה דמצינו שעשו ג' חבלים כיוון שאין גובה י' אין לדון בהן שיעולו מדין צו"ה. ואף אם נימא דמהני אי"ז ראיה. דאם נימא דצו"ה אינו עושה עומ"ר, להכי בעינן להתיר מדין לבדו, כיוון שאיכא פרזות, (וממשה"ק כראשונים דמ"ט לא עשו שם צו"ה, ועי"ש מה שתי').

דין הלחי (פצימיין) והקנה שעל גביו

- יז. עובי הלחי משהו^ל, ויכול לעשותו מסיד מחוי בכותל שיש בו ממשות^ז ולא מהני בסתם רושם^ח.
- יח. וצריך להעמיד הלחי על קרקע המבוי או בפחות מג"ט, אבל אם הגביהו טפי מג"ט אף אם עשה לחי בגובה י"ט ובאופן שאין הגדיים בוקעים בו אי"ז מהני^ט, והי"ה אם כותל המבוי היה עב מלמטה ודק מלמעלה, והניח הלחי ע"ג עוביו והיה מוגבה מקרקע המבוי יותר מג"ט הי"ז פסול^מ.
- יט. הלחי צריך שיסתום את הרשות ולפיכך כנגד הלחי צריך לשמש רשות של דע"ד, ולכן אם איכא כותל כנגד הלחי ונמצא שהלחי אינו משמש מקום ד' ברשות יש אופנים שהוא נפסל, ונתבאר הפרטים לקמן, ומדין מג והילך עיי"ש.
- כ. אורך הלחי (דהיינו צו"ה שהולך צפון לדרום הרי אורך הלחי מצפון לדרום) אין לו שיעור, ומהני בד"א ויותר^{מא}.
- כא. רוחב הצו"ה אפי' כל שהוא^{מב}.
- כב. רוחב הצו"ה (דהיינו צו"ה שהולך צפון לדרום הרי הרוחב הוא ממזרח למערב) בחזו"א נקט דאף אם אורכו ד"א ויותר הוה כשר^{מג}, ובחוי"ב נקט דיש לזה שיעור

הערות

- לה עירובין י"א א', וביה"ל ס"ג ס"ו בד"ה אכל. ואף לדעת הר"מ שזהערה כט, וע"ע מש"כ סימן ב' סק"ס, והיינו דווקא לרב יעו"ש. ועי' ברש"א י"א א' (בד"ה ולענין) שכו' דכירושלמי נחלקו בזה אם מהני גבוה טפי מכ', עי"ש.
- לו ס"ג ס"ק כ"ו. ועי' תו"ש שם סק"י דכ' שאם נפרץ כותל ונשאר גיפופי ובעי לסמוך ע"ז לכו"ה דינו כדיו לחי ואם התם בעינן טפח אף הכא בעינן טפח, אמסנ עי' ביה"ל שם ס"ד בד"ה וכלבד לאף בלחי לא בעינן טפח.
- לז ס"ג ז'. ועי' ט"ז שם סק"ד.
- לח ס"ג ס"ק כ"ו.
- לט עי' חזו"א סי' ע"ט הער' י"א.
- מ חזו"א סי' ע' ס"ק י"ה, עי"ש באופן שהניח כותל גבוה ג"ט סמוך לכותל המבוי ג"ט, ובאופן שהוא מגיע את הכותל האמעי של המבוי, עי"ש. ועי' בסי' קי"א סק"ב במש"כ לגבי חריץ שחולק ל"ה לאם הוא פחות מי' מהני לכו"ע ואינו נחשב שהוא תלוי, ול"ע מ"ש מהכא.
- מא עי' חזו"א סי' ע' ס"ק ט"ו וס"ק כ"ה, ועי' במקו"ח שזה"א בחזו"א שם שמחלק דיון פתחי שימאי בין לחי ד"א לפחות מד"א, ולדבריו לא מהני, והובא דבריו בהער' קטו.
- מב ק"ו מלחי.
- מג סי' ע' ס"ק ט"ו.

לפסול, ובד"א וודאי פסול, וכי דאפשר דהשיעור הוא כל שרוחב הצו"ה (דהיינו רוחב הלחי) הוה יותר מן האויר של אורך הפתח^{מד}.

כג. הלחי יכול להיות רחב יותר מהקנה שע"ג^{מה}, ובפשוטו ה"ה שהקנה שע"ג יכול להיות רחב טפי מן הלחיים^{מז}.

כד. פצים שבולט לכיוון פנים הרשות מעבר לקנה העליון יותר מגי"ט או ד"ט יש לחוש דהוה פתחי שמאי^{מז}, ועיי"כ נהוג לעשות את הלחיים שלא יהיו יותר משלושים או ארבעים ס"מ. וצ"ע בלחי כדן שהצמיד לו בפחות מגי"ט לחי ארוך יותר מד"ט, ועיי' הע"מ^{מח}.

כה. ולפיכך אם היה הלחי רחב הרבה יניח הקנה העליון (שהוא דק) סמוך לפנים הרשות ולא ירחיקנו יותר מגי"ט^{מט}.

כו. ומשמע דכלפי חוץ לא איכפת לך אם טפי מגי"ט, ויל"ע.

כז. חצר קטנה שנפרצה לגדולה אם מהני להניח קנה ע"ג הקטנה ולהתיר את הקטנה והגדולה עיי' בזה בדין נו.

כח. לחי אחד יכול לשמש לבי צו"ה שבאותו רוח³. ויל"ד אם מהני הלחי של צוה"פ לשמש גם לצו"ה וגם ללחי לחצר^{נא}.

הערות

^{מא} כ"ב ס"ק י"א בד"ה עוד. ויל"ד למש"כ קם לדון דראשי כתלים מהני כלפי חוץ, וולהכי חייב במזוזה להרא"ש, דבפשוטו אף אם אורכו י"א מהני, מ"ש מהכא.

^{מב} כן הוא בפשוטו במעמיד בד' קונדיסין, וכמו שק' בחזו"א להכריח שהקנה העליון הוא דק, וכן מבואר באחרונים שהתירו ע"י חבל.

^{מג} דין זה לא נתבאר להדיא, אבל בסברא מנלן לחלק דכקם שלחי רחב אינו נחשב לכותל, ה"ה אף תקרה רחבה אינה נחשבת לתקרה עי"ז, ובשיעור הדבר הוא כדן לחי דלקמן. ועיי' דין נג ובהער' קם.

^{מד} עיי' חזו"א סי' ע' ס"ק ט"ז וס"ק י"ח בגליון קם, ועיי' יו"ד סי' קע"ב סק"ב בד"ה ואם. ובחו"ב סי' ב' ס"ק י"א כ' בפשיטות דפסול.

^{מה} דאף לאמרינן בזה לבד להחמיר דל"ג ממזבוי שריצפו בלחיים (ט' ב'), מ"מ כיון שאיכא אויר שמפסיק אי"ז ריעותא, ווכן אם נימא דלחודו הפנימי של הלחי סוחם, ואסור לטלטל עד תחילת הלחי (עיי' בדין מ) א"כ יל"ד אף בזה עד היכן מותר לטלטל, ואפשר להדינים שוים, ועיי' בחזו"א סי' ע' ס"ק י"ט במה שקד קם לגבי כותל שהעמיד בפתח המזבוי והעמיד לחי כנגדו דמהני ונתבאר בדין מה, ובחזו"א סי' כ"ב ס"ק ה' הכשיר לחי שהניחו חוץ לחלל המזבוי, ואיכא עומ"ר, ולא אמרינן דנעשה כראשי כתלים עי"ז, ואף אם נפסול התם יק' להכשיר הכא, ושמעתי מהגר"י רוטנברג שליט"א דפ"א הורה מרן שליט"א להחמיר בזה.

^{מז} עיי' בחזו"א סי' ע' ס"ק ט"ז.

^{נא} כן משמע מדברי מרן ז"ל שבהערה שגיאה! הסימניה אינה מוגדרת. ועיי' הערה שגיאה! הסימניה אינה מוגדרת..

כט. וצריך לעשות הלחיים²² בריאים כדי לקבל דלת, ואפי' דלת של קשים²³ ומהני אף בסיד מחוי בכותל ואף שרק ע"י הכותל שמאחוריו יכול להעמיד הדלת²⁴. וי"א דאיי"צ שתהא בריאה לקבל דלת ואף בקנה בעלמא מהני²⁵. ולעיקר סתמו באחרונים כדיעה ראשונה²⁶.

ל. וכן בעינן שיהא הלחי ראוי לעמוד ברוח מצויה ונתבאר דינו בענף ב דין מ. ועי' לקמן בדין לד ואילך.

לא. הקנה שע"יג יכול לעשותו אף מן חבלים או מגמי²⁷ ואפי' בכל שהוא סגי²⁸.

לב. יל"ע אם שרי לעשות הקנה העליון רחב טפי מן הלחיים²⁹.

לג. צו"ה שעשאה מעצי אשירה בלחי כשר ובמשקוף פסול³⁰.

הערות

²² יעוין צחו"ב ס"ב סק"ט וסק"י שנסתפק אם לחי המשמש לזו"ה יכול אף לשמש ללחי של מצוי, ול"ד לזו"ה, דהתם זעין היכר מיוחד וליכא, משא"כ צו"ה דאף כותל מהני, (ועי"ש סק"ח צד"ה וצב"ה"ל צתוה"7).

²³ בגמ' איתא לזו"ה זעין שתהא צריאה, ולא חילקו בין לחיים לקנה העליון, אבל צשו"ע נקט זעין שהמזוזות יהיו צריאות אבל הקנה העליון סגי בגמי וכמש"כ צב"י בשם הריב"ש, וי"ע מה"ד אם אין הלחיים צריאים והקנה העליון צריא אם מהני, או"ד דווקא הלחיים זעין שיהיו צריאים

²⁴ שס"ב י"א. ובקר"א י"א א' נקט דהאי דינא אינו אלף מדרבנן, (והכריח כן מהא דבכלאים התירו ע"י ד' קונדיסים ופשיטא ליה דאין הקונדיסים ראויים לקבל דלת, ומבואר צתו' דכל מה שהתירו בכלאים ע"כ זעירוב אינו אלף מדרבנן, ובאמת ז"כ שהראשונים הקשו בשיירה שיעשו זו"ה במקום חבלים, והשתא אם קונדיסים אינם מהני מאי קשיא להו, דבוודאי קשה לשיירה לעשות זו"ה שיכול לקבל דלת, אלף ודאי דכיון שסגי זעין של קש להכי אף קונדיסים מהני, וי"ע).

²⁵ שס"ג שעה"ז או' כ"ב. ויל"ע אי זעין שיכול להחזיק דלת לכל אורך הפתח או רק ד"ט, (ומסתברא זעין לכה"פ עומ"ר), ואי זעין בכל הגובה או זי"ט סגי, וע"ע הערה כא.

²⁶ רשב"א י"א ב', עבוה"ק ק"ב (כ"ח).

²⁷ שז"ד הרי"ף והר"מ והראב"ד והריטב"א והרא"ש והת"ה והטור, וכן סתם בשעה"ז שס.

²⁸ שס"ב ס"ק ס"א.

²⁹ שם צביה"ל צד"ה וקנה. ומשמע דאף בסיד מחוי שיש בו ממשות מהני דל"ג מלחי.

³⁰ דכשם שזלחי מהני לעשות רחב טפי, וכפי השיעור שנתבאר לעיל, א"כ ה"ה בקנה העליון, או"ד דכיון שעיקר מה שקובע את הזו"ה הוא הקנה העליון, וכמש"כ צחו"א דלענין חודו הפנימי אין לדון אלף מן הקנה העליון ולפנים, א"כ ה"ה דלא מהני קנה העליון רחב, ומאידך י"ל דאם היה איפכא שהקנה העליון רחב יותר ממילא חודו הפנימי י"ל דהוא חוד הלחיים ולפנים, וי"ע. ועי' חזו"א סי' ס"ז ס"ק כ"ב צתוה"ד שם וז"ל שאף אם קירה כל המצוי כו' ע"כ דמשמע דמהני זלחי דק מן המשקוף.

³¹ שס"ג ח', ושעה"ז או' כ"ה וס"ז צביה"ל צד"ה ולפיכך.

לד. לחי המתנדנד ברו"מ בעלמא אינו פוסל^א, אא"כ מתרחק מן הכותל באופן שנפסל לשעה, ואז הוה פסול אף בשעה שאינו מתנדנד^ב, וי"א דפסול אף בתוך בית שאין שם רו"מ כלל^ג, וי"א דבית מהני^ד.

לה. אם הקנה שע"ג מתנדנד אם מתנדנד באופן שאינו נפסל בשעת הנדנד כגון שהוא מתנדנד בין הקנים או שלעולם הוא למעלה מ"י, ואינו נעשה ככיפה (ועי' דין קלג) וכיו"ב הי"ז כשר^ה, והיכא שבשעת הנדנד הוא יוצא חוץ לקנים י"א דהוה פסול^ו, וי"א דכל שמתנדנד מעט או שנכפף או שיוצא חוץ לקנים ילי"ד דאינו פוסל^ז. אבל אם מתנדנד טפי ע"י דין קכז לדעת החו"ב שם^ח, ולא נתבאר שיעור הנדנד שפוסל^ט.

לו. אם הקנה שע"ג נכפף מעט לבין הקנים י"א דפסול ע"י בזה בדין קלג.

לז. אם כל הקנה שע"ג נע ברוח, אף שלא יצא מן הקנים פסול^י.

צו"ה העומד מאיליו, וצו"ה שנעשה לחיזוק תקרה

לח. י"א דצו"ה שלא נעשה לצורת פתח, אלא לחיזוק תקרה, או לכותל בעלמא אי"ז מהני לצו"ה, דבעינן שיעשה לצו"ה^א. וי"א דכל שיש לו צורת פתח הי"ז מהני למחיצה אף שלא נעשה לפתח אלא לחיזוק תקרה וכ"ש לכותל בעלמא^ב, ומ"מ כל שלא נתכוין

הערות

^א ובמחה"ש סוף סי' ס"ב (ס"ק כ"א) נר' דפסל אף בנדנד בעלמא, והביאו דבשעה"ל ס"ג או' י"א, ור"ע בכמה שיעורו, ול"ד לקנה שע"ג דזיה אף בנדנד מהני יעווי"ט, ואם יולא חוץ לקנים עיי' דין לה.

^ב חזו"א ע"ז סק"ו. ועי' ט"ז ס"ג סק"ד.

^ג ס"ב או' בביה"ל דל"ה שאינה.

^ד חזו"א סי' נ"ב ס"ק י"ד, וטעמא, דמ"ש קשרו, או שהניח כותל כנגדו שימנע מן הרוח לזכא.

^ה חזו"א סי' ע"ז סק"ו. ואף להמחה"ש דלעיל שפסל בלחיים בקנה שע"ג הכשיר עיי"ט.

^ו משכ"י סי' קכ"ג, חזו"א ס"ב וסי' ע"א סק"י.

^ז עי' חו"ב ס"ב ס"ק ט"ו.

^ח ובמ"ב ס"ב ס"ק ס"ו נר' שלמד דלעת המחה"ש דבכל גוונא מכשיר בקנה העליון, עיי"ט.

^ט ועי' חו"ב ס"ב סק"ד אם הקנה.

^י חו"ב סוכה סי' ג' ס"ק כ"ד, ועי' מה שכתבנו סימן ג' ס"ק ו דל"ה **וכשהקנה**.

^א עי' מג"א סי' תר"ל סק"ב, וזכירש"מ שהביא שם, ומבואר דליכא חילוק בין אופן שנעשה לשם כך לאופן שלא נעשה לשם כך דלא מהני עיי"ט. וכן נקט במשכ"י סי' קכ"ג והוכיח כן מהא דלאכסדרה אינה חייבת במזוזה משום דלחיזוקי תקרה עבדי, וס"ל לאין לחלק בזה בין מזוזה לדיני מחיכה, ותו"ד הוא מדברי הריטב"א י"א או' (שנתבאר בדין ס) דביאור סוגיית פתחי שימאי, וכן משמע דביא"ז, עיי"ט.

^ב חזו"א קי"א סק"ה, וכן מבואר בביהגר"א סי' תר"ל ס"ב, עיי"ט. וכן יש להוכיח מדברי האחרונים שהביא במ"ב סי' שמ"ו ס"ק ל"א בענין גג הבולט שיש בקצהו עמודים דמהני הגי עמודים להיות לו"ה (ומבואר דלרוח ד' הם בעצמם בלמוד הו"ו לו"ה, ועי') ואף שדפשוטו הם עשויים לחיזוק תקרה.

שישמשו לצו"ה אי"ז מהני, ולא מהני שיחשוב עליו לשמש באקראי אלא בעינן בדעתו שימשו לפתח, ואי"צ מחשבת בעלים לזה, ועי"כ עמודי הטלגרעף והחוט שע"ג אם נתכוין עליהם שימשו לפתח אף שעיקר תשמישם הוא לדבר אחר מ"מ אפשר לסמוך עליהם לדין צו"ה לעירוב^ט אם הם עשויים כדין, וי"א דלחזוק תקרה מהני לענין עירוב בכל גוונא^{טד}, ונפק"מ בעמודי חשמל שחולקים צו"ה והם עשויים לחזוק תקרה, דלדעת החו"ב אם הם עשויים כדין יל"ד בזה שהם פוסלים. – ועי"ע בשיטת הריטב"א שנתבאר בדין ס, ובדין ראשי כתלים דין נא (שלא דנו אלא אם מהני ראש הכותל אבל לא דנו אם כותל גופא לא מהני לצו"ה).

לט. בצו"ה העומד מאליו^ע, יש שמסתפקים אם בעינן שיסמוך עליו מערי"ש כדין לחי^י, וי"א דאי"צ שיסמכו על הצו"ה מערי"ש ק"ו מפסי חצר^{יז}. ועי"ע בדין לחי העומד מאליו ענף ז דין קמז.

בין הלחיים ותוך הצו"ה, אם חודו הפנימי סותם או חודו החיצון

מ. בין הלחיים בצו"ה מעיקר הדין יש לצדד דחודו החיצון סותם ומ"מ אפשר דמדרבנן דינו כדין בין הלחיים, ובפתוח לכרמלית אסור ובפתוח לרה"ר שרי עיי פרטי דיני בין הלחיים בענף ז מדין רי והילך^{יח}.

הערות

וע"ע צט"ז שהביא במ"ב תר"ל סק"מ ומבואר דמהני קורת הבית להיות לו"ה, וגם שם הוא בפשוטו לחאזוקי תקרה, (אמנם שם הלחיים אינם לחאזוקי תקרה).

י"ג כ"ז מבואר חזו"א קי"א סק"ה, ועיי חזו"א יו"ד סי' קע"ב סק"ג, חו"ב סי' ב' סק"ק י"ב דל"ה אורת, ושם סק"ק ט"ו. וע"ע מ"ב פס"ב סס"ק ס"ד.

י"ד עיי חו"ב ס"ב סק"ק י"ב דל"ה אורת, וסק"ק ט"ו דל"ה עול. וכן מבואר בפשוטו מדברי האחרונים שקדנו לגבי הטלגרעף שהביא במ"ש פס"ב סס"ק ס"ד, (ויש שקדנו שם אף לחומרלו).

י"ה צענזן אם לו"ה העומד מאליו כשר עיי בס' משכנ"י סי' קכ"ג דנקט דלוי"ז מהני עיי"ש, ותמה עליו בחו"ב סי' ב' סק"ק ט"ו דל"ה עול, עיי"ש.

י"ו עיי צפרמ"ג שהביא בביה"ל סי' פס"ג סי"א דל"ה אצל, ועיי שם סק"ק קי"ג שכ' דאם סמך מערי"ש דמהני, עיי"ש. ועיי בית אפרים סי' כ"ה דל"ה עוד יש כו' מש"כ בדעת תו'. ועיי שו"ת שאל ושיב מהדו"ק סי' ר"ב.

י"ז עיי דיון הקודם דיון חיזוק תקרה ועיי מג"א סי' תר"ל סק"ב מש"כ צ"ס הירושלמי לחלק בין היכא שעשאה לשם כך להיכא שלא עשאו לשם כך, (ועיי כעיי"ז ס"ג מנחות ל"ג) והגר"א דביאורו שם סק"ז הוכיח מהדבלי דס"ל ללא צעין שיעשה לשם כך, עיי"ש. וכן נקט בחזו"א סי' קי"א סק"ה, וסי' ע"ז סק"א א', וסי' ע' סק"כ"ה. וכן נוטה במ"ב שם (סק"ק קי"ג). וכן נקט בבית אפרים שם דל"ה ולדינא. ועיי חכמת שלמה שם י"א, מה שחילק בין לו"ה העשוי פתח גמור לבין היכא שעשה הקנה העליון רחוק טפי מן הקנים התחתונים, וכן דקדק מדברי הט"ז סק"ק י"ט, והתם דן בלו"ה שנתלקל והיקנהו בשבת עיי גוי דבזה ודלתי הוה כסמכו, ועיי סי' רע"ו סק"ק כ"ה דכ' להתיר אמירה לעכו"ם בשבת שיתקן את העירוב וע"ע פס"ב ג' בביה"ל דל"ה מחילה, ובביה"ל פס"ג י"א איתא להקל בלו"ה אף שלא נשתמשו בשבת שעברה אף שבלתי לא מהני כה"ג, כיון שנעשה ללו"ה מהני אף בלא סמכו, ובס"ק קי"ג נקט דבעינן סמכו, ויש לחלק ודו"ק.

מא. היכא דמניח קנה דק (כגון חבל או גמי) ע"ג מזוזות רחבים, בהא י"א דהצו"ה הוא כנגד הקנה העליון ומן הקנה ולפנים שרי לטלטל כדין פנים המבוי^ט, וי"א דעיקר הצו"ה היינו המזוזות ולפי"ז נידון דחודו החיצון והפנימי יל"ד על המזוזות^א.

צו"ה הנראה מבחוץ ושווה מבפנים, והמסתעף

מב. דין ראשי כתלים נתבאר לקמן מדין נא והילך.

מג. לחי השווה מבפנים ומבחוץ באחרונים שתמו בזה דלא מהני, דבעינן שהלחי יסתום מכנגד הרשות (דהיינו שישמש למקום ד') שיראו הפצימין מן הרשות^ב, ולפי"ז בעינן שהלחי ישמש חלק מן המבוי ולפיכך אם המבוי רחב והולך ומתקצר בעינן שיהא בחלק הרחב שיעור דע"ד^ב כנגד הלחי, וי"א דאף בשווה מבחוץ ומבפנים מהני^ב,

הערות

^ח בחזו"א בסי' ס"ז ס"ק כ"ב נקט לחודו החילון סותם להיינו עד החוד החילון של הקנה העליון, (וחזר בו ממש"כ בסי' ס"ו ס"ק י"א דלעת הראשונים לחודו הפנימי סותם ואסור להשתמש בין הלחיים), ולין גם לס"ק כ"ד ללידל גם בסו"ד לחודו הפנימי סותם וכלין בין הלחיים ע"ש, (ודו"ק בלשון החזו"א סי' ע' ס"ק ט"ו ו"ט כ"ג). ועי' קר"א י"א א' ב"ה איפכא דלעת תו' שס. ובחו"ב שבת ס"ג ס"ק י"ג כ' שכ"ד המרדכי שאין לחלק בין לין בין הלחיים לבין המזוזות של לו"ה ע"ש, (ועי' גם סק"ח בסוד"ה ונראה) וע"ע חו"ב ס"ב ס"ק י"א ב"ה ומרן.

^ט עי' חזו"א סי' ס"ז ס"ק כ"ג כ"ד, וסי' ע' ס"ק ט"ו ו"ט כ"ג.

^א עי' חו"ב ס"ב ס"ק ט"ו ב"ה ובחבל מש"כ בלעת המח"ש ע"ש. ולפי"ז יש מקום לומר דהיכא לחודו החילון סותם ה"ה דשרי אף מן הקנה העליון ולחוז, ול"ע.

^{בא} עי' בב"ח ללקמן בשם הרבינו יהונתן, ועי' באחרונים שהביא במ"ב ס"ג ס"ק נ"ב ושעה"ל גם או' ל"ז, (ואפשר דהמ"ב ס"ל להתיר מדין נר' מבחוץ ובאחרונים מייירי שממלא כל כנגד עובי הכותל), וכן נקט בחזו"א (ועי' מש"כ לענין נר' מבחוץ בסי' פ"ו סק"ה, ובסי' ע' ס"ק ט"ז וס"ק י"ז, ועו"ש בס"ק כ"ג לענין ד' קונדיסים ע"ש, ובזו"ר סי' קע"ב ב"ה וכשמעמידים), וכן הוא בפשוטו באחרונים דלקמן דנקטו דראשי כתלים לא מהני לו"ה, ל"ג כה"ג מראשי כתלים. ועי' תו"ש ס"ק נ"ג, (אמנם התו"ש לשיטתו לו"ה צעי שיהא היכרא קלת וכמש"כ גם סק"י בנפרד הכותל ע"ש, ועי')

^{בב} ואפשר דבג"ט מהני עי' חזו"א סי' ס"ז סק"ו בלגבי לחי נקט גם דהשיעור הוא ג"ט אמנם עי' במש"כ גם ס"ק י"ז ונקט שיעור ד"ט, אמנם בעיקר דבריו גם יל"ע בזונוח ז"ל, ולהכי קשה לעמוד על הדברים ולהכריע עפ"י, (ואפשר דמייירי שהלחי בולט לפנים המבוי, ועי'), ולענין לחי שהעמיד כותל כנגדו יעוין ענף 2 לין קעט לסגי בג"ט, (ועי' חזו"א סי' ע' ס"ק י"ט, וכ"ז כשהפס בו' אבל אם יש ביניהם חלל ד"ט בו' ואפשר דבג"ט אויר חשיב בו'), ואמנם י"ל דהכא שהוא כנגד כותל המבוי גרע, ובפשוטו אף במבוי שרצפו בלחיים סגי למשוך הלחי הראשון שלא יהא בינו לשאר הלחיים ג"ט ומהני אף אם בשאר הלחיים עדיין בצירוף יש גם שיעור ד"ה, ועי'.

^{בג} עי' ב"ח סי' ס"ג ס"ק ט"ו, ועי' גם ס"ק נ"ב ושעה"ל או' ל"ז (ועי' מה שהעיר חו"ב סו"ם ב', ויל"ד דהמ"ב הבין דברי האחרונים בנר' מבחוץ ולהכי הוקשה לו, והאחרונים מייירי בממלא עובי הכותל ולהכי סתמו ללא מהני), וע' חת"ס מש"כ לענין קנים שנמצאים מחוץ לרשות ובולטים מע"ג כותלי המבוי, והבוא לקמן בדין נ בהער' שס, ועי' חזו"א סי' פ"ו סק"ה דהעולם נהגו בזה היתר וסתם גם ל"ע.

ומשמע מתו"ד דס"ל דמהני אף למאי דנתבאר לקמן דראשי כתלים לא מהני לצו"ה מ"מ הכא שהעמיד לחיים עדיף.

מד. לחי הנר' מבחוץ ושווה מבפנים, אם נימא דצו"ה באויר מהני יל"ד דהכא ה"ז מהני לפנים המבוי שהרי הוא משמש לצו"ה לאנשי רה"ר, אבל למאי דנקטינן לעיקר (עיי' מדין קד והילך) דצו"ה באויר לא מהני הכא יל"ד אם מהני, ובחזו"א נקט דבנר' מבחוץ כזה [48] הרי להשיטות דבלחיים של מבוי וחרצ דהוה לחי (עיי' בענף ז דין קפג) ה"ה דהכא מהני לצו"ה^{פד}, אבל כזה [47] לכו"ע^{פה} אי"ז מהני להיות ללחי^{פז}, והחזו"א לשיטתו שנקט דבכה"ג הלחי הוא לא החלק הבולט בלחוד אלא הגימסו דהיינו אף פני הכותל ביושר, ונתבאר שם בדין קפד, וי"א דבצו"ה בכל גוונא לא מהני נר' מבחוץ^{פו}. ויש מן האחרונים ז"ל שנר' מתו"ד דנר' מבחוץ מהני לצו"ה^{פח}.

מה. העמיד כותל גבוה י' בפתח המבוי וכנגדו מבחוץ העמיד לחי אף שאין הלחי נר' מבפנים אפשר דגם הכותל יכול להיחשב ללחי ומהני כל שהעמיד ג"ט סמוך לכותל, דגם הכותל יכול להיחשב כמשקוף ע"י לבוד, ואין חילוק בין אם הוא בראש הפס כזה [170] או שהפס בולט מהקנה כנגד פתח המבוי כזה [171]^{טו}, ובעינן שיהא לאותו כותל

הערות

^{פד} סי' ע' ס"ק י"ז. אמנם בסי' פ"ו סק"ה סתם זזה ללא מהני נר' מבחוץ ומשמע דבכל גוונא לא מהני. ועיי' ציו"ד סי' קע"ב סק"ב דל"ה וכשמעמידים.

^{פה} נר' דצכה"ג אף לשיטת רש"י שצ"יור הקודם הרי החלק הבולט הוה לחי מ"מ צנר' מבחוץ דהכא מודה רש"י דהגימסו הוה הלחי, ועיי'. וכן סתם בחזו"א סי' ס"ז ס"ק כ"ג, ולא פי' שהוה פלוגתת רש"י ותו'.

^{פו} סי' ע' ס"ק ט"ז. וסי' ס"ז ס"ק כ"ג.

^{פז} עיי' חו"ב סי' א' ס"ק ל"ב וסי' ב' ס"ק י"ז דל"ה שם צשעה"כ, דסתם זזה ללא מהני צנר' מבחוץ, (וכן מרן זללה"ה בסי' פ"ו סק"ה להוכיח דנר' מבחוץ לא מהני ומשמע דבכל גוונא לא מהני, עיי"ש). ובפשוטו הטעם משום דלוחקא בלחי שהוא משום היכר זהא לנו דמהני צנר' מבחוץ אבל דצו"ה שהוא משום מחילה ה"ז דומה לעומ"ר דלא מהני צנר' מבחוץ, (עיי' בענף ג דין ז), ואלת"ה נמלא דלהקשב"א ללחי שאחורי המבוי מהני להתיר המבוי אם אינו מתרחק מקנה פתח המבוי ג"ט, א"כ דצו"ה נחיר צכה"ג, וזה תימא להתיר כה"ג דצו"ה, ועיי'.

^{פח} דיעוין מ"צ שס"ג ס"ק נ"ב ושעה"כ או' ל"ז, ואם נימא דס"ל להמ"ב דצנר' מבחוץ הוה לחי, שפיר יק ליישב דברי האחרונים דמייירי בלוחקא שאינו נר' לא מבחוץ ולא מצפנים, והמ"ב מייירי צנר' מבחוץ, ועיי'. וצ"ב שזר לבעל התבוא"ש י"א א' מה שקדקד מדברי התו"ש, והביאו בתו"ש שס"ג ס"ק ט"ו, ומשמע מתו"ד ללחי דמבוי ולחי דצו"ה דיניהם שוים אף לענין נר' מבחוץ, עיי"ש.

^{פט} עיי' חזו"א סי' ע' ס"ק י"ט ונר' לפ"ז כו'. אמנם בחזו"א סי' ס"ז ס"ק כ"ג משמע דלא מהני, שהרי כ' שם לאם העמיד קנה דק לפני קנה עבה הרי הקנה העבה מסלק את הקנה הדק, ונחשב צנר' מבחוץ ושווה מצפנים, ומשמע לאף בלוחקא שהעבה יכול להיות קנהה של צו"ה ואין צו פסול, (שהרי כ' שם אם העמיד קנה העליון ע"ג הקנה הדק). ומבואר לעלם זה שהקנה העבה מחולק מן הקנה הדק הרי הקנה העבה מסלק לקנה הדק, ועיי'.

פרטי דיני לחי, ועיי'.^א ולדעת הריטב"א שבדין ס דבעינן פצימין ולא מהני כותל הבית להיות לחי הרי בכה"ג אייז מהני.^א ואם אין הכותל יכול להיחשב להיות לחי נתבאר דינו בדין פו. ולענין שיועיל מדין נר' במחוץ (אם נימא דבצו"ה מהני בנר' מבחוץ ונתבאר לעיל) עיי' במש"נ בהלכו' לחי ענף ז דין קפ.

מו. צו"ה שהעמידו משוך כלפי חוץ לרשות כזה [172] ה"ז מהני כיון שהוא משמש לסתימה, והוא שהוא לבוד לכותל הרשות, (ואולי באלכסון של פחות מד"ט מהני מדין עומ"ר^ב).

מו. ואם הצו"ה עומד כנגד כותלי הרשות מבחוץ והרחיק מן הכתלים ד"ט (ואפשר דסגי בגי"ט) כזה [173] אף שהוא ממלא כנגד כל עובי הכותל י"ל דמהני^א, (ואם הוא לבוד לכותל אייז מהני וכדלעיל).

מו. באופן שנעשה הצו"ה באלכסון כזה [174] יל"ד בזה.

מוט. ולפיכך בלחי אחד שמשמש ב' צו"ה בקי"ז יש לעשות הקנה העליון דק מן הלחיים, עיי' בזה בדין נו ושי"נ, ובאופן שמשמש אותו הלחי לצו"ה באלכסון בין מבי' רוחות כזה [177] ובין מאותו הרוח כזה [178] יל"ע בזה דלא מהני אף כשעשה את המשקוף העליון דק מן הלחיים.

נ. באופן שעומד מחוץ לרשות מאחורי כותלי הרשות כזה [179] אייז מהני^א, ואף באופן שהוא לבוד לכותל^ב. ואם עומד מלפני הכותל כזה [180] נתבאר דינו בדין צו"ה באויר דין קח.

הערות

^א דהיינו שאם בלחי הבולט ג' או ד' טפחים נחשב לפתחי שימאי ה"ה הכא דייחשב לפתחי שימאי, ואף אם בעלמא לא אמרינן לבוד להחמייר, הכא בע"כ דייפסל ממ"נ, ועיי'. אמנם איכא למימר דאף אם אינו פוסל מ"מ אייז שיהא לו דיני לחי, ואם נימא (עיי' דלון מ) דחודו הפנימי של הלחי סותם י"ל דהכא כיון שהוא נפרד בזודאי דאייז נחשב לחודו הפנימי, ולהכי אף אם נימא דלחי אחד רחב הרי כל הלחי בעינן שלא יהא בו פסול דפתחי שימאי ולא רק כנגד הקנה העליון, מ"מ איכא שהוא מחולק לב' לחיים וניכר שהוא מחולק אינו פוסל בכל הפרטים. ודווקא באופן שאילו היה ראש כותל לא היה מהני, אבל באופן שאילו היה ראש כותל היה מועיל (וכדלקמן דין) כגון שאיכא עומ"ר עיי' עובי הכותל כזה [181] שהרי אילו היה כזה גם היה מועיל אי"כ ה"ה הכא, ודו"ק.

^{אא} ועיי' במקו"ח שפסל צו"ה שהלחי עומד ברשות אחר, ובחזו"א סי' ע' ס"ק כ"ב תמה כיצד מייירי דאם מייירי ברשות סגורה והרשות בולטת לתוך החצר כזה [182] הרי הרשות עלמה הוה צו"ה, וי"ל דהמקו"ח לקיטתו שם לדעת הריטב"א כל שארכו ד"א נחשב לכותל ומייירי באופן שהוא ד"א ועיי'.

^{אב} עיי' חזו"א סי' ס"ז סק"ו לענין לחי ואפשר דה"ה לענין צו"ה, אמנם הכא יל"ד בזה מדין צו"ה באויר, דבאלכסון הרי האלכסון נחשב שכל נקודה הוא התחלה מחודשת, ויל"ד.

^{אג} עיי' חזו"א סי' פ"ו סק"ד וסק"ה. ויש דלון זה חידוש ללכא' י"ל דממ"נ שאם אנו דנים בעומ"ר אי"כ נמא שכיכול החלל שבין הלחי לכותל הוא כסתום, וא"כ אין הלחי משמש את הרשות וכאילו הוא מונח כנגד ראש הכותל, וי"ל דפרצה שסתומה עיי' עומ"ר אינו נחשבת כסתומה, ואין כאן סתיירה, ועוד דיל"ד דבכה"ג לכו"ע חודו החיוון סותם, עיי' בענף ג לין ז ודין ת, וע"ע בכ"ז לגבי לחי בענף ז לין קעה.

ראשי בתלים וראש תקרה

נא. ראשי כתלים נקטינו דאינם כשרים ללחיים של צו"ה, כגון מקום שיש לו ג' דפנות ופרוץ ברוח ד' לגמרי, לא מהני להניח קנה ע"ג הכתלים להיות צו"ה, דב' הכתלים דהיינו צפון ודרום כיון שהם כתלי הבית אינם מועיל להיות ללחי"ג, ויש חולקים^{צא}

הערות

^{צא} חזו"א סי' ע' ס"ק כ"א, וסי' ע"ט ס"ק י"א, וכתת"ס פליג בזה יעו"ש. ונר' לאף אם אינו מתרחק ג"ט מ"מ אי"ז מהני (ואף שבלחי דעת הרשב"א להכשיר בכה"ג), להכח בלו"ה דינו כמחילה, ועי'.

^{צב} ועי' בדן קמד אם עומ"ר מהני באופן שהוא נפגש באויר לו"ה.

^{צב} ד"מ (שס"ג ס"ק י"ג) ובמג"א (שס"ק ס"ק כ"ח) הוכיחו מהא דבבב"א דבעינן שיהא רוחצה טפה, ולא מהני להיות לו"ה ע"י כותלי המבוי, ש"מ דכותלי המבוי אינם נחשבים להיות לחי, ומבואר לאף שהקנה שע"ג נוגע ממשי בקורה אינה מהני להיות לו"ה, וכן מבואר מתו"ד הט"ז (שס"ק ס"ק י"ט), עי"ש דהתיר לקשור הגמי מזד הכותל, ומשמע דהיינו דווקא משום דאין הכותל ראוי ללו"ה, אבל אילו היה ראוי להיות לחי ה"ז דומה למש"כ שם בשהעמיד הקנים על הגג וקשר הגמי מן האד, ועי' (ועי' וכן נקט במ"ב (שס"ק ס"ק י"ג)).

ברא"ש הלכו' מזוזה (סי"ד) פי' במאי דאמרין מנחות ל"ד א' בפיתחא דאקרנא לחייב בזוזה למיירי בקרוח רביעית פרוכה לגמרי, ואמרין שם עדי פלימין דהיינו שהראשי כתלים הוו הפלימין ומהני להתחייב בזוזה, וכן פסק הטור יו"ד סי' רפ"ז, וכן בב"י שם העתיק לפי הרא"ש וסתם דבריו עי"ש, (ואמנם בס"ד שם סק"א סיים דיקבענה בלא ברכה, ולא ביאר מי ומי החולקים), ובפרישה שם הק' מ"ש מאכסדרה למבואר דבעינן פלימין, והי' דהרא"ש מיירי באופן שאיכא דלתות, והדברים מחודשים לאף שסתם בית אית ליה דלתות וסתם אכסדרה לית לה, אבל מ"מ לא הו"ל כסתום בזה כ"כ, (וע"ע מה שיישז בנו של הפרישה בסי' רפ"ו). ונר' לאכסדרה מיירי באופן שאין תקרת האכסדרה עומדת ע"ג הכתלים, דבלא"ה יא' להבין מדוע עשו שם פלימין, דמ"ט לא הניחו על הכותל עצמו, אלא הטעם משום לאכסדרה נעשית באופן שאין הכתלים מגיעים עד לסכך, ולהכי עשו פלימין להחזיק הסכך, והפלימין עומדים על הארץ, ולהכי הסכך נכנס מעט לפני האכסדרה, ואינו מגיע עד לכתלים, (ומאי דאמרין מנחות שם אע"פ שיא' לה פלימין כו' אין הכוונה דיא' אכסדרה עם פלימין ואכסדרה בלי פלימין, אלא הכונה דאע"פ שאכסדרה איכא פלימין מ"מ אי"ז מהני, ועדיין יל"ע מה הו"א שם שהקשו הא' אית לה פלימין כו' דמשמע דחיסרון לאכסדרה היינו משום דלית לה פלימין, שהרי פשיטא דבעינן קנה שע"ג, ואם נימא דקומ"ל דראשי כתלים לא מהני א"ש, וי"ל לאף בהו"א דפי' דלא מהני היינו משום דהוה מן האד, ואיה"נ דהו"מ לאקשווי דוכי לית לה פלימין והיכא דהוה מע"ג מי לא מהני כו', ועי', ובחו"ב ס"ב ס"ק י"ב דחה לאכסדרה באופן א'). ומדין אכסדרה מדוקדק דלאש תקרה מהני, וכן מוכח מהר"מ בפ"ו ממזוזה ה"ג.

ובגרעק"א סי' ל"ה נקט כדעת הד"מ והמג"א דלא מהני ראשי כתלים, וכן בחזו"א בכמה מקומות הוכיח בראיות דראשי כתלים אינו מועילים ללו"ה, עי' סי' ע' ס"ק י"ז, (וס"ק ט"ו וט"ז), ע"ח סק"ה, וסי' קי"א סק"ה, ועי' מש"כ בסי' ס"ז ס"ק כ"ד עי"ש, וביו"ד סי' קע"ב סק"ב, ובמנחות סי' מ' סק"א וסק"ב, וכן העיר על דעתה בסי' ע"ט ושם הער' י"ב, ועי"ש הער' י"א. ותו"ד לדעת רש"י במנחות שם דלא מהני ראשי כתלים ללו"ה, ובזה תמה על הרא"ש ללעיל. ובחו"ב (ס"ב ס"ק י"ב) כ' לחלק בין מזוזה לעירוב, והוכיח כן מדברי הר"י, עי"ש, ונמצא לאף הרא"ש דועימיה ס"ל דבעירוב לא מהני ראשי כתלים ועי'.

^{צא} עי' לעיל דעת הרא"ש ובמש"כ לחלק בדבריו בחו"ב. במג"א (שס"ג ס"ק כ"ח) תמה במש"כ בשו"ע סי' תר"ל ס"ג במבוי מפולש למהני ע"י שיעשה ברוח ג' עומד טפה ע"י שירחיג ג' ויעמיד קנה ע"ג

ופשוט דרך באופן שהקנה העליון מונח על ראש הכותל אבל אם הוא מרוחק מעט אין מקום לדון שיועיל^ח). ויש מחלקים בין היכא דיש לו צו"פ כגון דאית ליה דלתות וכיו"ב דבכה"ג אף ראשי כתלים מהני, לאופן שאין לו צו"פ דלא מהני ראשי כתלים^ט. וכי בחזו"א דאף להדיעות דמהני ראשי כתלים לא מהני אלא היכא שהמזוזות והמשקוף נוגעים^פ. ולדינא יש להחמיר שלא לסמוך על ראשי כתלים^ק.

נב. תקרה של הבית י"א דמהני להיות לקנה שע"ג^{קב}, (וי"א דדווקא בנוגעים הקנים בתקרה^{קג}, וי"א דדווקא שעשאה לשם כך), וי"א דלא מהני וכדין ראשי כתלים דלעיל^{קד}.

הערות

העומד טפח ועל הכותל שכנגדו, ומבואר להכותל שכנגדו מהני לדון לחי, וצמ"א לשיטתו כ' לרחות דשאני סוכה ללא הוה אלא כו"ה לחומר, ובחו"ב כ' למה שלא נתבאר שם דבעינן קנה במקום הכותל משום שהש"ע סמך עמש"כ בהלכו' כו"ה, ועי' חת"ס סי' ל"ד דתמה מדברי הרא"ש והפוסקים דלעיל, ולהכי כ' לפרש דלילה"ק ממצוי דהתם הנידון שהקורה מונחת קאת לפנים מן המצוי, ובחו"א סי' ע"ט הערה י"ב תמה עליו והביא ראיה ממצוי שצ"ד אחד ארוך וצ"ד אחד קצר דאף היכא שמונח הקורה כראש המצוי מהני מדין קורה, ויש עוד מקומות דמבואר דקורה שצראש המצוי מהני מדין קורה, ועי'. וע"ע במקו"ח שיישכ כ"ז באופ"א, ולדבריו נמלא דאם ארוך הכותל פחות מד"א ה"ו מהני, וצוהר מד"א אי"ז מהני, ועיקר שיטתו הובא בהער' קטו, עי"ש.

ח"א עי' בחת"ס שם, וחזו"א סי' ע"ט ארו' י"א י"ב.

ט"א כ"כ דפרישה סי' רפ"ז עי"ש, ואמנם התם מיירי במזוזה, ובפשוטו ה"ה לעירוב, ובחו"א שם תמה עליו עי"ש. וע"ע מה שצ"באר בזה בחו"ב ס"ב ס"ק י"ב בד"ה ופ"ה ק.

פ"א יו"ד סי' קע"ב ססק"ב, ודקדק כן מדברי הראב"ה שצ"באר בשו"ע סי' תרל"ה, שכי' שם נוגעים, ומשמע דרך כה"ג מהני, עי"ש.

ק"א עי' חזו"א יו"ד סי' קע"ב ססק"ב. ובפרט אחד מש"נ בחו"ב דלעיל לחלק בין מזוזה לעירובין דוודאי שאין להקל בזה.

ק"ב צמ"א סי' שמו" סק"ג הביא בשם המהרי"ל (סי' ק"ח) בגג הבולט מן הבתים דמהני שם כו"ה בקל ע"י שיעשה סיד מחויי בכותל עי"ש. ומבואר דאי"ל קנה שע"ג וסגי דפי תקרה שיועיל מדין קנה שע"ג (דאם הנריד גם קנה שע"ג אי"ז כ"כ בקל, ולא משמע שם שהנריד סיד מחויי בתקרה, שלא הזכיר בזה מיד, וכן לא משמע שם שהיה שם קנה שע"ג, שהרי עיקר הנידון הוא שיועיל מדין פי תקרה, ודו"ק), וכ"כ צמ"ב שם, והנה אף דהמג"א ס"ג (שם) נקט דראשי כתלים לא מהני להיות ללחי, עכ"ל דראש תקרה שאני. שו"ר בחו"ב (ס"ב ס"ק י"ג) שפי' דהתם מיירי באופן דאוכא קנה עליון לחיזוק תקרה, וז"ל שנגעשה באופן שאינו סותר לפי תקרה, (ושמעתי דמו"ר זללה"ה נסתפק בזה והגרא"ש נטה לפסול כה"ג). והנה ברמ"א סי' תר"ל ס"ב כ' בשם המרדכי שצ"באר להראב"ה דבסוכה מהני שם לעשות קנה מכאן ומכאן היכא שנוגע בסכך, ולא בעינן עוד קנה שע"ג, ומבואר דמהני אף שהסכך הוה כראש תקרה, ומבואר דראש תקרה מהני להיות כו"ה. וצמ"א שם הביא דבירושלמי מבואר דראש תקרה לא מהני לכו"ה בסוכה אלא עשאה לכך, (ולא נתפרש דבכ"ד מהו עשאה לכך, ואפשר דכוונתו שעשאה משהו שניכר שהוא סותר את החלל, ודו"ק, ועי' א"ר שפי' כפשוטו, וז"ע), ותימה דהמג"א דלעיל בס"י שמו" נקט דראש תקרה מהני אף שלא עשאו לכך, והכא בסוכה סתם לאיסור.

נג. להצד דמהני ראשי כתלים וראש תקרה יל"ד אם מהני אף כשעשה באמצע, כגון בית מקורה שהניח לחיים כנגד אמצע הגג, או איפכא מבוי שיש לו ב' כתלים והניח קורה באמצע, ובפשוטו בבי' האופנים דלעיל אינו מהני^ק.

נד. בית שהיה לו פתח בק"ז כזה [183] י"א דמהני ב' הכתלים להיות ב' פצימין, ואם הניח קנה ע"ג שפיר הוה צו"ה^ק, וי"א דאף אם לגבי מזוזה הוה חייב מ"מ במחיצות א"י"ז מהני^ק. והיכא שהוא ברוח אחת כזה [114] ה"ז מהני, (להשיטות דלעיל דלא בעינן פצימין).

הערות

ויש מקום לומר שלח התיר במהרי"ל שם אלא באופן שיט לתקרה לין פ"ת דהיינו שאינו באלכסון, (ולכחי יש לחלק בין ראש תקרה לראש כותל), אבל באופן שאינו דלן פי תקרה אינו מועיל אף לצו"ה, אבל במ"ב שמי' שם צביה"ל בד"ה הבולטין, מבואר לאף היכא דהוה באלכסון מהני צו"ה, ע"ש היטיב ובסו"ד 7 סס.

קי. עי' לשון הראב"ה וברמ"א, והנה בדברי הראב"ה היה מקום לומר לכוונתו שאם הלחיים עשאם כנגד הסכך אז אי"ז קנה שע"ג, שלא אמרו קנה שע"ג אלא באופן שדפנות הסכך מרוחקים מעט מן הסכך, אבל באחרונים פי' בדבריו לכוונתו באופן שנוגע ממנו, ועי'.

קד. עי' מג"א סי' תר"ל סק"ב שהביא מן הירושלמי שמחלק בין עשאו לכך לאינו עשאו לכך, ונתבאר לעיל. ומשמע דאם עשאו לכך ה"ז מהני, ועי' צביהגר"א שם שכ' דמן הבבלי מוכח דאף אם עשאו לכך אי"ז מהני, ומבואר לאף בראש תקרה לא מהני ע"ש. וכן מבואר בחזו"א סי' קי"א סק"ה ובעוד מקומות דאין חילוק בין נידון דראשי כתלים לראש תקרה, עי"ש, (ואמנם ל"ע דבסי' ס"ז סק"ה כ"ב סתם צוה"ד לראש כותל מהני, ועי' סי' ע' סק"ה כ"ג, וסי' ס"ה סק"ה ס"ה, ו"ע). ובחזו"ב (ס"ב סק"ה י"ג) האריך בזה לאף ראש תקרה לא מהני לצו"ה ע"ש, ובדעת הראב"ה דלעיל פי' דשאני סוכה דהוא עראי וכיון שז"ל דאת הקנה העליון מצ"א כסותם ומצד שני כתקרה, להכי היכא שנוגעים הלחיים בקנה העליון ה"ז מהני, ובמש"נ בסי' שמי' בהא דאכסדרה פי' בזה דהתם מייירי באופן שאיכא קנה עליון, שכן הוא צוה"ה, (וכ"כ בהער' לעיל דל"ל לפי"ז דע"ש הקנה העליון לחיזוק תקרה באופן שאינו סותר לפי תקרה, ועי').

קה. עי' חו"ב ס"א סוף סק"ה ל"א, וסי' ב' סק"ה י"ב, (והיינו אף די"ל דמהני להניח משקוף עב ומזוזות דקים או איפכא הכא דהוה ראש הכותל והתקרה גרע, ועי'). ועי' חזו"א סי' ע' סק"ה כ"ג דנר' דנקט דמהני ראש כותל שהניח תחתיו ב' פצימין אף שאינו כנגד הקלה, (וכן יש לדקדק מהמ"ב שהביא בחזו"א שם דנר' מתו"ד לכל מה שהוא האריך כנגד העמוד היינו דבלא"ה אינו צו"ה, דאל"ה היה לו לפרש הטעם שאריך להעמיד הלחי כנגד חוד התקרה, ו"ע).

קי. לגבי מזוזה דעת רש"י מנחות ל"ד א' בהא דפיתחא לאקרנא דחייב במזוזה דפירושן באופן שהוא פרוץ בק"ז, ואמרינן שם עדי פצימין, ומבואר להכתלים נעשים פצימין, והיינו אף אם נחלוך על הרא"ש דלעיל דראשי כתלים ללא מהני מ"מ בהא לצו"ה מהני. ובחזו"א בסי' ע"ח (ושם בסק"ה) מבואר דלא ס"ל לחלק בין מזוזה למחילת, וכשם שמהני במזוזה ה"ה דמהני במחילת.

קיז. כ"כ חו"ב סי' א' סק"ל וסי' ב' סק"ה, והוכיח כן מהראשונים ו' א' דנקטו בפירכה בק"ז ללא מהני לה קנה, דתקשה אכתי יהני לה מדין צו"ה, ובמשהו סגי, אע"כ דלא מהני. ומש"כ ברש"י במנחות ל"ד א' לגבי מזוזה שאני מזוזה ממחילת, עי"ש.

נה. רוח שיש בו כתלים מבי' צדדים, ואיכא קנה ע"ג וליכא פצימין מלבד הכתלים ע"י בדין ס, וש"י דדעת הריטב"א דלעולם בעינן פצימין, ובש"א"ר מבואר דלא בעינן פצימין, ואף כותל מהני להיות פצימין, וע"ע בדין לח.

נו. חצר קטנה שנפרצה לגדולה כזה [184] ורוצה להתיר את הקטנה והגדולה הרי מהני להניח קנה ע"ג הכתלים, והוא שאינו רחוק מחצר הגדולה ג' או ד' טפחים, וכמש"נ בדין כד"ה, וכן לדעת החו"ב בעינן שלא יהא רוחב הלחיים יותר מן האויר של אורך הפתח ע"י בדין כב. ואם בא להתיר רק את הקטנה אי"ז מהני וכדין ראשי כתלים דלעיל.

נז. כשעושה צו"ה על ד' קונדסין אם פתוחים לכרמלית [דאסור לטלטל בין הלחיים] למש"נ בדין נא, אם הקנה שע"ג ממלא את כל חלל הלחי בכה"ג יל"ד דהמזוזות נעשו כמחוץ לרשות, ופסול^ט, וה"ה אם הניח את הקנה העליון בצד הפנימי של הלחיים כזה [185]^ק, אלא בעינן שיעשה הקנה העליון קטן יותר מן הלחי מבי' צדדים כגון צפון ודרום ועי"ז יוכשר אף מערב ומזרח^{ק"א}. ובחו"ב צידד להכשיר בכ"ז עי"ש הטעם^{ק"ב}. וע"י בדין מט, וע"י במה שכי' לדון שם ואף לדעת החו"ב יל"ע בזה.

צו"ה שהלחיים ברשות אחרת

נח. צו"ה שנמצא בתוך רשות סגורה אין הלחי יכול לשמש כלחי לצו"ה^{ק"ג}, אמנם אם עשה כזה [182] ובאופן שכותל הרשות הקטנה מהני לדון לחי ה"ז מהני^{ק"ד}.

נט. לחי העומד ע"ג תל המתלקט, בגובה י' באורך ד"א, והלחי שכנגדו עומד על הארץ נר' דפסול, ואם ב' הלחיים עומדים ע"ג התל כשר, ולא מיקרי דהוה ע"ג גובה יותר מג',

הערות

ק"ה ע"י חזו"א סי' ע' ס"ק ט"ו וט"ז, ושם ס"ק כ"ד. וו"ד סי' קע"ב סק"ב כד"ה ואם.

ק"ט חזו"א דלקמן. וע"י בחו"ב שם דנסתפק בזה, ע"ש.

ק"י חו"ב דלקמן

ק"יא חזו"א סי' ע' ס"ק כ"ג (וס"ק כ"ד). קי"א סק"ה.

והטעם משום דע"י הקנים הקטנים נמלינו שהלחי שצ"פון וצדדו הקטנים מתירים לתוך הרשות שהרי לאחריהם מיד רשות הכשרה לטלטול, ובמזרח ובמערב איכא עובי הקנים הרחבים עד סתימת הקנים הקטנים שמלפון ומדרום, וע"ע חזו"א שם סק"ד. במש"כ שם לגבי ב' מבוארות כזה [186] דלא מהני שיניח הקנה העליון בג' הפירות ע"ג הכתלים. ול"ע מ"ס מקונדסים, ואולי אורת הרשות היא שעמדה לנו לפסול, ול"ע.

ק"יב ס"ב סק"ק י"א.

ק"יג לכאן' אף אם נימא דעומ"ר אינו חולק לו"ה, וכן לו"ה אינו חולק עומ"ר, (ע"י בכ"ז חו"ב ס"ב ס"ק י"א, ע"ש כמה גוונא), מ"מ הכא כיון שהעומד ברשות הגדולה אין הפאים שברשות הקטנה סתם, ואף שבתוך הרשות הקטנה מהני ואילו היה רשות אחת גדולה היה מהני, מ"מ השתא שהיא רשות בפני"ע, א"כ יל"ד על כל רשות ורשות, ויל"ע.

ק"יד חזו"א סי' ע' ס"ק כ"ב.

וצ"ע, ועיי' הע' מ"ד. ובמונח ע"ג רשות אחרת בפשיטות היה פסול והוה כדן, וע"ע חזו"א סי' קי"א ס"ק ב' ג', ולקמן או' נ'.

פתחי שימאי

ס. פיתחי שימאי פסול^{קטו}, ומהו פתחי שימאי י"א דלית להו תקרה וי"א דלית להו שקפי^{קטז}, ולא פליגי^{קי'}. י"מ דהיינו דניטל הקנים של הצו"ה ונעשה הכותל אבן נכנס ואבן יוצא^{קי"}. ויש שפירשו דאיירי על פצימין והיינו דלית להו מזוזות או דלית להו שקפי^{קיט}, ולשיטתם אף דאיכא כותל מכאן ומכאן, וכן איכא איסקופה עליונה, כיון דלית ליה שקפי ומזוזות אי"ז מהני. ודווקא בדאיכא כותל וליכא פצימין אז הוה פסול, אבל בדליכא כותל אלא קנה מכאן וקנה מכאן וקנה מע"ג לא אמרינן שהקנים הם כותלים והוה פסול משום דלית להו שקפי^{קכ}. ולעיקר נקטינן כדיעה ראשונה דלא מיפסל בחיסרון פצימין אלא באבן נכנס ואבן יוצאת^{קכא}.

הערות

קטו כן שנינו לגבי מזוזה מנחות ל"ג ב', וכן מבואר עירובין י"א א' לפתחי שימאי אינו פתח, (ואף דבעירובין מייירי לענין סוכה כמש"כ תו' מנחות שם, מ"מ ה"ה לעירובין).

ובמקו"ה נקט לכל החיסרון דפתחי שימאי אינו אלא ככותל שי' לו פתח, אבל בצורת פתח ליכא חיסרון דפתחי שימאי, והחילוק בין פתח לכו"ה. כל שהלחיים אורכין ד"א נעשה עי"ז לפתח, פחות מזה הוה לו"ה, וזוה כ' להחיר קנים שאינם משופים, אבל בחזו"א סי' ע' ס"ק כ"ה נקט דאין חילוק, עי"ש.

קטז שם פליגי בה ר' רחומי ור' יוסף כו'.

קי' ר"ן י"א א', ועי' כס"מ פ"ו ממזוזה ה"ה. אמנם ביראים סי' ת' משמע דפליגי, ועי' העמק שא"ה קמ"ה סק"ט.

קי"ח ברש"י בעירובין פי' בהא דלית להו שקפי דמייירי בצופן שע"ז נעשה אבן נכנס ואבן יוצא כדרך הכתלים, ובתו' מנחות שם פי' כן אף להפי' דלית ליה תקרה דהפסול הוא משום דהוה אבן נכנס ואבן יוצא, אבל ברש"י נר' שפי' להמ"ד דלית להו תקרה דהיינו דליכא כלל קנה ע"ג אבל אי"ז חיסרון לאבן נכנס ואבן יוצא, (ואפ"ש שפי' כן משום שאין דרך פירצה שמעל הפתח להיפרץ על האופן הזה, ודו"ק), והשתא אם נימא דאף ליכא תקרה א"כ לכאוו בעירובין הדבר פשוט ללא מהני, ואם נימא דליכא תקרה י"ל דליכא רבותא דראש תקרה לא מהני, ועי' דבין (נב) דענין ראש תקרה. ועי' עוד ברש"י מנחות שם שפי' דהיינו דליכא לבית תקרה, ועי' ברא"ש מה שביאר בדבריו, ומ"מ דין זה אינו שייך בעירוב כלל.

קי"ט כן פי' בריטב"א י"א א' ד"ה מאי, וד"ה וא"ת, ועי' בר"ן שהביא פי' זה ודחחה, עי"ש. ובמשנ"י סי' קכ"ג תמד דשיטת הריטב"א, עי"ש. ועי' דנמו"י הל' מזוזה שפי' בצופ"א עי"ש.

קכ ריטב"א שם וזוה ייסב לקושי' הר"ן שם. ולא נתפרש כ"כ הגדר בין לו"ה לבין פתח שבכותל, ובמשנ"י סי' קכ"ג נר' שהגדר הוא כל שנעשה לשם לו"ה מהני, וכל שאינו לשם לו"ה אלא לשם כותל או לחיזוק תקרה אי"ז מהני, ובמקו"ה נקט להגדר הוא ככותל ד"א, אבל בחזו"א סי' ע' ס"ק כ"ה נקט דאין זוה שיעור אלא הכל לפי הענין, עי"ש.

קכא חזו"א סי' ע' ס"ק כ"ה. ועי' מנחות סי' מ' סק"א. והמקו"ה שתי' להריטב"א עי' בדרך החיים לבעל המקו"ה בהלכו' מזוזה דסתם דלא כמש"כ במקו"ה, עי"ש. אמנם בחזו"א יו"ד סי' קע"ב סק"ב בסוד"ה והנה, כ' שם ללרף דעת הריטב"א עי"ש.

- סא. וע"כ צריך להיזהר שלא יהיו בליטות בין בלחיים ובין בקנה שע"ג^{קכב}, ולא יעשה פתח ע"י אבנים הבולטות מן הכותל ואף בדאיכא לבוד^{קכג}.
- סב. ידות היוצאים מן המזוזה והניח כנגדם מלמעלה קנה עליון כזה [54] באופן שאינו מהני ברחוק ג"ט (ע"י בדין קלו) ה"ה דאף שהוא תוך ג"ט לידות ה"ז כפתחי שימאי, וכן אם ב' הידות נתקרבו זל"ז בפחות מג"ט ה"ז כפתחי שימאי ופסול^{קכד}.
- סג. יכול להניח הלחי לבוד לארץ ולא מיפסיל מדין פיתחי שימאי^{קכה}.
- סד. פצימים שהעמידם לצו"ה שיש בהם מעט בליטות כדרך הקנים שאיכא זמורות שבולטים י"א דאף בכה"ג שהוא בטבעו כן מ"מ פסול^{קכז}, וי"א דאי"ז כפתחי שימאי שאי"ז ניכר כפירצה שזהו בנינו, והכל לפי ענינו וטיבעו^{קכז}, ומ"מ יש להחמיר לשפותם וליטול עוקציהם^{קכח}.
- סה. פצים שבולט לכיוון פנים הרשות מעבר לקנה העליון יותר מג"ט או ד"ט יש לחוש דהוה פתחי שמאי, ע"י בדין כד.
- סו. מזוזה אחת גבוה ומזוזה אחת נמוכה אי"ז פסול של פתחי שימאי, אבל אם הקנה העליון נוטה באלכסון הרבה יל"ד דהוה פתחי שימאי, ע"י בזה דין קלב.

הערות

קכב חזו"א סי' ע' ס"ק י"א במוסגר סס.

קכג משכנ"י סי' קכ"ג, חזו"א סי' ע' ס"ק כ"ה, ומנחות סי' מ' סק"א, יו"ד סי' קע"ב סק"א, והנה דט"ז ס"ג ס"ק י"ט כ' דחיפופים שצותל מהני ללחי של לו"ה, וכבר הק' בתו"ש סס דמ"ש מפתחי שימאי, והט"ז עלמנו ביו"ד סי' רפ"ז נקט דכה"ג לא מהני, עיי"ש. וע"ע משנ"ב סס"ג ס"ק קי"ג ושעה"כ או' י"ט ונר' סס דס"ל לעיקר דמהני... לבדוק צפנקם מה כתבנו ע"ז כאן

קכד חזו"א סי' ע"א ס"ק י"א.

קכה סס"ג סס"ק כ"ז וסקי"ג, ושעה"כ או' י"ט, וכן איתא בתרוה"ד סי' ע"ד ללא חש סס צמיחוי חלל סיד חלל היכא שהוא ג"ט חבל צפחות מזה לא חייש, וכן מוכח בחזו"א ע"ט הער' י"א, וסי' ע' ס"ק י"ח, עיי"ש, וע"ע סי' ס"ה ס"ק ס"ה, ול"ע בכמה נפסל, ובקנה שע"ג אפשר לאף בחד מיפסל.

קכז כ"כ בשעה"כ סס"ג או' י"ט בשם הפרמ"ג בדעת התו"ש, עיי"ש. וכן לכאור' עולה מדברי המקו"ח שביאר מ"ט לו"ה דעירוב אינו חייב במזוזה, וכ' דכיון דאינו משופים ה"ז כפתחי שימאי, ווס"ל דלעירוב ליכא ריעותא דפתחי שימאי, הרי דס"ל לאף שכן הוא טבענו וטורתנו מ"מ הוה פתחי שימאי. ומו"ר הגר"א"ש שליט"א כ' משמיה דמו"ר זללה"ה דחביות שיש להם בליטות הם פסולים לכו"ה מדין פתחי שימאי

קכז חזו"א סי' ע' ס"ק כ"ה, וע"י מנחות סי' מ' סק"א.

קכח חזו"א מנחות סי' מ' סק"א, יו"ד סי' קע"ב סק"א.

סז. יל"ע אי פסול דפיתחי שימאי בלחי הוה דווקא כל גובה י', אבל למעלה מגובה י' עד קנה העליון לא פסל או"ד כל שאיכא אבן יוצאת ואבן נכנסת תחת הקנה העליון פסל ואף למעלה מגובה י' ק"ט.

צוה"פ בפירצה י', ובד' רוחות, ובדין צו"ה בבקעה

סח. צו"ה מהני אף לפירצה יותר מיי, ואף שכל הרוח פרמ"ר ק"ל.

סט. י"א דמהני אף מדי' רוחות ועייג ד' קונדיסין קלא ואף ביותר מיי ק"ב. אבל דעת הר"מ קלי דבפרמ"ר מדי' רוחות לא מהני צו"ה, י"א ביותר מיי דווקא אבל בפחות מיי אף בד' קונדיסין מהני ק"ל (וכן עיקר), וי"א אף בפחות מיי לא מהני ק"ל, ונכון לחוש כדברי הר"מ ק"ל ודווקא ביותר מיי אבל עד י' יש להקל בזה כדעת הסמ"ג והסמ"ק ק"ל.

הערות

קכט יעוין חו"ב סי' ב' ס"ק י"ד (בד"ה לריכין ליגע כו' ובד"ה ור"ת) שנסתפק בזה (ובד"ה לריכיס ליגע לא דן אלא למ"ד לריכין ליגע, ומשמע למ"ד דאי"כ ליגע פשיטא ליה דר"י). ובס"ק י"ז בד"ה במ"ב ס"ק קי"ב כו' סתם דאף למעלה מיי איכא חיסרון דשימאי, עיי"ש. ובפשוטו כל הנידון הוא דווקא בצופן שהאבן הנכנס בולט לתוך הפתח מע"ג הלחיים הכשרים, אבל אם הקנה העליון רואה הלחיים, והאבן נכנס ויוצא שקוע מן הלחיים אל הכותל, נר' דכנה"ג ה"ז מהני, ועיי'.

קל וכמו ששינוי במתני' ב' א' ואם יש לו ר"ה אף רחב מעשר אמות או"כ למעט, ובגמ' סם ב' וי"א א' הביאו סם לדברי רב גריס ריכין למעט, וס"ל דאף היכא דאיכא עומ"ר לא מהני ר"ה ביותר מיי, ומשמע סם לדברי רב נדחו. וזה אף לדעת הר"מ ללקמן, וכמ"ש ב"מ דברוח ג' מהני אף להר"מ אף ביותר מיי, ועיי' לקמן דין עב. וכן נקטו רובא דקמאי ז"ל דמסקינן ללא כרב, מלבד ההג"א (סי' א') שהביא להמהרי"ח שפסק כרב, עיי"ש.

קלא כן מבואר בתו' (בד"ה אילימא) וברא"ש ובעו"ר סם, ואף לדעת ריב"ז א' שבתו' סם כ' בחזו"א סי' ע' סק"א נקט לעיקר דמהני עיי"ש. ועיי' שר"ע סם"ב י'. ועיי' שר"ע סם"ג כ"ו דפתח מבוי יותר מיי מהני ר"ה"פ. ועיי' בביה"ל סם בד"ה אבל. וכדיעה זו כן נקטו רוב הפוסקים, (כ"כ גרעק"א בגליון הר"מ כפ"ז מכלאים הט"ז).

קלב וכלמבואר בדבריהם ז"ל, והוכיחו כן מהא' לאוקמינן לר' יוחנן ביותר מיי ובעינן להוכיח מינה דס"ל כרב, ולא חילקו בין יותר מיי לפחות מיי, ש"מ דלמסקנא דמוקמינן בזמן הלך ולכו"ע מהני בד' רוחות דאין חילוק בין י' ביותר מיי, (עיי' חזו"א סי' ע' סק"ב). ולפי' הריב"ז א' שהביאו בתו' בד"ה אילימא ליכא ראייה מן הבבלי. אמנם בירושלמי מבואר שחילקו בין יותר מיי לפחות מיי, והוכיחו כן משעריה, והרא"ש לדעת הביה"ל (דלקמן הערה קנו) מוקים לה דבקה, אמנם יש חולקים בזה דאין כוונת הרא"ש לאוקמיה דבקה, ולפי"ז יש מקום לומר לדעת הריב"ז א' דנפסוק כהירושלמי דמחלק בין י' ביותר מיי, אמנם למסקנת הירושלמי סם משמע דמוקים לה בזמן הלך, ולפי"ז ע"כ דבמע"ג ליכא ראייה משעריה, (וביארנו במקור"א דהיינו כוונת הירושלמי סם בדוקרן, דאין נוה דשעריה לעשות על האופן הזה שיהא דבמע"ג, ועיי').

קלג פט"ז משבת הט"ז. וכ"ד המאירי, ואפשר ש"ד ריב"ז א' בתו' י"א א' ורב האי גאון שבריי"ף סם והר"ה, ועיי' מש"כ בביה"ל סם"ב סי' בד"ה כשכל, ועיי' מש"ג סימן ב' ס"ק ס בד"ה ולענין. (ובאחרונים לנו אם פסול מדרבנן או מה"ת, עיי' לקמן הערה קלח).

קלד כן מבואר בסמ"ג ובסמ"ה. ובמ"מ על הר"מ סם נסתפק בזה, ובפ"ד מסוכה הי"ב מבואר בר"מ ללא נאסר דפרמ"ר (היינו בד' קונדיסין לפי' המ"מ והכ"מ סם) אלא ביותר מיי, ובמ"מ נסתפק אם

ע. מה"ת י"ל דלכו"ע מהני ד' קונדיסין מד' רוחות^{קלח}, ואף ביותר מי'.

עא. לדעת הר"מ בגוונא דלא מהני צו"ה ביותר מי', ה"ה שאי"א לעשות ב' צו"ה ברוח הפרוצה יותר מי' אף שכל אחד מן הצו"ה הוא פחות מי'^{קלט}. ויל"ד באופן שהרוח יותר מי' אבל פרוץ פחות מי', כגון צו"ה ה' עומד ג' וצו"ה ד', וכן יל"ד בפס ד' שעשה מצו"ה באופן שאיכא פס ד' ולאחריה פרוץ י"ק^מ, ועי'.

הערות

סוכה קיל טפי, או להא' למבואר לסוכה קיל טפי היינו ברוח ג', אבל ברוח א"ב לינס שוים, וכן סתם בזמ"מ ובכס"מ בסוכה שם, ועי' שו"ע סי' שס"ב סי' ס"י, ולעיקר דינא נקט בשו"ע כדעת הסמ"ג והסמ"ק, ואף בדעת הר"מ נקט כן כמבואר בשו"ע, (וכן סתם בז"י שס"ב שם, ושם"ג ס"ב בד"ה וכבר נחבאר בו', אמנם בביאור סוגיית הגמ' מבואר שם שנחלקו הסמ"ג והר"מ וכו'). וע"ע חזו"א סי' ע' סק"ג ד', דנקט לדעת הר"מ כדעת הסמ"ג.

קלה עי' ריטב"א י"א א' במה שדן בדברי ר' יוסף, ומבואר בדברי דאף לדברי רב נדחו מ"מ דברי ר' יוסף לא נדחו מן ההלכה, ונקטינן כוותיה, עי"ש, ובהג"ה אשרי שם (סי"ד) כ' בשם הבה"ג להסתפק אם נקטינן כר' יוסף. ועי' הגהות הסמ"ק להרבינו פרץ דיך לחוש לר' יוסף, והביאו בכל זו סי' הלכו' סוכה ע"א, וכן יש מקום לומר לדעת ריטב"א שבתוד"ה אילימא, אמנם בחזו"א סי' ע' סק"א דחה לדיכא הכרח מן הריטב"א. אמנם בחזו"א שם סק"י אי"ד לעיקר בדעת הר"מ והריטב"א דאף בפחות מי' בפרמ"ר ללא מהני. ובמשכ"י סי' קכ"ג אי"ד בדעת הר"מ ללא מהני אף בפחות מי', עי"ש.

קלו שס"ב ס"ק נ"ט, וע"ע סי' שמו"ו ס"ג בזיה"ל בד"ה הבולטין.

קלז עי' בזיה"ל שס"ב ס"י בד"ה אבל, ושמו"ו שם.

קלח עי' זיה"ל סי' שס"ב ס"י בד"ה כשכל כ' בשם הפרמ"ג לדון לאי"ז נעשה רה"י מלאורייתא, ומשמע דאף בפחות מי' אינו רה"י מה"ת, (ומאינו כה"ג שאינו רה"י ואפ"ה התיירו בטלטול מדרבנן עי' בזה ענף א' הער' נטו), ועי"ש מה שדן בדעת הר"ח והרי"ף, אמנם כ' שם למהראשונים שהקשו דיעשו לו"ה בפסי ביראות מוכח דנקטו דהוה רה"י מה"ת, (ואין לדחות דעיקר קושיתם הוא אף מפסי ביראות שאינם ברה"י, די"ל דאם לא היה מהני ברה"ר ע"י לו"ה, אי"ז קושיא מ"ט התנא הביא להא' לדיומדין דלכה ליתן עיניה דמהני אף ברה"ר, ועיקר חידושו הוא שהיקילו בזה מה שלא היקילו בעלמא, ואגב רה"ר התיירו אף בכל המקומות). ובחזו"א (סי' ע' ס"ק י"ג) דחה ספיקת הפרמ"ג והוכיח דבזולתי הוה רה"י מה"ת, עי"ש. ובחזו"א הביא ראיה מדברי הר"ן והרא"ש סוכה דמהני שם לו"ה מד' רוחות, ואמנם מהתם יש לדחות דשאני התם דמהני פרמ"ר, עי"ש.

קלט חזו"א ע"ט סק"א (ושם הער' ו'), וכן הוכיח שם מתוס' ב' ב' בד"ה ואיבעית, (ודל"ל כהחת"ס בסי' פ"ח שכ' להכשיר לדעת רב ובפשוטו כ"ש להר"מ) וכן אי"ד חו"ב ס"ב סק"ד והוכיח כן מהירושלמי וע"ע שם סק"א. ועי' בזה בריטב"א הגלמ"ח לסוכה ז' א' ד"ה והאי, וכפי שהגיהו שם, ומחבאר ללא כמש"כ מרן ז"ל, ולדין דמהני ביותר מי' ה"ה דמהני בז' לו"ה, וכו'. ואף אם נימא ללו"ה מונע מח"א מ"מ הכא י"ל דגרע, דאנו דנים על כל הפירצה כולה לתקנה בזו"ה, ומקודם דין לו"ה אין כאן חשיבות של ב' פתחים. וע"ע במה שכתבנו סימן ב' ס"ק 5.

קמ למש"כ בחו"ב ס"ב סק"י דאף אם נימא ללו"ה אינו עושה עומ"ר מ"מ פס ד' יל"ד דמהני, עי"ש.

- עב. אם איכא ב' מחיצות כתיקונן^{קמא} אף לדעת הר"מ מהני לה צו"ה ואף בפירצה יותר מ'י^{קמב}, ויש חולקים ביותר מ'י דאף אם איכא ב' מחיצות כתיקונן דלא מהני^{קמג} וברוח ד' לכו"ע מהני ואף בפירצה יותר מ'י^{קמד}.
- עג. י"א דאף למאן דמהני ביותר מ'י בב' רוחות היינו שב' הדפנות השלימים נעשו מדפנות גמורות, (ובכה"ג אם איכא פירצות יותר מ'י מהני לתקן ע"י צו"ה^{קמה}), אבל אם נעשו ב' הדפנות מצו"ה בפחות מ'י לא מהני בב' מחיצות השניים בצו"ה ביותר מ'י והדרא דינו כדלעיל דין סט^{קמז}. ובמ"ב מבואר דאף כשנעשה ב' דפנות מצו"ה פחות מ'י מהני לעשות הב' דפנות האחרים יותר מ'י^{קמח}.
- עד. חצר ומבוי העשויים כמין ג"ם צ"ע אי מהני לדעת הר"מ אף ביותר מ'י^{קמט}.

הערות

- ^{קמא} ואף ע"י עומ"ר מהני, אם נימא דאין מלרפין הפרצות מכל הרוחות.
- ^{קמב} כן משמע צמ"מ דלעיל הע' שגיאה! הסימניה אינה מוגדרת. לנסתפק אף ביותר מ'י, וכן נר' מדברי הבית מאיר סי' ס"ב ס"י, והר"ד בשעה"ל ס"ג או' ז', וכן משמע בדברי הגרעק"א דו"ח י"א א', ובחזו"א סי' ע' ס"ק כ"ג, וכן נקט סי' ע"ט סק"א הער' ג. ובחזו"א בגליונות (נד"ה וה"נ צו"ה) הביא ראיה ממש"כ הר"מ צפ"י ה"י דמהני לערב רה"ר דלחות וע"כ לאיכא לו"ה ולחות, ומבואר דאף ביותר מ'י מהני במפולג, (ואמנם יל"ד למאן דלחות עדיפא ע"י בזה תו' ב' ב' ד"ה אלא במש"כ לדעת רב וכן יל"ד לדעת הר"מ).
- ^{קמג} כ"ג במאירי י"א ב', ועי' ריטב"א י"א א' מד"ה חצר כו' ואפשר דאפי' רבנן לא שרו ליה כו', וכן מבואר בחת"ס סי' פ"ח. ועי' צ"י סי' ס"ג למשמע מתו"ד לנקט דאף ברוח ג' לא מהני להר"מ ביותר מ'י צפרמ"ר, וכבר העירו כן צ"י"מ ובשעה"ל ס"ג.
- ^{קמד} ר"מ פ"י"ז משבת הי"ד. וז"ע כמה השיעור של אלכסון ניבעי כדי שיקרא כמחיצה חדשה, ואולי שיעורו בתל המתלקט.
- ^{קמה} כ"ב חזו"א סי' ע' ס"ק י"ב לענין בקעה ואפשר דה"ה הכא, ועי'.
- ^{קמו} חזו"א ע' ס"ק כ"ג. ובמ"ב פליג בזה, יעוין ס"ז ס"ג צביה"ל ד"ה בולטים שפליג, וע"ע מש"נ סימן ב' ס"ק 0 ד"ה שו"ר.
- ^{קמז} כן דקדק בחזו"א ס"מ מדברי המ"ב שמו" ס"ג צביה"ל ד"ה הבולטים, עי"ש.
- ^{קמח} עי' חזו"א סי' ע' ס"ק י"ב שנסתפק בזה בבקעה ולדעת תו' ור"א"ש דלקמן, ועי' תור"פ י"א א' מש"כ לדעת ר' יוסף, ועי' מה שכתבנו סימן ב' ס"ק 0 ד"ה ולענין הלכה נקטינן לעיקר כפשוטו הסוגיא
- דמהני לו"ה"פ בכל גוונא בין ביותר מ'י ובין בפחות מ'י, ואף מד' דפנות, לדברי רב ור' יוסף נדחו, והא דשיירה איירי בבקעה, ובמ"ב כ' ליש להחמיר כלעת הר"מ, שכן הסמ"ג והסמ"ק פסקו כן, וכן בריטב"א בפשיטות פסקו כר' יוסף, וכן דעת רי"ב"א וכמ"ש"כ מנן זללה"ה סי' ו', וא"כ גם דעת ר"ח ורי"ף ורב האזי גאון כן הוא וכמ"ש"נ צביה"ל ס"ב י' ד"ה שכל הרוחות, דכ' לדעת ר"ח ורי"ף כלעת הרי"ב"א, אמנם אין להחמיר אלא ביותר מ'י כפשיטות לשון השו"ע, שכן דעת הסמ"ג והסמ"ק, ודברי הר"מ לא נתפרשו ואף שדעת הריטב"א דר' יוסף לא נדחה, אפשר שדעת רי"ב"א אינו וכמ"ש"נ לעיל, ובז' דפנות יש מקום להקל אף ביותר מ'י שכן משמע צמ"מ, וכן נתבאר צ"מ, וכן נקט בשעה"ל
- או' ז', וז"ע.

עה. ובגדר אורך ה'ב' מחיצות כתיקון דמהני יל"ע בזה, ובח"ו"ב בדינא דבקעה (נתבאר בדין עט) כ' דב'ב' מחיצות ד"ט מהני להתיר הרבה, ולהכי כ' להתיר היכא דאיכא ד' דיומדין והניח קנה ע"ג דבאה מהני אף ביותר מ"י, ולהכי בכזה [187] וה"ה בכזה [188] מהני קמ"ט, ויל"ד אם גם הכא נתיר בשיעור זה ק"י.

עו. יל"ע היכא דאין ה'ב' מחיצות שוות, ועשה צו"ה באלכסון אם נחשב כתיקון דרוח ג', הוא דנחשב כמתקן חלק מרוח א' וחלק מרוח ג' ואי"ז מהני.

עז. אם איכא צו"ה עם דלתות אפשר דמהני אף ביותר מ"י ואף מד' רוחות לכו"ע קנ"א.

עח. בבקעה [היינו מקום דליכא דיורין קנ"ב] אין מועיל בה צו"ה מד' דפנות קנ"ג היכא דהוא פרמ"ר קמ"ד (ועי"ע בדין), י"א דבין ביותר מ"י ובין בפחות מ"י קנ"ה, וי"א דדווקא ביותר

הערות

שו"ר בחזו"א סי' ע' ס"ק כ"ג שצ"ן לביה"ל סי' שמו" ס"ג ד"ה הבולטין שהתם חידק ללעת הר"מ נוכל להתיר מד' רוחות ע"י שנעשה צ' רוחות פחות מ"י, וממילא נוכל לעשות השאר ביותר מ"י, ובחזו"א פליג בזה וצמ"צ שם לא ראה להתיר אלא רוח ד', ואפשר שלא לרעב הנידון של צ' רוחות ונקט ד' שהוא מוסכם ומבואר להדיא בר"מ, ומבואר שם בפשיטות דזה כנגד זה מושלמים מהני מצ' רוחות אפי' ביותר מ"י יעו"ש, וכ' שם עוד דה"ה צבקה

להתיר בזה דמ"מ הוה פרמ"ר.

יל"ע. (ועי' ביה"ל שמו" ס"ג ד"ה הבולטין, דיך מקום לדקדק דכמין גא"ס לא מהני, אמנם בוודאי שאין לדקדק כן לאפשר ללא נקט מצ' רוחות אלא משום שע"כ מצ' רוחות הוה פחות מ"י, ואיה"נ דבחד סגי, ועוד יש טעמים אחרים לזה, ואין לדקדק כן, ופשוט). וברם ל"ב דבפי תקרה מהני כמין גא"ס אף ביותר מ"י וכדמבואר לקמן ל"ד צ' (ולכך שם מבואר דמהני אף בנפרץ במילואו ל"ק סס), וא"כ נמצא דל"ה גרע מפ"ה, וי"ל דל"ה הוא פועל כחטיבה אחת, והיינו שב' הקנים והקנה העליון זריכים ז"ל, ולהכי ביותר מ"י ה"ז כפתח גדול יותר מ"י, משא"כ בפ"ה הרי הוא דנים על כל נקודה ונקודה לעלמה ואין כאן נידון על כל הפתח צ"ל, והא דצק"ז מהני ל"ה היינו משום שסו"ס יש כאן פתח אף שפתחא בק"ז לא עבדי אינשי, משא"כ בסתימה של עומ"ר ופ"ה שהוא עושה את הפירכה לשם פתח ע"י שהוא סותם (כעין גוד אחית וגוד אסיק) בזהא בק"ז כיון דלא עבדי אינשי להכי אין לנו מאריכים לדמיין שהוא עושה את הפתח, ועי'.

קמ"ט עי' הער' קסג וס"נ.

ק"י ובחזו"א סי' ע' ס"ק כ"ג מתוה"ד שם עולה דעת הר"מ דב' מחיצות של י' מהני להרחיקו כ', וכן דלעת רב סתמו בזה בראשונים דב' מחיצות מהני, ולא חילקו בגודל המחיצות, ובסתמא מיירי עכ"פ בחצר שרוחבו יתר על אורכו, וס"ע.

קנ"א יעו"ין חזו"א ע"ה ו', וע"ע מה שכתבנו סימן ב' ס"ק ס. ועי' חזו"א בגליונות ד"ה וה"נ בזה"פ, ומשמע ללא מהני, וס"ע.

קנ"ב כגון שיירה שנתנה צבקה. ובפסי ביראות בק"נ על הרא"ש סי' י"ג או' ט' נקט דנחשב כאיכא דיורים, (וכן נקט בחת"ס סי' פ"ח). ובחזו"א סי' ע' ס"ק י"א תמה עליו דאף שיירה נחשב לדיורים, ואפ"ה לענין דינא דצבקה גרע מחצר ומבוי. וכן מבואר בתורה"ש (בד"ה חצר, ומיהו בפסי ביראות טו') וכן הוא צ"י סי' ס"ב סי' ד"ה ומ"ש ודווקא. ועי' לקמן דין עט.

קנ"ג וה"ה ג' דפנות. ובב' דפנות כמין גא"ס יל"ע, עי' בזה לעיל להר"מ.

מיי אבל ביי שרי אף מדי רוחות קני (ולשיטתם נר' דלא מהני בפרצת עשר אף אם מחלקו עיי ב' צו"ה, עיי בזה לעיל דין עא. ואם איכא ב' דפנות כדין זה כנגד זה מהני לתקן את הב' הדפנות הפרוצות בצו"ה ואף אם הוה יותר מיי קני (ואף אם ב' המחיצות הוו עיי עומ"ר) קני, ובכ"ז אי איכא דיור גמור מותר להקיף אף מקום שאין בו דיור, וכל הצדדים כשרים למחיצות קניט.

הערות

קני ועיי חת"ס סי' פ"ח למשמע מיניה לאף בעומ"ר לא מהני מד' רוחות צבקעה, ועיי חזו"א סי' ע"ט סק"א הער' ד'.

קני כן הוה סתימות הראשונים שלא חילקו מידי, וכן מובאר בפסקי הרא"ש ובטור שלא חילק בזה מידי, וכן מובאר בב"י ובירושלמי שהציא ברא"ש פי' בב"י שם ללא כהציה"ל ללקמן, וכן פי' בחו"ב סי' ז' ססק"ד) ועיי חזו"א סי' ע' ס"ק י"א, ועו"ש סק"ב.

קני כן נקט הח"א (כלל מ"ח ס"ה) וציה"ל (שס"ב ס"י בד"ה חבל) דלעת הרא"ש, ונתבאר בסיומן ז' וס"ק 0 **ובביה"ל**. וע"ע מש"כ בחזו"א דלעיל. ועיי מה שכתבנו סיומן ז' ס"ק 0, ובציה"ל לירף דעת הסמ"ג והסמ"ק ובחזו"א שם תמה ע"ז עיי"ש.

קני כן מובאר בטור שס"ב ס"י, ובב"י כ' שהטור למד כן מהא למשמע ברא"ש שצ"א ליישב אף לכה דפסי ציראות, עיי"ש.

קני חזו"א סי' ע' ס"ק י"א י"ב - וע"ע מש"כ סיומן ז' ס"ק 0 בד"ה **ולענין** הלכה נקטין לעיקר הפשטות הסוגיא

דמהני או"פ בכל גוונא בין ביותר מי' ובין בפחות מי', ואף מד' דפנות, לדברי רב ור' יוסף נדחו, והא דשיירה איירי צבקעה, ובמ"ב כ' דיג להחמיר דלעת הר"מ, שכן הסמ"ג והסמ"ק פסקו כן, וכן בריטב"א בפשיטות פסק כר' יוסף, וכן דעת ריב"א וכמ"כ מרן זללה"ה סי' ו', וא"כ גם דעת ר"ח ורי"ף ורב האי גאון כן הוה וכמ"כ בציה"ל שס"ב י' בד"ה שכל הרוחות, דכ' דלעת ר"ח ורי"ף דלעת הריב"א, אמנם אין להחמיר אלא ביותר מי' בפשיטות לשון השו"ע, שכן דעת הסמ"ג והסמ"ק, ודברי הר"מ לא נתפרשו ואף דלעת הריטב"א דר' יוסף לא נדחה, אפשר דלעת ריב"א אינו וכמ"כ לעיל, ובז' דפנות יש מקום להקל אף ביותר מי' שכן משמע במ"מ, וכן נתבאר בב"מ, וכן נקט בצעה"ז

או' ז', וז"ע.

שו"ר בחזו"א סי' ע' ס"ק כ"ג שצ"ין לציה"ל סי' שמו" ס"ג בד"ה הבולטין שהתם חידש דלעת הר"מ נוכל להתיר מד' רוחות עיי שניעה ז' רוחות פחות מי', וממילא נוכל לעשות השאר ביותר מי', ובחזו"א פליג בזה ובמ"ב שם לא ראה להתיר אלא רוח ד', ואפשר שלא ראה לערב הגידון של ז' רוחות ונקט ד' שהוה מוסכם ומבואר להדיא בר"מ, ומבואר שם בפשיטות דזה כנגד זה מושלמים מהני מב' רוחות אפי' ביותר מי' יעו"ש, וכ' שם עוד דה"ה צבקעה

להתיר בזה דמ"מ הוה פרמ"ר.

יל"ע

קניט חזו"א ע"ט ס"ק א' או' ה' ועיי"ש עוד. ויל"ע בכ"ז במה שמתאי שמהיפוס בהיקף העירוב שבילים ובתי כנסיות, ומאידך יש כמה היקפים, ופעמים היקף הבית הכנסת וכיו"ב הוה בנפרד מהיקף הדיורים, ויל"ד אם בכה"ג נחשב להיקף אחד גדול, או לב' היקפים שמחברים זל"ז.

עט. בפירצת עשר היכא דאיכא עומ"ר ה"ז מהני ואף מד' רוחות^{קס}, וכי בטור דכל שההיקף כתיקונו מהני צו"ה ביותר מ"י ואף בפרמ"ר ואף בבקעה^{קסא}, אבל בחזו"א פ"י בכוונת הטור דהיינו ב' מחיצות כתיקונם וכדין עה, והנידון במחיצה ד' שפרמ"ר ויותר מ"י, אבל ברוח א"ב בפרמ"ר לא מהני בבקעה^{קסב}. ובחוב"ב פ"י דכוונתו להתיר ע"י צו"ה בדאיכא דיומדין כעין פסי ביראות כזה [187] או כזה [188]^{קסג}.

פ. גדר הוקף לדירה לא נתבאר בראשונים, ואינו תלוי בדין היקף לדירה של בית סאתיים וכיו"ב^{קסד}. וי"ל דכל שמשמש את בני העיר נחשב להוקף לדירה ולפיכך שבילים וגינות וכ"ש בתי מדרשות ובתי כנסיות י"ל דנחשבים כהוקף לדירה^{קסה}.

פא. אם בתוך ההיקף לדירה היקיפו מקום שלית ביה דיורים כ' בחזו"א דנחשב להיקף לדיורים כיון שמקום הידורים נצרך למחיצות החיצונות^{קסו}, אבל היכא שמקום

הערות

^{קס} ע"י חזו"א ע' ס"ק י"ב, והיינו כעין מש"נ בר"מ דבעומ"ר לא לנו בפירצת עשר, דהא לית לן דרב, ה"ה לדין דבקעה אין לדון בעומ"ר.

^{קסא} שו"ע פ"ג ס"י, ובמ"ב ס"ק נ"ז.

^{קסב} ואפשר להיכא לאורך הרוח הסתום בעומד (אף אם הוא ע"י עומ"ר) הוא קטן מן הרוח המפולש, דנחשב לענין זה פרמ"ר, (דיל"ד לר' יוסף ללא מהני צו"ה בפרמ"ר יל"ע דאף אם נחלוק ע"ד רש"י והר"ן ונימא לאין מצרפים פרמ"ר מכל הד' רוחות, מ"מ כל שפחתה רחבו יתר על אורך המצוי דנחשב לפרמ"ר, דוגמא לזה מצאו בדברי החזו"א ענף א' דין יח לדעת ר' יהודה דב' מחיצות לאורייתא, וע"י בחו"ב דלקמן.

^{קסג} חו"ב ב' סק"ז. וע"ע מה שכתבנו סימן ב' ס"ק ס, וכה"ג יל"ד לדעת הר"מ דלעיל ע"י דין עה ובהער' פס. ויל"ע אף לדעת מרן ז"ל בגוונא דאיכא מחיצות כזה [189], דלמא מהני בחיובן וממילא מהני אף לפנימי וכמש"כ מרן ז"ל סי' ע' ס"ק י"ג דלעת הר"מ דמהני אף לפילוש, ה"ה הכא דמהני דב"א.

^{קסד} ע"י חזו"א סי' ע' ס"ק י"א מה שתמה על הק"נ שהחשיב את פסי ביראות למקום שהוקף לדירה, ע"י"ש.

^{קסה} בחת"ס סי' פ"ח נקטו כן למאי דס"ל התם דבפסי ביראות לא דמי לשירה, אבל לעיל הער' קנב כתבנו דבחורא"ש איתא להדיא דאף פסי ביראות דינו כשירה, אמנם י"ל דלפ"ה היינו דווקא כל שנחשב להיות במדבר נחשב כלא הוקף לדירה, אבל דבר שהוא חלק משיומצי העיר, אף שמקיפו לעצמו נחשב כמקום המשמש לדיורים. אמנם ע"י חזו"א סי' ע' ס"ק כ"ג דל"ה וכו' כו' במה שכ' לגבי אכסדרה שלפני הבתים דהאחרונים הכריעו דנחשב למצוי, ומשמע לי ש מקום לדון בזה אם נחשב לדיורים, ולכא"ו אם בשבילים וגינות פשיטא דנחשב לדיורים א"כ היאך יש מקום לדון על האכסדרה דלעיל, דהאי אכסדרה משמע שם שהיא משמשת לכניסה ויציאה מן הבתים, והיא היתה בין הבית לרחוב, וכו"ע.

^{קסו} ע"י חזו"א סי' ע"ט סק"א הער' ה' מה שהעיר ע"ד החת"ס פס. וכו' שם דכל שהמחיצות מועילות לכל המקום המוקף ה"ז מהני להוי היקף לדיורים.

הדיוורים מתוקן כדין, והוסיף עוד היקף למקום שאינו לדיוורים יל"ע בזה אם נחשב כמקום המוקף לדיוורים^{קסז} וצ"ע.

גידודי שתוך צו"ה ודין חלון

פב. חלון שהוא רוחב ד' וגובה י' ויש לו כל פרטי דיני צו"ה ה"ז מהני (עי' דין טו), ואף שהוא בגובה^{קסח}, וכן אם איכא תוך צו"ה גידודי המעכבים מלידך מ"מ אם איכא חלל כנ"ל ה"ז מהני להיחשב צו"ה^{קסט}. ובחוי"ב כ' להסתפק בכ"ז^{קע}. ואם ליכא חלל כנ"ל עיי' בדין פה.

פג. צו"ה שיש באמצעו קנה המונע מלעבור י"ל דפסול דל"ג מפתחי שימאי, ואף שאין לקנה דיני מחיצה^{קעא} מ"מ כיון שהוא מונע מלעבור שם ה"ז פוסל^{קעב}. ואמנם אם אנו מכשירים במחיצה שלפני צו"ה כ"ש דהכא דמהני (ונתבאר בדין פו).

דיני חלל שתוך צוה"פ, ודיני מחיצה שתוך הצוה"פ ומחוץ לצוה"פ, ודין רשות שגובה מן הצו"ה או שנמוכה הימנו

פד. פרס מחיצה בין בפנים הרשות כנגד הצו"ה ובין מחוץ לרשות כנגד הצו"ה, (ותחת הקנה העליון ליכא מחיצה), אף שפרס כנגד כל הצוה"פ, אם אין לאותה המחיצה דין מחיצה, כגון שהיא גבוהה ט', או במחיצה תלויה, אף אם לא נשאר פתח חלל י' ברובח ד' מן המחיצה ועד לקנה העליון מ"מ לא נסתלק בזה דין צוה"פ, דכיון שאין לה דין

הערות

^{קסז} בחזו"א סי' ע' ס"ק כ"ג בסוד"ה וכו' כו' אבל אחרי שהכריעו האחרונים כו' משמע דכל שהיקף של המקום שליכא דיוורים אינו נזקק להיקף של הדיוורים אי"ז נחשב להיקף אחד והדבר מצוי במקומות שמוסיפין לעיר שצילים וגינות, אמנם עיי' לעיל דאפשר דהאי שצילים וגינות נחשבים כמקופות לדיוורים, עיי'.

^{קסח} עיי' חזו"א סי' ע"ז סק"ה, וסי' ס"ה ס"ק ס"ה. וכן משמע מהא דלמרינו י"א א' חכר שרובה פתחים וחלונות כו' ומשמע דנקטו חלונות אף שיש בהם לר"ה, דאל"ה מאי קמ"ל בהא.

^{קסט} כן מבואר חזו"א סי' ע' ס"ק י"ט ושם העמיד מחללת כו', והובא בדין פה, ושם כ' להסתפק אם זכה"ג שאין המחיצה גבוהה י' אם זעיןן שהלחי יכלוט מע"ג המחיצה או לא, ועיי'. ועיי' זענף ז דין קי מה"ד בפתח של מבוי.

^{קע} עיי' ע"ם הדף ע"ז א' במתני' דחלון שצין ז' חזירות, עיי"ש. וע"ע חו"צ סוכה ס"ב ריש סק"כ.

^{קעא} שהרי למרינו עליו א"א והוא פרמ"ר, ואינו לבד לא לקרקע ולא למשקוף.

^{קעב} והדבר מצוי ביוותינו שיש קנים שמשמשים בשפת המדרכה כדי למנוע מן האנשים לרדת לכביש, ואמנם שם יש עוד חסרונות שונים, (דהוה מן האל, ולחיוזק תקרה ופעמים הוא כמין כיפה, וכיו"צ).

מחיצה נחשב האויר שמן המחיצה ולפנים כאויר צוה"פ^{קעג}. ואפשר דווקא אם לאותה המחיצה אין דין רשות אבל אם למחיצה דין רשות פסול, וצ"ע^{קעד}.

פה. פרס מחיצה בין הלחיים כנגד קנה העליון, אם אינה גבוהה י' הרי אם בין המחיצה לקנה העליון איכא חלל י' ה"ז כשר (וכמש"נ בדין פב, ואפשר דחכא מהני אף אם אין הלחי אלא גובה י' ובולט מע"פ המחיצה טפת, וצ"ע), ואם ליכא חלל י' אם אין המחיצה ממלאת את רוחב הפתח אלא נשאר חלל ד' גבוהה י' ה"ז כשר^{קעה}, וכן אם דקה מעט מן הקנה העליון ה"ז כשר^{קעי}, ואם לאו וכגון שהוא ממלא כל רוחב הפתח וליכא מן המחיצה ולקנה העליון י' אף שהמחיצה אינה גבוהה י' ה"ז פסול^{קעז}.

פו. אם איכא כותל בגובה י' לפני הצו"ה בתוך הרשות ע"פ כל אורך הצו"ה, אם הוא סותם כנגד כל הצו"ה ומתחת הקנה העליון אינו סותם בחזו"א במקו"א^{קעח} כי דלדעת הר"מ והגר"א ודעימיה דמהני צו"ה אף כשאין לפניו חלל פנוי ד"ט, ולדעת הרשב"א נסתפק אם פליג דלא מהני^{קעט}, ובמקו"א סתם בזה דמהני בכה"ג ואף בפס ד"א ואף שהעומ"ר על הפרוץ ואף שהוא סותם את כל החלל שמלפני הצו"ה^{קפ}, ובמקומות אחרים סתם בזה לאיסור^{קפא}, ואף אם נימא דשרי י"ל דהיינו דווקא ברשות עצמה אבל ע"ג הכותל אם איכא שם דין רשות כגון שהוא ד"ט הרי כל שאין הלחיים ניכרים מע"ג הכותל שאינם גובהים י' מן הכותל ולמעלה דאי"ז מהני וע"י בדין צו.

הערות

קעג חזו"א סי' ע' ס"ק י"ט בדין הראשון שם. וע"ע מש"כ סי' ס"ה ס"ק ס"ה, ומבואר שם דהעלה בזה מסבירא דבעינן שיהא ברו"ה כנגד חלל ד' בגובה י', ובלא זה ה"ז פסול אר"כ איכא גידוד פחות מג"ט, ע"ש.

קעד ע"י בדין לו, ומעשה בחצר ביהמ"ד שהיה מדרגה מיד לאחר הצו"ה והורו להגביה הצו"ה בצופן שיראו י' מן הרשות, (וע"ע דין פו ומה שהערנו במוסגר שם) וע"י.

קעה ובצופן זה נר' דווקא בצופן שניכר הלחי, והיינו משום שהמחללת אינה ממלאת את כל פני רוחב הלחי אלא היא רק כנגד כל הקנה העליון, אבל אם ממלאת את פני כל רוחב הלחי מאז אהני לן שנותר חלל רוחב ד' בגובה י' שהרי אם אין המחללת יכולה לשמש ללחי נר' דה"ה שהלחיים אינם משמשים ללחי, ואף אם המחללת סמוכה ללחים בצדו סגי בזה לפסול, ויש לדמותו למש"כ בחו"ב ס"ב ס"ק י"ד לענין (בד"ה והא דמכשרינן) דכפיפה לא מהני הקנה שעליו להיות לצו"ה אר"כ הוא חלק מבנין הכיפה, וע"י. ואפשר דלהכי נקט מרז זללה"ה מחללת דככה"ג ניכר מהו הלחי ומהו הגידודים, ואף דמהני אף היכא שציטלו לשם (וכדמבואר בתוה"ד שם) מ"מ כל שניכר הלחיים מהני, וז"ע.

קעי חזו"א שם, וה"ז כבדין הקודם שמהי"א ט' אינה מגרעת כשהיא כנגד הפתח כיון שאין לה דין מחילה.

קעז כל הדינים שבדין זה נתבארו בחזו"א סי' ע' ס"ק י"ט ושם העמיד מחללת תחת הקנה כו'.

קעח ע"י סי' ס"ה ס"ק ס"ה, וע"ע בס"ק נ"ז ונ"ח בדעת הר"מ והרשב"א.

קעט או דלא פליג אלא התם דהגידוד במקורה, אבל במחילה לא פליג, אלא ס"ל דמהני, ע"ש.

קפ ע"י סי' ע' ס"ק י"ט ושם וכן הדין בהעמיד פס גבוה י' כו'.

קפא ע"י סי' ס"ז ס"ק כ"ג, וסי', וז"ע טובא.

- פז. ואם הגביה הקנים כך שהם בולטים מעייג המחיצה ייט אפשר דשי"ד ואף שהמחיצה גבוהה י"קפב, דלי"ג מדין חלון שנתבאר בדין פב.
- פח. ואם הקנה של הצו"ה רחוק מכותל המבוי והוא סמוך ג"ט לפס הסותם משך צפון דרום כזה [171] או כזה [181] אף שהפס הוא ד"א הי"ז מהני (עי' בדין מה) קפג דאף הפס נחשב למשקוף, והוא שיש לפס כל דיני משקוף, אבל בלא"ה אי"ז מהני שהרי ממ"נ דאם הוא כותל הרי הוא מסלק את הקנה, ואם אינו ככותל אלא כמשקוף הרי הוא פסול למשקוף, ונמצא שהקנה שמלפניו הוא רחוק מכותלי המבוי (אם מהני צו"ה לעשות עומ"ר וסגי בצ"א שיהא סמוך לכותל המבוי אי"כ הי"ז תלוי בנידון דלעיל אם כותל שכנגד הקנים מסלק להצו"ה, ועי').
- פט. ואם הרחיק הפס מן הלחיים לתוך הרשות ד"ט (ואולי אף בגי"ט סגי) שיד קפד, ואם הרחיק מן הלחיים אל פנים הפתח כזה ולפני כל לחי איכא ד"ט בגובה י' אפשר דבהא אף למאי דנקטינן באופן דלעיל לאיסור הכא שרי, וצ"ע.
- צ. ואם איכא בין הצו"ה לכותל ד"ט הי"ז מהני, ואפשר דבגי"ט סגי קפה. וצ"ע בגוונא שהרשות עצמה מתקצרת כזה [321] ובפשוטו בהא בעינן להרחיק ג' קפ"א או ד"ט, ובגוונא שהרשות מתקצרת באלכסון כזה [322] נ"ר דשרי קפ"ב, וצ"ע בגידרי השיעור בזה.
- צא. יל"ד בהעמיד מחיצה י' בין הלחיים בתוך הפתח באופן שאין המחיצה מתירה וכגון דאיכא פרמ"ר (ויל"ד באופן דאיכא א"א ובאופן דליכא א"א) אם היא מפסקת בין הלחיים קפ"ה.
- צב. ויל"ע אם לחי אחד יכול לשמש לב' צדדים כזה [178] בלחי, או מן ב' צידי הלחי כזה [176], דכיון דאינו משמש ד' טפחים לכל צד לא מהני, וצ"ע בזה.
- צג. העמיד כותל גבוה י' בסמוך לצו"ה מבחוץ בהא אפשר דבכל גוונא מהני, שאי"צ כלל אויר בחוץ קפט. ועי' בדין צז.

הערות

- קפב עי' חזו"א סי' ס"ה סוס"ק ס"ה לענין גבוה ג'. ועי' הער' קעל.
- קפג כן הוא בס' עי' ס"ק י"ט ונראה לפי"ז כו' והחילוק שנית אינו מפורש שם בדבריו, אבל ע"כ לומר כן אחר שנקט שם דכותל שכנגד הלחיים אי"ז פוסל א"כ מ"ט זכה"ג הנריך שיהיה לפס דין משקוף, ועי'.
- קפד סי' עי' ס"ק י"ט וכ"ז כשהפס והמחללת סמוך להצו"ה כו'.
- קפה חזו"א סי' עי' ס"ק י"ט.
- קפו לאם יש זרקות ד"ט שפיר י"ל דמהני בהרחקה של ג"ט, שכל שאינו ככותל אחד ארוך ש"ד, ואמנם אם זעין שהפאים ישמש למקום שהוא רשות הרי זעין ד"ט. ואם נימא לחודו החיזון סותם י"ל לאף הלחי בכלל הד"ט, עי' בזה בענף ז דין ריח.
- קפז דין זה לכאור' יש ללמוד מנ"ה באלכסון דמהני כמבואר דין יב.
- קפח דבחזו"א סי' עי' ס"ק י"ט העמיד כו' אפשר שלא דן שם אלל במחיצה שאינה גבוהה י', אבל בגבוהה י' ה"ז הפסק בין הקנים, ועי'.

צד. העמיד כותל לפני הצו"ה, אורכו לאורך המבוי גבוה י' אם אינו מגיע תחת צו"ה כזה [190] אלא עד הצו"ה אף שהכותל הולך ע"פ כל המבוי כשר, ואף שאין ד"ט בינו לצו"ה^{קצ}.

צה. אם העמיד מחיצה ולא ביטלו לשם ה"ז מהני, דהוה כמחיצת ארעי דאי"ז מחיצה^{קצא}.

צו. צו"ה שמיד לאחריו איכא מדרגה באופן שהרשות נעשית גבוהה אם אין הקנים בולטים מעייג המדרגה י"ט^{קצב} אי"ז מהני, וכל משי"נ לעיל דמחיצה פחות מי באופנים דלעיל היינו דווקא באופן שהרשות שווה לצו"ה, אלא שיש מחיצה המבדלת, אבל אם כל הרשות מגבהת לכאוי אי"ז מהני, ואם המחיצה גופא יש לה דין רשות יל"ע בזה אם אף על הרשות שאחורי המחיצה נדון דלא מהני^{קצג}, וצ"ע.

צז. ובמדרגה שסמוכה לצו"ה מבחוץ יל"ע בזה אם דמי למשי"נ לעיל בדין צג, או דהכא גרע, ועי'

דין כותל, חריץ, עומ"ר, צוה"פ, פי תקרה, המחלקים צו"ה

צח. צו"ה שתי שמפסיקו כותל ערב בין ב' הלחיים בגובה י', אם הכותל עצמו יכול לשמש כלחי (וכפרטי הדינים שנתבאר מדין יז והילך) והוא רחוק מכותל האמצעי של החצר ד"ט כשר^{קצד}, דנעשה כב' צו"ה, וכיון שהוא רחוק מכותל אמצעי של חצר נמצא שהוא משמש לרשות של דע"ד ואינו צו"ה ע"ג ראשי כתלים.

הערות

^{קפט} חזו"א סי' ע' ס"ק י"ט, וצפשוטו בזה סגי בהרחקה של ג"ט.

^{קצ} חזו"א סי' ע' ס"ק כ"א, וס"ל למרן זללה"ה דאין כאן חיסרון של כו"ה בלאו"ה ואף שכל רשות ורשות אין ב' שקפי מ"מ ס"ל דמהני. וא"ב דהא הוה כב' מבואות, וא"כ היאך לחי במבוי אחד ישמש למבוי השני, ולטו כב' מבואות זה בתוך זה כזה [232] מי נימא דכלפי המבוי הפנימי אי"ז נחשב לכו"ה בלאו"ה. וע"ע בד"ק קי, וס"נ דין כו"ה בלאו"ה.

^{קצא} עי' מש"כ מרן זללה"ה סי' ע' ס"ק י"ט העמיד מחללת כו' או שלא בטל המחללת לשם ככל הגי גוונא נר' דכשר, ע"כ. ואמנם לא נתפרש להדיא אם אף במחילה גבוהה י' נקט כן.

^{קצב} דאם הקנים מגביהים מע"ג המדרגה י"ט נר' דמהני, עי' בד"ק פז ובהער' קעל.

^{קצג} ועי' בהער' קעל. ועי' חזו"א דיני כלאי זרעים דין ד' דבעינן ברו"ה שמחלק לזרעים שיהיה גובה י' מע"ג העלים, עי"ש, ועי' בהלכו' כלאים להגר"ז ספירא ז"ל שכ' שם וז"ל: ברו"ה פ' נכון להזהר שיהיה עשרה טפחים מעל לעלי הירק או הקטניות, ואם הרחיק את כו"ה פ' ד' טפחים מן הירק אינו צריך להגביהם י' טפחים מהירק וסגי ב"ט מעל הארץ, עכ"ל, (וברם ל"ע מ"ט עלים ייחשבו למחילה, שאין לך ארעי גדול מזה, ועי' חזו"א סי' ע' ס"ק י"ט דמחילת ארעי אינה מפסדת), ואפשר דכיון דעיקר הנידון הוא לחלק בין הזרעים להכי גרע, שהרי אם יגדל הזרעים בלאו"ה לכו"ה לא יהני הכו"ה אף שהרשות שמתחתיו מחולק דלענין זה מנלן דמהני מה שהרשות עולה עד לרקיע, ואף שבמחילה לא איכפת לן מה שמן העלים ולמעלה ליכא מחילה י' מ"מ ברו"ה גרע, וז"ע.

^{קצד} חזו"א סי' ע' ס"ק י"ח וס"ק כ"ב.

צט. ואם אינו יכול לשמש כלחי, (עיי' פרטי הדינים מדין יז והילך), אם גבוה י' פסול^{קצה}, ואם אינו גבוה י' כשר^{קצי}.

ק. עומ"ר החוצה תחת הצו"ה אינו מבטל לצו"ה^{קצי}, ובפשוטו אף שחולק באופן שעושה רשות גמורה באמצע הצו"ה מ"מ אינו מקלקל.

קא. צו"ה שתי העובר תחת צו"ה ערב יל"ע אי צו"ה מבטל לצו"ה, ויל"ד דשתיהן פסולים ויל"ד ששתיהם כשרים, ויל"ד שהעליון פסול והתחתון כשר, וצ"ע^{קצב}. והיכא דהצו"ה פסול מדינא ליכא נידון^{קצט}, ויל"ע היכא שהצו"ה פסול מדרבנן וכשר מה"ת, והדבר מצוי בצו"ה מן הצד וכמשי"נ בדין קכא^ר.

קב. אם בין הלחיים של הצו"ה חולק חריץ עמוק י' ברוחב ד' והוא מתלקט י' מתוך ד', י"א דדינו כמחיצה שחולקת צו"ה וכיון שתוכו אסור הרי הוא אוסר כל החצר^{רא}, וי"ח דאינו חולק וממילא אף תוך החריץ נותר ע"י הצו"ה^{רב}. ויש להחמיר^ג. ואם אינו עמוק י' ה"ז כשר ואף תוך החריץ שרי^{רז}.

הערות

קצה חזו"א ללקמן, וכן נקט בחו"ב ס"ב ס"ק י"א בד"ה דופן. בחזו"א נקט הדוגמא בדין זה באופן שהכותל מחלק את כל החצר לב', והוא מגיע עד לכותל האמצעי או פחות מד"ט, דאם איכא ד"ט נקט שם בחזו"א דהכותל גופא נעשה לו"ה. עיי"ש. אמנם למש"כ בהער' שם שאין הכותל כשר ללחי, או באופן שמאזיה טעם אינו כשר ללחי (כגון פתחי סימאי וכיו"ב) לא נתבאר בדבריו אם אף בכה"ג דעינין בשביל לפסול שגיגע עד לכותל האמצעי או דכה"ג כיון שהוא מחלק את ב' הלחיים של הצו"ה ה"ז פוסל, וכן לא נתפרש אם יש איזה שיעור לזה, דהיינו ד"ט וכיו"ב, או שכל קנה שחוצ' בין הלחיים של הצו"ה יפסול, וצ"ע.

קצי חזו"א סי' ע' ס"ק י"ח, וסי' ע"ט סק"א, חו"ב סי' ב' ס"ק י"א בד"ה דופן כו' אצל כו'. ועיי' חזו"א סי' ע' ס"ק כ"ב מה שדן ע"ד המקור"ה, ובמקור"ה משמע דמחילה בסתם אינה מחלקת לפסול, ורק רשות מחלק, אמנם למה שביאר בחזו"א בדעת המקור"ה ליכא ראייה, ועיי'. וע"ע מש"נ בדין פד ובדין פה.

קצי חזו"א סי' ע' ס"ק כ"א כ"ב, חו"ב ס"ב ס"ק י"א. הטעם משום שאויר של עומ"ר אינו נחשב כסתום וכמחילה, ועיי'.

קצח חו"ב סי' ב' ס"ק י"א. יעוין חזו"א סי' ע' ס"ק כ"ב דכ' לזו"ה מבטל לעומ"ר ודימה כן לסילוק מחיטת, ולפי"ז אף זו"ה מבטל לזו"ה, וכן כ' בקונטרס כלאים]. ולכא' יל"ע אם נפסול שניהם או אחד כשר ואחד פסול, ולפי"ז תיקשי הימייניהו עדיפי, ובקונטרס שם כ' לפסול שניהם, ובאמת כ"ב הדימוי לסילוק מחיטת.

קצט חו"ב ס"ס.

ר ועיי' חו"ב ס"ב ס"ק י"ד לזו"ה מן הצד דמהני לא מהני אלא באופן שהוא נוגע, אצל היכא שהוא באויר ומאל הקנים אי"ז מהני, ובפשוטו כוונתו לאף להחמיר אינו נחשב לזו"ה, ועיי'.

רא עיי' חזו"א קו"א סק"א – ד', ובסי' ק"ג סק"א – ג', שכ"ד תו' והראב"ד, וע"ע חו"ב סי' ב' ס"ק י"א בד"ה נראה.

רב חזו"א ס"ס, שכ"ד הרשב"א, עיי"ש.

קג. פי תקרה שתי שמע"ג צו"ה ערב יל"ע אם חולק צו"ה לבי"ה, וכן בפי תקרה שחוצץ בין הקנה העליון למזוזות יש להסתפק אם מפסיק לצו"ה^י. וע"ע דין ח.

צו"ה באויר – אם בעינן שיהא הצוה"פ סמוך לדופן

קד. י"א דבעינן לעשות הצו"ה סמוך לדופן ג"ט^{יז} [ומהני אף לדופן העשוי מצו"ה, ולהכי מהני צו"ה שעשה ע"ג ד' קונדיסין ע"י הפרטים מדין סח והילך], ולדיעה זו י"א דאם הוא סמוך לכותל מצד אחד מהני, ואי"צ להקריבו מב' צדדיו לכותל^{יח}, וי"א דלא בעינן סמוך לדופן ג"ט, ואם הרחיק מב' הצדדים בעי תיקון לפירצות כדין פירצה בראש המבוי והחצר^{יט}. ולדינא יש לחוש להחמיר כל שהרחיק ג"ט מן הכותל^י.

הערות

יג. שם סק"א. לכאוף לינא דחריץ הוה פסול משום דל"ג מתל המתלקט שמפסיק בין ב' לחיים ותל ל"ג מכותל לעלמא שמפסיק.

יד. חזו"א סי' קי"א שם.

יה. ע"י חו"צ דלקמן, ושמעתי שהורה מו"ר זללה"ה למעשה שלא לעשות ככה"ג.

יז. חו"צ סס"י ב', וע"י סי' י"ג סק"ט.

יח. מ"ב סס"ג ס"ק כ"ג הביא דעת הבכור שור ועוד אחרונים דבעינן שהצו"ה יהא סמוך לדופן. וכן נקט בחזו"א סי' ע' ס"ק י"ד, ס"ק כ"א, וע"י סי' ס"ט ס"ק י"ב. כלל"ס סי' י"א סק"ה.

ובכלאים לכו"ע מהני לעשות צו"ה אף כשאינו סמוך לכותל כלל, וכדאיתא בריטב"א י"א א' דד"ה ומה שאמרו בו ובכלאים לא שייכי בו, (וכן הוא בגרעק"א עה"ג הר"מ צפ"ז מכלאים הט"ז, וכן הוא בחזו"א סי' ע' שם, ובכלאים סס). וכן משמע בריטב"א שבתוד"ה אילימא, (שכ' להשוות רוח אחת בכלאים לרוח רביעית דמבוי, ואי איתא דאף בכלאים איכא חיטוק בין רוח אחת לד' רוחות, מנ"ל להשוות כן, דלמא אף בכלאים איכא ריעותא טפי בד' רוחות דדווקא). ובעירובין סי' ע' ס"ק י"ג כ' וז"ל והנה בו דאף בד' רוחות מהני מה"ת ביתר שכן הדין בכלאים, ע"כ. ומשמע דהשווה דין כלאים לעירובין, וכו'.

וע"י חזו"א שביעית ס"ם כ"ז מש"כ דמהני לחלק שדה בצו"ה שלא יהא ב"ם במקום אחד, וכ' שם דיג לעשות מל"א כותל ד"א, וע"י.

יח. מקו"ת, וכן נקט בחזו"א סי' ע' ס"ק י"ד ע"פ דברי המקו"ת, וע"ע סס"ג שעה"ז או' מ"ז שכן דקלא מרש"י, וכן מבואר ברבא"ד י"א ב' הובא במאירי.

יט. כן מבואר בתור"פ י"א א', ומלשוננו משמע דמהני אף בהרחיק את ב' הקנים דמהני, ע"ש. וברשב"א ובריטב"א י' ב' איתא דצו"ה לא אמרינן א"א על הקנה, ומבואר בפשוטו לאיכא פירצה בין הקנה לכותל והנידון אם נדרף האויר של הצו"ה לאויר של הפרוז, וע"ז אמרו דלא אמרינן א"א, וי"ל כיצד תיקנו את הפירצה שבין הצו"ה לכותל, דאם מתוקן בלחי הרי למבואר מתו"ד דעכ"פ מצד אחד לא בעינן שיהא סמוך לכותל, ואיכא למימר דמיירי באופן שאיכא עומד בין הלחי לכותל, כגון עומד א' ומחאה פרוז ג' עומד א' ומחאה וצו"ה, (ולפי"ז לנו בין על הלחי ובין על העומד), וכן משמע דלא לנו שסתום ע"י לחי דבפשוטו כוונתם לדון על אותו מקום שאכריך לעשות לחי שעשה שם צו"ה, וא"כ י"ל דמיירי שעשה קנה נוסף לצו"ה ולא השתמש בעומד א' ומחאה להיות קנה לצו"ה, וליכא ראייה מתו"ד דלא בעינן סמוך לכותל. ובמ"ש ס"ג ס"ק כ"ג ובשעה"ז שם למד מתו"ד דס"ל דלא בעינן שיהא סמוך לדופן, (והמ"ב לשיטתו דצו"ה עושה עומד ולהכי פי' דמיירי שהפירצה

קה. הקיף מדי' רוחות בצו"ה ע"י ד' קנים שהניח על גביהם קנה ה"ז חשיב צו"ה ונתבאר דינו בדין סט.

קו. היה פס יוצא מן הכותל, והניח הקנה בסופו הוה כקנה הסמוך לכותל, בין אם הניחו כלפי פנים [191] ובין כלפי חוץ [170] ואף אם הקנה בולט לתוך הפתח כזה [192] וכזה [171] ר"א, וה"ה אי איכא בראש המבוי כעין ח' כזה [193], מהני לעשות צו"ה ברגל הח' והוה כסמוך לכותל ר"ב.

קז. וה"ה בדאיכא דופן המרוחק מן הכותל ג', והעומד ד', ואיכא פרוץ י' לאחמ"כ, שרי להניח ע"ג אותו עומד קנה שע"ג והוה צו"ה, וכ"ש להניח ע"י לחי אחר דשרי ר"ג.

קח. צו"ה באויר לגבי שבת דעת מרן זללה"ה דכל שאם נמשיך את כותלי המבוי ביושר לא יפגשו בלחיים של הצו"ה, דאי"ז מהני ר"ד, והטעם משום דצו"ה בעינן שיהא פתח לרשות, ולא מהני שהוא פתח לאויר, ואף באופן שהוא סמוך לכותל וכנ"ל מ"מ צריך שימשו לרשות. ולפיכך צו"ה שהוא מחוץ לרשות והלחיים רחוקים מן המבוי לצפון ולדרום כזה [180] אי"ז מהני ר"ט, ובאופן שהלחיים מאחורי כותלי הרשות כזה [179] ה"ז חמיר טפי ונתבאר בדין נ.

קט. ובפשוטו בעינן שב' הלחיים ישמשו לרשות, ולא סגי בשאחד סמוך לכותל הרשות והשני רחוק כזה [194] ר"ט.

קי. י"א אי"צ שהקנים יהיו סמוכים לכותל אותו המבוי שבא להתירו, אלא אף באופן שהוא סמוך למבוי אחר ה"ז מהני, ולפיכך בכזה [190] אף שכל מבוי רואה רק פצים אחד ה"ז מהני ר"ז, ולכאוי ה"ה אף אם אינו רואה כלל, והיינו כזה [195], דאף שבמבוי

הערות

מתוקנת ע"י הא"ה גופא) הביא ליעות ז'אחרונים ללא זענין קיהא לר"ה סמוך לזופן, וזיה"ל פס (ס"ו) זל"ה לרזי, וזעה"ל או' מ"ו, חו"ב סי' ז' סק"י, (ועי"ש סק"ט זל"ה ויש, וכ"כ בח"א.

ר"י מ"ז וזיה"ל פס.

ר"א חזו"א סי' ע' ס"ק י"ט. וע"ע זדין אג וזדין מה.

ר"ב חזו"א פס סק"כ.

ר"ג זל"ג מלחי עירובין י' ז', ואף למאן דפליג זלחי זל"ה מודה, חזו"א סי' ע' ס"ק י"ד.

ר"ד סי' ע' ס"ק י"ד.

ר"ט חזו"א פס ס"ק כ"א. וע"ע ז'אחרונים סי' ז' ס"ק י"ז מש"כ זלחל זין לר"ה זענין מזוזה דמהני ראשי זתלים, זל"ה לרשויות זשבת זלחל מהני עי"ש.

ר"י ואף זלענין זלחל קרפך ז"ס כ' זשזיעית סו"ס כ"ז זמכתב פס דמהני זיכא זמז"א זיכא זותל ז"א, מ"מ זשני זחס זלז"י זיהיה זפתח זלשות זלחל זזלחל זותל זין זזה פס לר"ה זלל, זזיה מהני זמז"א, זמש"כ זכא זזענין זיהיה זפתח זלשות, זזל"א ז"ל זעדיין זי"ז זמקבל פס זפתח זלשות, זכן זל זטעמים זשזריד זסי' ע' ס"ק י"ד זענין זחל זזענין זיהיה זל"ה סמוך זכותל, כ"ז זינו זלחל זזאופן זשזלחי זר' זמזפנים זז זש זמקום זלזון, זזל זזינו זר' זמזפנים זין זמקום זלזון זרק זמז"א זיעיל, ועי'.

ר"י חזו"א סי' ע' ס"ק כ"א.

הפנימי אין ניכר הפצים כלל מ"מ ה"ז מהני, ולכאוי אף באופן שהמבוי החיצוני אינו מותר בטלטול, ואף שהוא קרפף וכיו"ב, וצ"ע (וכן ילי"ד אם מהני עומ"ר לצו"ה ע"י בזה בדין קמ"ד.

ק"א. וכן אם הקנה נמצא בתוך רשות אחרת אף שהוא מרוחק מן הכותל של הרשות כזה [130] ה"ז מהני, ונתבאר דינו בענף ג דין קכב.

צו"ה מן הצד

ק"ב. צו"ה מן הצד ה"ז פסול"י, י"מ דהיינו מצידו כלפי חוץ, דהיינו שאין הקנה העליון מכוון ע"ג הקנים אלא מצידן לחוץ"יט (ולדיעה זו אם הקנה העליון הוא בין הקנים ה"ז מהני אף ביותר מ"י ואף בעירובין), ויש מפרשים דהיינו שהקנה העליון נתון בין ב' הקנים"י, וכ' בחזו"א דאף לשיטתם היינו דווקא כשהמזוזות עשויים חטיבה אחת

הערות

י"י ס"ב י"א. ובאחרונים לידו דאין פסולו אל"ל מדרבנן, ע"י קר"א י"א א', חו"ב ס"ב סק"ג ד"ה והנה, (וסיים שם בסו"ד למיהו י"ל דאף אי לא חשיב מחילה מה"ת מ"מ מהני לענין כלאים, וסיים בזה וז"ע, ולא נתפרש טעם החילוק), וע"י משכנ"י סי' קכ"ג ד"ה וע' מה שהקשה, והכריחו כן ע"פ דברי התו"ו א' וכ"ב א' דס"ל לכל היכא דשרי בכלאים ונאסר בעירוב דאין איסורו אל"ל מדרבנן, וע"י במשכנ"י שם מה שמתה לפי"ז על התו"ו ב' ב' שהק' משערי החצר ות"י דהוה מן האד לאכתי אס מלאווייתא הוה כשר א"כ מאי אהני דהוי מן האד, ויש ליישב ודו"ק. וע"י רש"י י"א א' ד"ה ובדרב חסדא דשבת חמור כו' ומשמע דהוה מדרבנן, וע"י. ונפק"מ בכ"ז לענין נראה ומזוה, ע"י חו"ב ס"ב.

י"י ע"י תו"ו ב' ב' ד"ה ואיבעית ע"י"ש מש"כ דהמסך שהיה ע"ג ווי העמודים הוה מן האד, ובפשוט כוונתו מן האד דהיינו חוץ לנ"ה, ולא בין הקנים, (ומאידך כ"ב אחר לנ"ה מן האד אינו אל"ל מדרבנן, ויש ליישב. ואיכא למימר דכוונת התו"ו דכה"ג פשיטא ללא מהני, דכ"ש ממאי דלמיתין כו', והתו"ו לא נחתו לכ"ז אחר דכה"ג פשיטא ללא מהני), וכ"ג מהר"ן סוכה ז' א' ע"י"ש. וכ"ג שפי' דב"י סו"ס ס"ב וע"י"ש מש"כ דאף הר"מ והרי"ף שפי' למן האד באופ"א וכלקמן, מ"מ מודו דמן האד פסול, וע"כ שפי' דהיינו מזידו ממש ולא שהקנה העליון בין הקנים, ועו"נ כן מתו"ד שם שדן אם הקנה העליון מהני להרחיקו מעט שלא יהא כנגד הקנים, וע"כ בהנידון שמרחיקו בין הקנים, ולא ללא חוץ, שאם הנידון ללא חוץ הרי פשיטא דאפי' כל שהו"א לא מהני דק"ו ממאי דפסל בזמן האד, ש"מ דבזמן האד פי' שהנידון כלפי חוץ, ואיכא למימר דמאי דפסל בהרחיקו בין הקנים כוונתו דבכה"ג אי"ז כלל לנ"ה וגרע מפסול דמן האד, ואיכא נפק"מ בנ"ה שחולק לנ"ה, ודו"ק), וע"י ריטב"א י"א א' דנקט בלשונו דבזידו היונו על פניהם, ומשמע קאת דהיינו מכנגד פניו כלפי חוץ, אמנם מאידך כבר נתקשינו דכילד אית ליה הו"א לחלק שם בין אם הוא סמוך לראשן לסמוך לאמצעיתו, דבזידו איך אפשר לחלק, וע"כ דפי' דמן האד הוא בין הקנים, ועל פניהם דקאמר היינו בין קנה לקנה ולא לפני הנ"ה, וע"י. ובחזו"א דלקמן ובחו"ב סו"ס ב' נקטו לעיקר דמן האד היינו מחוץ לקנים.

י"י דרש"י פי' בזמן האד שמתח הזמורה מזה לזה באמצעיתו, ולשון באמצעיתו מצינו בעו"ר (ע"י דרבינו יהונתן ובעצוה"ק להרשב"א), ומשמע שפי' דהיינו שהניח את הקנה העליון באמצעית הקנה ר"ל בין הקנים, דאם כוונתם למן האד מה מוסיף לן במה שפי' באמצעיתו, וכן משמע בהג"א מש"כ בשם האו"ז ע"י"ש, וכן דקדק בחזו"א סי' ע"ח סק"ז וסק"ח דלעת ההג"א, וע"י לעיל מש"כ דלעת הריטב"א, וכן לכאוי מצו"א דבזמורה"א וברש"ס כלאים פ"ד (שפי' שם בקושי"ת הגמ' עליה דר' חגי דבבבלי"ס אי"א לעשות מן האד, ות"י שם דדוקן לאז אפשר לעשות מן האד, ואם באופן שהקנה

בעשויים פרקים פרקים כזה [196] אף שהקנה העליון ביניהם לא פסל בהג"א רכ"א, וצ"ע רכ"ב. ומ"מ אף אם נימא דמהני ליתן המשקוף בין הקנים אבל אינו מהני אא"כ הוא דבוק, אבל אם רחוק מהם אפי' במעט הי"ז גרע, ונתבאר בדין ו, עיי"ש.

קיג. היכא דהקנה העליון נמצא מחוץ למזוזות אין חילוק בין אם נעשה פרקים פרקים ואפי' אם עשה לקנה העליון ב' יתדות והניח ע"ג הקנים כזה [175] אי"ז מהני רכ"ג.

קיד. מן הצד שעשה סמוך לראשי הקנים שווה להם הי"ז פסול רכ"ד, ויש שנקטו דרך באמצעיתן הוה מן הצד, אבל מן הצד בין הקנים סמוך לראשון מהני רכ"ה.

קטו. היכא שחלק מן הקנה העליון נכנס לבין המזוזות וחלקו עומד מע"ג המזוזות נר' דמהני, ואמרינן דל אותו החלק שנכנס בין הקנים רכ"ו.

קטז. צו"ה מן הצד אינו אלא באופן שהוא דבוק למזוזות אבל היכא שהוא מרוחק מעט אי"ז נחשב מן הצד כלל, ופסול רכ"ז, ונפק"מ דאם נימא דצו"ה מן הצד מהני

הערות

העליון בין הקנים הוה כשר שפיר מלי לעשות החבלים באופן הזה, ודו"ק, וכן פי' הט"ז בס"י ס"ב סק"ד, וס"ג ס"ק י"ט, עיי"ש. וכן מבואר באב"ע שפי' לאס הניח הקנה העליון בין הקנים בין אם זה בין הקנים ממש ובין אם זה למעלה מן הקנים אי"ז מהני, וכן מבואר במקו"ח דפליג עליו והכשיר כזה למבואר לנידון דמן האל היינו בין הקנים, ועיי". וכן מבואר באחרונים שדנו לענין החקק, ועיי' בתו"ש (ס"ב ס"ק כ"ט) לקדק מלשון רש"י שנקט באמצעיתו בלשון יחיד, דמייירי באופן שהיה הקנה למעלה מדוק, ותחב את הקנה העליון בתוך הסדק, והיינו באמצעיתו שבין שני הקנים הסדוקים, עיי"ש. וכבר תמה על דברי האחרונים שדנו לענין החקק עיי' מש"כ סי' ע"א סק"ט, ולפי שהבין דבדיניהם דפי' דמן האל היינו כפשוטו, אבל אם נימא דפי' דמן האל היינו בין הקנים א"ש, ועיי". וכן מבואר במשכנ"י סי' קכ"ג.

רכ"א חזו"א ע"א סק"ח.

רכ"ב עיי' בחזו"א שם שהשווה כן לכיפה, (ולשיטתו ז"ל בסק"ג דהעיגול הוה שנחשב לקנה עליון ולא הקנה שע"ג העיגול, וכמו שביאר שם דהכיפה מהני למ"ד דאי"ז ליגע משום דהוה פירקי פירקי, עיי"ש. ועיי' דיני כיפה דין קג). ואיכא למימר דכ"ד ההג"ה היינו דווקא באופן שניכר המשך המזוזות שעולים למעלה, אבל אם יבנה בנין מע"ג הקנה העליון, אף שאותו בנין אינו מהני להיות קנה עליון, מ"מ אי"ז נחשב שהמזוזות עולות, והוה כשר. אבל בציוור שעשוי פרקים פרקים ככה"ג כיון שכו"ם המזוזות עולות למעלה הי"ז כמזן האל. ועיי' בט"ז ס"ב ס"ק י"ט, ומש"נ לקמן בדין קיד.

רכ"ג עיי' חזו"א סי' ע"א סק"ז ח'.

רכ"ד כן איחא בריתב"א שם, וכן לקדק בגאור"י, וכ"כ במ"ב ס"ב ס"ק ס"ד שכן לעת רוב האחרונים. וכן בעו"ר מבואר בתו"ד שלא חילקו כלל, וסתמו דכיון שאינו על גביהן להכי הוה פסול (עיי' בר"ן ופסקי ריא"ז ועו"ר) וע"ע באב"ע ובדי"מ ובח"א.

רכ"ה כן פי' הט"ז בס"י ס"ב סק"ד, (וכן נקט בא"ר), וע"ע בס"י ס"ג ס"ק י"ט שחילק כזה עוד כמה חילוקים. ועיי' באחרונים שדחו דברי הט"ז מכת דברי הריטב"א דלעיל.

רכ"ו ול"ג מכיפה שמהני החלק הישר שמע"ג הכיפה לשמש קנה העליון לדעת הריטב"א והתור"פ י"א ב', אף אם הכיפה גופא לא מהני להיות לכו"ה.

רכ"ז עיי' חו"ב ס"ב ס"ק י"ד בד"ה נר', דלענין כלאים דמהני מן האל אפ"ה כה"ג שהוא מרוחק אינו מהני, ונר' לזה נכון בין במזן האל שמאל הקנים ממש, ובין במזן האל שבין הקנים (דמבואר בב"י דלרף

מדאורייתא וצויה דמהני מדאורייתא יש להחמיר בו דהוה צויה, איכ בכה"ג אי"ז מן הצד כלל.

ק"ז. י"מ צויה מן הצד היינו שעשה הצויה בקצה הרוח ופסולו כעין פירצה בק"ז ר"ב, והראשונים תמהו על שיטה זו ר"ב, וכן בפוסקים לא חשו לזה ר"ל.

ק"ח. אם חקק חקיקה בלחי כזה [197] שהמזוזות נמשכים מע"ג קנה העליון (להדעות דלעיל דפסול דמן הצד היינו בין הקנים) אפשר דבהא לכו"ע פסול ר"ל, ובכזה [198] יש פוסלים ר"ב ויש מכשירים ר"ל, ויש פוסלים אף אם חקק כזה [199] או כזה [200] שאין המזוזות עודפות אלא מסתיימות בשווה עם הקנה העליון ר"ל.

ק"ט. אין חיסרון דמן הצד אלא כשמחובר למזוזות מן הצד אבל אם מחובר לאיזה קנה מן הצד, ואיכא לחי אחר למזוזה אף שהקנה העליון מחובר לקנה החיצוני במן הצד אי"ז חיסרון ר"ה ומ"מ טוב למנוע מלעשות כן מפני הרואים ר"ל.

קכ. ואם נועץ ע"ג הקנה מסמר וקושר בו החבל ש"ד ר"ל.

הערות

בהרחיק מעט פסול, דבתרווייהו אי"ז כלל מן האל. וע"ע שם ס"ק ט"ו במש"כ דצ"ה כד"ן שהעמיד קנה בצלמנו מן האל לאס חיבדו ה"ז פסול ולא אמרינן לל, כיון דסור"ס הוא משמש, משא"כ בצופן שאינו מחובר (ומשמע דהיינו אף בנוגע).

ר"ב כן שיטת הר"ף בשם ר' האי גאון י"א א' דביאור לו"ה מן האל, וכן פי' הר"מ בפט"ז משבת ה"כ. ר"ב ע"י בראשונים י"א, ודבר ו' א' בפירכה בק"ז. וע"י חזו"א כלאים סי"א סק"ח דל"ה נקטינן במוסגר שם.

ר"ל וע"ע שם ס"ב ס"י צביה"ל בד"ה כשכל, לדעת הר"ף כדעת הר"מ ע"פ.

ר"ל להמכשירים דלקמן לא נתפרש להדיא דין זה, והטעם להכשיר בצופנים דלקמן היינו משום דאמרינן לל, אבל בכה"ג אפשר לל אמרינן לל, דניכר שמזוזות נמשכים כנגד קנה העליון, ויל"ע.

ר"ב שם"ג ס"ק ס"ד בשם הפרמ"ג.

ר"ג כן נר' במקו"ח שהביא בשעה"ל או' נ"ב, ובמ"ב לחק בדבריו דכוונתו על אופן שהמזוזות מסתיימים בשווה עם הקנה העליון ול"ע. וכן נקט בחזו"א סי' ע"א סק"ט, דאמרינן לל הקנים שמן האל. וכן נקט חו"ב סי' ב' ס"ק ט"ז (בד"ה במ"ב).

ר"ד כן הוא בתו"ש, אבל המ"ב דלעיל כ' בשם הפרמ"ג דבכה"ג הוה כשר, כל שהוא מסתיים בשווה עם המזוזות.

ר"ה ב"ז שם"ג ס"ק י"ט כ' דאף בכה"ג אי"ז מהני, ועי"ש שחילק בין אם מחובר לקנים או לכותל עי"ש, אמנם מהשו' הרא"ש שהביא במג"א ס"ב סק"כ מבואר דבכה"ג מהני, וכן סתם בזה במ"ב שם"ג ס"ק קי"ב עי"ש.

ר"ו שם"ב ס"ק ס"ה, שם"ג שעה"ל או' פ"ו, והוא מהרא"ש שהביא במג"א ס"ב סק"כ.

ר"ז שם"ב ס"ק ס"ד, ושממע דבכה"ג שרי ולא חיישינן מפני הרואים, דכל שהוא קנה אחד שניכר הדבר שהוא אחד ממש, וכן מלי שמעמידים חבית ותוחבים בתוכו קנה והמשקוף מחובר לקנה מן האל, והחבית משמשת כלחי, דבכה"ג י"ל דשרי אפי' לכתחילה.

קבא. יל"ד אם צו"ה מן הצד לא הוה צו"ה אף מה"ת או"ד דרק לחומרא לא מהני, אבל לאידך גיסא לקולא לא אמרינן, ונפק"מ היכא דצו"ה מן הצד (של שתי) חולק צו"ה (של ערב, ע"י בדין קא), ונפק"מ בעמודי הטלגרע"ף שהרבה מהם עשויים מן הצד, וכן מצוי הדבר בעמודים שמעמידים בשפתח המדרכה ועל גביהם קנה כמין כיפה שמחובר בין הקנים, ובכה"ג כיון שאיכא עוד קנה ביניהם שמפריע להילוך י"ל דאין כאן צו"ה והוה כפתחי שימאי, (עוד יש מהם שיש פסול של כיפה, ותלוי בשיטות אם בעינן כדי לחוק), וע"י.

צוה"פ כמין כיפה ובאלכסון

קכב. צו"ה כמין כיפה אם איכא ברגליה יי ביושר [15] ה"ז מהני, ואם אין ברגליה יי ביושר י"א דאיי"ז מהני^{ר"ח}, וי"א דכל שאיכא חלל גובה יי ברוחב ד' ה"ז מהני, אף שהכיפה מתחלת מן הארץ^{ר"ט} כזה [201].

קכג. י"א דכל מאי דאמרינן לעיל דמהני בכיפה היינו דווקא באופן שיש כדי לחוק מעל גבי הכיפה כזה [15] אבל היכא דליכא תקרה ישרה עד כנגד המזוזות איי"ז מהני^{ר"ב}, וי"א דלא בעינן תקרה ישרה מע"ג הכיפה^{ר"מא}.

הערות

^{ר"ח} כן נקטו באחרונים זלעת הר"מ צ"פ ממזוזה ה"ד. וכן מבואר בר"טב"א עירובין וזימוא י"א ב', וכ"כ הר"ן וכן היה לו גירסה כזה בגמ' (וכעין גירסתו כן נקט הר"א שריטב"א ע"ש). וכ' שכן הוא דעת רש"י. וכן הוא סתימות דברי הרשב"א בתשו' (ע"י סי' רע"א וסי' תנ"ט), וזעזוה"ק ש"ב ס"ב (או' כ"ט), וכן נקט בשו"ע סי' רפ"ז ס"ב. וע"י חזו"א סי' ע"א סק"ה זלעת רש"י בזה.

^{ר"ט} כן דקדקו בפוסקים זלעת רש"י ש' זלעת חכמים לפטרי להטעם משום דליכא רוחב ד', ואי איתא דכיפה מן הארץ לא מהני הו"ל לבאר הטעם משום דהוה ככיפה, והטור סי' רפ"ז, שכתבו טעם הפסול בכיפה משום דליכא זה רוחב ד' דש"מ דכל שיש זה רוחב ד' ש"ד הוא שהוא עשוי ככיפה, (ע"י ז"י וב"ח שם, וש"ך סק"ב וט"ז סק"ג, וזיהגר"א ס"ה ג'). וכן נקט לדינא בח"א כלל ט"ו ס"ז. ובר"ן כ' זלעת רש"י שאין ללקק מדבריו דמהני, דחלא מתרתי נקט, ע"ש.

^{ר"מ} כ"כ בר"טב"א ובתור"פ י"א ב', דאין האיסקופה נחשבת למשקוף אללא הבנין שעליו, וברש"י כ' להעניגול מפסיק בין תקרה העליונה למזוזות, (והעניגול הוא צפשוטו גוף הכיפה, ודוחק לומר דכוונתו לאויר שבין הכיפה לפתח, ועוד דמהו לשון למזוזות, הו"ל למימר לאויר הפתח, וכן בר"י כ' דלע"פ שהקירו שבשמי הכיפה אינו מגיע למזוזות כו', וצפשוטו יש לפרשו על דרך הריטב"א, (ולשון הרי"ף כן הוא ברא"ש ובערו"ר), וכן הוא במשכנ"י סי' קכ"ג, והביא בשעה"צ ס"ב או' נ"ו, וכן מבואר בתור"פ סי' שס"ג ס"ה ס"ד (ומשה"ק שם על הט"ז כבר יישבו מרן זללה"ה סי' ע"א ס"ה י"ג), וכן הביא בשו"ת בנין ליון סי' כ"ז מרבו, אללא שהוא ז"ל נחלק עליו צפירש"י והרי"ף, וכ"כ מדברי החת"ם סי' ל"ו שכן פי' זלעת רש"י ע"ש, (ובחזו"א סי' ע"א סק"ב נקט זלעת רש"י דזענין תקרה ישרה ע"ג הכיפה, אללא שאחר שהכריח מדברי הר"מ ללא זענין תקרה ביושר מע"ג הכיפה כ' שכן ז"ל זלעת רש"י וע"י בהער' לקמז), וכן נקט בחו"ב סי' ז' ס"ה י"ד שכ"ד רוב הראשונים ע"ש. וע"י ט"ז סי' רפ"ו סק"ב זלעת הר"מ מחשבינן את שליט העליון לענין קביעת המזוזה בזיכרון הכיפה, ואם נימא דס"ל דהקנה העליון הוא החלק שמע"ג הכיפה. א"ש, (וע"י חו"ב ס"ב ס"ה י"ד זל"ה לענין), וע"י. אמנם מאידך מסתימות דברי הט"ז שם בסק"ג משמע דאין הנידון על הקנה שמע"ג הכיפה, אללא להר"מ הנידון הוא על הכיפה גופא ע"ש.

קכד. ואם בעינן כדי לחוק לא סגי בשיש איזה משקוף ע"ג ביושר כזה [202], אלא בעינן שיהא הכותל אטום באופן שהוא משמש שימוש אחד^{רמב}. ואם במשקוף איכא רווח של אויר ברוחב ד"ט הרי מהני הקנה העליון אם יש ברגלים כדי לחוק, וכמש"נ בדין קבט בסופו, עיי"ש.

קכה. קני המוזוות שאחד גבוה ואחד נמוך והמשקוף כמין כיפה כזה [26] וה"ה באלכסון כזה [25] (למש"נ לקמן דאלכסון וכיפה שווים בדינם), דינו כדן כיפה דלעיל^{רמב}. אמנם לא בכל אלכסון נעשה ככיפה עיי בזה בדין קלו וש"נ דאפשר ששיעורו בתל המתלקט.

קכו. ובמניח צו"ה במדרון באופן שהקנה העליון באלכסון יל"ע (על אף שקני המוזוות שוים) אם אזלינן בתר האלכסון על של הקנה בצירוף האלכסון של המדרון, (ונמצא דבתל המתלקט י' מתוך ד' ומשהו דאם הקנים העליון גבוה כ"ש מן התחתון ה"ז פסול מדין כיפה), או"ד שמפחיתים את האלכסון של המדרון^{רמב}.

הערות

לשיטה זו פי' בחזו"א סק"א דטעם פסול לכיפה שאין בה כדי לחוק היינו משום לאין המשקוף מע"ג המוזוות דהוה כעשוי פירקי פירקי, אבל מו"ר זללה"ה ס"ב ס"ק י"ד (בד"ה וטעמא) פי' הטעם משום שכל אלכסון ניתן לייחסו למוזוות ולמשקוף, ולהכי או"ז מהני לעשות לו"ה, ופסול זה הוא אף במקום שניכר שיש מוזוות ביושר. והטעם דילפינן מינה לאי"ל ליגע עיי חזו"א סק"ב וחז"ב ס"ב בד"ה וא"ת ומ"ש, ולשיטתייהו אזלי, ועיי'.

^{רמא} צריטב"א יומא י"א ב' הביא שיטה זו בת"י הא', (אמנם לעיקר נקט דבעינן שיהא בנין ישר מע"ג, וכמש"נ לעיל), וכן נקט הגל"צ בשו"ת משיב דבר סי' כ"ד בדעת הר"מ, וכן הוא בשו"ת בנין ליון סי' ס"י כ"ז לאף דעת רש"י כן הוא, (והריטב"א יחידאה), וכ"כ מרן זללה"ה סי' ע' סק"ג שכן יש לדקדק מסתימות דברי הר"מ והטור שלא הזכירו מידי דבעינן שיהא בנין ע"ג, וסיים בזה דל"ל לאף כוונת רש"י כן הוא, ועיי' במכתבים להגר"א פלגינסקי ז"ל, ובד"מ סי' תר"ל הביא משמיה להמהרי"ל לעשות לו"ה כמין כיפה בסוכה, וכ' דמאי דקאמר כמין כיפה אינו אלא לנוי בעלמא, ואכתי אס נימא דבעינן שיהא בנין ע"ג לא היה לו לסתום בזה שיעשה כמין כיפה לנוי במקום שיש בו מכשול, (והקנה שע"ג אינו מהני לזה וכמש"כ בחז"ב, ועיי'), וכן יש לדקדק מדברי הגרעק"א בגליון השו"ע ס"ב סי"א דבלחי אחד גבוה ואחד נמוך והחבל משופע הרבה ללא מהני משום דהוה כפתחי שימאי, משמע דליכא חיסרון לכיפה, וכן במ"ב ס"ג שע"ג או' י"א הכשיר בקנה עליון באלכסון עיי"ש, אס לא שנחלק בין כיפה בעגול לאלכסון.

^{רמב} חו"ב ס"ב ס"ק י"ד בד"ה והא והא דמכשירינן. וע"ע דין פה בענין מחילה שתוך לו"ה.

^{רמג} עיי' חו"ב ס"ב ס"ק י"ד בד"ה וטעמא, ללא מהני ומו"ר זללה"ה לשיטתו דבעינן כדי לחוק, אבל להשיטות ללא בעינן כדי לחוק ה"ז מהני. והנה בגרעק"א על גליון השו"ע ס"ב סי"א כ' דבקנה אחד גבוה ואחד נמוך והקנה העליון משופע הרבה לפסול מדין פתחי שימאי, ור"ע מ"ט לא פסל מדין כיפה, ובמ"ב ס"ב סק"ס ובשעה"ל ס"ב או' מ"ו כ' בשם הפרמ"ג להכשיר בכה"ג אף במשופע הרבה, ור"ע.

^{רמד} עיי' בזה חו"ב ס"ב ס"ק י"ד בד"ה וטעמא, וסיים בסו"ד לר"ע בזה.

קכז. אם הקנה שע"ג עשוי ככיפה כלפי חוץ או במשולש כלפי חוץ, אם כולו בתוך הלחי יל"ד להכשירו כל שאינו מתרחק ג"ט מן המרכז ליתר, אבל אם מתרחק טפי או שיוצא מעט מן הלחיים יל"ד לפוסלו^{רמ"ה}.

קכח. היכא דאיכא משקוף ביושר במשך ד"ט (ולדעת הר"מ אפשר דהשיעור בגי"ט) והמזוזות ככיפה כזה [32] י"א דמהני^{רמ"י}, ובפשוטו ה"ה בשהרגלים באלכסון כזה [203]^{רמ"י}. נמצא דלהשיטות שלא בעינן כדי לחוק מזוזה ביושר א"כ בכזה [32] או בכזה [203] ה"ז מהני (ואף שאין הקנה העליון כנגד כל המזוזה)^{רמ"ה}, אבל להשיטות דבעינן שיהא מקום לחקוק מזוזה ביושר הרי בכה"ג לא מהני אלא בעינן שיהא כזה [204] או כזה [205]. ולהשיטות דבעינן כדי לחוק צ"ע מה השיעור שיפסול באלכסון, ואפשר ששיעורו כל שאינו מתרחק ג' מרגליו בגובה י' טפחים, וכשרק חלק מן הקנה באלכסון אפשר ששיעורו כשיעור הנ"ל לפי ערך של ג' טפחים לי, וצ"ע בזה^{רמ"ט}.

קכט. ובכה"ג דן מרן זללה"ה דלא מהני אלא היכא שהקנה העליון נוגע ומחובר למזוזות, אבל אם הוא גבוה מאליהם כגון כזה [29] או כזה [19] אף למאי דנקטינן דא"י צ ליגע (ולהשיטות דלעיל דמהני בכיפה אף היכא שאין שם כדי לחוק קנה ביושר) מ"מ הכא גרע, וכן כזה [28] לא מהני, אף שיש רגלים בגובה י' ביושר, ותקרה ברוחב ד' ביושר, ואף ברחוק בפחות מגי"ט אינו מהני^{רמ"ג}. אמנם אם הקנה העליון הוא כנגד כל המזוזות

הערות

^{רמ"ה} ע"י חו"ב סי' ז' ס"ק ט"ו, והנה בחזו"א סי' ע"ז סק"ו כ' להכשיר מתנדנד (וכמבואר דין לה-לז) וממילא ה"ה לכיפה דמהני, ואולי יש לחלק בין מתנדנד שזורתו ביושר, לבין שקצוע זורתו ככיפה, ע"י מה שכתבנו סימן ג' סק"ס. ובחו"ב סי' ז' ס"ק ט"ו כ' דלז"א בגמי שלא יתנדנד מעט, ולפי"ז דבעינן אף להכשיר אף אם יוצא מעט מן הקנים, יעו"ש. אמנם בחזו"א סי' ע"א סק"י פסל באופן שיוצא מן הקנים, וע"ע מש"נ שם.

^{רמ"י} כ"כ הט"ז סי' רפ"ז סק"ג דלדעת הר"מ ליכא חילוק בין אם רגליה ביושר והמשקוף זלזרת כיפה או איפכא, וכ"ש הוא לדעת רס"י שהזכירו הפוסקים דמהני בכיפה מן הארץ כל היכא שאיכא חלל י' ברוחב ד', וי"ל דאף הריטב"א שפסל בכיפה שמתחלת מן הארץ, דה"ה י"ל דאם המשקוף ביושר דמהני אף שהמזוזות ככיפה. ובחו"א סי' ע"א סק"ה העלה בזה ז' דלדים והביא להט"ז הנ"ל, וע"י סק"ו.

וברם נידון זה תלוי בטעמים שנתבארו באחרונים מנא הכריחו מסוגין דלז"צ ליגע, ע"י בזה חזו"א שם סק"ב בסו"ד שם, (אמנם החזו"א גופא נקט דעת רס"י ללא דבעינן כדי לחוק, והדר ביה ממש"כ בסק"א וסק"ב, וע"י), ובחו"ב דר"ה ור"ת ומ"ש פי' באופ"א ולדבריו ליכא ראייה.

^{רמ"ז} חזו"א סי' ע"א סק"ה ו' וסק"ה י"א. וע"ע סי' סס"ג שעה"ל או' י"א.

^{רמ"ח} ע"י חזו"א שם סק"ה י"א.

^{רמ"ט} חו"ב סי' ס"ב סק"ה י"ד דר"ה ולפ"ז.

^{ר"ב} חזו"א סי' ע"א סק"ה י"א, וע"י מש"כ בסוס"ק ח'. ומה"ט כ' שם בס"ק י"ג לפסול זלזרה שיש תקרה שמתפסק בין הקנה העליון ולמזוזות, ע"ש. ולהשיטות דבעינן כדי לחוק הרי דין זה לכאור' הוא פשוט, לדין דהמזוזות הם החלק הישר א"כ פשוט דבעינן שיהא מזוזות עד כנגד החלק הישר. בחזו"א שם כ' על דקאמר דאף בפחות מג' ללא מהני ללא עדיף מפתחי שימאז, ונ"ר בכוננת דבריו

כזה [206] יל"ד דמהני להשיטות דבכיפה לא בעינן כדי לחוק קנה ביושר^{רנא}, וכן להשיטות דבעינן כדי לחוק ה"ה דבכה"ג אם יש בו כדי לחוק כזה [207] או כזה [208] ה"ז מהני^{רנב}, (והוא שאיכא רווח ד"ט בין המזוזות, דאל"ה ה"ז דמי לכזה [202] שנתבאר בדין קכד דלא מהני להשיטות דבעינן לחוק).

קל. דין אלכסון כדין כיפה^{רנג}, ולפיכך אם הקנה העליון באלכסון בין בכזה [24] ובין בכזה [25] דינו כדין כיפה דלעיל^{רנד}, ולדעת הר"מ בעינן שיהא יי ברגליה ביושר, ולדעת רש"י דבכיפה סגי בדאיכא חלל גובה יי ברוחב ד' יל"ד אם אף הכא מהני כשאין ברגליה יי ביושר ונתבאר בדין קלא^{רנה}, וכן אם הקנה העליון ביושר והמזוזות באלכסון כזה [203] ה"ז מהני, ונתבאר לעיל, ולהשיטות דבעינן שיהא כדי לחוק קנה ביושר, ה"ה הכא^{רני}.

קלא. ואם ב' המזוזות נושקים זבי"ז כזה [23] צידד בחזו"א דבכה"ג גרע ואי"ז מהני אף אם יש שם חלל גובה יי ברוחב ד' (ולדעת הטור דבכיפה בכה"ג סגי), ומ"מ לא ברירא ליה האי דינא^{רנז}. ולפיכך בכזה [24] או בכזה [25] היכא שאין ברגליה יי יש להסתפק אם מהני לדעת הטור. ואם יש ברגליה יי ביושר או שאיכא גג ד"ט ביושר נתבאר לעיל דדינה כדין כיפה.

הערות

לחלוף כלל לבדו אינו מהני לזה לא מהני לבדו, אבל אם מהני כלל לבדו אין כאן חיסרון של פתחי שימאלי, ועי'.

רנא והיינו דאם נימא לכל בעינן שיהא כדי לחוק קנה ביושר נמצא דכיפה מהני להיות למשקוף או למזוזות, וכל החיסרון כשהוא בגובה אינו אלא שאין כאן משקוף כנגד המזוזות, ולא מהני להיחשב כמשקוף כנגד המזוזות אלא כשהוא נוגע, אבל אם בפועל הוא כנגד המזוזות, הרי בכה"ג ליכא חיסרון במה שביניהם יש כיפה באלכסון, ואף שבעינן לכיפה גופא שצביל שיעור גובה המזוזות, סו"ס כנגד כל המזוזה יש משקוף, ויש כאן חלל גובה יי ברוחב ד'.

רנב עי' חו"ב ס"ב ס"ק י"ד, שדן לשיטת הר"מ באופן שליכא יי ביושר ברגלים, אבל אם אי איכא יי ביושר נר' שם מתוך הליור לאף באינו נוגע מהני, וכן מסתבר בסברא, ואמנם אין הדברים מפורשים שם.

רנג כן לידד בחזו"א סי' ע"א סק"ה וסק"ו, ועיי"ש ס"ק י"א (במוסגר), ועי' חו"ב ס"ב ס"ק י"ד בד"ה וטעמא. ועי' מ"ב שס"ב סק"ס מש"כ דמהני קנה עליון באלכסון, ואמנם לא נתבאר אם דינו ככיפה ונמצא דס"ל להמ"ב לכל בעינן קנה עליון ביושר, או"ד דס"ל דבעינן ככיפה קנה עליון ביושר, ואלכסון עדיף מכיפה, (והיינו לכיון דליכא מזוזות יי ביושר הרי אלכסון ממנו חו אינו נחשב שמעורב בו משקוף ומזוזות).

רנד עי' מ"ב שס"ב ס"ק ס' ובשעה"ל שם או' מ"ו. חו"ב ס"ב ס"ק י"ד וטעמא.

רנה עי' בזה חזו"א סי' ע"א סק"ו.

רני וברם יל"ע בזה ממש"כ הגרעק"א בגליון השו"ע שס"ב ס"א לגבי לו"ה שהקנה העליון באלכסון, וכן יל"ע בשעה"ל שס"ג ס"ק י"א דמבואר דמהני לחיים באלכסון, ועי'.

רנז חזו"א סי' ע"א סק"ו.

קלב. י"א דאם הקנה העליון באלכסון מאוד ה"ז פסול מדין פתחי שימאי (ולחכי אף אם יש בו כדי לחוק אי"ז מהני), ויש מכשירים^{רנ"ח}, (ולחשיטות דבכיפה בעינן שיהא בו כדי לחוק ה"ה הכא דבעינן שיהא בו כדי לחוק).

קלג. כיפה כלפי מטה דעת האחרונים דדינו ככיפה, ולחשיטות דלא מהני בכיפה אלא היכא דיש בו כדי לחוק ה"ה הכא דבעינן שיהא בו כדי לחוק^{רנ"ט}, וי"א דהכא אפשר דגרע מכיפה^{רס}, ויש מקום לדון דהכא ליכא ריעותא דכיפה ודמי למשי"נ בדין קלד דמזוזות באלכסון כלפי חוץ אין בזה חיסרון דכיפה וה"ה הכא, וא"כ אף אם בכיפה בעינן שיהא בו כדי לחוק הכא י"ל דעדיף מיניה, ומי"מ בעינן שיהא חלל גובה י' ברוחב ד'.

קלד. אם קני המזוזות באלכסון כלפי חוץ ואיכא ד"ט בין קנה לקנה כזה [34] יל"ד דבכה"ג אין כאן חיסרון דכיפה^{רס"א}.

קלה. והיכא דהמזוזות באלכסון כלפי חוץ וליכא ד"ט בין קנה לקנה י"א דאם ליכא בקיעת גדיים, כגון שהוא אטום מן האלכסון ולחוץ ה"ז מהני, ואם איכא בקיעת גדיים תלוי בפלוגתת הראשונים בביציעתא דמישן (ענף ב דין לב) ולדעת רש"י שם אינו מהני אא"כ איכא רווח ד"ט קודם שנתרחק ג"ט, ולדעת תו' מהני בכל גוונא^{רס"ב}.

הערות

^{רנ"ח} תו"ש ס"ט"ב ס"ק כ"ו, פרמ"ג שם (א"א ס"ק י"ח), כן סתם במ"ב שם, וכן הוא סתימות החזו"א סי' ע"א סק"ו היה קנה העליון כו'.

^{רנ"ט} משכנ"י סי' קכ"ג והביאו במ"ב סי' ס"ב שעה"ל או' נ"ו.

^{רס} חזו"א סי' ע"א סק"י, והטעם שכ' לפסול היינו משום דאינו נחשב כע"ג המזוזות, ומרן זללה"ה לשיטתו דלא בעינן קנה ע"ג הכיפה ביושר, ולהכי אי"ז נחשב כע"ג המזוזות ובעינן מש"כ שם בס"ק י"א לגבי קנה עליון שאינו נוגע במזוזות (היכא שהמזוזות ככיפה), ובסק"ח כ' להוכיח מכיפה דהיכא שהקנה העליון בין הקנים דמהני, והיינו לשיטתו, עי"ש, ולשיטתו אין מקום להחיר ע"י קנה עליון דלא מצינו שקהנה עליון נחשב למשקוף במקום שאיכא כיפה תחתיו, אמנם עי' מש"כ בס"י ע"ו סק"ו והק"ת משמע דמהני הקנה העליון, וי"ע.

ומקו"ד במשכנ"י סי' קכ"ג, ובמשכנ"י כ' לפסול מטעם כיפה ומטעם לר"ה מן ה"ל עי"ש, ומה שצ"ח ארונים פליגו ע"ד המשכנ"י אינו אלא במשהו שפסל בזה פליגו דכשר, דהי"א לגמי (שנתבאר בירושלמי דמהני) שלא יתעקס במקלח אצל בעיקום הרבה לכו"ע פסול, וי"ע שיעורו בכמה ואולי תלוי במתלקט או בנתרחק ג"ט מן המרכז יעויין חו"ב סי' ב' ס"ק ט"ו.

^{רס"א} עי' חזו"א סי' ע"א סק"ו מה שדן בכה"ג מדין בליעתא דמישן, ושרי בהרחיק ד"ט, משמע דבכה"ג שרי בכל גוונא, ועי'. ונר' דאף אם במזוזות באלכסון בעינן קנה מאחורי המזוזות ביושר (עי' בדין קלד), מ"מ הכא שהוא באלכסון כלפי חוץ ליכא ריעותא. דהלטעם דכיפה אינו מהני משום שהוא משמש למזוזות ולתקרה כאחד, הרי בכה"ג אינו משמש למשקוף כלל, אצל להטעם שאין המשקוף משמע לגובה י' בכל אורכו הר אף בכה"ג כן הוא.

^{רס"ב} חזו"א סי' ע"א סק"ו.

קלו. אם המזוזות עבים למטה וצרים למעלה כזה [209] אי"ז נחשב לכיפה^{רס"ג}. ובעבים למעלה וצרים למטה כזה [18], אם יש חלל י" ברוחב ד' באמצע הפתח, הרי דינו כדין כיפה, ולשיטת הר"מ דפסל בכיפה מן הארץ ה"ה דהכא יש לפסול^{רס"ד}. ולהשיטות דלא בעינן שיהא כדי לחוק ה"ה הכא דמהני בכזה [54] אף דאין בו כדי לחוק^{רס"ה}, (והוא שהקנה העליון נוגע במזוזות אבל אם אינו נוגע ע"י בדין קכט דלא מהני), ולפי"ז אף בכזה [31] לכאוי י"ל דמהני וצ"ע, ולהשיטות דבעינן כדי לחוק אי"ז מהני בכל האופנים דלעיל, אלא בעינן (שיהא במזוזות מקום לחוק י" ביושר ו) שהקנה העליון יהא עד כנגד המקום שיש בו לחוק מזוזה י" ביושר^{רס"ו}.

קלו. בשיעור עקמומית הכיפה שפוסלת יל"ד מה שיעורו, ואפשר דשיעורו בתל המתלקט, דכל שמרכז הכיפה מתרחק מן הקשת חמישית מן היתר ה"ז נחשב לכיפה, אבל פחות מזה נחשב לישר^{רס"ז}.

קלח. ובמזוזה יל"ד מה השיעור בזה שייחשב לכיפה ולאכסון, ואפשר דשיעורו כל שאינו מתרחק ג' מרגליו בגובה י" טפחים, ואם חלק באלכסון אפשר דשיעורו לפי ערך הנ"ל^{רס"ח}.

קלט. צו"ה הנוטה כלפי חוץ, וכגון שפתחו במזרח ומשכו מעט כלפי מערב ונוטה כלפי מזרח כל שהוא תל המתלקט מן הרצפה כשר^{רס"ט}, והוא שיהא קנה העליון דבוק בו ל"ש בהניחו כלפי חוץ ול"ש כלפי מעלה^{ר"ע} ואם היה דבוק מצידו לא מהני^{רע"א}.

הערות

^{רס"ג} ע"י חזו"א סי' ע' ס"ק י"ח דהכשיר בזה, ואיכא למימר דהכא ל"ד לדין דלקמן, וה"ז דומה לאלכסון כלפי חוץ שנתבאר בדין קלד דאין בזה ריעותא לכיפה, ועויל"ד דבכה"ג מהני אף באלכסון כלפי פנים, לכיון דיט' כאן חלק ביושר שמפסיק בין הקנה העליון לאלכסון ה"ז עדיף, ול"ע.

^{רס"ד} ע"י חזו"א סי' ע"ו סק"ו. ובסי' ע"א ס"ק י"א לא נסתפק אלא ברחוק מן הידות, אבל במונח עליהם מבואר דש"ל לכיפה. ובחור"ב ס"ב ס"ק י"ד מד"ה נראה לזרז כו' מבואר דנקט כדבר פשוט דאף בכה"ג נחשב לדין כיפה.

^{רס"ה} חזו"א סי' ע"א ס"ק י"א.

^{רס"ו} ע"י חור"ב ס"ב ס"ק י"ד מד"ה נר' לזרז הפתח כו'.

^{רס"ז} חור"ב ס"ב ס"ק י"ד ב"ד"ה וטעמא. וטעם השיעור דמתלקט כ' בחור"ב שם לכיון ללא נחשב למחיצה כלפי הקרקע ממילא נחשב למשקוף, (והיינו אף דמחיצות בעלמא נקט בחור"ב שיעור לאלכסון של ריבוע מ"מ הכא שהוא נידון אם הוא למחיצה או למשקוף הרי שיעור זה מנינו שהוא מחלק מלהיחשב כמחיצה ולהיות קרקע והיינו המשקוף, ודו"ק).

^{רס"ח} חור"ב ס"ב ס"ק י"ד ב"ד"ה ולפ"ז נראה (ובסוד"ה ודעת). ויל"ד בזה מ"ט הכא לא שייך ללמוד מדין תל המתלקט, ול"ע.

^{רס"ט} חזו"א ע"א ו'.

^{ר"ע} שם ס"ק י"א.

^{רע"א} ע"י מש"נ סי' ב' סק"ה.

מחיצה של צו"ה לחלק רשות, ודין צו"ה להחמיר

קמ. לחלק רשות עיי צו"ה י"א דאין צו"ה מחלק רשות לשתים לעשותה מקו"פ, וכגון חצר דע"ד שפרוצה במילואה לרה"ר (אם דינה כרה"ר עיי ענף א דין עה) וחילק באמצעה בצו"ה אין הצו"ה מהני לחלקה לבי רשויות ולהיות מקו"פ, אלא כולה רה"ר^{עב}, וי"א דמהני צו"ה לחלק רשות לבי^{עג}, וממילא מה שמן הצו"ה לרה"ר דינו כרה"ר (עיי ענף א דין עה).

קמא. לענין לחלק קרפף לבי עיי ענף ח דין ז.

צוה"פ אם עושה עומ"ר, ואם מהני עומ"ר לצו"ה

קמב. י"א דצוה"פ עביד עומ"ר^{עד}, וי"א דאין צוה"פ עושה עומ"ר^{עה}.

הערות

^{יעב} חו"ב עירובין סי' ט"ו סק"א בד"ה וכן. ועיי חזו"א הלכו' כלאי הכרס לין ז' סנסתפק אם ל"ה מחלק כרס לב' שלא יחסב לו דין כרס, עיי"ש. וע"ע מה שקן שם לין י"ז לענין ל"ה אם מחלק את הרשות לחומרלא לענין שיעשה מחול עיי"ש. אמנם מאידך עיי חזו"א שביעית סו"ס כ"ז שכ' דמהני ל"ה לחלק שדה ב"ס להיות פחות מב"ס עיי"ש וכן הוא חזו"א סו"ס קי"ב במכתב שם. ואפשר דס"ל ללחלק רשות לב' שפיר מהני, אבל כשהנידון על הגפנים אם הם ברשות אחת בזה אפשר דהם ברשות אחת, דומיא דהלך גדולה וקטנה שאם איכא ט' בגדולה הרי שפיר מלטקף האחד שבקטנה משא"כ לאידך גיסא אין מלטקפים, ודו"ק.

^{יעג} כן לכאוף עולה מדברי הראב"י שהביא בזה הנהגות מרדכי סי' ת"ג (לדף ו' א'), ועלכ"ל שם דכוונתו באופן שאיכא ל"ה בין האיסקופה לבית, דאל"ה הא תלמוד ערוך הוא בדף ט' א' דאיכא חילוק בין פתח נעול לפתוח. ועיי בהער' הקודמת בדעת מרן זללה"ה. ויל"ד בזה לענין מזוזה אם ל"ה מחלק בית לשנים.

^{יעד} בבית אפרים סו"ס כ"ה נסתפק בזה ובמ"ב נקט לזוה"פ מהני לעשות עומ"ר (שס"ג ס"ק כ"ג ובבית"ל שם (ס"ו) בד"ה לריד, ובשעה"כ שם או' מ"ו) וכן דעת הרבה מן האחרונים ז"ל, ועיי במקו"ח בד"ה אמנם נראה, וחזו"א סי' ע' ס"ק י"ד (ועיי ס"ק כ"ב) וסי' ס"ט ס"ק י"ב. ועיי ענף ג לין סט דלעת המ"ב דעומ"ר עביד עומ"ר ולפי"ז כ"ש שזוה"פ עושה עומ"ר.

בחזו"א לא כ' להוכיח מ"ט דמהני, ופשיטא ליה האי דינא כביעתא בכותחא, ובמ"ב שס"ג ס"ז בבית"ל בד"ה לריד תלה לין זה בפלוגתא לזו"ה שעשאה בריחוק ג"ט מן הכותל ומאן דמכשיר בג"ט (עיי לין קד), ע"כ דהכשיר אף בעומ"ר, וכן נקט לעיקר דמהני אלא דכ' לנכון לחוש להחמיר.

^{יעה} כן יש להוכיח ממה"ק בראשונים י"א א' (תוד"ה אילימאל) דמ"ט בשיירה בעינן ג' חבלים דיעשו ל"ה ותי' דשאני התם דבעי להגביהו כ"כ שיוכלו להיכנס הגמלים, וקשה דא"כ מאי אהנו חכמים בתקנתן שיעשה ג' חבלים, דהשתא כ"ש שלא יוכלו הגמלים להיכנס, וע"כ דעיי ג' חבלים מהני להשאיר פתחים לאיכא עומ"ר, אבל בל"ה לא מהני. (ועיי חו"ב ס"ב סק"ד בד"ה א). וכ"כ בגאו"י י"א א' בד"ה איפכא, (ועיי בית אפרים סי' כ"ה בד"ה וראיתו), חו"ב סי' ב' סק"ח. ועיי שם סק"י דאם היה רחוק ג"ט לא בעינן תיקון לר' אחלי ודס"ל דפירצה דבעי תיקון הוה דווקא בד"ט] ואם רחוק ל"ט בעי תיקון, וכ' שם דאפשר דהלו"ה גופיה הוה כלחי לזו"ה ולפירצה, (וכע"ז כ' בגאו"י שם). ועיי חזו"א שבהער' דלעיל שכ' לנכון לחוש להחמיר.

ובחו"ב כ' ראייה לזה ממש"נ ענף ג לין נד דלעת הרשב"א ועו"ר לזוה"פ לא עביד אתי אויכא ואי איתא דעביד עומ"ר פשיטא מאי קמ"ל, דבוודאי שפירצה שעושה עומ"ר לא שייך לדון בה מדין אתי

קמג. ולענין פס ד' יש מקום לדון דבהא לכו"ע מהני עיי צו"ה ר"ע.

קמד. עומ"ר שנפגש באויר של צו"ה כזה [180] אייז מהני ר"ע וכ"ש דלחי ופסים לא מהני לאויר צו"ה ר"ע. (ועי' בענף ג דין עב אם עומ"ר מהני לעומ"ר, עיי"ש). ועי' בדין קח שבכה"ג לא מהני הצו"ה להתיר את המבוי ואף אם הוא לבוד.

הערות

אור"א. ועו"כ לדקדק מדבני הח"א שהביא בביה"ל ס, עי"ש. וע"ע מש"נ בזה סימן ג' סק"ו באורך.

עוד יש להביא ראיה ממה דנו בראשונים י"א א' (עי' תוד"ה אילימא ובראשונים ס) בהא דשיירה אם מהני צו"ה (ביותר מ"י) מ"ט בעי לעשות ג' חבלים (וכע"ז בירושלמי ס) ות"י דמשום שראו לעשות פתחים לגמלים, ואכתתי אם צו"ה עושה עומ"ר עדיין קשה ליעשו פתחים, (ודוחק לומר דהעדיפו לעשות ג' חבלים דמחזיקים טפי מחבל אחד, שכן במליאות אין הדבר כן).

ועי"ש מש"כ לדון אם לא מהני מה"ת או מדרבנן עי"ש.

ר"ע עי' בזה מש"כ חו"ב ס"ב סק"י בד"ה ומיהו.

ר"ע עי' חו"ב ס"ב ס"ק י"א בד"ה ויש להסתפק כו', דנקט דאין עומ"ר מהני לאויר צו"ה, (אמנם עי' במש"כ ס' סק"ג בד"ה ונראה (במוסגר) דנר' מתו"ד דמהני עומ"ר לצו"ה, וצ"ע), ועי' מה שדן בחזו"א בס' עי' ס"ק כ"א, (ואם קצת נר' דמאלד עומ"ר היה מועיל וכל החיסרון ס' הוא מאלד צו"ה באויר, (ואם נימא דצו"ה באויר מהני, א"כ ה"ז מהני), ובס"ק כ"ב, וצ"ע).

ר"ע ואם נימא דעומ"ר מהני לאויר צו"ה עדיין יל"ע בלחי ופסים לאויר צו"ה אם גרע מעומ"ר או לא.

ו. פי תקרה

- א. פי תקרה עושה מחיצה י"א דמדאורייתא הוה מחיצה^א וי"א דפ"ת לא מהני מהי"ת כלל^ב. ועדיין יל"ד בכל תנאי פ"ת שיתבארו לקמן אם הוא מהי"ת או מדרבנן, ובעזה"י יתבארו הדברים במקומם.
- ב. פ"ת מהני בין לשטח שתחת הקירוי ובין לשטח שמע"ג הקירוי דפ"ת עושה גוד אסיק^ג, ונר' דדווקא באופן שהוא מתיר מלמטה, אבל באופן שאינו מתיר מלמטה כגון שהוא פרוץ מד' רוחות או מפולש וכיו"ב נר' דאי"ז מהני, וצ"ע.
- ג. פ"ת מהני רק לשטח שלצד הקירוי אבל אם בא לתקן רק את השטח שחוץ לקירוי וסומך על קצה הקירוי החיצוני אי"ז מהני^ד מדרבנן^ה, ולשיטתם י"א דאם איכא פצימין לפ"ת מהני פ"ת אף לגוואל^ו, וי"ח דלא מהני לה פצימין^ז. וי"א דלא מהני^ח.

הערות

^א שהרי מהני לענין סוכה, עי' סוכה י"ח ב' (דלענת תו' רק במפולש לא מהני אבל בכמין גאם מהני אף לרוח ג' (דבסוכה ג' מחילות לאוריתא), וכן מהני לענין כלאים עי' עירובין ז"ג א', וכן לר' יהודה במתני' ז"ה א' שנינו דין פ"ת ועי' בדר"ה אי אמרת), ולא מסתבר דשרינן בטלטול במקום שאי"ז מחילות מה"ת (ואמנם התם כיון לאיכא תקרה אי"ז רה"ר, אבל מ"מ אי"ז מעליותא במחילות), ועי' רש"י סוכה ו' ב' בדר"ה לגוד למבואר מיניה דפ"ת מהני מהלכ"מ, ועו"ש י"ט א' בדר"ה למחילות, וכן משמע מרש"י שבת ט' א' בדר"ה באסקופת, וכן מבואר בתו' ובר"ן שבת ל"ט ב', ועי' ביה"ל סי' ס"א ס"ב בדר"ה וי"א ש"ד הרשב"א והריטב"א והרא"ש, עי"ש. ועי' חו"ב סי"ג סק"א בדר"ה והנה.

^ב כן מבואר בר"מ בפ"ז משבת הל' ל"ה, (והר"מ לשיטתו דמאינו היתר טלטול אף במקום שאינו רה"י לאורייתא), ויל"ע מהא דסוכה י"ח ב' למבואר דפ"ת מהני לגבי סוכה, ועי' עירובין ז"ג א' מבואר דמהני לגבי כלאים, (ובפשטו אף לכלאים לאורייתא מהני, ועי'), ואמנם י"ל דלעשות רשות לא מהני פ"ת אבל כ"ז מיישב מ"ט בכלאים מהני, אבל בסוכה שהוא דין ברשויות ז"ב מ"ט מהני לכאזי אף בלא פצימין, וצ"ע.

^ג תו' פ"ט א' בדר"ה במחילות.

^ד סוכה י"ח א' נחלקו אביי ורבא באכסדרה אם מהני לסוכה שחוץ לאכסדרה, ומסקינן שם בטעמא דרבא דפוסל משום שהפ"ת לאכסדרה הוא דעבידי ולא לגוואל, (ובפשטו ה"ה לגבי שבת, ועי' חו"ב סי"ג סק"ה בדר"ה אין לה), ומשמע ברש"י שם שאי"ז חיסרון בכוונה, אלא אף אם יעשה האכסדרה בשביל לתקן את השטח החיצוני אי"ז מהני שפ"ת עושה מחילה לשטח שמתחת לקירוי ולא לאזיר שמבחוץ, (ואמנם יל"ע טובא במאי לאמרינן שם י"ט א' לל"ב דנחלקו אביי ורבא בלבוד ופירש"י דהיינו מחילת לבד לגוואל, ובפשטו זהא לעולם נר' דהגידון הוא בכוונה, ועי' חו"ב סי"ג סק"ה), ועי' ברש"י עירובין ז"ה א' דמתו"ד משמע דהוא סברא מיוחדת בסוכה דבעינן שיעשה לשם הסוכה, ועי'

אמנם בט"ז סי' תר"ל סק"ט ממה שהתיר להשתמש בקורת הבית לפ"ת ומטעם דהקורה נעשית לגוואל משמע שהיכא שעושה תקרה לשמש השטח החיצון הוה תקרה אף שאינו בא לתקן אלא את השטח החיצוני, וברם י"ל דכוונת הט"ז דהפ"ת הוא החלק שמחוץ לתוך הבית, וממילא נמצא שהקורה היא חלק מן הסוכה, (ואינו אלא סכך פסול), (ועי' הער' פד מה שהערנו ע"ד הט"ז), וכנ"ש שהבינו

- ד. ופי תקרה עושה מחיצה אף שבוקעים בתוך המחיצה^ט, וכ"ש שגדיים בוקעים בו אי"ז מגרע'.
- ה. תקרה שעשוי בשיפוע באלכסון (כאורזילא), כגון תקרות הרעפים המצויים בינותינו, י"א דאי"ז מהני לעשות פי תקרה^א איכא גג חלק ד"ט"ב^ב, ואם מתחתיה איכא גג

הערות

האחרונים בדבריו שהי הקסו להא ליתא לקורה ד' (וא"כ נאמר שב' גבהים אינם מאטרפים לשיעור ד' ואף בתוך ג"ט), ואם כנים הדברים נמצא בדברי הט"ז חידוש גדול ללא רק שלא מהני פ"ת לבחוז, אלא אף אם בא לברך התקרה ולתקון אף את החלק שתחת לתקרה מ"מ אם התקרה נעשית לשמש כל אחד (בדווקא) אינו מועיל לתקן את האל השני, ועי' רש"י עירובין כ"ה א' ד"ה לאו, ומ"מ כ"ע בזה טובא (ועי'ל"ד אם מהני פ"ת דופן עקומה, ויל"ד בזה מלד ב' הלכות, וכן יל"ד אם הדופן עקומה מסלק הפי תקרה, ואמנם הט"ז לשיטתו בס"י ס"א ס"ב דנקט דאף שאין בקורה ד"ט מהני, וז"ע).

ועי' ריטב"א סוכה שם ד"ה אהמר, ומבואר מתו"ד (במש"כ ועוד יש לפרש כו') להתם הגידון אף באופן שהסיר את תקרת האכסדרה והניח הסכך ע"ג קורות המחזיקים את האכסדרה, ואף בזה אמרינן להתקרה עשויה לגוואי ולא לבראי, וז"ע.

לדעת רש"י ותו' שם שפי' זהא דפלימין להגידון במחיצת לבדו א"כ לא מהני הכא פלימין^ה כ"כ ר"א"ש סוכה שם סי' ל"ד א"נ כו', ועי' חו"ב סי"ג סק"ה ד"ה סיכך, ובד"ה ולפי.

^א ברי"ף (עי' ר"ן שם) ובר"מ דלקמן בדיון יח כן פי' להא דפלימין שפנינו י"ח א' וי"ט א' דעי' הפלימין הוכשר הפ"ת אף לגוואי, וכן פי' שם בריטב"א. ובב"ח סי' תר"ל סק"ה נקט לחלק בדעת הרא"ש בין פלים הנר' מצפנים למהני הפ"ת בצירוף הפלים, לבין פלים הנר' מבחוז ושווה מצפנים ללא מהני בזה אף בצירוף הפ"ת, (והביאו ב"ב"ב שם ס"ק ל"ז), עי"ש.

^א כן הוא לפירש'י ותו' שפי' זהא דפלימין להגידון במחיצה של לבדו, ומה"ט תמהו בתו' שם י"ט א' ד"ה אחוי דמאי מהני שם לחי, וכן מבאר ברא"ש ובתורא"ש שם (ומנה שאוקמיה בטפח שוחק ומשמע דפלימין בעלמא לא מהני, וטפח שוחק בודלחי שאינו ענין למחיצות שבת).

^ח עי' במג"א סי' תר"ל ס"ק י"ב ועי' מ"ב שם ס"ק ל"ז עי"ש. ובטור סתם דבעינן לר"ה, ומבואר דנקט בדעת הרא"ש לעיקר דלא מהני פלימין לעשות פ"ת לגוואי.

^ט לענין ב"ר בפ"ת יעוין כ"ה א' דלר' יהודה מהני פ"ת במפולש, ואפשר דר' יהודה לשיטתו דבב' מחיצות ליכא ב"ר, אבל לרבנן אפשר דנחלקו עליו אף משום ב"ר דמבטלי מחיצתא, (והיינו דאף בלא ב"ר ס"ל ההם ללא מהני, לרוב הראשונים ז"ל דבמפולש ל"א פ"ת), אמנם כ"ז אינו אלא בב"ר דר"ה, אבל ב"ר דמבוי וחצר פשוט דאי"ז ריעותא, ורק במפולש מצינו דלא מהני וכלשון הראשונים בדופן זה כנגד זה ללא מהני. ועי' בתור"פ כ"ה ב' במש"כ שם בסוד"ה אכסדרה שקיבל מר"פ דאם יש שם ב"ר כגון הליכת בהמות ועגלות לא אמרינן פ"ת.

^א עי' רשב"א שבת ל"ט ב' שנתקשה מ"ט ליכא חיסרון גדלים בוקעים, וז"ע.

^א כן הוא לגיר' רש"י כ"ה ב' ד"ה והכא, ובז"ד ב' ד"ה אמרי, ועי' ג"ג א' ד"ה לדידי, (והובא בתו' סוכה י"ח ב' ד"ה סיכך), ובתו' כ"ה ב' אף שהביאו גיר' אחרת שם, מ"מ נר' מסתימות דבריהם שם דלדינא לא נחלקו על רש"י עי"ש, וכן סתמו בזה דף פ"ז ב' ד"ה גזומטרי (אמנם לא הק' שם אלא לשיטת רש"י, ועי'), פי"א א' ד"ה במחיצות, ובראב"ד בהשגותיו על הר"ה (כ"ד ב') הביא לדברי רש"י שם וז' ע"ז דאין לזה ריח ונר' כוונתו דאין לזה ריח צפי' הגמ', (דו"ק בלשוננו שע"ד התו' שהלק עליו אף בסבכא כ' דאין לזה טעם וריח, וע"ד רש"י כ' דאין לזה ריח, ועי'). וכדעת רש"י כן

ביושר כמו שמצוי שעושים גג ביושר ומעליו עושים גג בשיפוע אם אין הגג המשופע בולט מן הגג הישר הרי הגג הישר אמרינן ביה פי"ת²⁰, (ואם בעינן שיהא עוביו טפח כבדין יא ה"ה דבעינן הכא שיהיה טפח ביושר), ואם הגג המשופע בולט יותר מן התקרה ביושר יל"ד שהפ"ת הוא הגג המשופע ולא האלכסון, ופי"ת באלכסון לא מהני, ועי' בדין מא.

1. ויל"ד תקרה משופעת אם מהני לומר פי תקרה בצידה של התקרה, די"ל דמן הצד הרי כל הנקודה ונקודה הוא כישר.
2. ובפשוטו תקרה מדורגת כזה [210] הרי מצידו (רוח מזרח או מערב) אמרינן פי"ת (לכה"פ היכא שלכל מדרגה איכא שיעור די"ט²¹), ולהכי חצר שרוח מזרח פרוצה ויש

הערות

פי' צרי"ד וצרי"ז. וצ"י סי' ס"א כ' שאף התו' מודים לשיטת רש"י דבאלכסון לא מהני, עי"ש. וכן סתמו בפוסקים דבמשופע אי"ז פ"ת, (ועי' ביה"ל סי' שמו' סוף סעיף ב' דל"ה וכן), ועי' חו"ב סי"ג סק"י.

והטעם דגג בשיפוע לא מהני עי' ברש"י ובראשונים להטעם משום דליכא פה, ועי' צריטצ"א ל"ד ב' ש"כ' בשם רבינו ישעיה (ופסקי רי"ד) שהטעם משום שכל שקירוי באלכסון בולט פי התקרה חוץ לתכלים, וליכא למימר שהוא יורד וסותם, וכע"ז איתא בפסקי ריא"ז, דכיון שהוא משפע והולך באלכסון ממילא אינו סותם ביושר. ולפי"ז בעינן שיהא ביושר שיעור ד"ט בשביל שיעשה פ"ת, ולא סגי דלאיכא מעט ביושר סמוך לפה. ודו"ק, ועי' בטור שבהער' דלקמן. ועי' מש"כ בחו"ב סי"ג סק"י.

במ"ב סי' שני"ח ס"ק ל"ב כ' בשם האחרונים (פרישה צ"מ ועוד אחרונים) לחלק בין מקום שהוא כרמלית דבזה לא מהני פ"ת במשופע, לבין קרפף שהוא רה"י מה"ת שמהני פ"ת במשופע, ובזה כ' ליישב סתירת הטור מס' שני"ח דנקט דבקרפף מהני פ"ת בשיפוע לבין מש"כ בס"י ס"א לא מהני פ"ת בשיפוע, ומקו"ז ז"ל הוא מהמ"מ שנקט לחלק כן בדעת הר"מ שגרס כערסלא והיינו דלית ליה ד' מחילות דמהני בקרפף מה"ט, ובמ"מ משמע דכל היכא שהוא רה"י מה"ת מהני פ"ת אף דליכא ד' מחילות (אלא ש"ל דלהר"מ דבעינן ד' מחילות להיות רה"י מה"ת ממילא לא מהני כאורזילא ברוח ג'). ולפי"ז נמצא דכל היכא שבה לחלק ב' חצירות שלא עירבו דמהני לחלק ע"י פ"ת אף מד' רוחות ואף כאורזילא, וכן להפוסקים דבג' מחילות הוה רה"י נמצא דברוח ד' מהני כאורזילא, וכ"ז ז"ע גדול, ונסתר מדברי הראשונים, ובק"ז פירש"י דלא מהני כאורזילא (ואמנם י"ל דס"ל דפירצה בק"ז לאורזיתא והגידו בין האלכסון לרשות ולא תוך המחילות), והיות נ"ל דאף להמ"מ אי"ז אלא בקרפף שהחיסרון הוא מלד השטח שהוא יותר מב' סאתים, וכן נ"ל מתו"ד השעה"ל ס"א או"ט, וז"ע.

²⁰ טור ס"א ב', ומבואר ללא סגי בטפח, ונמצא דאין החיסרון של אלכסון צפה בלבד, אלא הוא חיסרון בתקרה. ועי' בהער' הקודמת בטעם פ"ת. (ויש שדוחים הדקדוק מדברי הטור ונוקטים דכוונת הטור לומר דאז שהיה משופע ואף אם היה (כולו) חלק ואין בו ד"ט, אבל אם היה בשיפועו סה"כ ד"ט סגי במעט (או טפח) שיהא חלק צפה כדי להכשירו.

²¹ כ"נ בסברא, ועי' ריטצ"א כ"ה א' דל"ה ור"ת כו' ועוד דכי הוי גג משופע התקרה עומדת היא ביושר כו'. וכ"נ במ"ב ס"א ס"ק י"ד.

²² דבלא"ה יל"ד שאינם מאטרפיים לשיעור פ"ת ללא גרע מדין מא עי"ש.

גוזזטראות שבולטות מן הבנין הרי אם יש קו ישר שווה ע"פ כל הרוח בצירוף כל הגוזזטראות ה"ז מהנה, (ובאופן שאין כאן חיסרון של מגי רוחות וכיו"ב).

ח. ובעינן שהפ"ת יסתיים ביושר אבל אם לפי תקרה יש פגימות אין אומרים בזה פי תקרה טו. וכן בעינן שלא יהא חודה של הפ"ת עגול טו.

ט. ו"א דתקרת עראי אינו מהני לעשות פי תקרה י, וי"א דמהני י.

י. וי"א דבעינן שהתקרה תהא בריאה לקבל מעזיבה כעין דין קורת מבוי טו.

יא. תקרה פחות מד"ט נקטינן דאינו עושה פי תקרה ב וי"א דאף בטפח סגי כב. וי"א דבעינן שתהא עוביה טפח כב.

הערות

טו תו' פ"ו ב' בד"ה גוזזטרא, והוצא בגרעק"א עה"ג שו"ע ס"א ס"ב סק"א וכן הזכיר דין זה בחזו"א סי' ק"ג ס"ק י"ג. ושיעור פגימות לא נתפרש.

טזו להראשונים לכאורזילא לא מהני ה"ה דככה"ג נחשב כאורזילא, אמנם אם נימא לאיכא דיעות בדראשונים דמהני כאורזילא יל"ד דה"ה ככה"ג דמהני.

י"ז כן נקטו כמה ראשונים בסוכה י"ח ב' (ר"ן, ריטב"א, רא"ה), וכן הוא בט"ז סי' תר"ל סק"ט. ובאחרונים על הט"ז שם שנתקשו בדבריו מ"ט הכריד לפלימין מוכח דאף אין תקרת ארעי מאטרף להשלים לשיעור ד"ט, ועי'.

י"ח כן מבואר ברש"י שם בד"ה לדידך. וקצת ראיה לדבריו מהא דקצת ל"ט א' זרק דף ונה ע"ג יתידות כו' ובתו' וברשב"א שם מבואר דהוה רה"י מדין פ"ת, ואף דהוה מחילת עראי, ואמנם אפשר דמה"ת לכ"ו ע מחילת ארעי מהני, ואולי אף לרש"י אי"ז מהני אלא בסוכה, אבל לטלטל (ומדרכנו) אף לרש"י לא מהני.

י"ט כן הוא ברשב"א בחיודשים ג' א' (בד"ה ומהא) ובעצוה"ק ריש ש"א וסי"א, והוצא בר"ן בחיודשים, והביאו בזמ"מ פ"יו משבת הי"א, ובמ"א סי' שס"ה סק"י וצביה"ל סי' שס"ג סט"ו בד"ה פסולה, וסכ"ו בד"ה אינו, ושס"ה ס"ק כ"ו, ועי' חזו"א סי' ע"ט סק"א בתוה"ד שם, ומעשה כו' ותקנו כו' ובריאה לקבל מעזיבה, (וכן הוא בחזו"א סי' ס"ז ס"ק כ"ד). ועי' במחה"ש על המ"א שם מש"כ דלעת הסמ"ג והסמ"ק עי"ש.

כ' עי' תו' פ"ו א' בד"ה קורה, שהוכיח כן מהא לאמרינן שם ב' לקורה ד' מתרת במים, ומבואר שהארכיכו שיהא ד', וכן בשבת ט' א' מבואר לגבי איסקופה דבעינן ד', וכן הוכיחו מהא דלקורה דמבוי לא אמרינן פי תקרה, וע"כ הטעם משום דהוה טפה, עי"ש. ובתו' שם למדו דלעת רש"י ללא דבעינן ד"ט, וי"ע. ובמ"א סי' שס"א ב' נקט לעיקר ללא מהני פ"ת אלא בד"ט, וצביה"ל שם בד"ה וי"א כ' לאין לזוז מפסק הרמ"א אחר שכ"ד המאור והרמב"ן והרשב"א והריטב"א, וכ"כ בחו"ב סי"ג סק"ט שכן העיקר אחר שהוא מפורש בשבת ט' א'. ובאחרונים תמוה ע"ל הטור דכסי' שס"א סתם דבעי ד"ט, וכסי' תר"ל סתם דסגי בטפה, ויש שהגיהו בדבריו כסי' תר"ל ד"ט, וצ"ח (שס"א סק"ב, ותר"ל ססק"ז) כ' לחלק בין מחילת דשבת למחילת דסוכה עי"ש, ולר"ד נר' דכוונת הטור לעובי האיסקופה, ודו"ק, ועי' ט"ז שם ססק"ט במש"כ שם לגבי קורת הבית דמהני בה מדין פ"ת ובאחרונים (עי' מ"ב שם סק"מ) תמוה דהא ליכא שם ד"ט ועי'.

כ"א בתו' פ"ו א' בד"ה קורה דלקדו מדברי רש"י שם, דסגי ברהבה טפה כדי לעשות פ"ת, (ועי' רש"י שבת ט' א' בד"ה באסקופת, למבואר מיניה דבעינן שיעור ד"ט, וי"ע), ועי' תו' ח' ב' בד"ה מניח (וכן הוא בתורא"ש) במש"כ שם ללמ"ד לקורה משום מחילת דה"ה דהוה מהני ב' מחילת וקורה,

- יב. תקרה דעי"ד שיש באמצע הרשות צו"ה אין הצו"ה מחלק שייחשב כפחות מדעי"ד, ואפשר אם יש לה דלת ואף בשעה שהדלת נעולה²¹.
- יג. בשיעור דיי"ט ילי"ע בזה כיצד משערינן, ובפשטו בתקרה דיי"ט שנפרצו המחיצות בפחות מדי"ט (ובאופן שלא מהני שם עומ"ר או לחי) דמהני בה פי"ת, ובתקרה ד' שבולט ממנו תקרה פחות מד' כזה [58] נר' דלא מהני, וילי"ד היכא שנפגם מן הקירוי כלפי הרשות כזה [65], ולכאוי לייג מרשות ד' שנפרץ בה פחות מד' שכתבנו דמהני, וצ"ע²².
- יד. מחיצה תלויה ורחבה ד' י"א דאיי"ז מהני לעשות פי"ת²³ וצ"ע לשיטתם מהו גדרו של דבר לדעת איזה הוא תקרה ואיזהו כותל²⁴.
- טו. אף שאנו מצריכים תקרה דיי"ט כדי שנאמר פי"ת, מ"מ נר' דאיי"צ שיהא הפתח דיי"ט (כעין צו"ה) אלא פי"ת מהני אף לפירצה פחותה מדי"ט, וצ"ע.
- טז. היכא דאיכא גידוד ה' ופרוץ ה' ומעי"ג תקרה ילי"ד אם בכה"ג אמרינן פי"ת²⁵.

הערות

- זבפשטו היינו מדין פי"ת, אמנם למאי דקיי"ל לקורה משום היכר נמלא ללא כגי צשיעור טפת. וצ"י כסי' ס"א לקדק מסתימות דברי הר"מ דס"ל כדעת רש"י ז"ל וסייס ע"ד להכי נקטינן, וכן סתם צש"ע, וצ"ע מגמ' שבת ט' א'. ועי' בהער' הקודמת דלעת הטור. צ"ז סי' ס"א סק"ב כ' דלעת הטור דדווקא בתקרה משופעת צעינן ד"ט, וצ"ע.
- ²¹ כן הוא בתו' פ"ו ב' דל"ה גזוזטרה ש"כ"ד רש"י ז"ל (עי' רש"י סוכה י"ח ב' דל"ה לדידך), והוצא בגרעק"א על השו"ע ס"א ס"ב (או' א'). וכ"נ כוונת הטור סי' תר"ל במש"כ שם אם יש צפי התקרה טפה כו' לכוונתו לעובי התקרה, (ובאחרונים שם לא פי' כן בדבריו, וצ"ע), ובחזו"א סי' ע"ט סק"א סתם ללא צעינן טפה אחר שהפוסקים לא הזכירו תנאי זה, וצ"ע אחר שתו' העתיקוהו בסתם, והטור סתם כותיה, והגרעק"א סתם כזה כהתו', קו"ר בזה בחו"ב סי"ג סק"ה דל"ה מש"פ, שנקט כדעת מרן זללה"ה.
- ²² כן מוכח שבת ט' א' מהא דר' אשי שם, וכן הכריח בחו"ב סי"ג סק"ק י"ב דדווקא צשהקירוי מחולק אז דן ר' אשי לחלק בין פ"פ לפ"ג, אבל בתקרה אחת לא, אמנם עי' לקמן דבין מג וס"ג דיג משום לזון היכא שאין התקרות שוות או היכא שהרשות מחולקת בעומ"ר דצכה"ג גרע ואין ב' התקרות מלטרפות עי"ש.
- ²³ ועי' תור"פ ז"ד ב' צסוד"ה כי ליתא.
- ²⁴ רש"י רש"י בחידושים פ"ו ב' צסוד"ה אבל, ובעבוה"ק, ועי' שו"ע סי' ס"ג ס"כ"ד אבל אם הניח קורה רחבה כו' והרש"י לשיטתו (י"ד א') דל"ה הניח, ובעבוה"ק ש"א ס"ג) דנקט סתם לפסול, ונמלא ללדינא צקורה נקטו צפוסקים ללא כהרש"י, ומדסתמו הפוסקים משמע דאף דבין פי"ת לא נקטינן כותיה, וד"ק.
- ²⁵ חזו"א סי' ק"ג ס"ק י"ג. וצפשטו אם אינו גבוה י' אין לו דין מחילה, ואפשר שהשיעור הוא כל שארכו יתר על רחבו, והיינו כל שהוא יותר מ' ועוביו יתר על משך הקירוי ה"ז נחשב למחילה, ועי'.
- ²⁶ שורש הנידון הוא אם פי"ת ענינה כעין לו"ה או שהוא כעין פירלה שמתוקנת בעומ"ר או בגוד אסיק, והנה לגבי קורה (ששורש דינה מדין פי"ת כמבואר בראשונים פ"ו) יעוין סי' ס"ג ס"כ"ד ובמ"ב שם ס"ק פ"ב שהסכמת האחרונים ללא מהני קורה אל"א היכא שאיכא חלל גובה י', ואף להחזו"א שם בס' ע"ו סק"י הרי מ"מ צעינן קורה גבוהה י', אל"א שסגי בחלל ד' בגובה י' ואי"צ שלכל האורך יהא חלל י', וכעין דינא לז"ה. ונ"ל דבקורה אין החיסרון משום דין פי"ת, אל"א צבקורה לא היקילו

יז. ומהני פ"ת אף בגבוה למעלה מכו"ב, וי"א דלא מהני כ"ט.

יח. י"א דלא מהני פ"ת בפרוץ במילואו אלא מרוח אחת, אבל מבי רוחות בכל גוונא לא מהני^ל, ואף בפרוץ פחות מי^ל, (ונר' דהוא מדרבנן^ל), ואם איכא תיקון (של פצים^ל או עומ"ר^ל) מהני פ"ת אף מבי רוחות ואפי' במפולש^ל (ואפשר דאף מדי רוחות מהני היכא שאיכא תיקון), והיכא שהוא פרוץ במילואו מרוח אחת, וברוח שכנגדו הוא פרוץ אף שאינו פרוץ במילואו אפשר דלא מהני פ"ת בכה"ג דהוה כמפולש ולא מהני פ"ת במפולש, ועי' ^ל. ולדינא יש להחמיר בזה^ל.

הערות

אלא בפתח המצוי ובכה"ג אי"ז פתח המצוי, אבל ע"כ אין ענינה מדין לרה"ה, ולהכי לא מהני בק"י, וכן לנו בה אם מהני ביותר מי, וכה פ"ת הוא כענין פירצה המתוקנת בעומ"ר, אלא שענין הסתימה הוא כענין סתימת גוד אסיק שהוא פועל על הפירצה עצמה, ולהכי יש מקומות שלפ"ת יש מעלותא מעומ"ר, עי' חזו"א סי' ק"ז ס"ק י"ח לענין מצוי מפולש דפ"ת מהני למונע פילוש עי"ש.

כ"ח רש"ב ג' א' (והביאו בר"ן ע"ס) ובעבוה"ק ש"א, וכן הוא ברא"ש פ"ו א'. וכ"כ ב"י סי' קס"א בשם סמ"ג, וכן הוא בדב"ה ל' קס"ג סט"ו ד"ה פסולה.

כ"ט כן מבואר בדברי הראב"ד שהביא ברש"ב ובר"ן ג' א'. וכ"כ בריטב"א פ"ז א' (בסוד"ה אלא) בשם רבותיו.

ל' כן משמע מתו"ד הר"י ל"ד ב', וכן מבואר בר"מ שבת פ"י הלכ' ל"ה, וכ"כ הרא"ש שכ"ד הר"ח, וכ"ד הרא"ה סוכה י"ח ב', וכן דעת הראב"ד בהשגותיו על הר"ה (במש"כ ע"ס בסו"ד ע"כ נקט בסוף ימיו צפי' הגמ', ואף לפי' הראשון י"ל דס"ל הכי, אלא ללא פי' כן משום דלא ס"ל דבאלכסון נחשב כמצ' רוחות, ובסוף ימיו נתחדש לו שהוא כמצ' רוחות. ואף להשיטה הראשונה הרי לא מהני בכמין ג"כ אלא לדיכא קנה שמקבלו (בק"י) אף היכא לדיכא פלימין. וכדעת הר"מ כן סתם בשו"ע קס"א ס"ב (עי' ביהגר"א ע"ס ס"ק ט"ו).

ל"א אף שלל"ק לא מצינו להדיא דין זה, מ"מ נר' דבפרוץ במילואו לא מהני אלא ברוח ד'. (עי' ריטב"א בד"ה ופרקינן ע"כ הוסיף ע"ס המדפיס במוסגר, ולפי"ז מבואר דאף בפחות מי' לא מהני).

ל"ב שאם מהני לתקנו בפלימין כדלקמן, א"כ בפשוטו ע"כ דאי"ז אלא מדרבנן, ועי'. ולפי"ז אם נימא דמהני פלימין מד' רוחות ה"ה למד' רוחות הוה לרבנן.

ל"ג בגדר תיקון דפלים עי' בהער' סה.

ל"ד נר' לשגיטת הר"מ דפ"ת אינו אלא מדרבנן ומה"ת לא מהני, לכא"ו ע"כ לומר דלא מהני במצ' רוחות בפלימין בלחוד, וע"כ להנידון בעומ"ר, ועי'. וכשאיכא עומ"ר מד' רוחות הנידון באופן שאין העומ"ר מהני, וכגון שאיכא פרטא ע"כ, או שבק"י ליכא עומ"ר שמחבלין שאנו נוקמים לדין פ"ת.

ל"ה וכדליתא בר"מ ע"ס לגבי סוכה דמהני פלימין במפולש, עי' ביהגר"א, וכן איתא ברש"ב ל"ד ב' ב' דלעת הראב"ד. ונר' דהתיקון צעין בכל רוח ורוח, ולא סגי לתקן רוח אחת וממילא אי"ז מפולש, דתיקון דפלים אינו כסתום ועדיין הוא כמפולש, (וה"ה בחלז' שבא לתקן מרוח אחת בלחיים או בפס, ובצידו השני בפ"ת ופרוץ במילואו).

ל"ו ועי' סוכה י"ח ב' דקאמר ליה אביי לרבא דשאני התם דהוה כמצוי מפולש, דמשמע דאף לגבי שבת לא מהני במפולש, ועי' בהנפק"מ בגוונא לידן, ומבואר בפשוטו דווקא במפולש אבל כל שליכא פילוש אי"ז חוסרון, ולהכי אפשר דאם נפרץ זה שלא כנגד זה אי"ז מפולש.

יט. וי"א דלא מהני בפ"ת אלא בבי רוחות^{לח}, אבל בגי רוחות לא מהני (אף מה"ת^{לט}), ואף בבי רוחות לא מהני אלא בכמין גא"ים, אבל במפולש אף מבי רוחות לא מהני^מ מה"ת^{מא} וי"א דמה"ת מהני מבי רוחות אף במפולש ורק מדרבנן אסור^{מב}, ולענין אם מהני תיקון פצימין במפולש י"א דלא מהני תיקון פצימין במפולש^{מג} וי"א דמהני^{מד}.

הערות

^{יז} עי' מג"א סי' שמ"ו סק"ג בשם המהרי"ל, ועי' במחצית השקל סס. ועי' צבי"מ וכתו"ש סס צמה שתמהו בזה ע"ד המהרי"ל שהביא במג"א. ועי' ביה"ל סס"א ס"ב צד"ה ואמרינן.

^{יח} כן הוא שיטת תו" כ"ה א' (בד"ה אכסדרה) ז"ד א' ז"ג א', סוכה י"ח ב', שבת ז"ט ב' (בד"ה זרקו), וכן שיטת רובא דקמאי ז"ל, (רז"ה, רשב"א, רא"ש, ריטב"א). וכן פסק בטור וברמ"א סי' שס"א ס"ב. וכ"כ בחו"ב סי"ג סק"ט שכן עיקר.

^{יט} מצינו לגבי כלאים ז"ג א' למבואר דמהני פ"ת אף בפרוץ ברוח ד' במילואו ואף לשמואל דבשבת לא אמרינן בו פ"ת מ"מ בכלאים אמרינן וכמ"כ בתו" שם בד"ה חזיו לשאני כלאים משבת, וכן הוא בתו" סוכה י"ח ב' בד"ה אכסדרה, וכתו" לא ביארו טעם החילוק, וי"ל לכלאים ללא בעינן רשות מהני בפרוץ במילואו ברוח ד', ומינה י"ל ללמוד לאפשר לאף מד' או מג' רוחות הדין כן, ולפי"ז מש"כ בתו" שם להשוות להא' לזו"ה בכלאים י"ל לכוונתן להא' דמהני לו"ה מד' רוחות בכלאים ולא לזו"ה מן האד, ודו"ק היטיב בלשון התו" בסוכה שם ובמהרש"ל סס. ועי' חו"ב סי"ג סק"ו.

^מ תו" עירובין ז"ד ב', סוכה י"ח ב' בד"ה אכסדרה. וכ"ד הרז"ה, רשב"א, ריטב"א, רא"ש, ועו"ר.

^{מא} חזו"א סי' ק"ז ס"ק י"ה, ועי' חו"ב סי"ג סק"ט צד"ה ויש, ובהער' סס. והא' דקאמרינן ברבנן ז"ה א' והכמים אוסרים ולא נקטינן והכמים מחייבים היינו משום דהתם הגידון במקורה וממילא אין כאן חיוב חטאת. וכ"ז לגבי שבת אצל לגבי כלאים י"ל דמהני אף מדרבנן עי' בזה חו"ב סי"ג סק"ו, (ואמנם צביה"ל סי' פ"ז ס"ג (בד"ה וכן) הביא בשם הפרמ"ג לגבי לואה לא מהני).

^{מב} כן מבואר בפנ"י סוכה י"ח ב', וכ"נ לומר דלעת הר"מ שדדן יח דס"ל דמהני פ"ת במפולש היכא דאיכא פלימין (וכן הוא דעת הריטב"א שבהער' מד), ובפשוטו אי"ז אלא מדרבנן, (ואמנם יש לרחות דמלאורייתא סמכינן על הלחי, ואם נימא דפירצת י' דאורייתא ובפ"ת צירוף פלים מהני אף ביותר מי' ע"כ דמדן פ"ת מהני ולא מדן הלחי, וכן הא' לשטית הר"מ צב' מחיאות ולחי לא סגי בפרוץ לכה"ר, וי"ל צב' מחיאות וב' פ"ת, על האד דב' מחיאות וב' לחיים לא מהני מה"ת, ועי'). וכן יש לדקדק לשון הגמ' סוכה י"ח ב' דהו"ל כמזוי מפולש, למשמע דאינו אלא מדרבנן.

^{מג} כן הוא לרעת תו" ודעימיה פ"י בפלוגתא דרו"ש אס פ"ת מהני בפרוץ במילואו או דבעינן פלימין, דנמצא ללא נחלקו רו"ש באיזה רוחות מהני פ"ת, אלא נחלקו באותם הרוחות דמהני פ"ת כי"ל מהני פ"ת, לרוב מהני אף בפרוץ במילואו ולשמואל בעינן פלימין, ודו"ק. וכן נקט מרן זל"ה"ה סי' ע"ט סק"א וסי' ק"ז ס"ק י"ב.

^{מד} עי' ריטב"א ז"ד ב' בד"ה ופרקינן שכ"כ בשם רבותיו וסיים בזה ונכון הוא, ואף שהריטב"א צביאור סוגיא דעירובין פי' כתו" ודעימיה. (ובשו"ע סי' תר"ל ס"ה סהם בזה דמהני פלימין במפולש, אמנם איכא למימר דשאני סוכה דבהא לא בעינן אלא ג' מחיאות ולהכי מהני פלימין במפולש, אבל ברשויות דבעינן ד' מחיאות לא מהני פלימין במפולש, ובסוכה י"ח ב' משמע דהשוו הדברים). ועי' חזו"א סי' ע"ט סק"א וסי' ק"ז ס"ק י"ב.

וי"א דאף בדי' רוחות מהני^מ, ומ"מ אף לשיטתם י"ל דבמבוי לא שרינן במפולש ורק בחצר או בבקעה דליכא פילוש דרבים מהני בהו פ"ת מד' רוחות.

כ. מפולש היינו שהרשות מפולשת ולא התקרה, ולהכי אף היכא שהתקרה מפולשת כגון שהניח קורה רחבה ד' בפתח החצר כיון שאין הרשות מפולשת שהרי הוא שתומה מג' רוחות ש"ד, אף שהקורה מפולש, (ורוח מערב רחוק הימנה הרבה)^מ. ואף באופן שלא בעינן אלא לג' מחיצות גם בזה איכא חיסרון דפילוש, אף שאי"צ תיקון אלא רוח אחת^מ.

כא. וכן פ"ת כזה [211] אינו נחשב למפולש^מ ולהראשונים דמהני כמין גא"ם ש"ד (ויש כאן עוד נידון דעומ"ר לפ"ת).

כב. אם מתקן במזרח בלחי ובמערב בפ"ת נר' דהוה מפולש^מ, אבל אם במזרח סתם בעומ"ר (ולכא פרצת עשר) מהני פ"ת במערב^ב, וי"א דאף דלת (בלא צו"ה) מהני למנוע הפילוש^כ. וצו"ה בלא דלת נר' דמהני לדין מחיצה שלא ייחשב למפולש, וכן ילי"ע בגוד

הערות

^מ לשיטת רש"י ל"ד ז' נחלקו ר"ש א"ס ז' רוחות מהני וזג' רוחות לכו"ע מהני, והלכתא כרז דמהני אף ז' רוחות, וזגמ' א"ס נחלקו בזה ז' רוחות א"ס דווקא ביותר מי' לא מהני לרז או דאף ז' לא מהני לרז, ומ"מ זג' רוחות מהני אף ביותר מי' וכדמוכח בסוגיא א"ס. ויעוין שבת ל"ט ז' דבעי רבא זרק דף והגיה ע"ג יתידות מהו, והגידון א"ס משום דעשיית הרה"י והזריקה היא בז"א, ובתו' וברש"ב א"ס מצבאר דע"כ דאף תחת הדף הוה רה"י (דבלא"ה אין מקום לדון שיתחייב), ונתקשו בזה לדכתי כ"ל הוה רה"י (למש"נ צטרסקל ק"א א' ללא מהני אלכא לע"ג הטרכסקל), ופי' לכיון דהוה פ"ת ה"ז רה"י, ומצבאר בפשוטו דנעשה רה"י אף צפרוז מל' רוחות, (והתו' והרש"ב א"ס פי' דליכא ז' מחיצות, ואפשר דהיינו היתידות). ולדינא מצבאר בלחרונים ללא חשקו לשיטת רש"י אף להחמיר, עי' בזה ברמ"א סו"ס א"ס.

^מ כן מצבאר ברלשונים דמהני קורה רחבה להתיר מדין פ"ת, ועי' חזו"א סי' ע"ט סק"א ומעשה כו', חו"ב סי"ג סק"ד.

^מ ולהכי אף לגבי סוכה נקטינן דליכא חיסרון דפילוש, וכן א"ס פילוש לא מהני מדלוריייתא ה"ה שז' מחיצות ופ"ת לא מהני מה"ת.

^מ וכמו שמצבאר חזו"א א"ס ומעשה כו', ואין לומר להכא גרע משום שחסר לו צפועל ג' רוחות, שהרי בצ"ור שנקט מרז זלכה"ה א"ס צלנו להתיר עד קצה הפנימי של האכסדרה צודלחי שהיה מתיר אף א"ס אין מחיצה כנגד כל הגזזטרה אלכא רק עד הקצה הפנימי של הגזזטרה, ופשוט. ורלחי לבעל הליקוט מחיצות שז' דיש לחרונים שנחלקו בזה לאסור, וליין להגר"ז בסי' שמי' בקו' אחרון, ולכאו' תמוהים דבריו שהגר"ז מייכי א"ס צפרוז לקרפף שהו"א כרמלית, ואין המחיצות המרוחקות חלק מן הרשות, ועי'.

^מ עי' חזו"א סי' ע"ט סק"א ומצבאר בתו"ד דלהריטב"א דבעינן פלימין צמפולש סגי במה שמל"א איכא פלים להתיר אף את הלז השני צפ"ת, ומצבאר דרק להריטב"א שרי אכל להחולקים אי"ז מהני שלא ייחשב למפולש (ואף להריטב"א נר' ללא קאמר אלכא כן התם שיס עומ"ר, אכל בלא עומ"ר לית לו רליה, ועי'), וכן מצבאר חזו"א סי' ק"ז סק"א י"ח.

^ב חזו"א סי' ע"ט סק"א וסי' ק"ז סק"א י"ב וס"ק י"ח.

^כ א"ר סי' שמי' ס"ג. וע"כ להגידון בלא לר"ה עי"ש.

אסיק, ולכאוי אם עומי"ר מהני נר' פשוט דכ"ש גוד אסיק (ויל"ד אם גוד אסיק בצירוף עומי"ר גרע), וצ"ע.

כג. פירצה כזו [57] אף שיש כאן ד' פיות מ"מ נחשב כפרוץ כמין גא"ם (ואינו נחשב כפרוץ מדי רוחות)²², ודינו כדין נפרץ בק"ז שנתבאר בד"ן כז.

כד. רשות כזה [58] אף דאי"ז מפולש מ"מ ילי"ד דנחשב כמגי רוחות²³, ומ"מ נר' דאין להחשיבו כרוח אחת ולדעת הר"י"ף והר"מ לא מהני, וצ"ע, ובכזה [65] מלבד מאי דהוה מפולש מ"מ יש כאן חיסרון של מגי רוחות.

כה. מפולש שהוא פרוץ מצד אחד לכרמלית המוקף מחיצות כגון שפרוץ לקרפף וכיו"ב, י"א דנחשב למפולש²⁴ דסו"ס הוא פרוץ לכרמלית, ויש מן האחרונים שנקטו דמהני בכה"ג פ"ת ואין כאן חיסרון של פלוש²⁵.

כו. בית שיש לו ג' מחיצות ואורכו הרבה ואין לו תקרה אלא בסמוך לרוח ד' יש לו תקרה מכותל לכותל ברוחב ד"ט, אף שמן הכותל האמצעי של הבית ועד לקצה הפנימי של התקרה איכא טובא, וה"ז כמפולש, מ"מ מהני לעשות פי תקרה לרוח ד'²⁶.

כז. נפרץ הבית עם הקירוי בק"ז, וקירויי באלכסון אי"ז מהני ואף בפחות מ"י²⁷, י"מ הטעם משום דפתחא בק"ז לא עבדי אינשי²⁸ ולפי"ז עד ד"ט שרי, וי"מ הטעם משום דנחשב לפרוץ במילואו מב' רוחות (ולשיטתם דמב' רוחות לא מהני בפרוץ במילואו,

הערות

²² ריטב"א ל"ד ב' שנתקשה בזה ע"ד רש"י ע"ש, ועי' חזו"א ק"ז ס"ק ט"ז.

²³ והיינו דיג ב' חסרונות חלל למפולש ואף באופן שלכא מפולש מ"מ איכא חיסרון של ג' רוחות, ול"ע.

²⁴ עי' מג"א סי' שמו"ו ס"ג מה שתמה על הרמ"א שם, ועי' גר"א שם או' י"ב דמהני לזה דלת הגינה ומבואר בפשוטו להקפף לא מהני, וכן לגבי סוכה מבואר דחו' סוכה י"ח ב' דלא מהני שם פ"ת במפולש אלא באופן שהוא פרוץ לאכסדרה והאכסדרה אינה מפולשת, ודוחק לחלק בין סוכה לשבת, ועי'.

²⁵ עי' גר"ז סי' שמו"ו בקונטר' אחרון, ועי' או"ר שם סק"ד שכ' דשאני אכסדרה שפרושה לרה"י, ול"ל דרה"י נקט ע"כ דכוונתו למחיצות ולא לדין טלטול, ועי'. ואין להביא ראיה מהא דנקטינן בסי' שני"ח סי"ב דבמשופע או"ר קירויי מייתרו ה"ה לידון בפרוץ מד' רוחות, דשפיר יא לחלק דהתם אחר שנתקן הקירוי הרי כל הרשות נתקנה וממילא נמצא שהמחיצות מתירות בפועל את כל ההיקף, משא"כ בנידון לידן שיש הפסק כרמלית בין המחיצות המתירות לרשות הניתרת.

²⁶ עי' סי' שס"ה ס"ק כ"ז, ושעה"כ שם ס"ק כ"ב, שכ"ד האחרונים, וכן מבואר בגר"ז סי' שמו"ו בקונטרס אחרון או' א', אמנם בשעה"כ שם מה שהביא מהב"י בשם הסמ"ג והסמ"ק, ועי' חזו"א סי' ס"ו ס"ק י"ז דביאור דברי הסמ"ג והסמ"ק ע"ש.

²⁷ כן לעת רובא דקמאי ז"ל ל"ד ב'. וכן פסק בעצוה"ק סוף ש"א. וכן הוא בטושו"ע סי' שס"א ס"ב.

²⁸ כ"ד תו' ל"ד ב' דה"ה וקירויי, ובראשונים שם, וכן סתם בשעה"כ שס"א או' י"ז. ואף ללא אמרינן בגמ' דפתחא בק"ז לא עבדי אינשי פי' בראשונים דסמכו על מאי דקאמר מקודם לכן לגבי חלק, ועי' תו' שם להוכיח מכאן דפ"ת מהני מדין פתח, ועי'.

אף בכמין גאם) ^ט ולפי"ז כל שנפרץ מג"ט אי"ז מהני. וי"א דבאלכסון מהני ואין כאן חיסרון של פירצה בק"ז כל עיקר ^ט.

כח. נפרץ הבית בק"ז ולא נפרץ הקירווי ה"ז מהני ^א.

כט. ביותר מעשר י"א דלא אמרינן בזה פי תקרה יורד וסותם ^ב, וי"א דאף ביותר מעשר אמרינן פי תקרה יורד וסותם ^ג וכן עיקר ^ד. ובדאיכא פצימין ^ה (להשיטות דמהני

הערות

^ט כ"כ בראב"ד בהשגותיו על הרז"ה (עי' מש"כ בסוף ימיו בד"ה ומה שאמר זה, דמייירי בנפרץ באלכסון והחיסרון משום להוה כמז' רוחות, ומבואר לאף לרב ליכא חיסרון משום פירצה בק"ז, אמנם נימא להגור שצ"י שם הראב"ד הוא כזה (61) אפשר דליכא ראייה, וז"ע, וכן ז"ל לשיטת הר"ף והר"מ דס"ל דבז' מחילות לא אמרינן לרב דמהני בפרוץ במילואו, ואמנם אפשר שפי' בקירווי באלכסון כפי' רש"י ולא נתבאר בדבריהם להדיא כיצד פי'.

^פ כן הוא לשיטת רש"י ז"ל ב'.

^א כן סתם בדב"ה ל"ס ס"א ז' בד"ה עד. ואם איכא פלימין (דהיינו שנסאר מעט מן הכתלים במזרח ובדרום) ה"ז מהני אף לדעת הר"ף והר"מ, ובדליכא פלימין כגון שנפרץ בכל הרוח ה"ז מהני רק לדעת תו' ודעימיה דנקטו לאף מב' רוחות מהני בפרוץ במילואו, ודעת ר"ת דדלין זה איכא פלוגתא דר"ש, ולשמואל לא מהני ליה האי פלימין לתקנו ולדעת רב לא בעינן להאי פלימין לאף בפרוץ במילואו מהני, ולפי"ז דלינא דנקטינן כרב ליכא נפק"מ למעשה, (ולפי"ז אם נלכף שיטת הר"ף לרב בפרוץ במילואו לא מהני לאלא ברוח ד', ומאידך נפרץ בשמואל כדעת ר"ת, א"כ נמצא לאף לרב לא מהני בנפרץ הכותל בק"ז ולא נפרץ הקירווי ללא מהני, אלא ממאי דאמרינן בגמ' לרב מ"ט לא אמר כשמואל משום דרב לשיטתו, אכתי אם נלכף שיטת הר"ף ור"ת עדיין תיקשי מ"ט רב לא אמר כשמואל, ועי'). וע"ע בשיטת הראב"ד בהשגותיו על הרז"ה במה שפי' בקירווי באלכסון, ועי' עבודה ק'.

^ב כן נקט ברז"ה ז"ל ד' לפסקינן שם כל"ב, וכן ברשב"א (בחיודקים שם ובעבודה"ק סוף ש"א, וברי"ש ש"א במה שהלכ"ד שם שמהא הקורה בריאה הוסיף שם תנאי ללא מהני ביותר מי', עי"ש) נקט כדעת הר"ה, וכן סתם בריטב"א כדעת הר"ה, ובבב"ה ל"ס ס"ג כ"ו בד"ה אינו סתם דבריו ללא מהני טפי מי', (אמנם המ"ב שם העתיק לדברי הרשב"א בעבודה"ק לכורתם, ואפשר דלענין י' פליג עליו), אמנם בס"י שמו"ב ס"ב בסוד"ה הבולטין ע"ד המהרי"ל שם נר' מתו"ד שסתם בזה להיתר, (ואפשר דהתם מייירי דליכא פלימין, ועי').

^ג כ"ד הרא"ש ודעימיה, וכן נקט בשו"ע ס"א ס"ב, חזו"א ע"ט סק"א.

^ד וכמ"ש בב"י ס' ס"א דהכי נקטינן. ועי' חזו"א ס' ע"ט סק"א ללא קי"ל כהרשב"א דפסק כל"ב.

^ה ולא נתבאר כה"ל פרטי דיני פלימין, ובפשטו בעינן ב' לחיים או פס ד', ובחזו"א ס' ע"ט סק"א דסגי בלחי אחד אף בחכר, ועי' לשון התו' ז"ל ב' דנקטו לחי או פס, ובתו' סוכה י"ח ב' בד"ה אכסדרה כ' ב' לחיים, ובר"ת בתשו' ס' ז"ו מבואר דבעינן שני פלימין (כן הזכיר שם בכמה מקומות) ויש שדקדקו מינה דרק בין פלימין מהני לר"ת, אבל פס ד' בלחוד לא סגי, וכן דקדקו מלשון התו"פ ז"ל ב' ועי' לשון הריטב"א שם, ונר' ללאו דווקא נקטו, ונקטו שני פלימין משום דבלא"ה ס"ל לר"ת דהוה בק"ז ולא מהני וה"ה באופן שיש בלד אחד פס ד' ובק"ז איכא איזה עומד אף באופן שלאותו עומד אין דין פליג, ועי'. ועי' ריטב"א ז"ל ב' בד"ה כי פליגי כו' מה שהוכיח שם דמהני לחי ביותר מי', ואותו ראייה מכרחת לאף פס ד' מהני ביותר מי', ועי'. ויש להעיר מלשון הרשב"א בעבודה"ק

פצימין) אף ביותר מ'י מהני^ס. הני פצימין י'א דמ'מ אם בק'ז ליכא פצימין אי'יז מהני^ס.

ל. הני פצימין פעמים שמהני אף כשהם רחוקים מן הפ'ית^ח כגון שאם רשות כזה [212] הרי מהני פצים א' להכשיר את הפ'ית ב', והוא שאין הפ'ית ב' רחוק מתקרה א' טפי מד'י'ט^ט, וי'א ד'א וצ'ע^ט, י'א דאף בנפרץ בכל הרוח כזה [213] דמהני פצים א' להיות פצים לפ'ית ב'י^ט.

לא. עומ'ר ופס ד', י'א דפ'ית מהני לעשות פס ד' (וכ'ש עומ'ר^ט), ולהכי היכא שאיכא ג' מחיצות ורוח ד' פרוץ במילואו ואיכא שם ז'ז דע'ד כזה [62], האי ז'ז מהני לעשות פ'ית^ט, ובחוי'ב כ' להסתפק בזה^ט.

הערות

סוף ש"א ש"כ' לאם היתה הפירלה יותר מעשר כריכה פס ד' כו' לא נפרץ במילואו כו' ללכאו' ז"ב מ"ט הרש"א כפל דבריו ולא שנה בחדל מחתא, דהיה לו לשנות ואם היה יותר מעשר כריכה פס ד' או ב' לחיים ואז אמרינן פ"ת יורד וסותם, (דע"כ שא"ז מהני מדין פס ד' שהרי יס' כאן יותר מ'י), ונר' מזה קצת דס"ל להיכא ש"ב לתקן בפרוץ במילואו צעי פס ד' או ב' לחיים, והיכא שנותר מן הכותל סגי בפצימין בעלמא אף שאין בהם דין לחי, אמנם הדברים סתומים, ועוד שלא מצינו להרש"א בחידושים שהביא שיטה כזו.

י' והיינו לגירסת הראשונים ז"ד ב' דגרסינן כי לית ליה בג' אבל בד' אית ליה. וכן מבואר ברז"ה, ועי' ברש"א ז"ד ב' בד"ה בעשר ש"כ' לאין לזה הכרח, וכ' ללכאו' זיל בתר טעמא ושפיר י"ל ללא מהני פצימין ליותר מ'י, ומ"מ מסקנת דבריו שם דמהני פצימין אף ליותר מ'י, וז"ב שלא כ' כמשנ"ת שלגי' הראשונים הרי הוא מבואר להדיא בגמ' שמרוח אחת לשמואל מהני אף ביותר מ'י, ומשום להיכא פלים.

יז כן הוא לעת ר"ת (בתשו' סי' ז'ו, והוצא שיטתו בראשונים, והנה הבעה"מ שהוא מקוה"ד לפסקינן כל"ב, הוא גופא נקט כדעת ר"ת, ועי'.

יח כן פי' בראשונים ז"ד ב' בדעת שמואל, ואף שלדינא נקטינן כרב מ"מ איכא נפק"מ באופן שלא מהני להתיר בפרוץ במילואו כגון ביותר מ'י לדעת הרז"ה והרש"א לפסקינן כל"ב, וכיו"ב.

יט כן הוא השיעור בריטב"א ובעו"ר.

י' כן נקט בחזו"א סי' ק"ז ס"ה י"ד, וכנר' דקדק מלשון התו' שנקט ארבע, ולא ארבעה, וז"ע היכן מצינו שיעור ד"א, ובחזו"א כ' לאם היה השיעור ד"ט היה נוחא, וכמדומה שכן ראוי לומר אף בדעת תו' אחר שמצינו כן להדיא בריטב"א.

יא עי' חזו"א שם שכן הביין בדעת תו' והראשונים, אמנם י"ל דכ"ד התו' היינו בשהפלים מחובר לתקרה, אבל בגוונא לידן שהוא מרוח מן התקרה אף שהוא מאוחד עם הרשות יל"ע בזה.

יב עי' בחזו"א סי' ק"ז ס"ה ט"ז שהוכיח דמהני פס ד' מהא דמבואר בירושלמי דחריץ מהני ברוח ד' דמזוי, וא"כ אותו ראייה מכרחת דאף עומ'ר מהני.

יג עי' חזו"א סי' ע"ט סק"א וסי' ק"ז ס"ה ט"ז (ושם ס"ה י"ג בד"ה והאי), ותלוי בכל פרטי דיני פ"ת שנתבאר לעיל.

יד סי' ססק"ט (ועי' במש"כ ריש סק"ז), וכ' דלז"ד מן זללה"ה לכאו' הדבר כריד ראייה, ומה שהביא מן זללה"ה מן הירושלמי אפשר לדחות עי"ש.

- לב. אם נימא דפ"ת מהני לעשות עומ"ר נמצא דאם איכא תקרה פרוצה מד' רוחותיה בקי"ז כזה [214] דה"ז מהני לעשות עומ"ר כמין גא"ם (להשיטות דבי מחיצות כמין גא"ם מהני, וע"ע לקמן בדין סילוק מחיצות).
- לג. רשות שפרוצה במילואה ברוח ד' והיא יותר מי', ואיכא גזוזטרה ברוח ד' מכאן ומכאן כזה [64] וע"י ב' הגזוזטראות נתמעט הפירצה לפחות מי' ה"ז מהני להשיטות דלעיל שפ"ת עושה פס ד' או עומ"ר, ומאחר ופ"ת עושה סילוק מחיצות (עי' בדין לז) נמצא שמותר לטלטל עד קו ג"ז (אמנם תחת הקירוי ש"ד), אמנם ילי"ד דנחשב כג' רוחות דקו א"ה רוח אחת וקו ב"ג רוח ב' וקו ו"ז רוח ג', ונמצא ששרי לטלטל עד קצה החיצוני של הגזוזטרא הפנימית, ולפיכך בצירור כזה [176] שאחד מן הגזוזטראות (בצירור דידן הוא גזוזטרה 1] צידה החיצוני בולט טפי מחבירו, הרי נאמר שבגזוזטרה זו נעשה ב' דפנות פ"ת (קו א"ב ב"ג), ובגזוזטרה השניה (2) רק קו ו"ה ישמש לפ"ת ונתיר לטלטל עד כנגד קו ו', ואם קו ב"ג הוא כאורזילא או לשיטת הרייף דל"א פ"ת בפרוץ במילואו אלא ברוח אחת אי"א להתיר בכה"ג.
- לד. רשות כזו [66] שהיא פרוצה במילואה ברוח ד', ורוצה שתקרה ב"א יעשה פ"ת לב' הפירצות צפון ודרום להשיטות דל"א פ"ת בפרוץ במילואו אלא ברוח אחת ש"ד, אבל להשיטות דאמרינן בכמין גא"ם אף בפרוץ במילואו אי"כ נוכל להתיר רק צ"א שהרי, שהרי נוכל להשתמש בפ"ת או בקו אג"ד או בקו בד"ג, וצ"ע.
- לה. עומ"ר לפי תקרה יל"ע אם מהני, די"ל דפי תקרה אינו כסתום שנדון עומ"ר אליו, ואמנם י"ל דעדיף מעומ"ר לפירצת עומ"ר (נתבאר בענף ג דין עב), ומעומ"ר לאויר של צו"ה (נתבאר בענף ה דין קמד)^ה. וכן ילי"ד אם אמרינן לבד לפ"ת. ואם נימא דאמרינן עומ"ר לפ"ת אי"כ נמצא דבצירור כזה [65] אף שהגזוזטרא הוה פרוצה מג' רוחות מ"מ ה"ז מהני, דאמרינן עומ"ר ע"י כותל צפון ודרום וה"ז כמרוח אחת, וע"י.
- לו. לבד לפ"ת ילי"ד אם אמרינן^ו.
- לז. ולענין סילוק מחיצות ילי"ד אם פ"ת עושה סילוק מחיצה^ז, ויש בזה כמה נידונים א' לסלק עומ"ר או צו"ה, ב' לסלק פ"ת, ואם נימא דמסלק ילי"ד פ"ת שאינה יכולה להתיר כגון מבי רוחות או במפולש וכיו"ב אם בכה"ג הוא עדיין עושה סילוק דסו"ס שפיר אפשר להשתמש בכל מחיצה ומחיצה לעצמה, או דאמרינן ממ"נ דעד כמה שהוא מועיל הרי הוא אינו מועיל שהרי הוא בטל, וע"י.

הערות

^ה ע"י חו"ב ס"ב ס"ק י"א סוד"ה ויש להסתפק. וע"ע סי"ג סוסק"ט.

^ו ע"י ריטב"א ח' ב' דל"ה לדברי, וע"י ברש"א ס"ס, ומתו"ר ריטב"א מצואר לכבוד לפ"ת להשלים את המחיצה לא אמרינן דל"א לבד לאויר, וכן הגידון הוא שחודו החיצון יהא לבד למחיצה ולהכי נקטו דהתם בקורה דבעינן שיעור טפח אי"ז מהני, ומ"מ אף הכא בפ"ת י"ל ללא מהני דהכא לא שייך שנאמר שהפ"ת הוא שדבוק למחיצה הלבד, וע"י.

^ז ע"י חו"ב סי"ג סק"ט דל"ה יש, ודל"ה וכן. בעיקר דין סילוק מחיצות בעומ"ר ולו"ה ע"י ענף ג דין קטו.

לח. וכן יליד בצויה שצ"א תחת תקרה וצד שני מחוץ לתקרה ונמצא דהפי"ת חולקו^{עח}.

לט. ב' תקרות הסמוכות זל"ז וליכא ג' ביניהם מצטרפים לעשות פי תקרה, ומצטרפים לשיעור פי תקרה^{עט} והוא שבסה"כ יהא ד"ט (עם האויר שביניהם^פ), ויש להסתפק דלמא בעינן עומ"ר, ולא סגי בקנים שאין ביניהם ג'^א. ויל"ע בב' תקרות הסמוכות זל"ז פחות מגי' ולכל אחד איכא כשיעור, ורוצה להשתמש בפה שביניהם^א.

מ. ב' תקרות שאינן שוים בגובהן ורוצה לתקן החלק הנמוך ע"י הפי"ת שבאמצע התקרה דהיינו בקצה החלק הנמוך שלכיוון התקרה הגבוהה יליד בזה אם אנו מחשיבים שכל הבית כאחד ולא מהני הפי"ת אלא בקצה הרשות^א, או דלא איכפת לן וכל שהוא מחולק הימנו ה"ז מהני אף אם הוא באמצע בית^א, ואפשר דכל שאינן גבוהים זמ"ז

הערות

^{עח} ושמעתי שמו"ר זללה"ה בעשיית העירוב הקפיד דדבר שלא יהא פ"ת מע"ג לו"ה, ועי' חו"ב ס'ס כמה שקן ע"ד הט"ז בס"י ס"ג ס"ק י"ט.

^{עט} שבת ט' א' לר' אשי, וכ' בחו"ב ס'ס ג' ס"ק י"ב שהכי נקטינן לדינא.

^פ שכן משמע שם שסתם איסוקפה ד"ט, אמנם לשון ר' אשי שם שנקט שאין צו' ד' כו' נר' להאיסוקפה היא טפי מד', ול"ע. וע"ע חו"ב ס"ג ס"ק ז"ה אי לעבדא.

^א עי' תשו' ר"ת סי' ז"ו, ורבינו שלמה פי' ארזלא שיפוע כו' והא דאמרינן בתחלת שבת כו' התם הו' נכרים וקירוי טוב אבל חבלים וזמורות שאין בהם אפי' חצי טפח לא כו'. חו"ב ס'ס ובעירובין ס"ג סק"ט ד"ה והנה.

^ב ועי' בזה בענף ד' דין ח לענין מצוי שרצפו בלחיים, ויש להביא לזה קצת סמך מהא דסוכה י"ט א' דאמרינן דאם השווה את קירוי דל"א פ"ת, ובטור (סי' תר"ב) איתא דמייירי בעובי טפח (עי' מה שביאר בחו"ב (סי"ג סק"ה ד"ה מש"פ) בדעת הטור), ונמצא להיכא שהוא מרוחק בגובה טפח אינו נחשב להשווה את קירוי, אמנם י"ל דסכך ארעי שאני.

^ג ולפי"ז אם תקרה אחת פחות מד"ט ונאמר שאין הקירוים מצטרפים לשיעור ד"ט, נמצא שלא מהני לומר פ"ת, שהרי בקצה החימוני אי"א לומר פ"ת משום שאין שם שיעור ובקצה הפנימי אי"א משום שאינה מפרידה בין אויר העולם לתקרה שהרי יש תקרה של פחות מטפח מפרידה בין אויר העולם לפ"ת, ול"ע אם תקרה פחות מטפח תיחשב כתקרה לענין זה.

^ד סוכה י"ט א' ואם השווה את קירוי כו' ומבואר דאם אינו שווה עימו כאחד ה"ז מהני הפ"ת של האכסדרה, ואמנם י"ל דשאני התם דהוה ארעי (ועי' דלין ט' אם תקרת ארעי מהני לעשות פ"ת, אמנם י"ל דשביביל לבטל את הפ"ת שבאמצע הבית שפיר י"ל דתקרת ארעי לכו"ע אינו מבטל, ועי'). אמנם יל"ע מהא דעירובין ז"ג א' דאמרינן שם לבגי בית ואם השווה את קירוי כו' ואפשר דה"ה אם לא השווה קירוי ממש אלא אף צב' מפלסים מהני שם לבטל הפ"ת, ולשון השווה לזו דווקא, ואלרבה יש לדקדק דמייירי בשאינו שווה ממש, דאם הוא שווה פשיטא וכילד איכא הו"א להוכיח מינה דאיכא סילוק מחילות, ואפשר דמייירי בשהשווה בריחוק וע"י לצוד, ועי'.

בט"ז סי' תר"ל סק"ט כ' דאם עושה סוכה בפינת הבית ואיכא קורה בין הבית לסוכה מהני האי קורה לעשות פ"ת לסוכה, והקש' דלכתי לא מהני פ"ת לגוואי ותי' דכיון דנעשה הקורה לבית ה"ז מהני אף לסוכה עי"ש, ונתקשינו לעיל הער' ד מדברי רש"י בסוכה י"ט א' דמבואר דלא מהני פ"ת לאויר שחולה לה, ותי' דאפשר דאף הט"ז לא קאמר אלא שהפ"ת שלכיוון הבית הוא שיועיל לסוכה, ועי', (וכן נר' מתו"ד האחרונים (מחה"ש פרמ"ג בכורי יעקב) ממה שתמאו על הט"ז דהא אין הקורה ד"ט משמע דנקטו להנידון הוא על הפ"ת שלכך הבית, והסוכה אינה מצטרפת מחמת שהיא ארעי, ועי').

גיט דהם כאחד^פ, ועוילי"ד על הצד דלא מהני אם באופן שניכר שהם מחולקים אם גם בזה נימא דלא מהני, בין באופן שמחולקים לגמרי, ובין באופן שהם מחוברים אלא שניכר שאינם משמשים לאותו הרשות. ובפשוטו אם התקרה החיצונית הוה כאורזילא אייז מגרע ואפי"ה יל"ד שהיא תפסול. והיכא שלתקרה העליונה ליכא שיעור טפח בזה היה ני"ל דמהני.

מא. ב' תקרות שאינם שוים בגבהן יל"ד אם מצטרפים ביחד לעשות פי תקרה, ויל"ד באופן שבכל אחד ליכא שיעור, וכן יל"ד באופן שלאחד איכא ולאחד ליכא, ואנו דנים אם איכא פי תקרה בתקרה שאין בה שיעור, ולפי"ז יל"ד שאם אנו אומרים שאינם מצטרפים, האם מ"מ התקרה שיש בה שיעור אמרינן בה פי תקרה או שהמחיצה האחרת מגרעת, ועי' בצירורים דלקמן.

מב. יל"ד בצירור כזה [215] אם ב' הגבהים מצטרפים להיות לעשות פי תקרה, ואם אינם מצטרפים להיות שיעור מה"ד אם לתקרה א' איכא שיעור פי תקרה אם מה שיעור (ב') מגרע ופוגם מלומר פי תקרה לאותו הרוח. ועי' בדין הבא.

מג. ויל"ד בב' תקרות כזה [216] ולאחד איכא שיעור ולחבירו ליכא ואנו דנים על התקרה שאין בה שיעור עם מצטרפת לתקרה שיש בה שיעור לתקן בקצה החיצוני של התקרה שאין בה שיעור¹⁹, ויש מקום לחלק בין היכא שיש ביניהם חיבור לבין היכא דליכא חיבור כזה [217]¹⁹, ואפשר דבפחות מג' בגובה דמהני.

הערות

ולפי"ז נמאל דב' תקרות שאינם בגובה אחד הרי מהני הפ"ת (שצין התקרה הנמוכה לגובה) של התקרה הנמוכה לעשות פי תקרה לרשות שתחת התקרה הנמוכה, וי"ע.

עי' חו"ב סי"ב סוסק"ז במה שדן בצרון קודש ומתו"ד עולה דנקט כדבר פשוט דמהני פ"ת בצאמלע בית, עי"ש.

¹⁹ ולפי"ז ל"ל דההיא לסוכה הוא משום דהוא תקרת ארעי וכלעיל.

¹⁹ יעוין ברק"י שבת ט' א' בד"ה פתח, שכ' דהיכא דהא דר' יהודה לא מוקים לה באיסקופת בית משום דסתם בית האיסקופה מקורה וכן סתם בית יש באיסקופה ד', ולהכי אף בפתח נעול מהני, וי"ב דמ"ט בעינן שיהא באיסקופה ד', דהא ודלמי סתם בית תוך הבית מקורה, וי"ב שיצטרף אם תקרת הבית, (ואמנם י"ל דצכה"ג היינו מחלקים בין נעול לפתוח, וי"ע), ובתו' שם בד"ה אמר ובעו"ר שם כ' לגבי איסקופת מצוי דמחלקינן בה בין פ"פ לפ"ג כ' עלה דדווקא צקורה שמתרת במצוי בהא מחלקינן אצל צבית שאין הקורה מתרת שם בהא אף צפ"פ לא מהני הקורה, ועי' ברק"ב"א שם שכ' וי"ל והא ללא אוקמה באיסקופת בית, משום דסתם בית כו' עי"ש. ואכתי סתם בית הוא מקורה, ואין לומר דשאני הכא דליכא לו"ה, דהא בר' אשי מצויר לאם הקורה רחוקה מתקרת הבית דליכא חילוק בין פ"פ לפ"ג, ואם דליכא לו"ה אף צפ"פ אינו מצטרף ע"כ דר"א מייירי דליכא לו"ה, וי"ב בפשוטו משמע דאף אוקימתא דר"י אמר רב אף היא בלא לו"ה. ולחלק בין היכא דליכא ללת לליכא הוא דוחק שהרי צפ"פ לא מצינו כ"כ משמעות לללת, וע"כ ל"ל דמייירי שהקורה שצאה לתקן היא נמוכה מן הבית וכיון שאינה צארתו הגובה אינה מצטרפת עם הבית אף צפ"פ, ור' אשי מייירי צארתו הגובה, ואי"ז דוחק לחלק בין ר"א לר"י א"ר, דר"א מייירי בתקרת האיסקופה גופא והיא שווה לבית, ור"י א"ר מייירי במצוי או צבית שאין האיסקופה מקורה אלל בל להעמיד שם תיקון בעלמא, ועי'. ואפשר לדחות דשאני איסקופה שהיא מופרדת מן הבית ע"י עומ"ר של פנים הבית (ועוד לאית לה לו"ה שמתלקה, אלל שאם נימא דלו"ה מחלק א"כ בר'

מד. וכן יל"ד אם איכא תקרה דע"ד שבאמצעה איכא קורה שיורדת כזה [218].

מה. איסקופה שלפני הבית שאין בה ד' אלא בצירוף הבית י"א דאין הדלת מפסיק להפי תקרה ומצטרפת עם הבית לעשות פי תקרה^פ, וי"א דאינה מצטרפת כשהדלת נעול^ט, וע"ע בדין מג מה"ד בב' תקרות שהם בב' גבהים.

הערות

אָסי נטרך לפרק להנידון בליכא לר"ה וזה מחודש, וזכה"ג אין התקרות מצטרפות לשיעור פ"ה, ואף באותו הגובה י"ל כן, ועי'. וע"ע בדין יב בדין לר"ה באמצע תקרה.

בראב"ה ובמרדכי שהביא ברמ"א שמ"ו ס"ג מצואר כה"ג ללא מהני עי' מ"ב גס ס"ק כ"ה דמיירי בבית, אמנם בראב"ה מיירי בלר"ה וס"ל לר"ה מחלק את האיסקופה א"כ י"ל דה"ה לענין פי תקרה, ועי'. ואף תו' י"ל ללא מיירי אלא בדאיכא לר"ה, וכל דבריהם לחלק לענין קורה ופי תקרה, אבל כשהם מזליחים להצטרף שפיר הם מצטרפים. וע"ע חו"ב ס"ג ס"ק י"ב.

ועי' שו"ע הגר"ז סי' שמ"ו קונטרס אחרון סוף או' א'.

ומאידך ל"ע דמ"ט לא אמרינן בכה"ג חבוט שהרי מצואר בתו' ט' א' ב"ה שאין דהיינו טעמא דבעינן שיהא לבד משום דבעינן קורה ע"ג כותלי מבוי, משמע דבלא זה אף בלא לבד היה מועיל. ואפשר דשאני קורה מפי תקרה דבקורה מהני אף בעגול וכיו"ב, בהא אין חיסרון בחבוט אבל בפי תקרה דכאוריזלא פוסל בה"ה שפוסל בה כשאינה ציוקר.

עי' ט"ז סי' תר"ל סק"ט בענין קורה שבבית לתקן הסוכה, ובאחרונים תמהו עליו דהא ליכא בקורה טפח ומצואר ללמדו דאין הקורה מצטרפת עם הבית וכדברי הראשונים דלעיל, והט"ז אפשר דס"ל דמצטרף, אמנם י"ל שהאחרונים הבינו לכוונת הט"ז דהפ"ת שלכיוון הבית היא שמתרת ולהכי אין תקרת הבית מצטרפת ועי'. אמנם עי' בציכורי יעקב גס סס"ק כ"ה שכ' לגבי האכסדרה דבעינן שיהא לקורת האכסדרה ד"ט, ולכאוף מצואר דס"ל דאין הקורה מצטרפת עם תקרת האכסדרה לשיעור ד"ט, וע"ע בב"ח גס סס"ק ז' (אמנם להב"ח אפשר דס"ל דמצטרפים ורק נקט בטור טפח לאוריין לן כו' כמש"נ בב"ח, ועי').

^פ חו"ב סוכה כ"ב א' ב"ה אס, (ומה שצ"ח להחזו"א אהלות סי' י"ד ס"ק י"א). וגם הנידון לענין חבוט בסוכה דבמחזור מהני, ואמנם למה שחילקנו בהער' דלעיל בין פי תקרה לקורת מבוי, א"כ ה"ה שיש לחלק בין סוכה לפי תקרה, דבסוכה מהני אף באלכסון, ובהא נקט מרן זללה"ה דהחיסרון בסוכה המדובללת ביותר מג"ט משום שהיא מופרדת בפועל, ובהא סגי בחיבור בעלמא דל"ג מאלכסון, אבל בפי תקרה ללא מהני באלכסון ה"ה שלא מהני בב' גבהים וכיו"ב.

^ח כן מצואר כרס"י שבת ט' א' ב"ה באסקופת. ובחזו"א סי' ס"ו ס"ק י"ב כ' וז"ל: ומסתמא שא"ר ז"ל משמע דס"ל כפס"ט דסוגיא שהיא כפרס"י, ע"כ. ובחזו"ב שבת ס"ג ס"ק י"ב כ' שכן דעת תו' ותו"י. ומצואר דאף בלית עם לר"ה, עי"ש.

^ט כ"כ ברז"ה גס דמאי נקטו ר' אשי גס דמיירי בב' קורות לאיכא לבד ביניהם לאו דווקא, עי"ש.

ז. תיקון חצר ומבוי

דין תיקון רוח רביעית בחצר ובמבוי

- א. אף דרה"י מה"ת הוא בגי' מחיצות מ"מ מדרבנן אסרו לטלטל בו בד"א^א משום דאתי לאיחלופי ברה"ר^ב, (ולענין לטלטל מתוכו לכרמלית עיי' ענף א דין ס). והצריכו מדרבנן גי' מחיצות שלימות כדין^ג, ורוח רביעית שרי בה פרמ"ר בתקנתא דלוי"ק במבוי^ד ובחצר עיי' ב' לחיים או פס ד"ט^ה. ולרי' יהודה סגי בבי' מחיצות זה כנגד זה ולוי"ק מבי' רוחות^ו, (וי"א דהיינו דווקא במבוי אבל בחצר אף לרי' יהודה בעינן גי' מחיצות ואז מהני לחי ברביעית^ז), ולענין שיעור הפתח עיי' בזה לקמן בדין קח דנחלקו בזה בראשונים, י"א דשיעורו ביי"ג ושליש וי"א דאף בכי' מהני מהני לרי' יהודה.
- ב. וכשם שמהני תיקון ברוח די' י"א דה"ה דמהני מחיצה של שתי בלא ערב או ערב בלא שתי אף ליותר מבי' סאתיים^ח.
- ג. ולא מהני בתיקון דלוי"ק אלא מרוח אחת, וכן בפסים דחצר לא מהני לתקן מבי' רוחותיו בתיקון דפסים^ט, ועיי' בדין נד.

הערות

^א פס"ג סק"ב.

^ב פס.

^ג תו' ל"ד א' בד"ה מאי, ועו"ר. ועיי' מ"ב פס"ב ס"ק מ"ה ובדיה"ל פס, ובמ"ב פס"ד סק"ד איתא דבחצר מהני ב' פסים מב' רוחות, וכבר תמה בחזו"א סי' ס"ה ס"ק ל"ג, ובחזו"ב ס"א ס"ק י"ג כ' לדברי המ"ב ע"כ ריך תיקון. (ועיי' ריטב"א י' א' בד"ה חצר לקצת משמע דמהני ב' פסים מב' רוחות, אמנם עיי' ריטב"א י"ב ב' בד"ה עושה ובד"ה קסבר, ומבואר דלא מהני אף היכא לזכא ב"ר, ועכ"ל הא דקף י' ב' דכוונתו ב' פסים מחד ולו"ה מאידך, ועיי').

^ד רש"י ב' א' בד"ה מבוי, וע"ע ברבינו יהונתן ובגאו"י פס, ועיי' מאיכזי י"א ב' בד"ה ולענין, ויעוין תויו"ט מ"א, וע"ע תו' ה' ב' בד"ה דפרלתו, ובחזו"א סי' ס"ה ס"ק י"ד. – פ"ע פס"ג ס"ב.

^ה פס"ג ס"א.

^ו ל"ה א' ור' יהודה לשיטתו דלעשות רה"י סגי בב' מחיצות עיי' ענף א דין יב. ועיי' רש"א ל"ד א' שהביא שיטת הראב"ד לחלק בין מבוי דסגי בב' מחיצות ולוי"ק בכל כד, לחצר דבעינן ג' מחיצות ופס ברוח ד'.

אף לרי' יהודה דמהני ב' מחיצות ולחי בכל רוח, מ"מ היינו דווקא בב' מחיצות זה כנגד זה אבל ב' מחיצות דעירבין ולחי בכל כד לא מהני משום דהוה פירלה בק"ז, ואם יעמיד קנה בק"ז יל"ע, (ומטעם א"א ליכא וכמ"ש^נ לענין עומ"ר עיי' ענף ג דין מח).

^ז כ"ד הראב"ד הובא ברש"א ל"ד א'.

^ח עיי' בזה בדין יט ופ"נ.

ד. ויכול להניח הלוי"ק בין בפתח המבוי ובין באמצעו, כל שיש מן הלחי ולפנים כל פרטי מבוי שיתבארו לקמן ה"ז מהני¹, ואם אין מן הלחי ולפנים כל פרטי מבוי כגון שאין שם ב' חצירות ובי' בתים או שאין אורכו יתר על רוחבו מן הלחי ולפנים לא מהני ליה תיקון דלוי"ק אלא יעשה שם ב' פסים או פס ד"ט אם אין פרוץ שם בעשר², ועי"ע בדין צד.

ה. אף שרוח ד' עיקרו מדרבנן מ"מ אין להקל בזה (היכא דהוה ספק) יותר משאר מחיצות, כיון שעיקר מחיצות הוה מדאורייתא³.

דיני החצר והמבוי הניתרים בלוי"ק ופס

ו. אין מבוי⁴ ניתר בלוי"ק עד שיהיו פתוחים לתוכו שני חצרות ולכל חצר שני בתים⁵. וכן בעינן שיהיה אורכו יותר אל רחבו⁶, ואפ"י במשהו יותר סגי, ואורכו מיקרי דרך

הערות

^ט ע"י בזה פס"ד סק"ד ללכא' נר' מתו"ד דמהני בחצר לתקן מב' רוחות בפסים, וכבר תמה בזה בחזו"א סי' ס"ה ס"ק ל"ג, עי"ש.

הגידון באופן לזכור ריעותא דבקיעת רבים דמהני לתקן בלוי"ק באיזה דל שירצה ע"י לקמן, מ"מ לא מהני אלא לתקן ברוח אחת, אבל מב' רוחות לא מהני תיקון לז"ק, ואמנם מצינו דמהני תיקון לז"ק מב' רוחות באופנים שונים, ע"י בזה בענין מבוי עקום (ו' א') לשמואל דהוה כסתום, ופירש"י ב"ש מורו ז"ל, דמיידי באופן שתיקן בלוי"ק בפתיחו, ובעינן לז"ק בעקמומיות, אמנם התם הגידון באופן לאיכא עומ"ר מלבד הלחי, עי"ש. וכן מבואר בדעת רש"י ח' א' בהוא מבוי עקום דהוה בסורא דכריך בודיא בעקמומיותו, ופירש"י פ"ט דהגידון שהיה לחי בפתיח מבוי אחד ובמבוי השני לא תיקנו מידי, והעמידו לחי בעקמומית משום לאיכא בקיעת רבים והוה פרצה בצדו, (ואכן בר"ן פ"ט ובגאון"י פ"ט תמהו לחי זה מה מעשיו, עי"ש), וגם באופן הזה מיידי לאיכא עומ"ר מלבד הלחי, ועוד איכא למימר דהתם שהוא פרוץ למבוי שאני.

עוד איתא ברש"א ובריטב"א ו' א' (בר"ה מבוי שפרץ) דהיינו טעמא דבפרצה בצדו ללא מהני (למ"ד דפרצה בצדו דל' לז"ק, משום שאין לז"ק מתירים פרצה. משמע מתו"ד דבפתיח מהני לז"ק אף בצידו. והנ"ל דהתם שאני לאיכא עומ"ר דומיא למבוי עקום דמהני תיקון בעקמומיותו, והיינו שהיה מקום לומר לזכור"ע פרצה בצדו ב', אלא שחלקו אם אף בלא לז"ק שרי או דבעינן לז"ק, לזה כ' ברש"א דלז"ק לא מהני לפרצה אלא לפתח, אבל היכא לאיכא עומ"ר אין מקום כלל ללז"ק). עו"ל דנקטו כן משום פרצה ברוח ד' דהתם מעיקר הדין מהני לז"ק ורק משום דהוה פרצה לא מהני פס לז"ק, והרשב"א והריטב"א לשיטתם לקמן י' ב', בהא דשכחי פתחא רבא כו' עי"ש, ודו"ק.

^י פ"ט ס"ג סל"א וסל"ב.

^{יא} ונר' דאין לו קולות של חצר, ואף אם בחצר ליכא ב"ר הכא נר' לאיכא ב"ר, וז"ע.

^{יב} ע"י ר"ן ורשב"א ריש י"א ע"א.

^{יג} ע"י בראשונים לשון מבוי וחצר נקטינן הוא לאו דווקא, ומאי דנקטינן כן אינו אלא משום דמבוי בעלמא הוא בתנאים שנתבארו לקמן, וחצר אינו כן, אבל אין הדין תלוי בחצר או במבוי אלא כפי התנאים שנתבארו לקמן, ע"י רשב"א וריטב"א י"ב ב', וע"י ריטב"א ה' ב', ובתו' פ"ט ד"ה קל וחומר, וע"י חזו"א סי' ס"ה ס"ק נ"ב, ועוד נתבארו לקמן כמה פרטים מזה.

^{יד} יותר הפרטים נתבארו סי' פ"ט ס"ו. ובהא דבעינן ב' בתים בכל חצר כן נקטו רובא דקמאי ז"ל ע"י בזה י"ב ב' ובתו' פ"ט ד"ה ובתים, וברשב"א (וע"י רשב"א בתשו' ח"א סי' תר"א, והובא בב"י

כניסתו למבוי ומה שאינו דרך כניסתו מקרי רוחב^ט, ועיי' דין טז מה"ד אם איכא ב' פתחים.

ז. חצר או מבוי שאין בתים וחצירות פתוחים לתוכו כנ"ל ואין אורכו יתר על רוחבו ה"ז ניתר בפס או בבי' לחיים^י.

ח. מבוי הניתר בלו"ק בעינן שיהא אורכו ד"א מרווחות או יותר^{י"ח} ובפחות מד"א הוה דינו כדין חצר וניתר בבי' לחיים או בפס ד'^{י"ט}. ובחצר סגי באורכו ד"ט.

ט. חצר י"א דלעולם אינה ניתרת בלו"ק, אלא בפס ד"ט או בבי' לחיים^כ, אבל דעת רוב הראשונים דחצר שאורכו יתר על רוחבו מהני לתקנו בלו"ק ברוח ד'^{כ"א}, (וצ"ע אם

הערות

ס"ג ס"ו, וכבר תמה עליו ד"מ ס"ק"י) ובריטב"א וברא"ש ס"ס, אמנם עיי' בלשון רש"י בד"ה ובתים, למשמע דנקט דככל חצר דבעינן בית אחד, (אמנם מאידך עיי' לשון רש"י ע"ד א' בד"ה בתים, ושבת קל"א א' בד"ה בתים).

ובטעם הדבר דבעינן בתים וחצירות עיי' תו' י"ב ב' בד"ה בתים, ובתורא"ש ללא שרינן את המבוי בלו"ק משום שהוא סמוך לרה"ר ובקעי רבים, ורק היכא דלויכא ריבוי דוורים זהא ליכא להאי ריעותא ומהני להקל בלו"ק, וברשב"א דתשו' ח"ה סי' ר"ג כ' הטעם בהפוך דככל ריבוי הדוורים מלינן להקל טפי משום דלין עושים ס"ס תשמיש הנעו ואי"כ כ"כ מחילה, (ואפשר דהרשב"א לשיטתו דנר' שנקט (י"ב ב') כהראב"ד דבחצר שאורכו יתר על רוחבו לא מהני זה לור', ועיי').

ובמבואות שלנו נחלקו בזה האחרונים בח"א כלל ע"א דנש"א ס"ק י"א כ' דבקהילת קודש ווילנא דלויכא ברו"ח ממילא י"ש להם לין מבוי, וכן מבואר דבי"מ סי' ס"ק"ה דהיכא דקריס ב' בעלי בתים בדירה אחד דחדריס נפרדים וי"ש פאר הוין לפני החדריס, דהפאר הוין נחשב לחצר, עיי"ש, אמנם בחזו"א סי' ס"ה ס"ק נ"ב מסיק דהיוס לית לן לין חצר ואינו נחשב לבו"ח פתוחים לתוכו, עיי"ש, (וכ"כ סי' ק"י ס"ק י"ט, וביור"ד סי' קס"ח ס"ק"ו), ועור"כ בסי' א' ס"ק כ"ג די"ש מיקילים שאף למבואותינו לין לין מבוי, עיי"ש.

יעוין גמ' ו' ב' דקל"ת משמע דלר' יהודה מערבין בלו"ק אף כשליכא בו"ח פתוחים לתוכו, עיי' בתור"פ ס"ס.

^י ס"ג ס"ו. ויל"ד מ"ט בעינן אורכו יתר על רוחבו, ואפשר דכיון דבעלמא לורת מבוי הוא אורכו יתר על רוחבו, (יעוין בלשנות הראשונים י"ב ב', ש"כ' דבסתם חצר מרובעת, ומבוי הוא אורכו יתר על רוחבו), לא יהיקלו אל"א דכה"ג, אצל אי"ז טעם דלין בלו"ק שאינס היכר רק באורכו יתר על רוחבו. ועו"ל דלורכו יתר על רוחבו נחשב לכתום טפי, (וכ"כ חזו"א וחזו"ב לר' יהודה דבב' מחילות הוא רה"י מה"ת דבעינן שיהא אורכו יתר על רוחבו, עיי"ש), ועיי' ריטב"א י"ב ב' בד"ה ופרקינן.

^{י"א} ס"ג ס"ו ס"ק ק"ו (וס"ק קט"ז).

^{י"ב} ס"ג ס"ב. וכן עולה ממש"נ ס"ס ס"ב.

^{י"ג} ס"ג ס"ו. ובגמ' ה' א' נחלקו בזה אמוראי ר' יוסף סבר דבד"ט סגי, ואב"י סבר דב"א.

^{י"ד} ס"ג ס"ק"ג, בשם הר"מ (בפ"י משבת ה"ח) והרשב"א בעבוב"ק (ש"א ס"א), וכן הוכיח מדברי השו"ע ס"ס ס"ב עיי"ש. ועיי' מג"א ס"ק ס"ג.

^{י"ה} עיי' רשב"א י"ב ב' מש"כ בשם הראב"ד (וכן הוא בריטב"א ס"ס, ובדף ה' ב'), ומתור"ד הרשב"א נר' שז"ל בסברא כהראב"ד, עיי"ש. ושיטה זו הובאה בשם ר"י בד"מ הארוך ס"ג או' י"ג (ס"ז).

בעינן שיהא אורכה ד"א, ואע"פ שאין בתים וחצירות פתוחים לתוכו^{בב} ודווקא בחצר שאין פתחה לרה"ר, כגון שפתוחה למבוי והמבוי פתוח לרה"ר, (וה"ה מבוי שאין בו בו"ח שדינו כחצר, ובאופן שאין פתוח לרה"ר^{בג}), אבל בחצר (וה"ה מבוי שאין בו"ח פתוחים לתוכו^{בד}) שפתוחה לרה"ר לא מהני בה לו"ק אף באורכו יתר על רחבו^{בה}. וילייע בשאר תנאי מבוי בחילוק בין חצר למבוי^{בז}. רה"ר דאמרינן י"א דאיי"צ לזה כל תנאי רה"ר כגון ס' ריבוא^{בז}.

י. חצר שפרוצה למבוי במילואה והמבוי מתוקן בלו"ק והוא מתוקן במחיצות כדין בפשוטו מהני לחי של המבוי להתיר את החצר^{בח}. ועי"ע בדין ס דבפרוץ מן הצד יל"ד בזה אם נחשב לבקעי בה רבים.

יא. ודווקא כשאין הלחי של המבוי מתקן את החצר אלא מתקן את המבוי והחצר ממילא מתוקנת, אבל אם הלחי של המבוי נצרך אף לגדור את החצר נר' דאיי"ז מהני, וכגון מבוי וחצר שכלים שניהם לרה"ר כזה [219] דלא מהני תיקון דלחי דמבוי להתיר החצר, וכן יל"ד באופן שתיקן החצר בפס ד' שאינו מהני למבוי כגון פס ד"א שלא סמכו עליו וכיו"ב^{בט}.

יב. שיעור ד"א וד"ט דמבוי וחצר יל"ד אם נמדד השיעור בצירוף הלחיים או הקורה, או שצריך שהלו"ק ישמשמו למקום שהוא ד"א או ד"ט, ובפשוטו תלוי אם מותר

הערות

כא כן מבואר בגמ' י"ב ב' ובראשונים שם, (וכן הוא בראשונים ה' ב' בהל' לאמרינן שם לאיכא ק"ו מחלך להתיר עומ"ר ברוח ד', עי"ש), שם"ג סכ"ז.

כב עי' חו' שם בד"ה וכתים, וכ"פ ברמ"א שם. ועי' בראשונים הטעם, וע"ע חו"ב ס"א סק"ה.

כג הר"פ בהגהות על הסמ"ק, אחרונים. ויל"ד במבוי שפרוץ למבוי שפרוץ למבוי, אם המבוי האמצעי אין בו ב"ח אם גם בזה נימא דמהני לו"ק כיון שאינו פרוץ לרה"ר, או להכיל כיון שסו"ס המבואות בראשיהם החיצונים פתוחים לרה"ר הרי לא מהני לאותו המבוי החסר בו תנאי מבוי לתקנו בלו"ק, ועי'.

כד כן מבואר בהגהות הר"פ שהובא לקמן, והביאורו באחרונים.

כה עי' רמ"א שם"ג סכ"ז. חזו"א סי' ס"ה ס"ק ט"ז. וחז"ב שם.

כו יל"ע לענין בקיעת רבים אם מחלקינן בין מבוי לחצר מהו מבוי ומהו חצר עי' דלין נו ודלין נו. וכן יל"ע דלינא דר' אחלי דפתח ד"ט לא בעי תיקון משא"כ חצר, מה הגדר חצר ומבוי לענין זה, עי' דלין מה ודלין מה ושם הערה קט.

כז כן הוא בהגהות סמ"ק (להר"פ) סי' רפ"ב או' י"א, הביאו בב"י סי' שם"ג סכ"ז. (והטעם משום דלמא אחי למיחלף). ועי' שעה"ל שם"ג או' ע"ח. ובפשוטו אין חילוק בזה בין מבוי לחצר, וה"ה לחצר הפתוחה לרה"ר הנ"ל גזרינן דלחי למיחלף.

כח עי' חזו"א סי' ס"ה ס"ק ל"ח. ובסק"מ הביא לדברי המ"ב שם"ה שעה"ל או' י"ג דמבואר דמהני לחי לתקן את החצר, וכן לכא"ו מבואר ברש"ב"א בעבוה"ק ש"א או' י"ד במש"כ שם לא נשאר לה (דהיינו לחצר) בלד המבוי כו', ועי'. וכ"כ חו"ב ס"א סק"כ בד"ה נראה.

כט עי' חזו"א סי' ס"ה ס"ק מה.

להשתמש שם דאז הוא מצטרף לשיעור מבוי וחרז, לבין אם אסור להשתמש שם דאז אינו מצטרף.^ל

יג. מבוי שיש לו ב' פתחים בראשו, לא מהני לתקנו בב' לוי"ק בכל פתח אלא אי"כ איכא פס ד"א לאורכו של מבוי כדלקמן דין יח או באופן שמתקן חציו בעומ"ר, ואז מניח הלוי"ק בפתחא רבא ובזוטא סגי בתיקון של העומ"ר וכפי הפרטים שנתבאר לקמן מדין עט, וכן בעינן שלא ישבקו פתחא רבא ועיילו בזוטא וכבדין פט.

יד. לוי"ק לא מהני מב' רוחות, אלא מרוח אחת ונתבאר בדין ג.

טו. מבוי מפולש שיש לו פתח במערב ופתח במזרח, מהני לתקן בלוי"ק באיזה צד שירצה ואף בצד שאינו הפתח העיקרי והצד השני יתקן כדין מבוי מפולש שנתבאר לקמן.

טז. מבוי או חצר שיש להם ב' פתחים אחד מצד הרוחב ואחד מצד האורך, יל"ד אימתי נחשב לחצר ואימתי נחשב למבוי, ובחזו"א^{לא} כ' דאזלינן בתר הפתח העיקרי, ואפשר עוד דתלוי אם איכא חצירות הפתוחים לכותל האורך, דכל שיש חצירות פתוחות לכותל האורך הרי ניכר שהוא משמש למעבר לבני החצירות, אבל אם ליכא חצירות הפתוחות אלא בכותל הרוחב ה"ז ממילא משמש גם לתשמיש חצר, ועי'. ולפי"ז במבוי כזה [43] אם בוי"ח פתוחים למבוי בצד האורך ה"ז נחשב למבוי, כזה [220], ואם בצד הרוחב נחשב לחצר כזה [221]. ויש עוד מקום עיון בזה. אמנם נר' דלא מצי לתקן בלוי"ק מצידו עי' בזה בדין כג. ובדין מבוי מפולש עי' בדין כה.

יז. ובין בחצר ובין במבוי בעינן שיהא רוחבו ד"ט (במבוי בעינן ע"פ אורך ד"א ובחצר ע"פ אורך ד"ט וכנ"ל), ובאל זה הוי מקום פטור וכדלעיל ענף א דין סו.

יח. מבוי שחילק פתחו ע"י פס ד' אמות שהניח לאורך המבוי מהני לחלק המבוי לב' ונעשה מבוי כמין ח', ובעינן שיהא לכל צד כל דיני מבוי כגון בוי"ח וכל תנאי מבוי^{לב}, ושרי לתקן את ב' הפתחים הללו בתיקון דלוי"ק, ובעינן שיתקן או ע"י לחי שמניח בצד זה ובצד זה, או ע"י קורה שמניח מכותל המבוי לכותל המבוי, וצריך להיזהר שיהא הקורה מונחת על הפס כדין כותלי מבוי^{לב}. ויש למבוי זה כל דיני מבוי עקום כמין ח' עי' במבוי עקום כמין ח' בדין סח^{לד}, וי"א דהכא עדיף ממבוי כמין ח' ולכו"ע ליכא

הערות

^ל עי' מה שכתבנו בזה בסימן סימן ז' ס"ק ס.

^{לא} חזו"א ס' ס"ה ס"ק נ"ג וס"ק נ"ו ועי"ש ובס"ק ע"א עוד כמה פרטים מענין זה. ועי' פס סק"ג במוסגר פס, לנר' פס לנסתפק בזה אם מהני פס ד' אף היכא שפתח העיקרי הוא בלל מזרח, עי"ש, ועי"ש בסק"ה.

^{לב} רשז"א י' ז' וכן נפסק שו"ע פס"ג סל"ג ועי' דין יט ובחזו"א שזהערות פס.

^{לג} להיינו תוך ג"ט ט', דין זה כ"כ בראשונים פסם הראב"ד, אמנם עי' בריטב"א לנקט לאף בגבזה טפי מהני.

^{לד} פס"ג סל"ג.

נידון דפילושי^ה. ועי' ענף ג מדין נח והילך, ושי' עוד פרטי דינים בזה, ומה"ד לענין א"א. ועי' שם בדין קכג בענין סילוק מחיצות בכה"ג.

ט. במבוי עקום כמין ח' או במבוי כמין גאם שבא לתקן בפתחיהם בלחי^י צריך שיהיה לכל מבוי ומבוי כל פרטי מבוי כגון ד"א ובוי"ח פתוחים לתוכו^י. ורואים כאילו חוט מתוח כנגד מבוי צפון וחוט מתוח כנגד מבוי דרום, ומה שמן החוט ולצפון כלצפון, ומה שמן החוט ולדרום כלדרום^י.

כ. מבוי כמין ג"ם שסתום מצי"א כזה [222] שאיכא בוי"ח במבוי ההולך צו"ד (ב) הרי הוא ניתר בראשו החיצון בלוי"ק, בין אם מבוי ב' אורכו יתר על רוחבו, ובין אם רוחבו יתר על אורכו כזה [223] מ"מ נחשב כאורכו יתר על רוחבו, דהיינו שהמבוי הוא כממזרח למערב אלא שיש לו בליטה שניכנסת לצד דרום^ט. ויל"ע אם מהני להניח לפי"ז הלוי"ק מצידו כזה [224]. ויל"ע במבוי כזה [225] ובאופן דליכא בוי"ח אלא בחלק הפנימי הרחב, אם נחשב לאורכו יתר על רוחבו, או דנחשב לחצר שבכניסת החצר איכא כניסה צרה וארוכה^ב. ועי' דין טז דנסתפקנו דאפשר שתלוי אף אם איכא חצירות פתוחים בכותל האורך, עי"ש.

הערות

^ה עי' בדין ע"א, וס"נ.

^ו ובאופן שמתקן בעקמומיותו כדיו, כגון לו"ה כו' (עי' דין סט) או להראשונים דאי"ל תיקון בעקמומית (עי"ש דין מב).

^ז עי' שו"ע ס"ג ל"ג, ומדברי הראשונים נר' שהשוו כן לדיו מבוי עקום, ואדרבה החולקים בזה ס"ל די' לחלק בין מבוי עקום להכא אצל במבוי עקום פשיטא דבעינן בו"ח וכל פרטי דיני מבוי, אמנם בחזו"א ס"ה ס"ק ט' נר' שנסתפק בזה, (בין בכמין גא"ם ובין במבוי כמין ח'), והיינו למש"כ שם סק"ה דמבוי עקום נחשב כאילו הוא מפולג ביושר לפי"ז נסתפק מה"ד לענין כל פרטי דיני מבוי נחשבים כאחד, ור"ל לחלק שם דהשו"ע לא מיירי אלא במבוי רחב שהילקו את הפתח בפס ד"א לאורכו של מבוי דבה"א אמרינן ממ"נ דאם הוא חד מבוי ממילא הוה פתוח כ', עי"ש. אמנם בס"י ס"ט סק"ד מבואר דס"ל דבכל גוונא דליכא פתח בכל רגל (היינו בכמין ח' ונר' דה"ה במבוי עקום) הרי אותו המבוי שאין בו בו"ח אינו נחשב למבוי, עי"ש.

^ח חזו"א ס"י ס"ט סק"ד.

^ט חזו"א ס"י ס"ט סק"ג.

^מ והיינו דבחזו"א מבואר הטעם לכיון שכל בני המבוי משמשים שם לילך לחצרותם הרי דהמבוי משמש להילוך לכל בני המבוי, וא"כ בכה"ג יל"ד שהחלק הפנימי הרי הדריס בצפון פונים לצפון ואינם מהלכים בדרום וכן להיפך, אמנם הדבר כן אי"כ מ"ט בכל אורכו יתר על רוחבו שפתח לו' שסתם בכותל י' בכל ד' ולר"ק באמצעו דאף בהכי כן הוא שבני צפון אינם מהלכים בדרום, אלא ודאי שאי"ז סבירא, ואם אנו אומרים שאף במבוי כמין גאם נחשב למבוי ממזרח למערב, אי"כ ה"ה הכא, ועי'.

- כא. במבוי כמין ג"ם שסתום כזה [222] ואיכא חצר אחת שפתוח למבוי א' וחצר אחת שפתוח למבוי ב', לכאוי בפשוטו נחשב למבוי ושרי בלוי"ק בראשו דצד מזרח^{מא}.
- כב. מבוי כמין ח' סתום כזה [226] יל"ע אם מהני בו"ח שבחצר הדרומי (מבוי ב') כדי להתיר לתקן בראש חצר הצפונית (מבוי א') בלוי"ק. ונר' דהיכא שהוא פתוח בחצר הדרומי כנגד הגג דמהני דל"ג ממבוי עוקם דלעיל^{מב}.
- כג. לוי"ק במבוי (או בחצר שניתר בלוי"ק) אינו מתיר אלא בצד ראשו דהיינו באופן שסותם רוחב המבוי, אבל בצידו לא מהני לוי"ק כלל, כגון שאם סתם המבוי בצו"ה מראשו ובאופן דליכא בקעי כו' לא מהני לוי"ק מצידו^{מג}, אם הוא פרמ"ר, ולדעת תו' שבדין קמג דפס ד' לא מהני במבוי ילי"ד דאף הכא לא מהני פס ד'י^{מד}, אמנם איכא גוונא שפירצה במבוי לא מהני ומהני שם תיקון דלחי, (ובצירוף עומ"ר)^{מה}.
- כד. ובמבוי שפתחו מן הצד אף באופן שלא נתבטל מיניה דין מבוי וכמשי"נ בדין טז, מ"מ נר' דלא מהני ליה לוי"ק בצידו, ואם מהני שם פס ד' לכאוי תלוי בפלוגתא דרש"י ותו' אם פס ד' מהני במבוי^{מז}, וצ"ע.
- כה. ובמבוי מפולש אין חילוק אם מתקן במקום הפתח העיקרי של המבוי או שבפתח העיקרי מתקן בצו"ה ובצד השני מתקן בלוי"ק^{מז}.

הערות

^{מא} עי' דלין הקודם, וע"ע חזו"א סי' ס"ה סק"ט דככל מצוי עוקם יש מקום לזרף את ב' המבואות היכא שרק בתרווייהו כחחד פתוחים צו"ה, ומ"מ אף אם נפלוג התם משום דליכא עומ"ר המחלקו, או ל"ה ולו"ק שבעקמומית. מ"מ הכא שאי"ז שום תיקון לעקמומית, וכמש"כ חזו"א (לענין מצוי סתום דליכא חיסרון דפילוג וצ"ר) א"כ ה"ה הכא שנתקב למצוי אחד ממנש, ויועיל לזרף הצו"ח שצבל מצוי ומצוי. אמנם היכא שלצו"ד הוה אורכו יתר על רוחבו ולמזרח מערב ליכא ה"ז תלוי דלין הקודם.

^{מב} חזו"א סי' ס"ט סק"ג.

^{מג} עי' קצ"ב ריטב"א ו' א' שכ' לזמ"ד לפירצה צ"דו דל' ללא מהני קם לו"ק משום דלא מהני לו"ק בפירצה, ואמנם מינה יש שמדקדים לאידך גיסא דליכא אינו פירצה היה מהני קם לו"ק. ועי' צביה"ל קס"ה ס"ב דל"ה לריד, ועי' מש"כ ע"ז בהער' קל.

^{מד} ובחזו"א סי' ס"ה סק"ה נ"ג וכו' ע"ב סק"ב סתם דמהני פס ולא כ' לחלק בין דעת רש"י לדעת תו', ול"ע. ועי' קס"ה כ"א דנקט דאף לדעת תו' מהני פס ד' ואף טפי מד"א מהני הכא צ"דו כקס"ב שצח"ר מהני יותר מד"א. וע"ע סק"ג וסק"ה. ולפי"ז אף מהני צנפרץ צ"דו מראשו (דל"א ור"א ליכא אלא אלא במצוי).

^{מה} בראשונים מצינו כמה אופנים לחי צ"דו, עי' ברש"י ו' א' דל"ה תורתו מש"כ צ"ס מורי הזקן בדעת שמואל, ועי' רש"י ח' א' דל"ה ואותיבו, ולדעת רב ו' א' הרי דעת רש"י והרא"ש קם דלא מתקן צב' ל"ה צב' ראשו דבעינין תיקון לחי בעקמומית, וכן נפסק בצו"ע סי' קס"ד ס"ג, אמנם כל הני גוונא מייירי דליכא עומ"ר מלבד הלחי, או דל"ז כלל תיקון קם ומדרבנן הלחיבו קם תיקון מאיזה טעם אחר, אבל מצוי בעלמא לא מהני כלל לחי מצינו בין צפרמ"ר ובין צעומ"ר.

^{מז} עי' חזו"א סי' ס"ה סק"כ"א, ול"ע.

^{מז} ובכה"ג לא אמרינן שצקי, דמב' רוחות ל"א אמרינן שצקי.

כו. מבוי שראוי להתירו בלוי"ק צריך שלא יהא נמוך מיי"ט מרווחים^{מח}, ולפיכך אם העמיד הקורה פחות מיי"ט מרצפת המבוי ה"ז פסול ואם בא לתקנו צריך לחקוק ד"א ע"פ כל רחבו^{מט}, וי"א דסגי בד"א ברוחב ד"ט^נ. האי נמוך פחות מיי"ט י"מ דהיינו דבעינן שיהא בתוך המבוי חלל ממחיצות י"ט, ולא סגי בגידוד י"ט בשביל להתיר בלוי"ק^{נא} (וילייע בבי' לחיים או בפס ד' דחצר^{נב}). וי"מ דלא בעינן חלל י"ט אלא כשיש תקרה (ובכח"ג אף בחצר לא מהני וכ"ש בצוה"פ), אבל היכא דליכא תקרה אף שליכא חלל י"ט אלא ע"י גידוד, מהני לו תיקון דלוי"ק^{נג}.

כז. נמצא דלדעת האבה"ע מבוי שהוא ע"ג גידוד לא מהני לו תיקון דלוי"ק, ולדעת מרן זללה"ה מהני^{נד}.

כח. מבוי שיש לו ב' מחיצות כמין גא"ם כ' בחזו"א דאינו נחשב למבוי^{נה} להיות ניתר בלוי"ק דבעינן שיהא אורכו יתר על רחבו^{נו} וע"ע לקמן בדין מבוי שצידו אחד ארוך וצידו אחד קצר ובדעת הגר"א שם.

הערות

^{מח} עירובין ה' ב', ס"ג ס"ו. דין זה הוא מלבד דין מחיצה בעלמא דבעינן שיהא י"ט, עוד נשנה במבוי דבעינן שהמבוי יהא י"ט, ומבואר כן ברשב"א וזריטב"א שהקשו במתני' מ"ט לא שנו והגמור מעשר יגביה, וכ' הגר"מ ז"ל לתרץ לשאני שיעור ד"ט שהוא שיעור במחיצה ולא בקורה, וז"ל דהראשונים ז"ל ס"ל דשיעור ד"ט אינו מדיני מחיצה בעלמא, אלא הכא הוא דין במבוי וכמו שגר' בסוגיא שם.

מרווחים היינו חזי אלבע לאמה (שם ס"ק פ"ט). וכיון דהוה ספק אזלינן לחומרא (עי' ביה"ל שם ד"ה מרווחים, ואיכא נפק"מ עי' בגרעק"א בגליון הש"ע שם)

^{מט} ס"ג ס"ו. וכלעת הרא"ש עי' ביהגר"א שם.

^נ כ"ד הרי"ף והר"מ עי' ביהגר"א שם, ועי' חזו"א סי' ס"ה ס"ק ס"ו.

^{נא} ס"ג ס"ק פ"ה, ושעה"ל או' נ"ט, בשם האצה"ע. והכריח כן מסוגיא ה' א' דלגבי קורה מבואר דמהני לחקוק הרי שכל המבוי מתוקן במחיצות כדון, ואפ"ה בלא שיחקוק לא מהני, אע"כ דלגבי קורה בעינן שיהא חלל י"ט ולא סגי במחיצות י"ט.

^{נב} עי' מ"ב ס"ק ל"ג וס"ק ק', ועי' במה שתמה בחזו"א סי' ס"ה ס"ק נ"ט.

^{נג} כ"כ בחזו"א סי' ס"ה ס"ק נ"ז, ועי"ש מה שתמה על המ"ב. ועי' בירושלמי בפ"א ה"א חריץ על פתח המבוי כו' ולכאור' אם הנידון שאותו החריץ יהיה ללחי א"כ לדעת מרן זללה"ה תקשי כיצד מהני, ובעיקר דברי הירושלמי יל"ע עוד בזה.

^{נד} והוכיח כן מסוגיא דדף ח' א' במה שדנו שם אם מבוי שפתוח לים מהני להיות למחיצה, דש"מ דתל המתלקט מהני, וכן הוא בש"ע ס"ג ס"ט.

^{נה} ועי' לעיל ענף א' דין כב אם נחשב לרה"י מה"ת, מ"מ הכא שמתקנה בקורה אם נימא דקורה משום מחיצה ונימא דמהני אף מלאורייתא, א"כ ה"ז מהני כוה"פ, למ"ד דקורה משום היכר עי' בהער' סד.

^{ני} עי' חזו"א סי' ע"ב סק"ו, וע"ע מש"כ שם ס"ק י"ב.

כט. ובחצר העשויה כמין גא"ם לכאוי יש ללמוד מדברי האחרונים¹² דלא מהני לה לחי להתיר בטלטול דרבנן¹³, ובדעת הגר"א שבדין לו כ' בחזו"א דשאני התם דאיכא ג' מחיצות אבל היכא דליכא ג' מחיצות שלימות לא מהני לה¹⁴.

ל. ובב' מחיצות המרוחקים זמ"ז טפי מכמין גא"ם כזה [72] (ויש בו כדי לרבע דעי"ד) יל"ע בזה דאפשר דבכה"ג לכו"ע מהני לה (אף במבוי) לו"ק באלכסון¹⁵. ואם נימא דלא מהני דכל שהזוית כהה אי"ז נחשב לג' דפנות אי"כ ע"כ דבעינן ג' דפנות בפועל¹⁶ ורק בזוית חדה נחשב לג' מחיצות בב"א וכדלקמן.

לא. אבל אם הדפנות קרובים טפי מכמין גא"ם באופן שנתמעט מאלכסון של מרובע ה"ז נידון כג' דפנות וניתר בלו"ק, ולא חשיב קורה באלכסון (דלקמן)¹⁷, ואפשר דבעינן שיעור שיתרחק כשיעור תל המתלקט מן הניצב, או שיתרחק כשיער אלכסון של מרובע, ע"י ענף אג דין כפד.

לב. מבוי שצידו אחד ארוך וצידו אחד קצר נחלקו בזה בגמ' אם מהני להניח הקורה באלכסון או דלא מהני אלא ביושר כנגד הצד הקצר, ותלוי בפלוגתא דקורה משום מחיצה או משום היכר, דאם משום מחיצה ה"ז מהני¹⁸ ואם משום היכר אינו מהני¹⁹.

הערות

¹² שהביא במ"ב ס"ג ס"ק קכ"ה ובחזו"א סי' ע"ב סק"ט.

¹³ ומש"כ בציה"ל ריש סי' ס"ג דהוה רה"י לאורייתא ע"י מה שנתבאר לקמן דין ל ובהער' ס"ס.

¹⁴ ע"י חזו"א ע"ב סק"י, וזריש דבריו ס"ס נקטו בדעת הגר"א דמהני להיות רה"י בכמין גא"ם מה"ת אף בלא לחי, והיינו דהוקשה לו שגאמרי שלחי יעשהו לרה"י מה"ת, והסיק ס"ס דשפיר י"ל דהלחי עושהו רה"י, וטפי מינה כ' לחדש ס"ס דאף נר' מצחוץ מהני לזה אף אם נימא שאינו מהני מה"ת, ע"ש.

¹⁵ בחזו"א סי' ע"ה ס"ק ט"ו נקטו דבכה"ג נחשב כג' מחילות (ומשמע מתו"ד דאף בלא לחי הוה כג' מחילות) ולפי"ז שפיר י"ל דלכה"פ מהני בחצר, וכן במבוי יועיל באופן שנתבאר לאורכו יתר על רחבו. ואף להמ"ב דלחי לא מהני באלכסון, ונקטנו דבכמין גא"ם לא מהני לה לחי מ"מ בכה"ג שנתבאר לג' מחילות אף בלא הלחי ה"ה דמהני לה לחי, ול"ע טובא מ"ש כמין גא"ם שגאמרי שדליוק בזוית זו איכא ריעותא לבין זוית כהה שבה נחשב כג' מחילות. ובחזו"א אמנם נר' שאף בכמין גא"ם ר"ל ס"ס דמהני להיות רה"י אף בלא לחי ול"ע בזה.

¹⁶ ובענף א' דין יט נתבאר גדר ג' מחילות מאיזה זוית נחשב למחילה חדשה ע"ש.

¹⁷ חזו"א סי' ע"ב סק"ו.

¹⁸ ואף שכנגד הארוך ליכא ג' מחילות ואינו רה"י מדאורייתא, י"ל דקורה משום מחילה הוה לאורייתא, עו"ל דכיון דלא בקעני בה רביס לא גזרו בו רבנן הואיל ובטל לגבי מבוי, ע"י תו' ח' ב' ד"ה מניה, (ומשמע דמה"ת אי"ז רה"י אלא כרמלית וע"י כה"ג ענף א' הער' נטו).

¹⁹ והיינו משום דהוא פתוח לרה"ר שכן אין לו אלא ב' מחילות, כן פי' בחזו"א ע"ב סק"י, אבל להאחרונים דלעיל ענף א' דין כז דאף בכמין גא"ם נחשב לרה"י מה"ת ל"ל דבב' מחילות כמין גא"ם לא התירו ע"י היכר, ורק בתוך המבוי לאיכא ג' מחילות ואינו פרוץ לרה"ר בכה"ג שרי, וע"י.

י"א דאם הצד הארוך עודף פחות מד"א בהא לכו"ע שרי להניח הקורה באלכסון^ה, וי"ח דלא מהני^ט ובארוך פחות מגי"ט יל"ד^ז, ועי"ע בהערה^ח. ובעינן שלא יהא אלכסונו יותר מי^ט.

לג. ואיי"צ שהבתים והחצירות וכל פרטי מבוי יהיו פתוחים במקום הקצר דווקא, אבל בעינן שצד הקצר יהיה עומ"ר עד כנגד צד הארוך^ז, דהיינו שאם הצד הקצר ה' אמות הצד הארוך יכול להיות סה"כ י' אמות.

לד. ולדינא קי"ל דקורה משום היכר ולא מהני להניח באלכסון^א, ואם הניח קורה באלכסון לא מהני לטלטל אף כנגד מקום הקצר^ב.

לה. קורה שהניח באמצע המבוי באלכסון ש"ד, ומשתמש בקצר כנגד הקצר ובארוך כנגד הארוך^ב, ובעינן שלא יהא באלכסונו טפי מי' אמות^ד, ואם הצד הארוך אינו מתרחק מן הצד הקצר ג"ט אפשר דבכה"ג מהני אף אם באלכסונו איכא טפי מי', כל שביושר ליכא י"ע^ה. ונר' דבעינן שלא יהא הארוך עודף על הקצר ד"א, וכן שיהא הצד הקצר מרובה על הצד הארוך^ו. ועי"ע בדין ד.

לו. מבוי שצידו אחד ארוך וצידו אחד קצר והניח לחי במקום הארוך דעת האחרונים ז"ל דלא מהני לא באלכסון וכ"ש שלא ביושר, וכן שני לחיים אחד במקום הקצר ואחד במקום הארוך לא מהני להתיר כנגד מה שיוצא מעבר למקום הקצר, בין במבוי ובין

הערות

ה עי' ס"ל צביה"ל בד"ה שצידו מש"כ לדקדק מדברי הירושלמי, אמנם כ' קם שצ"מ ועו"ר סתמו בזה בפשוטו ללא מהני.

י עי' חזו"א סי' ע"ב ס"ק ס"ק י"ג.

יז עי' חזו"א קם מה שפי' בירושלמי ומה שנקט בדעת הצבלי בזה, ועי' חו"ב ס"א ס"ק כ"ז בד"ה ולענין, וס"ק כ"ז בד"ה ונראה.

יח ועי' צביה"ל ס"ג ל' בד"ה שלדו, מש"כ לארוך נחשב לפי הגר"א לעין, וכל שגר' לעין שאינו ארוך ק"ד אף שבמידה הוא נמצא ארוך, ובחזו"א ע"ב ס"ק י"ד כ' דכל שניכר במדידה ניכר בראיה אלא שהוא טעות בנ"א, ומה שייך ליתן בזה שיעור.

יט דהיינו לאפוקי שלא נמדוד את ה' אמות ביושר מקיר לקיר.

י עי' חזו"א ס"ח סק"ז. ועי"ע קם ס"ק י"ב.

יא קם"ג ס"ל.

יב קם"ג ל' צב"ה בד"ה אינו.

יג קם"ג ס"ל.

יד עי' מ"ב ס"ק קכ"ו מש"כ בשם הט"ז, וצביה"ל קם בד"ה יכול כ' דבאלכסון קל עד ג"א אנו משערים כפי השטח הישר ולא כפי האלכסון, אבל בחזו"א סי' ע"ב ס"ק י"ג פליג בזה ונקט בדעת הירושלמי דכוונתו לג"ט, (וכן לא נתפרש מדבריו אם ס"ל כהירושלמי או לא, עי"ש), ועי"ע חזו"א קם ס"ק י"ב בד"ה ולענין.

יח עי' חו"ב ס"א ס"ק כ"ז בד"ה ונראה.

יח חזו"א סי' ע"ב ס"ק י"ב.

בחצר (ובחצר דבעינן ב' לחיים אף כנגד מקום הקצר לא מהני)^{טז}, ולא מהני להניח הלחי באלכסון^{טז}. וי"א דבב' לחיים מהני לסגור באלכסון^{טז} וי"א דאף בלחי (במבוי) מהני לסגור באלכסון, לדידן דלחי משום מחיצה^{טז}, דעת מרן זללה"ה דמ"מ בלחי הנר' מבפנים בעי להניח הלחי באלכסון שיהא אלכסונו נוטה כנגד כותל הקצר, אבל אם הניח ביושר כנגד הזוית אי"ז מהני דהו"ל פרצה בקי"ז^{טז}, (אמנם בלחי הנר' מבחוץ מבואר בגר"א דמהני אף שלא באלכסון^{טז}), אמנם בחו"ב^{טז} נקט דמעיקר הדין י"ל דמהני אף בהניח ביושר, אמנם מדין פירצה בקי"ז י"ל דזה כיצד מהני, ועי"ע שם^{טז}.

הערות

^{טז} עי' מ"ב ס"ק ס"ג ס"ק ה"ה, וכן נקט בד"י סי' ס"ג (סעיף ל') דזין בלחי וזין בד' לחיים צח"ר ללא מהני באלכסון, וכן הוא צח"א כלל ע"א סי"ד שכ"ד הט"ז (שם ס"ק כ"א) וכ"ד המ"א (שם ס"ק ל"ב) בשם רל"ח, ושכ"ד הרשב"א בעבוה"ק עי"ש, וכן נקט בחזו"א סי' ע"ב סק"ט, ובחו"ב סי' א' ס"ק כ"ו כ' להוכיח שכ"ד הרשב"א והריטב"א, עי"ש. והנה יל"ד מ"ש מכמין גא"ס דלעת המ"ב דכמין גא"ס ולחי נחשב לג' מחילות, (עי' ענף דין א' דין כב) ונר' דס"ל להמ"ב דכמין גא"ס ולחי אינו מהני לסגור באלכסון אם אין אורת הרשות מכריחה זאת, וס"ל דכמין גא"ס וכן במבוי קלידו אחד ארוך ולידו אחד קצר הרי הלחי סוגר בריבוע ולא באלכסון, ולהכי אי"ז מהני לענין תיקון לחי אף צח"ר, ולפי"ז בזוית כהה דהיינו שהב' מחילות רחוקים זמ"ז יותר משיעור לרבע כזה [736] אפשר דמהני לה לחי דאי"ז נחשב ללחי באלכסון וז"ע.

^{טז} עי' חו"ב ס"ק ס"ק כ"ו בד"ה ולהסבירים.

^{טז} כן כ' במג"א ס"ג ס"ק ל"ב בשם הב"ח דבב' לחיים מהני באלכסון ול"ד ללחי עי"ש. והביאו צח"א שם, וסיים ע"ז דבשעת הדחק י"ל לסמוך להקל, עי"ש.

^{טז} כ"ד הגר"א (שם ס"ג ס"ק כ"ט) דמהני הלחי לסגור באלכסון, עי' חזו"א סי' ע"ב סק"י. ולמד כן מסוגיא דדף י' א' דאמרין שם לגבי לחי המושך דק"מ זין לחיין אסור, ואף דבפשוטו ליכא כותל כנגדו, וע"כ שסוגר באלכסון למ"ד דחודו החילון סותם, (דאל"ה ליכא ראייה דזין לחיין אסור, ודו"ק), ועי' חו"ב ס"א ס"ק כ"ו.

בחזו"א שם תמה דמ"ש בלחי שהניחו בקצה מפירצה בק"ז, וי"ל דאחר שנקט שם דבעינן לחי באלכסון, וביושר אינו פוסל א"ש עי' בזה לקמן.

^{טז} חזו"א שם צח"ה ד.

^{טז} ולפי"ז לכאור' בד' פסים היה הדין ללא בעינן באלכסון למש"כ בחזו"א סי' ע"ב סק"ג דבארתו הרוח ליכא חיסרון לפירצה בק"ז, (נתבאר בענף ג' דין פב), אמנם בחזו"א שם בס"ק י"ד נקט כדבר פשוט דאף בד' לחיים בעינן שיהיו באלכסון דאל"ה הוה פירצה בק"ז, ול"כ שכלל הכריע מה שנסתפק בסק"ג, ומשמע דמרן זללה"ה קיבל דברי הגר"א רק אם ניכר שהוא סותם באלכסון, אבל בלא זה אין מקום להחיר, ומאידך ל"ב דבסק"י לא דן שם אלא משום דבנר' מבפנים נעשה לפירצה בק"ז, וז"ע.

^{טז} ס"א ס"ק כ"ו.

^{טז} חו"ב שם בד"ה ולדעת. ועי' בחזו"א מה שתמה על הגר"א מ"ש מפירצה בק"ז, ואפשר ללהכי סיים בסו"ד גידולו דהגר"א הוא כשמעמיד הלחי באלכסון וככה"ג ליכא חיסרון לפירצה בק"ז.

לז. לחי שהעמידו באמצע מבוי בפשוטו לכו"ע אינו סותם אלא ביושר (ואף אם העמידו באלכסון)⁹⁹, ולפיכך לחי כזה [227] אינו סותם כזה [228] אלא הוה ככזה [229] ושרי לטלטל עד כנגד הקו הישר כזה [230] ואף למ"ד דבין הלחיים אסור¹⁰⁰.

לח. לענין ב' פסים שהם באלכסון ע"י בדין קנא בדין ב' פסים זה שלא כנגד זה, ובשאר הפרטים דינו כדין לחי דלעיל.

לחי וקרה משום היכר או משום מחיצה

לט. בגמ' נחלקו בזה אם לוי"ק שתיקנו במבוי¹⁰¹ אם מהני משום מחיצה או משום היכר, ויש בזה נפק"מ אם מהני לעשות מחיצה להיות רה"י דאורייתא ע"י ענף א דין טו. לחי העמד מאליו¹⁰², ולחי המושך ד"א דלא מהני אף אם העמידו לשם לחי וכמשי"נ בדין קבו, והטעם משום דהוה היכר¹⁰³, וכן מבוי שצדו אחד ארוך וצידו אחד קצר אם מהני להניח את הקורה באלכסון¹⁰⁴. וע"י לקמן דין מא.

מ. למ"ד דלחי משום מחיצה ה"ז מהני אף מה"ת (ע"י ענף א דין טו), אבל למ"ד דקורה משום מחיצה אי"ז מחיצה אלא מדרבנן¹⁰⁵.

מא. וכ' בראשונים¹⁰⁶ דאף להסוברים דלחי (או קורה) משום מחיצה מ"מ בעינן שיהא היכר קצת, ולפי"ז הני נפק"מ דנתבארו לעיל חלקם י"ל אף למ"ד לחי משום היכר¹⁰⁷.

מב. ואף למ"ד דלחי משום מחיצה מ"מ לחי הוה מחיצה גרועה, ע"י בענף א בסוף דין לד.

מג. וקיי"ל דלחי משום מחיצה¹⁰⁸ וקורה משום היכר¹⁰⁹.

הערות

⁹⁹ ע"י חזו"א וחז"צ סס.

¹⁰⁰ חז"צ סי' א' ס"ק כ"ו.

¹⁰¹ דלחי דמהני מה"ת צוולאי שהוא משום מחיצה. וכן למ"ד דקורה משום מחיצה ה"ה דמהני לעשות רה"י מה"ת, ע"י תו' ח' ב' בד"ה מניח.

¹⁰² נתבאר בדין קלא

¹⁰³ ומה"ט כ' בחזו"א סי' ס"ז סק"ח דפסין דחצר דמהני מדין מחיצה להכי מהני אף כשאורכו ד"א.

¹⁰⁴ ח' ב' ונתבאר בדין לב.

¹⁰⁵ ע"י בזה בראשונים פ"ו א', שקדקה מדברי רש"י דמבואר מיניה דמהני קורה למ"ד משום מחיצה אף לעשות רה"י מה"ת, ותמיהו בזה ונקטו דבקורה אף למ"ד משום מחיצה אי"ז מחיצה אלא מדרבנן. וע"י מהרש"א ה' ב' בתוד"ה שפירלחו.

¹⁰⁶ תו' ה' ב' בד"ה ארבע, רש"א וריטב"א סס, רש"א ג' א' בד"ה אלמא. וע"י גרעק"א בגלהש"ס סס. והדבר מבואר בראשונים במקומות רבים.

¹⁰⁷ ומצינו דינים רבים שנתחדשו ומהני אף למ"ד דלחי משום מחיצה מה"ט דהוה היכר, ולחי הנר' מבחוץ מהני אף למ"ד דלחי משום מחיצה ואף שבעומ"ר לא מהני וכמ"כ ברש"א י' א' בשם הראב"ד, (וע"י רא"ש סוכה י"ט א' סל"ד, דמשום דלחי משום היכר להכי מהני נר' מבחוץ עיי"ש), ומה"ט בלחי העומד מאליו בעינן סמכו עליו מער"ש וכמ"כ הגרע"א עה"ג שו"ע סי"א.

מד. פס ד' בחצר י"א דדינו כדין לחי דלעיל^צ, וי"א דהוה מחיצה טפי מדין לחי במבוי, אף למי"ד דלחי משום מחיצה^צ. ומי"מ פס ד' אינו כמחיצה ממש אף בחצר^צ.

דיני רוח רביעית והפתח בחצר ובמבוי

מה. תיקון רוח רביעית לא מהני אלא היכא שפתח המבוי או החצר רוחב י' אבל אם רחבו יותר מיי אמות^ט מצומצמות, לא מהני לה תיקון דלוי"ק במבוי^ק או תיקון פס או ב' לחיים בחצר^{קא}, אלא ימעט את הפרוץ^{קב}, בעומדין. או שיעשה צוה"פ^{קג}.

מו. ולא מהני לחלק הפרצה בקנה באמצעו, כיון דאמרינן אהמה"ג ומה"ג ומבטל לקנה^{קד}.

מז. ובמבוי רחב כ' אמות מהני שיעשה פס ד' אמות לאורך המבוי דעי"ז הוה כב' מבואות ונתבארו הפרטים בענף ג מדין נח והילך.

מח. אם פתח המבוי אינו רחב ד' טפחים^{קה} [דהיינו שפנים המבוי ד' ומתקצר בראשו] י"א דלא בעי שום תיקון אף דליכא עומ"ר^{קי}, וי"ח דאף בפחות מד"ט עד ג"ט בעי תיקון כדין^{קי}.

הערות

^{צד} עי' גרעק"א בגליון הש"ס ב' א' שהוכיח כן מהא' דאמרינן דלחי העומד מאליו הוה לחי. ותמה שם על לשון רש"י (שם בד"ה מצוי) והרע"ב דקאמרו ושרויהו בתקנתא דלחי או קורה דליהוי היכר כו', עי"ש.

^{צה} כן מבואר בדמה דינים, עי' שו"ע שס"ג ל'. דקיי"ל כרבא (וי"ב ב', וט"ז א') דקורה משום מחיצה ודלח' כאבוי (ט"ז א') דקורה משום מחיצה (תו' פ"ז א' בד"ה קורה).

^{צו} כן לכאוף מבואר ברש"י ה' ב' בד"ה אינו, עי"ש.

^{צז} עי' תו' שם בד"ה אינו, ומשמע דבפסי הארז לכו"ע לא שייך נידון דהיכר, וע"ע תו' טו' ב' בד"ה כותל. וע"ע חזו"א סי' ע"ד ס"ק י"א. וע"ע דין קמג ושם דין פס ד' במבוי.

ויש בזה כמה נפק"מ, לענין פס ד"א שלא סמכו עליו דמהני בחצר ולא מהני במבוי, וכן פס המושך ד"א מן המבוי מהני בחצר ולא מהני במבוי.

^{צח} דנ"ר מבחוץ בפס ד' דחצר דינו כלחי, ועומ"ר לא מהני דנ"ר מבחוץ. וכן פס ד' שהרחיקו ג' מן הכותל דינו כדין לחי, אף דבצ"ה י"ל דכיון דהוה משום מחיצה מהני אף בהרחיקו (עי' גרעק"א תשו' סי' י"ח).

^{צט} ובלעת ר' יהודה נחלקו בזה בגמ' (ב' ב', י' א') אם שיעורו ביי"ג וסליס או בכ' או ביותר מכ' עי"ש. וע"ע בזה בראשונים ו' ב' בהא דמבואר בר' יהודה דמהני לערב ב' חירות משני ילדי רה"ר, ואף דהוה ט"ז אמה, עי"ש שתי' דמייירי ברה"ר המתקלר. ועי' דין קח.

^ק שו"ע שס"ג סכ"ו.

^{קא} שס"ג ס"ב, ועי' ביה"ל שם סכ"ו בד"ה אלח' מש"כ בשם הא"ר ומה שתמה עליו בזי"מ.

^{קב} שס"ג סכ"ו.

^{קג} שס"ג סכ"ו.

^{קד} כן מבואר י' א' דפלגינן אתני לוי, ופי' ברש"י שם ובצ"ר דהטעם משום דאמרינן א"א, ועי' בדיני אתי אוירא ושם נתבאר הדינים באורך.

מט. בחצר אף שפתחה פחות מד"ט מ"מ מג"ט בעי תיקון^{קח}. בגדר מהו חצר ומהו מבוי לנידון דין יליע בזה^{קט}.

נ. ודוקא בפתח שבו מהני לו"ק בו אנו דנים שאייצ עומ"ר ולו"ק היכא דהוא פחות מד"ט, אבל במבוי מפולש או בנפרץ מצידו או כל היכא דלא מהני שם לו"ק ה"ה דלא מהני שם בפירצה פחות מד"ט היכא דליכא עומ"ר^{קי}, (אמנם היכא דאיכא עומ"ר, איכא גוונא דמהני כגון פירצה בק"ז, או מבוי מפולש דאיכא גווני דמהני עומ"ר, ונתבארו הפרטים בזה לקמן בתוה"ד).

מבוי מפולש ודין פרצה מצידו ומראשו, ודין בקיעת רבים

נא. מבוי^{קי} מפולש בין זה כנגד זה ובין מפולש מצידו של מבוי^{קיב}, כל שרבים בוקעים בו^{קיג} ופיתחו ד"ט^{קיד} לא מהני ליה תיקון דלו"ק מחד ועומ"ר מאידך^{קטו} ואף בפרוך

הערות

קה שיעור ד"ט מלינו כה"ג ו' א' לגבי פרצה בק"ז, וכן בפרעה בלדו (אמנם בתרויהו מיירי שיש עומ"ר, עיי"ש, ועי' בענף ג מדין עז והילך וס"נ כיצד מהני בק"ז עומ"ר), והטעם דתלוי בשיעור ד"ט יעוין ברש"א ובריטב"א שם דפי' דבפחות מד"ט אינו חשוב כ"כ, ובתור"פ ל"ן לדר' אחלא, ועי' מג"א שם"ה סק"ג (אמנם עיקר דבריו שם ל"ע וכמו שכבר העירו באחרונים).

קי בגמ' י"ב א' מצואר שכ"ר ר' אחלי, וי"ג א' מצואר דנחלקו בזה תנאי, עיי"ש. ובלעת שמואל נחלקו בראשונים בזה אם ס"ל כר' אחלי או ללא, ואפשר שתלוי בין ב' התי' שם, עיי"ש. ודעת המהר"ם הביאו ברא"ש (סי' ט"ו) והמרדכי (סי' ת"פ) וכ"כ בראשונים בשם הראב"ד (בפי"ז משבת ה"ט) דנקטינן כר' אחלי במצוי, וכן הסכימו ברא"ש וברש"א ובריטב"א. וכ"פ בשו"ע שם"ג סכ"ח בשם י"א. ובל"מ (סק"ט) כ' דכדאי הם אלו המתירים לסמוך עליהם אפי' בלאורייתא כ"ש בדרבנן. ועי' מ"ב שם ס"ק קי"ז.

קיב עי' בהער' הקודמת דהוא פלוגתא דתנאי, ויש מן הראשונים שנקטו דשמואל פליג אדר' אחלי (עי' ריטב"א ר"ן) ועי' דלעת הר"מ במרדכי שם, ובמ"מ בפי"ז משבת ה"ט, ועי' ב"י, וכן נקט בב"י ובשו"ע שם לעיקר.

קיג כן הוא י"ב א' בתי' הראשון, וכ"כ בריטב"א י"ג א' דבאחר יא לנקוט ללא מהני, וכן סתם בשו"ע שם"ג ס"ב, עיי"ש.

קיט עי' ברש"י דנקט דתלוי אם אורכו יתר על רוחבו אם לאו, ולפי"ז בכ"מ שתקונו בלו"ק בזה י"א דשיעורו דל"ט, ובמקום ללא מהני לר"ק שיעורו בג"ט. ועי' בריטב"א שיבאר דברחבו יתר על אורכו בזה ניכר הפלגה טפי, ולהכי במצוי שאין ניכר הפלגה מהני בפרמ"ר.

קי עי' חו"ב ס"א אפ"ק

קיא ועי' לקמן בדין נו אם באחר איכא האי ריעותא דב"ר.

קיב עי' חזו"א סי' ס"ה סק"ה.

קיד עי' לקמן בדין בדין פח בגדר בקיעת רבים

קיד כ"כ בראשונים ו' א' דל"ט הרי הוא כלמעלה לאסור, אבל בפרישה שם"ה סק"ב דקדק מדברי הר"י דל' כלמטה, ורק מד' והילך פסול.

קטו כן מצואר תו' ה' ב' בל"ה ק"ו ללא ילפינן בק"ז מחצר אלא מרוח ד', (ועי"כ דכוונתו לפילוש, דהא בלא פילוש הרי לקושטא מהני שם עומ"ר), וכן הוכיח בחו"ב ס"א ס"ק י"ג, עיי"ש, וכן מצואר בר"ן

מב' צדדיו לכרמלית^{קט"ז}. אלא צריך לתקן בצד אחד בצו"ה ואז מהני לו תיקון דלוי"ק^{קי} בצידו השני^{קי"ח}, וי"א דבעינן דלת הננעלת^{קיט} עם הצו"ה^{קכ}, וי"א דבעינן דלתות מב' רוחות^{קכ"א}. ולהשיטות דבעינן דלת מ"מ אי"צ שתהא ננעלת אלא סגי בראויה לינעל, והני דלתות שעושים לתיקון המבוי יל"ד אם מהני כיון שאינו משמש שום תשמיש של דלת^{קכ"ב}.

הערות

י"א א' בד"ה שכן. אמנם בגמ' ו' א' מבואר לגשמואל במבוי עקום מהני ע"י פיראה בלידו ועומ"ר אף בד"ר, ובגמ' ח' א' לפירש"י ועו"ר גם מבואר דמהני אף שאין המבוי השני מחוקק, ובפשוטו ה"ה בפרוז לכרמלית, ועי'. ובפשיטות ז"ל דהא לגשמואל מהני עומ"ר ולו"ק אינו אלא בלידו אבל בראשו אף לגשמואל לא מהני, וכ"כ חזו"א סי' ס"ה ס"ק מ"ב. וכן מוכח בפשוטו בראשונים שכ' דהא דמבוי העשוי כנדל ללא מהני במפולג, וע"כ משום שמואל נקטו כן (ועי') וע"כ דמייירי התם בדאיכא עומ"ר ע"י כותלי המבוי הגדול דאל"ה פשיטא דאין מקום לומר לגשמואל דיהא כסתום, ואפ"ה במפולג נקטו ללא מהני, ועי'. וכן מבואר תו' ז' ב' בד"ה עירבו דעומ"ר לא מהני בנפרץ לחצר, ואף הראשונים גם שנחלקו התם לא נחלקו אלא משום שנפרץ לחצר, אבל בנפרץ לרה"ר לכ"ו"ע לא מהני. אמנם בחו"צ ס"א ס"ק ט"ו נטה ממשנ"ת דשפיר י"ל דמהני לו"ק מחד ועומ"ר מאידך, (ועי"ש מה שדחה להראיות הכ"ל) והא דרב ו' א' דמבוי עקום לא מהני עומ"ר היינו דווקא במבוי עקום ובפיראה בלידו, (עי' מה שביאר בזה בסק"ז בד"ה בריס).

קט"ז סק"ד ס"א בהג"ה.

קי"י עי' דבין נד אם מהני תיקון ללו"ק מלידו, ואם נימא ללא מהני א"כ במפולג מלידו בע"כ יתקון דעומ"ר בלידו ולו"ק מראשו. ועי"ע דבין כג דבשזיל שייחשב למבוי שיהא ניתר בלו"ק בעינן שיהא הפתח שבז"ל מזרח הפתח העיקרי של המבוי.

קי"ח יעוין כל הסוגיא ו' א' – ז' א', ומסקינן גם דבפרוז לבקעה תיקונו ע"י לו"ק מחד ולו"ק מאידך, ובפרוז לרה"ר נחלקו בזה תנאי ונחלקו בזה בראשונים כיצד פסקינן, ויש בזה בגמ' ג' דיעות, או דבעינן ב' דלחות וב"ש אליבא דחנניאל, או דבעינן דלת מחד ולו"ק מאידך, או דבעינן דלחות וב"ש אליבא דחנניאל, או דבעינן לו"ק מאידך ות"ק דחנניאל, ואיכא למ"ד דסגי בלו"ק ולו"ק מכאן ור' יהודה. ובגמ' גם נחלקו רב ושמואל, ולרב סגי בצו"ה ולו"ק ובדעת שמואל נחלקו בראשונים אם בעינן ב' דלחות או בדלת מחד ולו"ק מאידך סגי. ולהלכתא נחלקו בזה גדולי הראשונים והפוסקים, וכדלקמן. דעת רובא דקמאי דסגי בצו"ה מכאן ולו"ק מכאן, וכן סתם בשו"ע סק"ד א' ועי' ב"י גם שם כ"ד הרי"ף והרא"ש סמ"ג סמ"ק, וכן סתימות דברי הר"מ.

ולענין זה ליכא חילוק אם הוא מפולג ביושר או כמין דלת דבכל האופנים דלקמן דנחשב למבוי מפולג תיקונו כמשנ"ת.

קיט כ"ד הרשב"א בעצה"ק ש"ב, וכ"ד ר"ח ו' א', ריב"ש סי' ת"ה, מ"מ בדעת הר"מ וכ"ד הרשב"א בדעת הר"מ, ועי' שו"ת הגאונים בס' שערי תשובה סי' ר"ז. ועי' תו' פסחים ס"ו א' בד"ה תוחב דמשמע קל"ה דבעינן דלחות, ועי'.

קכ עי' ענף ה דין יג.

קכ"א כ"ד הרוקח סי' קע"ג.

קכ"ב עי' חזו"א סי' ע"ח סק"ב מה שהביא מהתוספתא, ואמנם התם הגידון להלך דמהני דלת בלא לו"ק, אבל בפשוטו ה"ה אף עם לו"ק, ואף שיש מקום לבע"ד לחלק, דווקא בלא לו"ק בעינן

נב. וי"א דבפרוך מצידו כל שאינו פרוץ למבוי אחר אין כאן ריעותא דב"ר, ומהני תיקונו כדן פרצה בצדו שמדין פא, אבל בפרוך למבוי אחר, כגון מבוי עקום כמים ג"ס, ואיכא שם בתים וחצירות שפתוחות בב' המבואות בכה"ג נאסר המבוי אם איכא ב"ר^{קכ}.

נג. וי"א דכשם שמהני צו"ה ולו"ק במפולש הי"ה דמהני צו"ה ועומ"ר^{קכד}, ואף מצידו מהני עומ"ר אם תיקן בראשו בצו"ה^{קכה}, ויש מקום לומר דלדעת הרא"ש שבדין סב תלוי בין אם תיקון העומ"ר הוא מראשו דהיינו שסותם את רוחב המבוי דמהני או שהוא מצידו דלא מהני^{קכז}, ומאיך אפש"ל דלהרא"ש בכל גוונא לא מהני לה התם עומ"ר אף במקום שמהני שם לו"ק^{קכו}. וי"א לאידך גיסא דמצידו לכו"ע לא אמרינן עומ"ר היכא דאיכא ב"ר ורק בזה כנגד זה מהני צו"ה ועומ"ר^{קכח}, ולהכי היכא דפתחו במזרח ונפרץ עוד פירצה מן הדרום או מן הצפון ואיכא ב"ר לא מהני עומ"ר אף שתיקן בראשו בצו"ה.

הערות

שקמש כללה, אבל עם לו"ה, שעיקר המחילה הוא הלו"ה ואין הדלת אלכא לחזק את הלו"ה להיות עליו קס פתח, כהא סגי בראוי בעלמא, וז"ע.

קכג. עי' במקו"ה בחיקוני עירובין מש"כ קס דצמזוי עקום לאמרינן דליכא ב"ר היינו דווקא על אופן שיך קס בתים ב' המבואות, אבל אם צמזוי אחד ליכא בתים הרי מהני למזוי השני (דהיינו המזוי שיך לו צו"ח) עומ"ר, ואף שצפשונו אות המזוי שאין לו בתים הרי פתוח לרה"ר מ"מ מהני עומ"ר, דאין ב"ר בזילו אוסרת אלכא באופן שהוא פרוץ למזוי אבל בפרוץ לרה"ר לא, ודווקא במפולש ב"ר אוסרת אף דליכא עומ"ר, ועי'. וע"ע חזו"א סי' ס"ה סק"ח מש"כ על המקו"ח. ומ"מ סתימת האחרונים דלכא כהמקו"ח, ועי'.

קכד. כ"כ בצבא"ע סי' קס"ה (והביאו צביה"ל סק"ה ס"ב צד"ה לריד) וזיאר הטעם משום לאס מהני לו"ק ק"ו דמהני עומ"ר (ובצ"מ תמה שהרי מזידו לא מהני ק"ו, ולו"ד האב"ע י"ל דלאו מק"ו ילפינן לה). ועי' חזו"א סי' ס"ה סק"ה (והובא דין סד) דאף להרא"ש דצמזוי עקום לא מהני קס עומ"ר לעקמומית מ"מ דווקא צמזוי עקום הדין כן, אבל במפולש לא, ועי'. ועי' חו"ב ס"א סק"ז וסק"ח שהעלה לדון בזה מטעם אחר, דמזידו גרע תיקונו ממפולש, עי"ש.

קכה. כן זייד בחזו"א (סי' ס"ה סק"ב כ"א) לעיקר.

קכז. עי' חו"ב (ס"א סק"ז צד"ה ברס, וע"ע קס סק"ח) דליכא למימר דלהרא"ש היינו טעמא דלכא מהני לעומ"ר משום דמזידו גרע דלא מינכר קום תיקון, עי"ש עוד. ועי' צ"מ שבהער' קכח, אמנס בצ"מ קס הוכיח כן מדברי הריטב"א ועו"ר דס"ל כדעת ר"י.

קכז. כן נר' מדברי המג"א סק"ה סק"ד שדן בצמזואות שלנו שתיקן צו"ה מחד ומאיך איכא פלגה ד' דבקעי רבים, עי"ש (ועכ"פ דלעת הרא"ש נקט כן). ועי' חו"ב קס וצ"ק ט"ו. והיינו דלהרא"ש שצמזוי עקום שתיקנו צו"ה מב' דלדיו עדיין צעינן תיקון לעקמומית ולא מהני קס עומ"ר, כ"ש במפולש שגרע פילושן דלא יחגי קס עומ"ר, ואף דמהני קס לו"ק, י"ל דעומ"ר גרע טפי וכמו שמזינו בעומ"ר בראשו דנחלקו בזה אמוראי, ואף דלדין נקטינן דליכא ק"ו, מ"מ איכא למימר דבקיעת רבים גרע ובהא לא אמרינן ק"ו, ומזינן בתו' לבעיל ה' ב' דלגבי פס ד' לא אמרינן ק"ו, ועי'.

קכח. עי' צ"מ סק"ה ס"א, (והובא צביה"ל קס ס"א צד"ה אסור, וצ"ב צד"ה לריד). ומה שקדקד קס מדברי הריטב"א ל"ע דשפיר י"ל דהתם היה כמה פיראות. וכן מש"כ בצ"מ הריטב"א י"ל ע"ע בזה טובא. וצביה"ל קס צד"ה אסור הבין דבצ"מ הבי"מ אלכא על דינא דר"ר ור"א, וז"ע.

נד. והיכא דלא מהני עומ"ר הי"ה דלא מהני עומ"ר ולחי^{קכט}, וי"א דמהני שם לוי"ק וצע"ג^{קל} וע"ע בד"ן ג.

נה. פי תקרה במבוי מפולש מהני כדין צו"ה במבוי מפולש, אלא שפי"ת (אף בחצר) נקטינן דלא מהני במפולש, ולפיכך לא מהני אם תיקון בלוי"ק מחד ומאידיך בפ"ת ועומ"ר, אבל מן הצד מהני שיתקן בפ"ת דפ"ת בכמין גא"ס מהני ואין בו חיסרון של בקיעת רבים^{קלא}.

נו. חצר שרבים בוקעים בו נחלקו בזה באחרונים, י"א דאף בחצר איכא חיסרון דבי"ר ולא מהני פס ד' מחד ועומ"ר מאידך וכפי הפרטים שנתבאר לעל במבוי^{קלב}, אמנם

הערות

^{קכט} ללא מצינו תיקון לחי מזידו, דפרמ"ר לא מהני אלא ברוח ד', ולומר שבצירוף עומ"ר מהני תיקון לחי לא מצינו, וכמש"כ ברש"א ובריטב"א ו' א' לחי אינו מועיל בפירכה, ולומר דעומ"ר לחודיה לא מהני וכן לוי"ק לחודיה לא מהני, אבל תרווייהו ביחד מהני זה דוחק, ואף שמינו ברש"י ח' א' דמהני לחי מזידו, מ"מ ע"כ דהתם שאני, שהרי התם שרינן מב' רוחות בלוי"ק וזה פשוט דבעלמא אינו מועיל, וע"כ כן שהרי אם תיקון מב' ראשו בלוי"ק הרי לא בעינן בתיקון לחי מזידו, ועי' בר"ן ובגא"ו ח' א' שכבר הקשו מ"ט בעינן לאותו הלחי דנימא דעומ"ר בלחוד יועיל דל"ג ממבוי עקום שמתוקן מב' ראשו בלוי"ק דלשמואל לא בעינן מידי, עי"ש, (וכע"ז הקש' בתור"פ ו' א' על שיטת מורי הזקן ז"ל). ועי' חו"ב ס"א סק"ט. וע"ע חזו"א סי' ס"ה ס"ק נ"ג.

^{קל} עי' ביה"ל ס"ה ס"ב דב"ה רי"ך שכ"כ בשם האחרונים, ובפרמ"ג שכ' שם מבואר דמהני לוי"ק בצידו אף כשתיקון בראשו בלוי"ק, וע"כ איירי בדאיכא עומ"ר דבלא עומ"ר פשיטא דלא מהני לוי"ק מב' ראשו, וכ"ע טובא דהא היינו שמואל, והגר"ז והאחרונים שם דשרו לא שרי בתיקון בצו"ה בראשו, ולפי"ז להרא"ש שתיקון בב' ראשו בצו"ה עדיין בעי תיקון בעקמומית, לאו דווקא נקט בב' ראשו, לאף אם תיקון למבוי אחד סגי בתיקון לחי בעקמומית. וברש"א ובריטב"א ו' א' כ' על הא דפירכה בצידו דלא מהני לוי"ק לפירכה (והוצא צביה"ל שם דב"ה אסור) ואף לאיכא שם עומ"ר, ומאי דמהני לחי בעקמומית שאני בעקמומית שהמחיצות כדן ולא בעינן לחי אלא משום שאין ניכר התיקון בכל מבוי. ועי' חזו"א ס"ה ס"ק כ"א, מש"כ לדון דאם מתקן בראשו בצו"ה הרי מהני מזידו בפס ד' וגם זה ל"ב טובא (לדעת תו' דפס ד' לא מהני במבוי אלא כדן לחי), וע"ע בד"ן כג, ועוד יעוין בד"ן טז. ועי' חו"ב ס"א סק"ה.

^{קלא} עי' בכ"ז חזו"א סי' ק"ז ס"ק י"ח.

^{קלב} כ"כ בספר ההשלמה ח' א', וכן מבואר בספר אבן העוזר סי' ס"ה, ובפרמ"ג שם מסב"ז סק"ג נסתפק בזה.

ולכא"ו יל"ד אם בעינן לכתות במפולש לרה"ר מב' רוחות.

ובסימנ' ו' ס"ק ס כתבנו בזה דאפשר לדלעת הרא"ש אם נימא דס"ל דבמבוי מפולש לא מהני לוי"ה מחד ועומ"ר מזידו, ונימא כמש"כ בחו"ב ס"א ס"ק ט"ו להטעם משום דלענין פירכה בצידו מודה רב דהיכא לאיכא צ"ר דפירכתו דל', א"כ י"ל דאף בחצר הד"ן כן, אמנם פשיטא דלא בעינן לפי"ז לכתות וכיו"ב, ובהא לכו"ע מהני בצו"ה מחד ופס ד'.

דעת רוב ראשונים ואחרונים דבחצר ליכא ריעותא דבקיעת רבים^{קלג}. ועי'ע בדין עו ובדין עז.

נז. מבוי שאינו ניתר בלוי"ק משום שאין בתו"ח פתוחים לתוכו, במג"א נסתפק בזה אם אית ביה ב"ר וכי' דיש להחמיר^{קלד}, ובחזו"א^{קלה} כי' דנרי' עיקר דדינו כדין חצר^{קלו}, ואם בחצר ליכא חיסרון דב"ר ה"ה במבוי שאינו ניתר בלוי"ק.

נת. חצר שניתר בלוי"ק שאורכו יתר על רחבו ופתוח למבוי^{קליז} ילי"ד אם אית ביה חיסרון דב"ר כמבוי^{קליח}, או"ד כיון שהוא קרוב לתכונת חצר לית ביה חיסרון של ב"ר^{קלט}.

הערות

^{קלג} עי' ר"ן י"א א' (במש"כ למתוך חומר שהחמרת כו'). וכן מבואר ברמב"ם בסוגיא למבוי שנפרץ לרחבה ח' א', להחזיר מותרת, ועי' ברש"י ח' ב' בד"ה ולרבה ובד"ה תרתי, ובמהרש"א סס, ועי' ר"ן ח' ב'. ומש"כ בצ"ח העוזר לרחות לשאני התם שפרוך למבוי יל"ע בזה ממאי דאמרין קס והא נמי תנינא חזר כו' דבפשוטו מיירי שאינו פרוץ למבוי, אמנם התם מבואר דליכא ר"א לחלק בחזר בין זה כנגד זה לזה שלא כנגד זה, וזה ל"ב טובא מנ"ל להסתפק כלל בחזר. וועי' תו' כ"ב ב' בד"ה מני, ומבואר דחזר שאיכא ב"ר מהני לטלטל בחוכה, וע"כ דליכא עומ"ר מב' רוחות, אמנם אפש"ל דאיכא ר"ה, אם נימא דלרבנן מהני ר"ה לשד"מ, ואפשר דלענין קד"מ היה קס פסיו, ולטלטול דרבנן היה קס ר"ה, ועי' א'. וכ"כ ט"ז סס"ה סק"ב, ומ"א סק"ד, תו"ש קס סק"ט, בי"מ סס"ה ס"א, או"ש פי"ז משבת הי"ז, וכן סתם מ"ב סס"ה סק"י, חזו"א סי' ס"ה סק"י, ט"ו, ל"א, נ"ב, ובס"י ע"ט סק"א בתוה"ד, ועי' סי' ק"ז סק"י א', חו"ב ס"א סק"י י"ז.

וכן משמע מדברי התורא"ש ותור"פ ל"ד א', ומש"כ בצאה"ע להוכיח מדברי התו' קס הרי לכאור' דבריו נסתרים מדברי התורא"ש ותור"פ ועור' קס דמבואר להתו' מיירי בפרמ"ר, וכן פי' בבי"מ ובאו"ש קס.

מאי דאמרין דבחזר ליכא ב"ר אין הכוונה שבפועל אין רבים בוקעים בה, אלא אפי' כשבפועל רבים בוקעים בה מ"מ אי"ז נחשב לב"ר, עי' חזו"א ס"ה סק"א ל"א. ובפשוטו הטעם משום דבחזר שעושים בו תשמישים לנועים אינה נהפכת להידמות לרה"ר ע"י בקיעת הרבים.

^{קליז} סס"ה סק"ד. וכן נקט בב"י סס"ה קס בד"ה והנה, דלענין ב"ר ותיקון צעקמומית הדבר תלוי באורכו יתר על רוחבו, ואינו תלוי בצו"ח. וכי' בחזו"א סי' ס"ה סק"א נ"ב דלף שלענין פירצה בלידו כ"כ בס"ק ט"ו דבהא לכו"ע דינו כחצר, מ"מ לענין ב"ר גרע, והיינו עפמש"כ קס סק"י דבחזר הטעם דליכא ב"ר היינו משום שאף אם בקעי בה רבים ליכא בזה חיסרון וביארנו בזה לעיל דהיינו משום דתשמישי החצר אינם מתבטלים ע"י הב"ר, א"כ במבוי כיון שהוא על תכונת מבוי לא מהני לזה דין חזר כדי למונע בו דין ב"ר. ועוד כי' מנן זללה"ה (קס סק"א נ"ב) דאם נימא דליכא ב"ר א"כ צריך לבאר מהו גדר מבוי ומהו חזר לענין זה, וכי' דל"ל דכל בית שיא קרקע כל אורח תשמישן כל בית ובית בחלק קרקע שלה כדי אורכן לפי דירתן ויש להם עוד קרקע בשיתוף לכלן וכלן פתוחים להן ודרכן עליה זהו גדר מבוי לענין פירצה (או רק לענין ב"ר למאי דמסיק קס).

^{קליח} סי' ס"ה סק"ט ט"ו, עי"ש עוד.

^{קליז} כי' הטעם דכל שאינו עלמתכונת המבוי כמו שאמרו חכמים אין לו עוד שיעור תשמיש ודירה הראוי של מבוי, ואינו עוד אלא בשיעור חזר.

^{קליז} עי' סס"ג סכ"ז, ועי' בדין ט.

נט. מבוי מפולש אף בזה כנגד זה כל דלא בקעי בה רביס דינו כפרצה מצידו שנתבאר לקמן מדין עט. ודין בקיעת רביס י"א דבעינן גידודי או שפרוץ למקום המטונף וכיו"ב עיי' לקמן בדין פח, אבל היכא שהוא מפולש וליכא גידודי אף שאין הרביס בוקעים בו, כיון שיכולים לבקוע ה"ז נחשב למפולש^{קמ}. ועיי' בדין פח.

ס. חצר שפרוצה במילואה למבוי מצידה ואין החצר פרוצה אם נימא דאין החצר ניתקנת עיי' תיקוני המבוי עיי' דין י כ' בחזו"א^{קמא} דה"ז כחצר שנפרצה מצידו, כיון שהוא פרוץ לכרמלית, ויל"ע בזה אם בכה"ג נחשב לבקיעת רביס, כיון שאין החצר פרוצה מצידה השני.

מבוי עקום כמין גא"ם וכמין ח'

סא. במבוי כמין גא"ם דאית ביה בקיעת רביס לא מהני לתקנו בלו"ק בראשו אף דבעקמומיתו ליכא יי ואיכא עומ"ר, דכל שיש בו ד"ט לא מהני, דכיון דבקעי בה רביס לא מהני

סב. מבוי עקום שבי ראשו פרוצים לרה"ר כזה [231] כיון דהוה מפולש ובקעי בו רביס הרי לא מהני לתקנו כל מבוי בלו"ק אף שבק"ז איכא עומ"ר ופחות מ"י אמות, אלא צריך לתקנו בעקמומית בצו"ה, ואז מהני מראשו בלו"ק^{קמב}. י"א דה"ה שמהני לעשות צו"ה מצ"א ולו"ק בצידו השני, ואז לא בעינן מידי בעקמומית^{קמג}, וי"א דאף אם עשה

הערות

קלא (היינו למש"נ לעיל לזכא חיסרון דכ"ר בחלר). כן נר' מהט"ז שס"ה סק"ג, ועיי' דריטב"א שבהערה ללקמן.

קלט עיי' חזו"א סי' ס"ה ס"ק ט"ז שכ' לחלק בדין פרצה כלדו ומראשו דבהא לכו"ע פרטחו צ"י ואף למ"ד דמבוי פרטחו דד' הכא בחלר שאי"צ בו"ח פתוחים לחוכו ע"כ שהוא כחצר לענין זה, עיי"ש, וכ"כ גם ס"ק ל"ב. אמנם דריטב"א ו' ב' מבואר דמראשו שווה חלר לדין מבוי, ולעולם תלוי בדין לו"ק, ומשמע לחצר ומבוי דנקטינן בסוגין לאו דווקא, וחלר היינו מקום שאינו ניתר בלו"ק ומבוי הוא מקום הניתר בלו"ק. ולכל הדינים אמרינן כן, וה"ה בפשוטו אף לענין ד"ר. ומבוי בראשו ס"ל להריטב"א דהוא פלוגתא דר"ח ור"ה, וה"ה בחלר בראשו, ומסתבר דה"ה בפרצה כלדו בחלר, (והחזו"א לשיטתו דס"ל דמראשו אף במבוי לא נחלקו, וז"ע), ועיי'.

ובמג"א שס"ג ס"ק כ"ז כ' לחלק במבואות דידן ללא נהגו לתקנו בעקמומית משום דאין בו"ח פתוחות לחוכו וכ' הטעם ע"פ הגהות הר"פ על הסמ"ק עיי"ש. ומבואר דבחלר אף שאורכו יתר על רחבו לא בעינן תיקון בעקמומית, דאם איתא דבעי תיקון בעקמומית, א"כ אף להר"פ יש להחמיר בזה, דהר"פ לא צל להקל אלא להחמיר שאף שמהני בזה לו"ק משום דלית לן רה"ר מ"מ אין להקל בזה, ודו"ק.

קמ אבה"ע שס"ה ס"א. ובחזו"א סי' ס"ה ס"ק ל"א נסתפק בזה וסיים דמפולש לא בעינן תנאי דכ"ר, ועיי"ש בס"ק ל"ה, ועיי' גם בסק"ס, ובס"ק ס"ה ואף את"ל דבעלמא במפולש אסור אף באיכא גידולא כו'.

קמא סי' ס"ה סק"מ.

קמב כלעת רב ו' א'.

קמג כ"ד ר"י הובא בתו' ו' א', וכ"ד הרשב"א ריטב"א, וכ"ד הר"ן בחידושיו וכתשו' סי' ע"ב.

צו"ה בבי ראשיו ואף דאיכא עומ"ר וליכא פרצת יי מ"מ בעינן תיקון בעקמומית קמ"ד.
ואם סתם בעקמומית בעומ"ר קמ"ה כזה [38] ילי"ד דלא מהני ולדעת החזו"א שם ה"ז
מהני קמ"ו. והיכא שעשה גידודי בעקמומית כיון שליכא ב"ר ממילא מהני עומ"ר
בעקמומית, ולו"ק בראשו כדין פירצה מצידו בלא ב"ר.

סג. אם בעקמומית הוה פרוץ יותר מיי ותיקון בבי ראשיו צו"ה אפי"ה בעינן קמ"ז תיקון
בעקמומית קמ"ח, י"א דמהני שם בעקמומית תיקון דלחי אף שהוא טפי מי קמ"ט, וי"א
דלא מהני שם לחי ק"י דלחי לא מהני ביותר מיי, ובפשוטו היכא דהוה פרמ"ר י"ל דלא
בעינן תיקון בעקמומית, אלא מתקן בבי ראשיו כמבוי מפולש, ומ"מ צ"ע קנ"א. היכא
דאיכא גידודי בעקמומית כ' בחזו"א דעדיין בעינן תיקון כדין מבוי מפולש ביושר, ואף

הערות

קמ"ד כן מבואר רש"י ו' ז' בד"ה ולרכוהו לכתות, וכן עולה מדברי רש"י בסוגיא למבוי העשוי כנדל ח'
ז'. (וכ"ד הרא"ש ללקמן, וזלעת הר"מ ע"י ז"י ובאחרונים, וכ"ד הרוקח סי' קע"ג). וזלעת רש"י
היה מקום לומר ללא בעי תיקון בעקמומית אלא כשעשה לו"ה מחד ולו"ק מאידך, להמבוי שניתר
בלו"ק אין ניכר תיקונו, אבל בלו"ה מב' ראשיו אפשר למודה, (ע"י חזו"א סי' ס"ה סק"ה, ע"ש
עוד), אבל ברא"ש מבואר דאף בלו"ה מב' ראשיו ס"ל לרש"י דעדיין לריכס תיקון בעקמומית, וכן
מבואר במהר"ם שהביא בהגה"ה ובמרדכי סי' תע"ז. וזטעם הדבר דבעינן תיקון לעקמומית ע"י
מש"כ תו' דלא מהני לו"ה שצרכאשן משום דבעינן שכלל מבוי יהא ניכר תיקונו, (ובחור"ד הוסיף
עלה דכיון דנ"י כשני מבואות ה"ז גרע ממפולש). ומה שלא מהני עומ"ר ע"י חזו"א סי' ס"ה סק"ה,
וע"י עוד לקמן.

קמ"ה ובאופן שאינו נחשב ללחי כגון שהוא ד"א או שלא סמכו עליו מער"ש וכיו"ב.

קמ"ו דתלוי בנידון דלעיל, דאם נימא דאף במפולש ס"ל להרא"ש דלא מהני לו"ה ועומ"ר, א"כ ה"ה
הכא, אבל אם נימא דווקא בעקום ומשום שני' כאחד, א"כ בהא שתיקון העקמומית, הרי ע"כ אי"ז
כמבוי אחד. אמנם עדיין י"ל דאף אם נימא דבמפולש לא מהני לו"ה ועומ"ר מ"מ הכא שמתוקן בז'
ראשיו בלו"ה, ומהני כאן לו"ק אף שהוא מלידו של מבוי א"כ ה"ה אם יסתום הפתח בעומ"ר דמהני.
קמ"ז לדעת הרא"ש הג"ל.

קמ"ח כן מבואר מתשו' הרא"ש כלל כ"א ס"א והביאו ד"מ שס"ד סק"ב. וכ"כ הגה"ה בשם מהר"ם
והובא במרדכי סי' תע"ז. וז"ל דיותר מד' לרב הוה ביותר מי' לשמואל, ואם ביותר מד' לרב בעינן
תיקון בעקמומית, ה"ה דאף ביותר מי' בעינן תיקון בעקמומית ולא אמרינן שהוא מבוי אחד.

קמ"ט כ"ד המהר"ם שהביא המרדכי והגה"ה דלעיל, והובא בז"י סי' שס"ד. וכבר ביארנו בסימן ו' ס"ק
ו וס"ק ו דהלחי שהלריך רב לשיטת הרא"ש אינו מהני מדין לחי דלעמא, דהא מעיקר הדין לא בעי
תיקון, אלא ענינו שיהא ניכר תיקונו, ולזה ס"ל להמהר"ם דאף בפרצת י' מהני.

ק"י כן מבואר ברא"ש בתשו' כלל כ"א ס"א, והביאו ד"מ שם או' ז'.

קנ"א דאפשר לרב כל שאיכא שיעור מבוי לכל זד לא איכפת לן עקמומיתו, אלא בעינן שכלל מבוי יהא
ניכר תיקונו. ובדברי הראשונים י' ז' שנקטו דבהעמיד פס ד' דמהני אף בפרמ"ר קשה לעמוד שם
ע"ד מאחר ואף לשמואל נקטו כן, וזה בודלחי קשה וכמשה"ק כבר מרן זללה"ה. ובחזו"ב ס"א ס"ק
י"ט כ' דלא מסתבר למעט עקמומית יעשה אותו לעקום, וכ' דאולי השיעור הוא כל שליכא שום
נקודה בפתח שרואה את פתח המבוי השני, ולפי"ז כ' דשיעורו בפרמ"ר (דהיינו בעקמומית, אבל לא
בפרמ"ר של כלל הרוח, ודו"ק), ע"ש.

שבחצר מצרפים את המחיצות לתקן (וכמשי"נ ענף ג דין צב) מ"מ הכא גרע^{קנב}, וצ"ע^{קנג}.

סד. אם תיקן ראש אחד בצו"ה י"א דבהא אף לר"י דלעיל לא מהני עומ"ר, דעקמומיתו עושהו למפולש, וכיון שלא תיקן בראש השני בלוי"ק בהא אף ר"י מודה דלא מהני עומ"ר בעקמומיתו^{קנד}, ולפיכך אם עשה שם לחי כזה [232] ה"ז מהני בין לר"י ובין להרא"ש^{קנה} והוא דאיכא בעקמומית עומ"ר ופתוח פחות מי^{קני}. וי"א דמהני בזה עומ"ר לעקמומית לדעת ר"י, ולדעת הרא"ש לא מהני עומ"ר לעקמומית^{קני}. וי"א דבכל גוונא לא מהני עומ"ר בצידי היכא דאיכא ב"ר, בין בתיקן בראשו בלוי"ק ובין בתיקן שם בצו"ה, ואף ליכא שם מבוי אחר לא מהני עומ"ר בצידי^{קני}.

סה. היכא דבעינן תיקון בעקמומית ילי"ד אם מהני ליתן התיקון שלא בעקמומית דהיינו כזה [233], ואם נימא דמהני ילי"ד עד היכן מהני, (ואולי עד שיעור מבוי מהני^{קנט}), וכן ילי"ד אם בעינן שיהא מן הלחי וכלפי חוץ שיעור מבוי. ובמ"ב^{קס} נ"י דכל שאין רואים ב' המבואות את התיקון אינו מהני וצ"ע.

סו. מבוי עקום שלאחד איכא שיעור מבוי ולשני ליכא כזה [234] ותיקן ב' ראשיו בצו"ה ילי"ד לדעת הרא"ש אם עדיין בעינן תיקון בעקמומית^{קסא}, ואם נימא דמהני ילי"ד אם מהני להרא"ש בצו"ה מחד ולוי"ק מאידך, וכן יל"ע לדעת הרשב"א אם מהני לו"ק במבוי הקצר וצו"ה בארוך^{קסב}.

הערות

קנב ע"י חזו"א סי' ס"ה ס"ק ל"ה.

קנג קשה דמ"ש מחלף, דע"כ לא אמרינן לשמואל ביותר מ'י' דהוה כמפולש היינו רק היכא דליכא ב"ר, אבל היכא דליכא ב"ר מנלן לחדש דעדיין נחשב המבוי כמפולש ביוזר.

קנד חזו"א סי' ס"ה סק"ה.

קנה חזו"א סי' ס"ה ס"ק י"ז, ועי' במה שכתבנו סימן ז' ס"ק ד ד"ה אמנס.

קני וע"ע חזו"א סי' ס"ה ס"ק י"ח דלן שם דכזה [152] אמרינן דליכא עומ"ר בעקמומית מאלתר ואינו עקום ביוזר עם הכתלים, ולהכי כזה [235] או כזה [236] אי"צ תיקון בעקמומית, ובס"ק י"ט הוכיח ממבוי העשוי כגדל דאף באופנים דלעיל איכא גוונא דבעינן תיקון בעקמומית, עי"ש.

קני עי' במה שכתבנו סימן ז' ס"ק ג ד"ה ולפ"ז, עי"ש.

קני עי' חו"ב ס"א ס"ק ט"ו, וע"ע שם בס"ק י"ג, ובה שביאר בענין עומ"ר בצידי בסק"ז ד"ה וזכרם. וכ"ז אף אם נימא דבפילוש גמור מהני ל"ק ועומ"ר, עי"ש.

קנט עי' דבין סו.

קס שם"ג שעה"ל או' ק"ל.

קסא עי' חזו"א סי' ס"א סק"ח וסיים בזה דלאפשר לכל שמתעקם לא מהני, והיינו דאף דליכא שיעור מבוי הוה חיסרון, והחזו"א לשיטתו דלהרא"ש החיסרון הוא מלד העקמומית, ויל"ד בזה אף להלד שלהרא"ש לא מהני לו"ה ועומ"ר אם מהני לו"ה שבראש המבוי הקצר, ועי'.

קסב וע"ע דבין סו.

סז. מבוי העשוי כנדל כזה [237] דינו כמבוי עקום, ובעיני תיקון לעקמומית וכדלעיל קסג, אבל אם הוא ביושר כזה [238] יל"ע אם נחשב כמפולש לכל דבר קסט.

סח. מבוי עקום כמין ח שבי ראשיו פתוחים לאותו רה"ר קס"ה, נחלקו בראשונים אם איכא בזה דין פילוש י"א דכיון שפרוץ לאותו רה"ר לית ביה דין פילוש קס"ו, וכיון דליכא פילוש ה"ז מתקן בבי הראשים שברגליים בלו"ק, ובעקמומית מהני תיקונו כדין פרצה בצידו שנדון בעומ"ר קס"ז, ואם לא תיקן בי ראשי רגליו בלו"ק יל"ד על גג החי אם נידון בעומ"ר כזה [239] דאפשר דלי"ג מאילו לא היה לו רגלים כזה [41], ובחזו"א קס"ח כי די"ל דגג החי ורגל החי נחשב כמבוי אחד ביושר קסט, ולהכי לא מהני עומ"ר לגג החי בלחוד, והוסיף שם מרן זללה"ה דמ"מ בלחי לחד צד סגי, וצדו השני בעיני עומ"ר קע, אמנם לעיקר הסיק מרן זללה"ה דמהני עומ"ר לגג החי היכא דליכא ב"ר קעא.

סט. וי"א דאית בה דין פילוש קעב, ולכו"ע היכא שהוא פרוץ לבי רה"ר ואיכא ב"ר הוה מפולש קעג. ובכה"ג הרי לדעת רש"י והרא"ש דלעיל במבוי עקום דס"ל דאף היכא

הערות

קס"ג וכדמבואר במבוי העשוי כנדל לפי הראשונים שהוא זה כנגד זה.

קס"ד דברש"ב א' ו' א' ובעו"ר שם מבואר לשמואל נחשב למבוי מפולש לחומרא, ויל"ד בזה לקולא, דיהני כו"ה ולו"ק להרא"ש, ועי' אר"ז סי' קי"ג דה"ג אר"ז נחשב למפולש, ואפשר דווקא לשמואל נקט כן, דל"ג מצידו לקולא, אבל לענין כו"ה בזה מהני כו"ה מחד ולו"ק מאידך אף להרא"ש, ויל"ע.

קס"ה דאם אינו פתוח לאותו רה"ר אלא לבי רה"ר עי' חזו"א סי' ס"ט סק"א דבה"א כו"ע מודו דנחשב למפולש, וה"ה לבי כרמלית שהדרך לעבור מזל"ז הוא רק דרך המבוי.

קס"ו כן כתבו תו' י' ב' בד"ה עושה בשם ריב"ז א' וכן הסכים ברש"ב א' בחיזושים ובעצה"ק, וכ"כ ריב"ז סי' ת"ה, ועי' צביה"ל סי' קס"ד ס"ג בד"ה ואם, מש"כ משמיה דהגרעק"א שהרבה ראשונים עומדים בשיטה זו, ועי"ש מש"כ דבה"ט ע"ד סניף יש להקל בזה. אמנם היכא שמפולש לבי רה"ר באופן שמאכריס דרך המבוי ה"ז מפולש אף לשיטתם ודינו כהרא"ש שצדין סט.

קס"ז עי' דין מח והילך.

קס"ח ס"ה סק"כ. ועי"ש סק"ח.

קס"ט אף שאין בו בקיעת רבים של בני רה"ר מ"מ איכא בקיעת רבים ע"י בני המבוי שמהלכים מהגל החי לגג החי. ומרן לשיטתו בסק"ה דס"ל דבמבוי עקום לא אמרינן עומ"ר היכא דהוא מפולש משום עקמומיתו, ולשאר טעמים יל"ע עוד בכ"ז.

קע ונ"י דהלחי יניח באופן שסותם לרוחב (כזה [240]) דבפתח צלילו לא מהני בו תיקון לחי (דאם מהני צלילו הרי בע"כ נחשב להצר שכן נעשה כרחבו יתר על אורכו ובעיני פס, והכא בוודאי דיך לו חשיבות מבוי).

קעא עי' סי' ס"ה סק"מ מ"ג, ועי' סי' ס"ט סק"ה.

קעב כן הוא לדעת רש"י ו' ב' בד"ה ואכרכוהו, ועי' תו' י' ב', וכן הסכים עימו צר"ש סי' ו', והרוקח סי' קע"ג. וכן פסק צב"י ובשו"ע סי' קס"ג סל"ג וקס"ד ס"ג, אמנם עי' צביה"ל סק"ד סם בד"ה ואם.

קעג חזו"א.

שתיקן מראשיו בצו"ה עדיין צריך תיקון לעקמומיתו ה"ה הכא בעינן תיקון לבי העקמומיות כמבוי עקום ואז מהני לו"ק בבי ראשיו, ואף אם תיקן בי ראשיו בצו"ה עדיין בעינן תיקון בעקמומיותו^{קע"ד}, י"א דבכה"ג שתיקן בצו"ה בבי ראשיו סגי בלחי בעקמומיותו^{קע"ה}, וי"א דלעולם בעינן באחת מעקמומיותו תיקון צו"ה^{קע"ו}. ולדעת ר"י שם דהיכא דתיקן מצ"א בצו"ה וצד שני בלו"ק לא בעינן תיקון בעקמומית ה"ה הכא.

ע. ואם אינו מתקן כלל את רגלי החי ורוצה לתקן את גג החי בלחוד, (ובאופן דהוה ב"ר ונחשב למפולש וכנ"ל) הרי ע"כ דלא מהני שם עומ"ר, וכן לא יועיל שם בי לחיים, או לו"ק מחד ועומ"ר מאידך, וע"י דין עג, והכא דכיון דאיכא רגלי החי בהא לכו"ע יש לגג החי דין מבוי ונחשב למפולש, וע"י. ואם תיקן בצ"א בצו"ה הרי מהני עומ"ר בצד השני לדעת ר"י, (ולהחוב"ב כיון דהוה מצידו אינו מהני אף לר"י), ולדעת הרא"ש לא מהני^{קע"ז}.

עא. מבוי שחילק את הפתח בפס ד"א לאורכו (וכמש"נ בדין יח) י"א דדינו כמין חי' ולהראשונים דבכמין חי' הוה מפולש ה"ה הכא דהוה מפולש^{קע"ח}, ויש מחלקים בזה

הערות

קע"ד והשתא אף גג החי נחשב למפולש, ואף שכ' בדיון עב שזוה [41] לכו"ע אינו נחשב לפילוש וואף שעדיין יל"ע בזה עי"ש, מ"מ כיון שנוסף לו רגליים הרי הוא נחשב כמבוי אחד ושפיר אפשר לראותו כזה [42] והוה כמפולש, וכמש"כ חזו"א סי' ס"ה ס"ק מ"א, אמנם יל"ד באופן שגג החי הוה רחבו יתר על ארכו כזה [241] דלולוי נחשב כמבוי שכלה לחצר וואף אם בחצר איכא דין פילוש מ"מ הכא אינו חלק מן הרגליים, וממילא הוה כחצר כזה [41] דבהא אף במבוי ליכא בקיעת רביס, וע"י.

קע"ה מ"ב שס"ד י"ג בשם הלבוש.

קע"ו כ"כ חזו"א סי' ס"ה ס"ק מ"א, ותורף דבריו דבמבוי כזה [242] בעינן או או"ה מכלאן ומכלאן ולו"ק בעקמומית או או"ה בעקמומית ולו"ק בראשיו, א"כ אף שנוסף לו רגליים ונעשה כחי' לא נגרע דינו. ולכא"ו יש לדחות דלהרא"ש לעולם עיקר מה שאנו סומכים הוא על התיקון החיצוני ולהיכר בעלמא האריכו תיקון לחי, ולהכי אף במבוי שמתעקס פעמים רבות, סגי בצו"ה בבי ראשיו הפונים לרה"ר, ובכל עקמומיותו סגי בלחי, וכו"ע, וע"י תשו' הרא"ש כלל כ"א ס"ט, (ומש"כ שם לורת פתח כוונתו ללחי ולא לורת הפתח, וע"כ כן ע"י במש"כ בדעת מורו הזקן ז"ל).

קע"ז ולכא"ו בכה"ג לכל הסברות בדעת הרא"ש נ"ל דלא מהני עומ"ר, אמנם אם יתקן בעומ"ר באופן שסותם את הרוחב המבוי בהא לסדרת מרן זללה"ה מהני, וכן להטעם שלא מהני להרא"ש עומ"ר משום דהוה מצידו י"ל דבכה"ג מהני, ורק אם נימא דלהרא"ש בכל גוונא לא מהני או"ה ועמ"ר אי"ז מהני, אבל לו"ק מהני אם יניחם באופן שסותם לרוחב המבוי כזה [243].

קע"ח כן מבואר בתו' י' ב' ועו"ר להשיטות דבכמין חי' איכא פילוש. ונר' דהכא אי"ז אלא תיקון אחד בעקמומית, דכיון שאין לגג החי' דין מבוי לעלמו ה"ז כמבוי עקום בעלמא, אלא שהוא עקום כמין חי'. וכן סתמו בתו' י' א' לרביך או"ה לעקמומית, אמנם ברשב"א י' א' נקט שם בלשונו דבעינן לשיטת רש"י ב' או"ה בבי עקמומיותו. וע"י שעה"ז שס"ג או' ק"ל שכ' דסגי בחד או"ה אמנם כ' שאם עשה בזוית בעי ב' או"ה, וכו"ע בדיון זה ע"י בדיון סה.

דאם איכא בין הפס לכותל י' אמות דבכה"ג ליכא פילוש אבל בטפי מי' איכא פילוש וצריך תיקון לעקמומית^{קעט}.

עב. מבוי שחילק את הפתח בכותל כזה [244] ובצ"א איכא עומ"ר ובצידו השני איכא לו"ק לא אמרינן דהוא כמפולש ולא מהני ביה עומ"ר אף דבקעי רבים והוא פתוח לב' רה"ר, ואף להראשונים דלעיל שבכמין ח' או בהעמיד פס ד"א לאורך המבוי איכא דין פילוש, מ"מ בכה"ג נר' פשוט דליכא דין פילוש^{קפ}.

עג. מבוי כזה [44] דאיכא בו"ח בכותל צפון ודרום [220] אם נחשב למבוי (עי' בזה בדין טז) הרי לא אמרינן דהוא פרוץ ברוח ד' בלבד ולית ביה דין פילוש, אלא נחשב כמפולש מב' רוחות^{קפב}, ועי' (בדין סח סט ע ושם) בדין מבוי כמין ח'.

עד. עיר שמוקפת חומה דאית לה דלתות באופן שאין בה דין רה"ר הרי מבואותיה אי"צ תיקון בעקמומית, אף לדעת הרא"ש^{קפב}, וי"א דאף היכא שאיכא צו"ה המקפת סביבות העיר דאי"צ תיקון בעקמומית אף להרא"ש^{קפב}.

עה. מבוי עקום [כמין גא"ם או כמין ח'] שסתום בצד אחד ובצד השני תיקון בלו"ק, בפשוטו אי"צ שום תיקון לעקמומית^{קפד}, והיכא שהוא סתום בגידודי ועומ"ר יל"ע אם בעי תיקון בעקמומית^{קפה}.

הערות

^{קעט} כן איתא ברמ"א ס"ג סל"ג ועי' באחרונים פס. ועי' מה שתמה בק"נ על הרא"ש סי' י"ב ס"ק ה', וז"ע. ועי' מה שתמה בחזו"א סי' ס"ה ס"ק כ"ה.

^{קפ} כן מבואר בראשונים דנחלקו בפירכה בראשו אם אית ביה פלוגתא דפירכה בל"ד, ומשמע דליכא נידון דצ"ר בכה"ג (ואף להראשונים דס"ל דבכמין ח' איכא פילוש). דכל שיג לו ג' מחילות כדין אף שבני רה"ר נכנסים צו ויוצאים צו, ואף שהם מקררים בזה וליכא דרכא אחרינא, מ"מ כל שיג למבוי ג' מחילות גמורות אי"צ פילוש, להגע עצמך אם המבוי מתוקן בלו"ק ובני רה"ר מקררים פס ע"י שנכנסים בזה ויוצאים באלו הפתח מי נימא דמגרע. אמנם עי' ט"ז פס"ה סק"א שכ' לחלק בין פתח שעשה כן בתחילה לבין פירכה דבפירכה אמרינן דליכא צ"ר ופירכתו בד', עי"ש. ועי' לעיל במבוי כמין ח' בדין גג הח'.

^{קפא} ולכא' יא ללמוד כן ממבוי כמין ח' דבפשוטו שייך ביה דין פילוש אף בנג הח', שהרי בעינן פס תיקון בעקמומית, וכמש"כ להוכיח בחזו"א סי' ס"ה ס"ק מ"א, ואמנם י"ל דבכמין ח' גרע כיון דליכא רגליים שנותנים לו אורת מבוי ארוך ציוסק, אבל אם לא היה לרגלים לא היינו מחשיבים אותו למפולש, אבל יותר מסתבר לאף בלא הרגלים נחשב למפולש, וכמשנ"ת, ותלוי בדין בו"ח היכן הם פתוחים לחוץ וכן שהם פתוחים לכותל כפון ודרום ה"ז נחשב למבוי, וממילא אית ביה דין פילוש.

^{קפב} כן מבואר ברא"ש בעיר שמוקפת חומה, וכן הוא במהרי"ו וייל דיני והלכות סי' י"ח, וכן איתא בשו"ת משאת בנימין סי' ז"ב, וכן פסק בשו"ע ס"ד ב', ועי' שו"ת ריב"ש סי' ת"ה. אמנם עי' בר"ן בשו"ת סי' ע"ב דנקט דלעת רש"י דלע"פ שהיא מוקפת חומה מ"מ בעינן תיקון בעקמומית, עי"ש, אמנם עי' חזו"א (ס"ה ס"ק ל"ג) שהעמיד להר"ן דמייירי באופן שיג בעיר פירכות והוא כרמלית, עי"ש, (ועי' ב"ח ההדקות סי' ג').

^{קפג} עי' בזה מהרי"ט סי' ז"ד, ועי' בדין קה ושם הער' ננג.

עו. חצר עקומה אם נימא דבחצר ליכא ריעותא דפילוש (עי' בדין נו) אי"כ ה"ה שאי"צ שום תיקון בעקמומית בין אם איכא בעקמומית יותר מי' או פרמ"ר קפ"ו.

עז. מבוי שנפרץ לרחבה או לחצר אף שנפרץ במילואו לרחבה הרי המבוי נחשב כסתום, והוא שנפרץ לאמצע הרחבה והרחבה אינה פרוצה כנגד המבוי כזה [245] קפ"ב, אבל בנפרץ זה כנגד זה, או במבוי של יחיד אף בזה שלא כנגד זה קפ"ה או שהמבוי נפרץ הרחבה קפ"ט אף שאין הרחבה פרוצה כנגד המבוי כזה [246] הרי המבוי אסור קפ"ז והחצר מותרת אם איכא גיפופי וכמשי"נ בדין צט קצ"א וי"א דאף החצר אסורה קצ"ב. י"א שאם בין המבוי לחצר איכא לחי שנר' לבני המבוי ה"ז מהני שלא ייחשב המבוי למפולש קצ"ג (ולפי"ז יל"ע מה"ד בחצר שנפרץ במילואו למבוי ואיכא גיפופי מצד המבוי קצ"ד כזה

הערות

קפ"ד עי' חזו"א סי' ס"ה ס"ק מ"ג וס"ק מ"ד, סי' ס"ט סק"ב, וסי' ע' ס"ק כ"ד. חו"ב ס"א סס"ק כ"א. ויש לדקדק קצת מלשון הירושלמי שהביא בראשונים ו' א' שכ' מבוי עקום ומפולש. ויל"ע לדעת הט"ז שס"ה סק"א דס"ל דב"ר הוא אף בשאינו מפולש, אם ה"ה הכא שפאסור משום פירצה בזידו, אמנם י"ל דכיון דפרוץ למבוי שניתר ה"ז מהני כשם שלשמואל סגי בזה.

קפ"ה חזו"א סי' ס"ט פס.

קפ"ו כ"ג מסוגיא למבוי שנפרץ לרחבה, (ועי' בראשונים שם לאף ביותר מי' מיירי), וכן סתמו בזה כמה אחרונים לאם למבואות לידן איכא דין חצר אי"צ תיקון בעקמומית. אמנם בחו"ב סי' א' ס"ק י"ז כ' לזון בזה לאפשר למה שלנו ר"ש לנחשב כב' מבואות בהא אפשר לאף בחצר יל"ד בזה, עי"ש.

קפ"ז ולא אמרינן דהוא מפולש לכיון דביאיתו מן המבוי יש מקום לנטות לכאן ולכאן ל"ג בזה להיות מפולש ללא אחי למישרי מפולש, (תוס' ז' א' בסוד"ה אס).

קפ"ח דחיישינן שמהא ימלך יבנה בתים ברוחב החצר ויהיה כנפרץ מאידו ללקמן.

קפ"ט בשיעור נפרץ לזידי החצר לא נתפרש השיעור, ואפשר דעד ג"ט נחשב לנפרץ מאידו, וז"ע.

קצ"ד כדרכה ה' א' לא אמרן אלא זה שלא כנגד זה כו', שו"ע סס"ה ס"ג. ואף אם איכא עומ"ר בין המבוי לחצר כל ששעומד כנגד הפירצה רואה עצמו מפולש ה"ז כמבוי מפולש, (תו' ז' ב' בד"ה דאי, עי"ש). ודעת הרשב"א ח' א' דרק בנפרץ לזידי הרחבה בהא אסרו, אבל בנפרץ באמצע אף בזה כנגד זה נקטינן כר' יוסף למהני, בין בשל רבים ובין בשל יחיד.

קצ"א ואף שהגיפופי מהני לזון עירובי הצירות בין לחצר ובין למבוי (מדיון לחי הנר' מבחוח) מ"מ לא מהני (לחי הנר' מבחוח) לזון פילוש, עי' בראשונים ללקמן בהער' קאג, ועי' חזו"א סי' פ"ח סק"ט.

קצ"ב כ"כ ריא"ז הביאו בש"ג, ובפשוטו הטעם משום דכשם שגזרו על המבוי שנר' כמבוי עקום ה"ה שגזרו על החצר, ודו"ק, (ומה שתיקן בקש"ק שם לדברי הרי"א"ז דמהבאר לפי"ז דס"ל לרי"א"ז דבבב"א ליכא ב"ר טעות הוא ועי').

קצ"ג עי' רשב"א ז' א' בד"ה אי נמי, ובריטב"א פס, ועי' ברשב"א ח' א' בד"ה ואם תאמר, ומשמע מדבריו לאף למסקנא ס"ל הכי. וכן הוא בר"ן שם בסוד"ה דאי. ומבואר שם לזה לא מהני גיפופי שאינם נראים לבני המבוי, ואף דקיי"ל דלחי הנר' מבחוח ושווה מבפנים מהני הכא שאנו באים לחלק המבוי מן המחצר כדי שלא ייחשב למפולש גרע, (ואף שמבוי מפולש שתיקנו מ"א"א בזו"ה פשוט שמהני מלד שני לחי שנר' מבחוח, ודו"ק).

קצ"ד עי' חזו"א ס"ה ס"ק ל"ח.

[76], וי"ח דלא מהני גיפופי^{קצ"ה} או עומי"ר^{קצ"ו}. וכל מה שנתבאר בדין זה אינו אלא בהלכו' מבוי מפולש אבל לענין עירוב ובאופן שאינם מעורבים זה עם זה עיי' בזה בפוסקים שיש בזה עוד פרטים רבים, ונתבאר מקצתן לקמן מדין צג.

עח. אם בין המבוי לחצר איכא יותר מ' באופן שאין להתיר המבוי והחצר אלא בב"א, (ובאופן שהחצר בצידה השני מתוקנת בעומ"ר, ואם נימא דחצר שפרוצה למבוי מהני לה תיקון לחי דמבוי לחצר), יל"ע אם אף בכה"ג אמרינן דליכא פילוש במבוי, או"ד כיון דהחצר לעצמה אינה מותרת בלחוד אלא רק בב"א עם המבוי בכה"ג לא אמרינן דהחצר מונעת פילוש^{קצ"ז} וכן נקט בחו"ב דאינו מונע מפילוש^{קצ"ח}.

פירצה בראשו ומצידו היכא דלא בקעי בה רבים, ודין ב' פתחים בראש המבוי

עט. מבוי שמתוקן בפתחו בלוי"ק^{קצ"ט} או בפס ד' (וי"א דאף בצו"ה^{ר"א}, וצ"ע) הרי בד' אמות שבתחילת המבוי אסור שיהא בכתלים שבצדדים (דהיינו דרום וצפון) פתח טפי מגי"ט^{ר"ב}, דאם איכא שם פתח נמצא דשבקי פתחא רבא ואזלי בזוטא ונמצא דאין

הערות

^{קצ"ה} כן לקלק בחזו"א סי' ס"ה ס"ק כ"ח וסי' פ"ח סק"ט מדברי התו' ז' ב' דל"ה עירבו, וכן סתימות הציה"ל ס"ה ס"ג דל"ה משום, (ואף שהשו"ע ס"ס מייירי בלחי הגר' מבחוץ, מ"מ צביה"ל ס"ס משמע דככל גווני לא מהני לחי, ויש לו כל דיני מפולש).

^{קצ"ו} עיי' חזו"א ס"ס דאין לחלק בזה בין עומ"ר ללחי, והיינו דמפולש לא מהני לו"ק מז"א ועומ"ר מז"א שני. אמנם בתו' רא"ש ח' א' משמע דאף דגיפופי לא מהני מ"מ עומ"ר מהני, ויל"ע.

^{קצ"ז} עיי' חזו"א ס"ה ס"ק ל"ח נקט בפשוטו דמהני צכה"ג. ובסק"מ מ' כ' סקן מבואר במ"ב סי' ס"ה ס"ה שעה"ל או"י ג.

^{קצ"ח} ס"א סק"כ דל"ה וכל.

^{קצ"ט} עיי' בהער' הבאה וס"ג. ואם תיקן צפס ד', הנה ללעת תו' (שצדין קמג) דפס ד' לא מהני במבוי ה"ה בנידון לידן אין חילוק בין לחי לפס ד', ולרש"י דפס ד' מהני במבוי, יל"ע בזה אם קסם שלענין אורך הפס דינו שווה ללחי ה"ה לנידון לידן, או"ד לכיון דמהני משום מחילה להכי הכא ש"ד כדיון עומ"ר.

^ר חזו"א סי' ס"ה ס"ק נ"ו, והכא לכו"ע אין מעלה דפס ד', דלא נעשה עיי"ז כחל"ה. וע"ע ס"ס ס"ק נ"ה, ועוד י"ל למבוי אסור לעולם כו'.

^{ר"א} עיי' צביה"ל ס"ה ס"א דל"ה אסור, שכ"כ הבי"מ שכ"ד הריטב"א עיי"ש, ועיי' מה שהאריך בזה בחזו"א סי' ס"ה ס"ק נ"ד נ"ה, (וברם ל"ב דמתו"ד המ"ב נר' שנקט דאף בר"א ור"א היכא דליכא גידודי ס"ל להבי"מ ללא מהני לו"ה בראשון, אבל צבי"מ מייירי באופן דליכא בר' וכלמוכה ס"ס, ולהכי לדין היכא דפרוץ למקום המטונף וכ"ש בדליכא גידודי לא מייירי הבי"מ), אמנם באצ"ה"ע ס"ס נקט כדבר פשוט לכל מימרא דר"א ור"א אינו אלא כשנתקן בלו"ק, וכ"כ בחזו"א סי' ס"ה ס"ק נ"ו, וס"ק ע"ד, וסי' פ"ו סק"ד. והיכא דליכא בר' והוא מפולש עיי' לעיל דיון מבוי מפולש.

^{ר"ב} ר"א ור"א ה' א', וס"ס התם סוף מבוי הכא תחילת מבוי.

הקורה ע"ג כותלי מבוי^י, ולאחר ד"א שרי לעשות שם פתחים עד יי (והוא דאיכא עומ"ר וליכא בקעי, וכדלקמן), אבל אם איכא כותל ד"א בראש המבוי מהני לעשות פתח בצידו אף בראשו כזה [247] דל"ג מדין פא.

פ. ויל"ד היכא שהבוי"ח הם בין הפירצה לפתח המבוי^י.

פא. היה המבוי עשוי כדין ונפרץ בו פרצה בצידו מראשו כיון שמתחילה היה כשר והשתא נפרץ סגי שיהא ד"ט עומד^י כזה [248] וכן אם בראשו איכא ד"ט כזה [249] מהני בנפרץ מצידו^י.

פב. אי"צ שבאותם הד"ט או הד"א (שבין הפירצה שבצידו לפתח המבוי) יהא להם דין מבוי, כגון אורכו יתר על רוחבו או בוי"ח פתוחים לתוכו וכיו"ב^י.

פג. אותו הפתח שנתבאר תמן שבצד המבוי שמקלקל את הקורה שנחשב שאינה ע"ג כותלי מבוי, הרי פוסל אף אם אית ביה גידודי^י דכיון שהוא ממעט בהילוכא הרי שבקי פתח המבוי ועיילי בו^י.

פד. נפרץ מצידו בראשו באופן שהוא מקלקל המבוי יל"ע אם מהני לתקן שם בצו"ה, ובמ"ב ובחזו"א צידדו דמהני^י.

פה. חצר שנפרץ מצידו בראשו כ' בחזו"א להכריח דליכא להאי ריעותא, ומהני אף בנתקן בפס ד'ר"א.

הערות

^י ע"י הטעם רש"י ה' א' ו' ז', וע"י ריטב"א י' ז' ועו"ר קס, וע"י היטוב צמ"כ צמ"צ קס"ה סק"ב וסק"ד, וברש"א קס אחתא להחיסרון משום דבעינן ל"ק סמוכים לכותלי המבוי, וע"י לקמן כמה נפק"מ בטעמים.

^{יד} ע"י חזו"א סי' ס"ה סס"ק נ"ד, ואפשר לתלוי בסכרות מ"ט פירלה צליו מראשו ללא מהני ביה עומ"ר, ואיכא למימר לכל שאיכא דין צו"ח בין הפירלה לפתח המבוי הרי יס לאותו כותל דין מבוי וממילא הל"ק נמלאים ע"ג כותלי מבוי. ולפי"ז סגי במאי לאיכא ז' בתים צב' חצירות, ואף שרוב דיורי המבוי הם מן הפירלה ולפנים המבוי.

^{יה} גמ' קס.

^{יז} כן מבואר ברש"א ו' א' והוכיחו כן מפירלה צק"ז ע"ש.

^{יח} רש"א ו' א'.

^{יט} ו' א', ואף להתם אמרינן כן לר"ה מ"מ פשוט דבהא כו"ע מודו. קס"ה ס"א צביה"ל צד"ה ואם.

^י י' ז'.

^{יא} קס"ה ס"א צביה"ל צד"ה אסור, ובחזו"א סי' ס"ה ס"ק ע"ד, (והדר ביה ממס"כ קס ס"ק נ"ה), וע"י סי' ס"ט ס"ק י"ב.

^{יב} ע"י חזו"א סי' ס"ה ס"ק נ"ג-נ"ו, אמנם ע"י צסי' ע"ד ס"ק י"ג לין ו' שנקטו בלשון נסתפקנו. ובחזו"א נקט קס לזהב"מ דס"ל לאף בנתקן במבוי צו"ה איכא חיסרון דפירלה צליו ה"ה בחצר לאין לחלק בזה בין חצר למבוי אם נימא דה"ה דצו"ה איכא לדר"א ור"א, ויל"ע בזה לאפשר דלוקא במבוי אמרינן הכי, ולא בחצר.

פו. בראש המבוי [מזרח או מערב] מהני לעשות שם פתח עד יי אמות (מלבד פתח המבוי המתוקן בלו"ק) אף אם ליכא עומד ד"ט^{ר"ב} בין פתח המבוי הניתר בלו"ק לפירצה, ומהני בין שעושה כן בתחילת מבוי^{ר"י} ובין בפירצה שנפרצה בסוף מבוי. ולא בעינן שם תיקון דלו"ק^{ר"י}.

פז. ולפיכך מהני לתקן בראשו המבוי חציו בלו"ק וחציו הב' בעומ"ר, ואיי"צ תיקון דלו"ק בחציו המתוקן בעומ"ר, אלא מעמיד לחי בפתחא רבא, או קורה מכותל המבוי מצ"א ועד לעומד שבאמצעו^{ר"ט} (ובעינן שיהא הקורה מע"ג העומד שלא יהא גבוה ג"ט וככל דיני קורה ע"ג מבוי). והוא דלא שבקי פתחא רבא כדלקמן, וע"ע עוד בדיני עומ"ר בכל הפרטים בזה.

פח. וכן מצידו נקטינן דמהני עומ"ר^{ר"ט} (והוא שלא נפרץ בד"א הראשונים או בד"ט וכנ"ל) ואף כשראש המבוי מתוקן בלו"ק, והוא שלא בקעי בה רביס, כגון שהוא פתוח למקום המטונף ברפש וטיט^{ר"י}, וי"א דאף אם פרוץ באופן שבני המבוי מעכבין ומראין

הערות

^{ר"ב} כן הוא בפסוקו לאף בלויכא עומד פחות מד"ט מהני, ועי' שעה"ל ס"ה או' ג' ע"ש. והוא שלויכא על אותו עומד או"א ונתבאלרו הפרטים דיני עומ"ר.

^{ר"ג} כ"ז נתבאר בגמ' ו' ב' הא לאמר ר' יהודה כו' ע"ש. וכן מבואר בראשונים שם, ועי' מ"ב ס"ה סק"ז דלעת המג"א.

^{ר"ד} עי' מג"א ס"ה סק"ג להלכיד קורה מכותל לכותל, ועי' ח"א כלל ע"א ס"ח. וכבר תמה עליו במ"ב ס"ג שעה"ל או' קל"ה. ועי' ס"ה סק"ז ובשעה"ל שם דלעת רוב האחרונים ללא כהמג"א, ע"ש. וע"ע ס"ג ס"ז בביה"ל בד"ה לריד.

^{ר"ט} עי' בהער' הקולמת (הערה ריד).

^{ר"י} בגמ' נחלקו אמוראי (ה' ב'-ו' או') אם פרצת מבוי בלידו דל' או ב'י, ובראשונים נחלקו להלכתא אם פסקינן דפרלתו דל' או ב'י, וברש"א ריטב"א ר"ן נקטו להלכתא כר' חנן משום דר"ה ברד"י קאי כוותיה, וברש"א הוסיף בזה לאף ר' אשי דלעיל ה' ב' ס"ל כר"ה, ע"ש. וכן פסק שו"ע ס"ה ס"ב. אמנם במהר"ם (הביאו ברא"ש ס' ז', והמרדכי ס' תע"ה) פסק דפירצה בלידו דל' אף בלא בקעי בה רביס, (ובפסוקו אף בראשון ס"ל להמהר"ם דשיעורו דל' אם נימא דלר"ה פירצה בלידו ומראשו תרווייהו דל', ועי' ב"מ ס"ה ס"א דל"ה תו כו' אך ראיה אחת מביא כו' אבל לענ"ד זה נמי כו'). ובר"י השמיט לכולי סוגיא דהתם, ונקט דלר"א ור"א ה' או', וביאר שם דמיידי דלויכא גידודי, ויש שרואים דלקדק מינה דס"ל דפרלתו דל', (אמנם עי' בריטב"א י' או', ובר"ן שו"ת ס' ע"ב דלהדיא נקטו כר' חנן והזכירו להא דגידודי, ועי' ר"ן בחידושים, ודלעת הר"מ עי' מ"מ צפ"ז משבת ה"ז).

עי' טור ס' ס"ה שאם נפרץ מראשו פרלתו דל"ט, וכ"כ צ"י שם צ"ס הר"י, אמנם תמה דמאידיך הטור גופא סו"ס ש"ג וכן הר"י הביאו להא לעושה פס ג' ומרחיק ב' כו' דל"ג י' ב', ומבואר דבראשו ב'י ולרצבא איתא בתו' ו' או' לאף למ"ד דמלידו דל' מ"מ מראשו ב'י והכריח מהא די' ב', וכ"ש למ"ד דפרצה בלידו ב'י דמראשו ב'י, וע"כ דכוונת הטור והר"י לפרצה בק"ז. (ובצ"ח ובט"ז ובמ"א השיאו דבני הטור לענין אחר, ע"ש).

^{ר"י} כ"כ רש"י ו' או', ובביה"ל דלקמן פי' דמיידי באופן שפעמים הוא פרוץ למקום רפס וטיט ופעמים לא, ולפי"ז בימות החורף לאיכא רפס וטיט או"ז ב"ר, ובימות הקיץ הוא ב"ר, ול"ע. עי' חכמת שלמה שם"ג סל"ו.

עצמם שרוצים לבנות ולסתום אותה הפירצה^{רי"ח}, וכ"ש בדאיכא גידודי שאין נחא תשמישתיה וגם נר' לכל שהוא מחיצה נפרצת^{רי"ט}. וי"א דלעולם הדבר תלוי במציאות אם בקעי או לא^{ר"ב}, ואין חילוק כלל אם איכא גידודי או ליכא^{ר"בא}. ועי' בדין נט במבוי מפולש זה כנגד זה. ומהני ביה עומ"ר אף באופן שהפתח שבצד הוא גדול מן הפתח של המבוי^{ר"ב}.

פ"ט. ומראשו אף בבקעי בה רבים אי"ז ריעותא^{ר"ב}, והוא שלא שבקי פתח המבוי המתוקן בלו"ק ועייל בפירצה, אבל אם שבקי פתח המבוי, וכגון שהפתח או הפרצה שעליו אנו דנים הוא גדול מפתח המבוי המתוקן בלו"ק וי"א דאף בשווה לו^{ר"ב} חיישינן דלמא שבקי פתח המבוי ועיילי בפירצה, וכן כל שבפועל שבקי פתחא רבא ועיילי בזוטא, ככה"ג לא מהני לתקן הפרצה בעומ"ר, כיון דבטל תיקון לוי"ק של מבוי, ואם תיקן פתח המבוי בצו"ה לית לך בה^{ר"ב}, וי"א שאם עשה צו"ה לפירצה סגי^{ר"ב}.

הערות

רי"ח כ"כ ברשב"א ו' א', עי"ש.

רי"ט עי' ריטב"א.

ר"ב עי' ביה"ל ס"ה ס"ב דג"ה דלא בקעי, בשם הלבוש והשואל ומשיב עי"ש. ועי' חזו"א סי' ס"ה ל"א.

ר"בא עי' ב"ח סי' ס"ה סק"א.

ר"ב דמאילו ליכא נידון לשבקי עי' ריטב"א י' ב', ועי"כ כן, שהרי במבוי מפולש מהני לו"ה מחד ולו"ק מאידך, ומהני אף בשמעמיד את הלו"ק בפתח הזוטא שאינו עיקר המבוי, אלא ודלתי שאין חיסרון לשבקי אלא באותו הרוח, אבל ברוח אחר ליכא חיסרון לשבקי, ודו"ק.

ר"ב והטעם משום דליכא פילוש מראשו, ואף להראשונים לאיכא פילוש בזמן ח' או בהעמי' פס ד"א לאורך המבוי, הכא נר' לכו"ע ליכא פילוש, עי' דין עב, ועי' ב"ח סי' ס"ה מש"כ דמראשו לכו"ע דל' מה"ט לאינו פרוץ למקום המטונף, ועי"ש מש"כ לחלק בין הא דר' יהודה די' ב' לבין דינא דידן ועי' פרישה סק"א, ול"ע.

ובט"ז סי' ס"ה סק"א כ' לחלק בין היא שפרץ המבוי להיכא דעביד פתח לכתחילה, דהיכא שפרץ לך שרינן מאחר דבקעי בו רבים שהרי אינו פרוץ למקום המטונף וכיו"ב, מש"כ אם עשה כן מתחילה או שנעשה כן לכתחילה ככה"ג נחשב לפתח, ול"ע. ועי' בב"מ שם מה שתמה ע"ד הט"ז. ועי' בית אפרים סי' כ"ה.

ר"ב עי' רשב"א בחידושים י' ב', אמנם בעצה"ק ש"ב סימן ג' (דין לו"ה) נר' מתו"ד דבשוה ליכא שבקי עי"ש. וברשב"א בחידושים שם כ' בחד תי' לחלק בין תחילת מבוי דבהא בשווה איכא שבקי לבין סוף מבוי דליכא שבקי בשווה אלא בזוטא.

ר"ב עי' במ"ב שעה"ר הבאה, ועי' ביה"ל ס"ה ס"א דג"ה אסור מש"כ בשם הרשב"א והריטב"א.

ר"ב עי' שו"ע ס"ה סל"ד שכן הוא לפי הגירסא שלפנינו, ובמ"ב ס"ק ק"נ הביא להגרעק"א שתמה ולפיכך גרס בו פתחא רבא, ולפי"ז לא מהני לו"ה בפירצה. ובבית אפרים סי' כ"ה משמע שדווקא לזוטא בעינן לו"ה אבל אם יעשה לרבה אינו מהני.

- צ. אבל היכא דליכא ב"ר כגון שהוא סוף מבוי^{רבי} (וי"א דאף בעינן שיהא פרוץ למקום שאינו מיושר כ"כ דלא ב"ר^{רבי}) בהא אף אם הפירצה שווה לפתח המתוקן בלוי"ק לא חיישינן לשבקי.
- צא. מבוי שנפרץ מצידו שלא מראשו ליכא חשש דשבקי פתחא רבא, דרק באותו הרוח איכא האי חששא, ולפיכך מבוי מפולש אין חילוק היכן מתקן הלוי"ק, ובנפרץ מצידו כלפי ראשו י"א דאיכא חשש דשבקי וי"א דאין הפסול מצד שבקי, ע"י לעיל .
- צב. בגדר דשבקי פיתחא רבא כ' בחזו"א דאף אם רוב תשמישיהו בפתחא רבא מ"מ אם משתמשים גם בפתחא זוטא הרי איכא ריעותא לפתחא רבא^{רבי}.

תיקון המבוי והחצר לחלק דיורים

- צג. מבוי שתיקנו בלוי"ק בראשו, ובא לחלק המבוי באמצעו שלא יאסרו אלו על אלו, לא מהני להניח לוי"ק באמצעו כדי לחלק המבוי, דכל שיש בחלק החיצון דיורים ויש להם שם תיקון לחי הרי אלו אוסרים על אלו^{רל}.
- צד. ואם עשו באמצע המבוי פס ד"ט או שני פסים בפרוץ עד י' כתיקון חצר או בצו"ה אף ביותר מ"י, ה"ז מהני לחלקם ואין אלו אוסרים על אלו^{רלא}.
- צה. פס ד"א שאינו מהני לחי במבוי כ' בחזו"א דלהתו' דמהני בפס ד"א בחצר ה"ה שבכל מקום שלחילוק דיורים (במבוי) מהני פס ד"ט ה"ה שמהני פס ד"א. ולהראשונים דלא מהני פס ד"א בחצר ע"כ דלחילוק דיורים מהני^{רלב} (ולשיטתם י"ל דמהני אף במקום שלא פס ד"ט לחילוק דיורים), ובמקו"א כ' לעיקר דלהשיטות שבחצר לא מהני פס ד"א ה"ה לחילוק דיורים לא מהני^{רלג}.

הערות

^{רכז} רש"ב"א י' ב' בד"ה וליחוש.

^{רכח} ריטב"א פס בד"ה לא שבקי.

^{רכט} סי' ס"ה ס"ק נ"ו, ולשיטתו פס שנקט דבר"א ור"א לטעם האיסור הוא משום שבקי, ולהכי נתקפה לאם רוב תשמישיהו בפתח שבכל נמצא שאינו מבוי אללא חצר, אמנם למש"נ ברש"ב"א י' ב' ובעו"ר דאין האיסור הוא מכל שבקי, אללא משום קורה ע"ג כותלי מבוי, (אללא דכלא שבקי אינו גורם לפסול), אפטר ליישב ועי', וגמלא לפי"ז לייכא הכרת, לאפטר דבעינן שבקי באופן שרוב תשמישיהו דרך הפתחא זוטא. (ורק בפתחא רבא גזרינן אטו).

^{רל} פס"ג ל"א. ואף שאין לחלוניס דריסת רגל על הפנימית מ"מ אוסרים אלו על אלו וכמש"כ פעה"צ פס או' קט"ז.

^{רלא} פס. ועי' מ"ב ס"ק ק"ל וחזו"א סי' כ"ה סק"י.

^{רלב} סי' ס"ז סק"ט.

^{רלג} כן מבואר בדבריו בסי' פ"ח ס"ק י"א, שהרי נקט פס להראב"ד להחלל הגדולה ניתרת בעומ"ר ואפ"ה ס"ל ללא מהני פס באורך ד"א אף בחצר, ועי'.

- צו. היכא שאין בחיצון דיורים או שאין החלק החיצון מתוקן בלוי"ק שרי לעשות לוי"ק באמצע המבוי^{רל"ד} ונתבארו הפרטים בדין ד.
- צז. אף מבוי המפולש שמתוקן כדין (צו"ה ולוי"ק) מהני להיחלק ע"י פס ד' וכנ"ל^{רל"ה}, ואף דאיכא דריסת רגל אלו על אלו בפס ד' מהני, אבל בלוי"ק לא מהני להיחלק היכא דאיכא דריסת רגל^{רל"ו}, אמנם דעת הר"ן (עכ"פ במבוי) דלא מהני להיחלק ע"י תיקוני מבוי (לוי"ק או פס ד') מב' רוחות^{רל"ז}.
- צח. חצר שפתוחה למבוי הרי היא אוסרת במבוי דכל שיש לה דריסת רגל במבוי אף בצו"ה לא מהני להיחלק^{רל"ח}.
- צט. חצר שיש לה פתח לצד אחד ופתוח מצידה השני למבוי המתוקן בראשו בלוי"ק^{רלט}, אם יש בין החצר למבוי לוי"ק מהני להיחלק^{רמ} וי"א דבלחי מהני אבל לא בקורה^{רמא}, ואף אם נפרץ המבוי במילואו לחצר (כל שלא נעשה כדין מבוי מפולש ע"י מדין נא והילך) אם אית ליה גיפופי מצ"א ה"ז מהני להיחלק דלחי הנר' מבחוץ הוה לחי. י"א דדווקא כשלא עירבו החצר בעינין תיקון לצד המבוי, אבל בעירבו אף אם לא נשתתפו במבוי לא בעינין להיחלק^{רמב}, וי"א דהיכא שלא עירבו בעינין להיחלק בפסים, והיכא שעירבו סגי בחילוק דלחי^{רמג}.
- ק. וכשם שמהני להיחלק בלחי נר' דה"ה דמצי להיחלק בפי תקרה אף במפולש, וכגון שתיקן פתח המבוי בדין פי תקרה ובא להיחלק מן החצירות (שברוח דרום ומערב) ע"י

הערות

^{רל"ד} שם"ג סל"א.

^{רל"ה} שם"ד ס"א. ובפשוטו אף בלחוף שהחלק שבו מתוקן בל"ה אינו נותר בטלטול כגון שהם לא עירבו כלל או שיש שם נכרי וכיו"ב.

^{רל"ו} כן מבואר מהר"ם שהביא במרדכי סי' תק"ה, וכן נקט בתרומת הדשן סי' ע"ב, ועי' בשו"ת מהרי"ל (סי' ר"ב) שהביא צ"י סי' שם"ג סכ"ז, ובסי' קנ"ו או' א', שמחלק בין סוף מביא (דמהני לו"ק) ללחלק מבוי לחלאין (דבעינן פס ד').

^{רל"ז} עי' ביה"ל שם"ד ס"א ב"ה א"כ מש"כ בשם המאמר והבי"מ שכ"ד הר"ן סי' ע"ב שהביא צ"י פס. ועי' חזו"א ס"ה ס"ק ל"ג שתמה ע"ז, ונקט דהר"ן מיירי בנפרץ לכרמלית, ולפי"ז ליכא ראייה מדברי הר"ן, ועי' ב"ח החלשות סי' ג' מה שלמד מדברי הר"ן.

^{רל"ח} שם"ד סק"ג.

^{רלט} ומיירי בלחוף שהחצר מלד ענמה מותרת בטלטול, כגון שמ"א איכא עומ"ר ומלד שני איכא פס ד' או שני פסים. ועי' חזו"א סי' ס"ה ס"ק ל"ג במוסגר, דנר' מתו"ד לבכה"ג מהני אף תיקון חצר מב' רוחות, ול"ע כוונתו ז"ל.

^{רמ} שם"ד א'.

^{רמא} שם"ד סק"ג שכ"כ המ"א בשם הב"ח.

^{רמב} ט"ז הביאו בביה"ל שם"ד ס"א ב"ה שאינה.

^{רמג} כ"ד הגר"א הביאו בביה"ל שם"ד פס.

פי תקרה, דאף שבהלכו¹ מחיצה אייז מהני (עי' בדיני פי תקרה ענף ו מדין ית), מ"מ לחלק דיורים נר' דמהני^{רמ"ד}.

קא. חצר קטנה שנפרצה לגדולה והגדולה מתוקנת כדין בגי מחיצות (עומ"ר או צו"ה), וברוח ד' תיקן בפס, והחצר הקטנה מתוקנת ברוח ד' בפס ומצד שני פרוצה במילואה לחצר הגדולה, אם נשאר מן הכותל שנפרץ גיפופים, אף שאינם נראים אלא לעומד בגדולה ה"ז מהני דקי"ל דלחי הנר' מבחוץ מהני (ופרטי דיני לחי הנר' מבחוץ נתבאר מדין קפג והילך), וכן סגי מצ"א היכא דאיכא ד"ט, ואם נכנסים כותלי קטנה לגדולה אם כותלי הקטנה סמוכים מבי צדדים ג"ט לכותל הגדולה ה"ז נחשב כבי פסים^{רמ"ה}.

קב. ואם כותלי קטנה נכנסים לגדולה ומרוחקים ג"ט, (וי"א דבעינן אף שיכנסו כותלי הקטנה לגדולה ג"ט ונתבאר בדין קצא) הקטנה אסורה^{רמ"ו}, ולענין הגדולה בפרוטו אם כנגד הגיפופים הוה סתום במילואו כזה [166] ה"ז מהני^{רמ"ז}, ואם איכא פירצה כנגדה הגיפופים עיי' מש"נ בענף ג דין קכה, ועיי"ש בדעת הרשב"א^{רמ"ח} דנר' דמהני, וצ"ע.

קג. לחיים שבאים לחילוק דיורים יל"ד מה דין בין הלחיים בכה"ג, ולהשיטות דבין הלחיים מהני מדין מקו"פ יל"ד דהכא מהני לתרוויהו לטלטל שם, ולהשיטות דאייז מדין מקו"פ ואף בד"א מהני בפתוח לרה"ר יל"ד דהכא ס"ל דהוה כמקום שאינו מעורב, וצ"ע.

מבואות של זמנינו

קד. במבואות שלנו שאין בו"ח פתוחים לתוכו^{רמ"ט} נהגו להחמיר דהוה כחצר שלא לתקן אלא בצו"ה בלבד, י"א דאף בפס ד' או בבי לחיים נהגו להחמיר^{ר"ב} (ובטעם הדבר עיי' הער' רנ"א), וי"א דסגי בצד אחד בצו"ה ובצד השני בפס ד' או בבי לחיים^{רנ"ב}.

הערות

^{רמ"י} נר' לכ"ס הוא מלו"ק וזכרם ל"ב לפי"ז מש"כ תו' ל"ד ב' בד"ה צשתי צסוף הדיבור סם ואת מאי פריך כו' ותי' סם לניחא ליה לאוקמיה כו', לאכתי למש"נ בתו' סם בע"א בד"ה מאי דהתם הגידון הוא לחלק דיורים, א"כ שפיר מזינן ליישב קושית התו' דאין חילוק בין מפולג לשאינו מפולג לענין חילוק דיורים, (וזכרם עוד יס ליישב סם דרנו לאוקמיה אף אליבא דר' יהודה דמהני פי תקרה במפולג).

^{רמ"ה} סוגיא ט' ב' י' א'.

^{רמ"ו} שעי"ד ס"ג וצביה"ל בד"ה וכשכותלי.

^{רמ"ז} עיי' חו"ב סי' י"ב סק"ה שהאריך בכ"ז לדון לאף עושה סילוק שלא יהא הגדולה מתוקנת עיי"ש צשיעור הדבר, אמנם בסו"ד סם הביא לדברי הרשב"א בעצוה"ק דמבואר ללכה"פ מדין פסים מהני, עיי"ש מש"כ בסוד"ה אח"כ לחלק בזה ב' חילוקים, ועיי'.

^{רמ"ח} ש"ב או' א'.

^{רמ"ט} כ"כ בהגהות הסמ"ק להר"פ מלווה רפ"ב או' י"א, והביאו צב"י סס"ד, ונח"א כלל ע"א או' ה' לפי"ז צקהילת קודש ויילנא לאיכא צו"ח ליכא להאי דינא, וצבי"מ סס"ה (בד"ה ומה) כ' לכיון דנהוג כיום ששני בעלי צתים דרים צבית אחד במשותף, דהיינו כל אחד בחדר צית החורף, ולפניהם איכא פאר הויז, דיס לפאר הויז דין חצר לכל הדינים, וממילא למקום שהם פתוחים יס דין מזוי,

קה. ולענין תיקון בעקמומית נהגו שא"י צ לתקן בעקמומית^{רנ}.

קו. ולענין ב"ר י"ל דאין להקל בזה^{רנ}, ולא מהני היכא דאיכא עומ"ר מבי רוחות ובקעי רבים, ובצו"ה מחד ועומ"ר מאידך כבר נתבאר לעיל בדין מבוי מפולש דיש בזה דיעות. ויש מיקילים לדין דדין כחצר מפולש^{רנ}, ובשעה"ד א"א להחמיר והמחמיר תעי"ב^{רנ}.

הערות

אמנם בחז"ל א"י ס"ה ס"ק נ"ב (ובסי' ק"י ס"ק י"ט, וביו"ד סי' קס"ח סק"ו) ביאר הטעם לנחשז לזכא ב"ח היינו משום שהזכירות לידן אינו משמשים לתשמישי דירה, וא"כ אף שהמבוי גופא אינו שונה ממבוי לחז"ל מ"מ כן הוא תקנת חכמים שנתחבז לחצר עי"ש, (ועי' לקמן מש"כ בשם החזו"ל דיש מיקילין שאף מצדוהונו אינם נחשבים למבוי).

^{רנ} כ"כ בד"מ ס"ג א"ו י"ג, ועי' בד"מ הארוך, וכן פסק ברמ"א סכ"ו, ועי' מ"ב שם ס"ק קי"א.

^{רנא} במ"א למד שמנהג זה שאין לתקן אלא בצו"ה הוא נובע מן המנהג הנ"ל, ועי"ש מש"כ לבאר הטעם. אמנם בב"מ ס"ג ס"כ"ו נקט להטעם משום דפעמים רבות איכא גוונא שמהני לו"ה ולא מהני לו"ה ופסיס, כגון ביותר מי' וכיו"ב, להכי הנהיגו תמיד להכריז לו"ה, ועי' מ"ב שם, ובסי' שס"ד ס"ג צביה"ל בד"ה ואם, ומ"מ מלד המנהג כו', דנר' שנקט לעיקר כהב"מ.

^{רנב} כ"כ בח"א כלל ע"א א"ו ה', ובמ"ב ס"ג ס"ק קי"א הביא בזה עוד אחרונים עי"ש.

^{רנג} כ"כ מ"ב ס"ג ס"ק קי"א, ועי' באחרונים שהאריכו בטעם הדבר, ולעיקר נקט צביה"ל ס"ד ס"ג בד"ה דינו, (וכ"כ חו"ב ס"א ס"ק י"ז) כדעת הח"א דלעיל והגרעק"א סי' ל"ג, דכיון דלעת הרבה מן הראשונים היכא שתיקן צ"ל צו"ה וצ"ל השני צו"ה ללא צענין תיקון בעקמומית, ועוד שדעת הרבה מן האחרונים למצבאות לידן איכא דין חצר משום שאין צו"ה פתוחים לתוכן, (וכשיטת המג"א ס"ג ס"ק כ"ז, ואמנם כ"ע דהמג"א גופא לכא"ו נר' שנסתפק בזה, עי' במש"כ שם ס"ק כה, ובמש"כ סי' סס"ה סק"ד). עוד יש מקום ללדד להקל היכא שהוא מוקף לו"ה כענין היקף חומה, דעי' בד"ש ובעוד ראשונים דבעיר מוקפת חומה לא צענין תיקון בעקמומית, ולא נתפרש להדיא הטעם, ואפשר שהטעם משום דבהוקף כולו נעשה כחצר גדולה שהמבואות בתוכה, וכע"ז נקט במהרי"ט סי' ז"ד והביאו בח"א כלל ע"א דין י"ג ובא"ו ו' עי"ש. ועי' ב"מ ס"ד ס"ג בד"ה אך, שכ' שהיינו טעמא שהעולם מיקל בזה שלא לתקן בעקמומית, משום שסומכין על מש"כ הרא"ש שאם תיקון הרה"ר כדן תו אי"צ תיקון לעקמומית, עי"ש.

^{רנד} במ"א ס"ה סק"ד נסתפק בזה, וסיים בזה דיש להחמיר, וכן נר' דעת המ"ב ללא נתבאר צביה"ל להקל אלא משום צירוף שיטת הר"י והרשב"א מחד ומאידך דעת האחרונים למצבאות לידן יש להם דין חצר, אבל לענין צ"ר בהא לית לן להקל, ודו"ק. ובפרט שלדעת הח"א והב"מ לאף במצבאות לידן יש להם דין מבוי דחשיב צו"ה פתוחים לתוכו. וכן נר' מסתימות המ"ב ס"ה סק"י, אמנם עי' מ"ב ס"ג ס"ק קי"א.

^{רנה} עי' חזו"א סי' ז' ס"ק כ"ג, ושם נקט הטעם דמצבאות לידן אית בהו תרי חסרונות ללא רק שאין צו"ה פתוחים לתוכן, אלא אף גוף המבוי אינו תשמיש דירה כבימי חז"ל. (וכן סתם בכמה מקומות דדינן כחצר, עי' סי' ס"ה ס"ק נ"ב, וסי' ע' ס"ק כ"ד, וסי' ק"י ס"ק י"ט, וכן בסי' ע"ט סק"א היקל במפולש).

^{רני} חזו"א סי' ע"ט סק"א.

דין תיקון לחי ופס – כללי

קז. בין בלחי של מבוי ובין בפסים של חצר בעינין שיעמדו ברו"מ ונתבאר דינם בענף ב דין מ.

קח. לחי ופס אינו מהני לפתח יותר מי"י ולר"י יהודה אפשר ששיעורו ביי"ג אמות ושליש"י, (ומדאורייתא עיי' ענף א דין יז), ואם איכא פתח טפי מי מהני לתקן בעומ"ר

הערות

י"י בדיון זה יל"ד מה החיסרון לפרכת י', האם הוא דין צפרצה גדולה י' ללא מהני בזה תיקון לחי, ולפי"ז אם נחלק הפירצה בחיזה אופן שהוא הרי מהני לתקן את צ' הפירצות בלחי (ויל"ד בזה דאף בחד לחי דמהני), או"ד לרוח שי"ט צו פירצות טפי מי' אין תיקון הלחי מהני בה, ולפי"ז אף אם חילק הפתח לב' לא מהני, ועיי' גרעק"א עה"ג השו"ע שם"ג ל"ד ע"ד המג"א שם למבואר מתו"ד דס"ל ללא מהני (לשמאל י' א' דס"ל ללא מהני בנעץ קנה ע"ש) יותר מי' בפתח המצוי אף שהוא מחולק לב' פתחים, אבל בחו"ב ס"ג סק"ט תמה עליו, ונקטו לכו"ע מהני שיהא בפתח המצוי יותר מי' ור"ד לתקן כל פתח בלו"ק, וכן יש לדקדק מדברי התו"י ב' בד"ה ועושה ממש"כ שם ומש"ה פריד טו' דמשמע דאם הוה לחי ה"ז מהני לתקן את כל הפתח, ועיי' חזו"א סי' ס"ט סק"י, מש"כ בדעת הרי"ו הונתן דיהני הפס ג' אמות להיות לחי לכלן ולכאן אף להגרעק"א בתשו' שם, והגרעק"א לשיטתו שם שפי' לדהכי להרצינו יהונתן לא מהני הפס ג' להתיר מדיון לחי, ועיי' ונפק"מ בפתח כ' והעמיד בזמנעו עומד ג' ומחלה והרחיק צ' והעמיד עומד ג' ומחלה, דליכא א"א וליכא עומ"ר, דמהני ע"י שיעמיד לו"ק בכל פתח, ואף שסה"כ יש כאן יותר מי'. וכן הוא בפשוטו בראשונים ובאחרונים בכמה מקומות דמהני לו"ק בצורתו הרוח אף בכמה פתחים, ועיי'. עוד נפק"מ איכא בהעמיד לו"ה בזמנעו הפתח (אם מהני לו"ה שאינו סמוך לכותלי המצוי עיי' ענף ה דין קד) כגון פתח כ' והעמיד לו"ה ז' בזמנעו (אם נימא לזו"ה אינו עושה עומ"ר עיי' ענף ה דין קמז).

וומ"מ אין לחי ופס אחד מהני לתקן יותר מי', אלא בעינין תיקון בכל פתח ופתח, ועיי' בראשונים י' א' שהביאו להירושלמי דלמ"ד דסגי בנעץ קנה דמהני היכא שהניח הקורה רק בצ"א, (וד"ז ל"ב טובא דכילד קורה אחת על פתח אחד מתיר את הפתח השני שאין צו קורה), ל"א בכה"ג א"א, ואף למ"ד ללא מהני נעץ קנה מ"מ סגי במניח קורה מכותל לכותל דכה"ג ל"א א"א, ובראשונים שם נקטו ללהבדלי אינו כן ולא מהני הלו"ק למנוע א"א, ובריטב"א שם כ' דאפשר דווקא בקורה אבל בלחי מהני עיי"ש, ו"ע.

ויעוין ברש"א בחידושו שם מש"כ למצוי שפתחו כ' שחילק בפס ד"א לאורך המצוי, שתיקן ל"א ללא מהני אותו תיקון אלא לאותו מצוי, משמע לחדל ל"ד מהני, ובפשוטו מהני כאילו היה סתום כזה [250], ואף שכנגד מצוי א' הוה פרוץ טפי מי', אפ"ה מבואר דמהני האי פס לתקן יותר מי', וברש"א ובעבוה"ק ש"א או"י י"ד (פ"ג) איתא שם דחצר קטנה שצפרצה לגדולה דאם ליכא גיפופים בין גדולה לקטנה ולא עירבו ה"ז אוסרים זע"ז מבואר דאם עירבו מהני, ומיירי בפשוטו דהחצר הקטנה מתוקנת בפס ומהני האי פס שצבראשה לחלק את החצר הקטנה מן הגדולה, ואף שהגדולה היא טפי מי', ולדידה הפס של הקטנה מתקנת פירצות יותר מי', (והבא ל"א מהני דין רה"י עושה מחילתא דבפשוטו בין הקטנה ובין הגדולה מתוקנת בפתחיהן בפס ד' או ב' פסים, ודו"ק). והדברים מחודשים ולהכי עכ"ל דהרשב"א בחידושו אין כוונתו דהוא מותר בפועל, אלא כוונתו דרק על מצוי אחד יש מקום לדון שהוא מתוקן, אבל אי"ז מהני משום שהוא פרוץ טפי מי', וברש"א בעבוה"ק ל"ל דמיירי בצופן שליכא גיפופים אבל אינו פרוץ שם, ונע"ע.

עיי' דין סג דמצינו שיטות לדלידהו איכא גוונא דלו"ק מהני אף ליותר מי', עיי"ש.

עד ליי' והשאר לתקן בלוי"ק, כגון פתח כ' מרחיק ה' ומעמיד עומד ומשהו ומשאר פרוץ ומתקן בלוי"ק, והי"ה פרוץ ט"ו דמהני להעמיד עומד באמצע הפתח ויתקן בלוי"ק איזה צד שירצה והצד השני מותר מדין עומ"ר^{רס"ט}. וכן מהני לחלק הפתח בפס ד' שמעמידו לאורך המבוי (וכמשי"נ ענף ג מדין נח והילך) ובעינן לתקן בלחי בכל אחד מן הפתחים.

קט. בענין אם הלחי או הפס צריך שימעט מן הפרצת עשר או דמהני שיגיע עד הפרצת עשר י"א דבעינן שימעט הפס מן הפירצה^{רס"ז} (ומי"מ אפשר דבפס ד' אי"צ אלא שימעט מעט ולא בעינן שימעט ד"ט^{רס"א}), אבל בלחי הנרי מבחוץ דלקמן לכו"ע אי"צ שימעט^{רס"ב}.

קי. אף דאיכא גידודי בפתח המבוי או החצר מ"מ מהני לתקנו בלוי"ק או בפסים^{רס"ג}.

קיא. לחי שנעשה ע"י לבוד הרי הלבוד מהני להיות חלק מן הלחי, ולהכי לענין שיעור פס ד"ט (או ג"ט לרי' יוסי) מהני אויר הלבוד להצטרף לשיעור^{רס"ד}, ולהכי בחצר קטנה שנפרצה לגדולה ונכנסים כותלי קטנה לגדולה אף שהכתלים אינם מהני להיות לחי (בין של הגדולה ובין של הקטנה) אפ"ה מהני הלבוד ואף שאין כאן אלא אויר הלבוד שהוא הלחי^{רס"ה}, וכן במעמיד לחי באלכסון כזה [85] דמצטרף כל האויר להיות לחי [86], ונפק"מ לענין פס ד"ט או למשי"כ מרן זללה"ה דבב' לחיים בעינן שיהיו שוים ופתרונו שיעשה אחד מן הלחיים באלכסון דמהני שיעמיד את הלחי שבצד השני שיהא חודו כנגד האלכסון^{רס"ו}.

הערות

רנ"ח גמ' י' א', ועי' תו' ו' ב' בד"ה וכו', ותו' ב' ב' בד"ה אמר רבבי וברש"א וריטב"א ב' ב', ו' ב', דפקפקו בזה, וכ"ל ללאו דווקא י"ג ושל"ש, וכן באב"י ב' ב' משמע ללא ס"ל הכי, עי"ש, ועי' רש"א ל"ד א' בד"ה במאי, ועי' ריטב"א שם דנקט שיעור ל"ג ושל"ש.

רנ"ט כ"כ ברש"א בחידושו י' ב', ובעצוה"ק ס"ב ס"ב. ועי' דלין פטו, ולהשיטות שם דבפתחים שווים איכא ריעותא דשבקי ה"ה דבעינן שיהא ה' ומשהו, ויתקן הפתחא רבא בלו"ק.

רס"כ כ"כ בל"ר סי' ס"ג ס"ק מ"ב, וכן מבואר בגאו"י י' ב', וכן נקט חו"ב ס"ב סק"ט. ומש"כ הראשונים י' ב' לדון להפס שם יועיל מדין לחי אין כוונתם אלא באופן שממעט הפירצה י', ועיקר דבריהם הוא כדי שלא נלמדך עוד לחי אחר גבוה ונמוך, אלא ירחיק הפס מעט לתוך הפירצה.

רס"א ועי' חזו"א סי' ע"ט סק"א בתוה"ד שם למבואר מינה לאי"צ שימעט אלא צמעט. וכן משמע סי' ק"ז ס"ק י"ג בד"ה והאי.

רס"ב חו"ב ס"ב סק"ט, ועי' מהרש"א ה' א' בתוד"ה מלידו.

רס"ג עי' בזה חזו"א סי' ל"ז ס"ק י"ט, (ושם ובתנאי שהזויות חלונות דזויות סתומין איכא פסין), וכע"ז לענין כו"ה בסי' ע"ז סק"ה.

רס"ד עי' חו"ב ס"ב סק"ט בד"ה ועיקר.

רס"ה עי' דין קלא ושם הערה .

רס"ו עי' ענף ג לין נ.

קיב. לחי שנעשה עי"י גוד אסיק הוה לחי^{רסז}.

קיג. רהי"י שעושה מחיצה (וכמש"י בעומ"ר בענף ג מדין קטז והילך) ה"ה שעושה לחי ופסים, ולהכי רשות כזה [251] הרי מהני הרשות העליונה (עי' בדין קעח מהו הלחי) להיות ללחי לסתום בראשי הכתלים הנכנסים, (ועי"ע בדין קב לענין סילוק מחיצות), ואיי"צ שיהיו הגיפופי (דהיינו לחי א"יב) שוים אלא אפי' אחד מהם יוצא הרבה למערב ה"ז כשר, אבל ראשי הכתלים בעינן להיות שווים או בתוך ג"ט וכפי הפרטים שנתבאר בדין קנג.

קיד. ודווקא שהרשויות העליונות סתומות, אבל היכא שאינם סתומות אפשר דאינו מהני, ועי' בזה בדין קב ובענף ג דין קכה.

דיני תיקון לחי

קטו. מבוי שגבוה מ' ובא לתקנו בלחי איי"צ למעט מ'כ^{רסח}. והרחב מ' צריך למעטו, ולא מהני שיעשה לו אמלתרא^{רסט}.

קטז. צריך שלא יהא הלחי רחוק מן הכותל (לתוך הפתח) גי"ט^{רע} ושלא יהא רחוק מן הארץ גי"ט, הרחיקו מן הכותל גי"ט או מן הארץ גי"ט פסול^{רעא}. וברחוק מן המבוי כלפי חוץ למבוי נתבאר בדין קעג.

קז. היכא דהלחי רחב טפי מגי"ט י"א דמהני להרחיקו מן הכותל אף טפי מגי"ט כל שהעומד (הלחי) מרובה על הפרוץ^{רעב} (והוא שאין העומד עם הפרוץ יותר מד"א,

הערות

^{רסז} כן מבואר ל"ב א' במתני' ובגמ' שם, (וכן סהס בחזו"א במקומות רבים, עי' סי' ס"ה סק"ס כו'), ועי' בדין רז לענין נ"ר מרחוץ עי"י גוד אסיק.

^{רסח} כן מבואר ברס"ב א' ובריתוב"א ובתור"פ ובר"ן ז' א', וכן משמע בקיטור פסקי הרא"ש, וכ"מ תו' י"א א' דל"ה אופכא, ועי' בתור"פ שם דל"ה מעט, וכן הוא בר"ן שם. וכ"כ בשו"ע שס"ג סכ"ו. אבל בב"מ שס"ג סכ"ז (ושם דל"ה ולענ"ד) כ' לחדש בזה דאף כשצ"א לתקן בלחי לריד למעט, עי"ש הטעם, וכן דקדק בדעת הר"מ (בפי"ז הי"ד, ובפיה"מ פ"א מ"א, ועי"ע שם מ"א), עי"ש. והו"ד בב"ב ל"ג שם דל"ה בלחי. ועי' חזו"א סי' קי"א סק"א.

^{רסט} בגמ' י"א א' אדעניא להו אם מהני אמלתרא ליותר מ', וברס"ב א' ובר"ן שם הביאו די"מ דנקטינן לקולא דברוח ד' דבעינן מחיצה מדרבנן י"א להקל, אבל לעיקר נקטו בראשונים שם דכיון דעיקר מחיצות לאורייתא אין להקל, (וכ"פ בר"ח שם), וכ"פ בטור סי' שס"ג (על סכ"ו). ונר' דאף להי"מ דמהני אמלתרא אי"ז מהני אלא בלו"ק אבל בפס ד' אי"ז מהני, וכ"ש בעומ"ר לאי"ז מהני.

^{רע} י"ד ז', שס"ג ס"ו.

^{רעא} שס"ג י'.

^{רעב} כ"כ בש"ג (ד' א' מדפי הרי"ף) בשם רי"א"ז. וכן דקדק הגרעק"א בתשו' סי' י"ח מדברי הרבנו יהונתן (שם). דס"ל דהא דבעינן בלחי סמוך לכותל ג"ט היינו ללא נימא א"א דמהאי גיסא ומהאי גיסא, אבל בלא זה ליכא חיסרון. ועי' מ"ב שס"ג ס"ה כ"ב שהביא בזה שס"ד כמה אחרונים עי"ש. וכוותיהו לילד בחו"ב ס"ב סק"ט.

דביותר מד"א דינו כמשי"נ לקמן בדין קלג^{רעג}), וי"א דכל שהרחיקו ג"ט מן הכותל בכל גוונא לא מהני אף דאיכא עומ"ר עד לכותל וליכא ריעותא דא"א^{רעז}, ובעינן לחי אחר להתירו ומניחו סמוך לפס בסופו, ואותו הלחי לא מהני מאי דמבצר ביה או דמטפי ביה אלא בעינן שיהא דק או עבה מן הכותל^{רעה}. ולדינא יש להחמיר^{רעו}. ועי"ע בדין ושי"נ מה"ד בפס ד'. ועי"ע שם בדין קמו וה"ה דיל"ד הכא בלחי.

קית. לחי שהוא בתחילת הרוח בכה"ג י"ל דמהני אף שאינו סמוך לכותל ע"י לקמן בדין קמה ושי"נ לענין פס ד' וה"ה הכא.

קיט. וכן באופן שכותל צפון או דרום הם עשויים עי"י צו"ה מהני להסמיך הלחי לצו"ה ונחשב כסמוך לכותל^{רעז}.

קכ. הרחיק הלחי מן הכותל ועשה צו"ה בין הלחי לכותל יש להסתפק בזה אם נחשב הלחי כסמוך לכותל, ואם נימא דמהני ילי"ע אם הלחי של הצו"ה מהני להיות הלחי להתיר הפתח הפרוץ^{רעה}.

קכא. שיעור גבהו של לחי י"ט, ומהני לעשות ז' ומשהו ויניחנה סמוך לארץ בפחות מג"ט^{רעט}.

הערות

וכ' בגרעק"א שם לדווקא כשאותו העומד משמש כולו ללחי אבל אם הוא נכרך לשמש כעומ"ר, כגון כותל ט"ו הרחיק ב' והעמיד עומד ג', אותו העומד אינו מהני ללחי, וכריך שיהא בו עוד משוה, ולא סגי במה שנוסף יותר מב' ומשהו הנכרך לעומ"ר שהוא יהא ללחי, דבעינן לזה תוספת על אמות שלמות, וכיון שהב' ומשהו נכרך לעומ"ר להכי בעינן ג' ומשהו ואז אותו המשנה הנוסף על הג' נעשה ללחי. ועי' חזו"א סי' ס"ק י' וס"ק י"א שהמה ע"ד הגרעק"א, ונקט דבכל גוונא פליגו ואף היכא שהוא נכרך לעומ"ר מ"מ להרבינו יהונתן הוא לחי, ולהתו' בכל גוונא אינו לחי לעומ"ר לא מהני כלל, ולא נתפרש בדעת מרן זללה"ה במה שהק' הגרעק"א שדברי הרבינו יהונתן סתרי אהדדי.

רע" חו"ב ס"ב סק"ט, ובזה כ' ליישב קו' הגרע"א שהמה להרבינו יהונתן סותר עלמנו למחד כ' שהטעם בלחי שהרחיקו משום א"א, ומאידך כ' בדף דבעינן קורה אחרת להתיר המצוי, ותי' דשאני בדף י' דסה"כ הוה יותר מד"א, (ולפי"ז אם יעשנו לשם לחי ה"ז יתני).

רע"ד עי' בתור"פ ה' ב' שכ' כן בפסים דחלך (ואף לשיטתו נקט דפס בחלך מהני משם מחילה טפי מלחי למצוי) וכ"ש הכא. וכן לקדק הגרעק"א שם מדברי התו' י' ב' (וכן הוא בעו"ר סס) דכתבו דבמצוי ט"ו שעשה עומד ג' והעמידו סמוך לכותל דריחוק ב' ללא מהני האי פס מדין לחי, משום דהוא רחוק מן הכותל, הרי דמבואר מכל הני דלא מהני לחי דריחוק ג"ט מן הכותל. ועי"ע דביאור הדבר מש"כ בחזו"א סי' ע' ס"ק י"ד. ועי"ע בכ"ז בדין לר"ה שהרחיקו ג"ט מן הכותל בענף ה מדין קד והילך.

רעה חזו"א סי' ס"ט ס"ק י"א. והיינו אף דלגבי פס ד"א אמרינן בה ה' ב' דמהני מאי דמבצר ביה או דמטפי ביה, הכא גרע ובעינן שיהא לו כח לחי דסתמתו, ועי'.

רע"ו שם"ג ס"ק כ"ב. ועי' שעה"ל שם אור' י"ג. ועי"ע בשעה"ל שם אור' ב'.

רע"ז עי' חזו"א סי' ס"ה ס"ק נ"ה.

רע"ח עי' חו"ב ס"ב סק"ט דל"ה ויש, וסק"י. ועי' במש"כ בראשונים י' ב' לעומד שבטל בא"א מהני לעשות דפרוץ לר"ה כלי לתקן, ובפשוטו מהני להניח שם לחי, אמנם יש ללחות דכיון דאיכא עומ"ר עדיף.

קכב. שיעור עוביו ואורכו של לחי כל שהו^{רפ}, ועושין לחי אפי' מסיד מחוי בכותל^{רפא}, ומי"מ בעינן שיהיה בו ממשות קצת עכ"פ כחוט, אבל מראה סיד בלבד או רושם בנתר או שאר צבע לא מהני^{רפב}.

קכג. היכא שהיה כותל ונפרץ ונותר פצים בצ"א ה"ז מהני (וכדין לחי העומד מאליו דלקמן) ושיעורו במשהו, וי"א דבכה"ג שנפרץ שיעורו בטפת, ולעיקר נקטינן דשיעורו במשהו ומי"מ נכון להחמיר אם לא בשעת הדחק^{רפג}.

קכד. לענין אם מהני לחי שישגור באלכסון ובדין מבוי שצידו אחד ארוך וצידו אחד קצר, עי' בכ"ז מדין לב והילך, ועו"ש מדין כט בדין חצר העשויה כמין גא"ס.

קכה. ומהני להעמיד הלחי באלכסון כזה [250] [253] וה"ז סותם ביושר^{רפד} וכמשי"נ בדין ועי' דין קנד, וכל מה שמן החיצון ולפנים אינו נחשב כלל ללחי (ואין לו דינא דבין הלחין שנתבאר לקמן מדין רל), ובשיעור האלכסון עי' בזה ענף א דין יט, ובאופן שהוא מלא כזה [254] או כזה [255] אפשר דלא איכפת לן בשיעור האלכסון, ואף באלכסון מעט כל נקודה נחשבת כהתחלה מחדש, ועי'.

קכו. לחי שאורכו ד"א^{רפה}, (ממזרח למערב), אי"ז מהני משום שנעשה ככותל המבוי^{רפז}, וצריך לחי אחר להתירו^{רפז}, ואף אם העמידו לשם לחי לא מהני בזה^{רפז}. ואין המבוי

הערות

^{רעט} קס"ג ס"י.

^{רפ} קס"ג ס"ג. ולהכי לחי שעשאו מעצי אשירה כשר משום לית ליה שיעור. ועי' שעה"ז או' כ' דלעת הט"ז סק"ד ללא סגי בכל שזו עי"ש שכן איתא בחרומת הדשן סי' ע"ד דשיעורו כחוט הסרבל עי"ש, ועי' חת"ס בתשו' סי' ז"א (בד"ה אודות). ועי' קרבן נתנאל פ"א ע"ד הרא"ש בסי' י"ג ושם בסק"ו, ובזית מאיר קס"ג סכ"ו.

עי' גמ' י' א' דנקטו קס לעוביו קל לחי הוא טפה, ועי' תו' קס בד"ה ושני טפחים, וכתו' ט' ב' בד"ה כותל כו' ומיהו אי הוי דווקא כו', עי"ש.

לר' יוסף אורכו קל לחי (דהיינו ממזרח למערב) שיעורו ג"ט.

^{רפא} קס"ג ס"ז.

^{רפב} קס"ג ס"ק כ"ו.

^{רפג} עי' בזיה"ל קס"ג ס"ב בד"ה טפה, ושם ס"ד בד"ה ובלבד, וש"נ באורך.

^{רפד} בחזו"א סי' ע"ב ס"ק י"ד ליידי קס הלחי שצאלכסון באופן שהלחי מצחוץ מלא, עי"ש בציור קל"ג קל"ד. ועי' מש"כ בסי' ע"ד סק"ט, ובסי' ע"ב סק"י בסוד"ה אמנס דלדעת הגר"א מיירי שמעמידו באלכסון עי"ש. ועי' חו"ב ס"א ס"ק כ"ז מד"ה ולהסודרים.

^{רפה} שיעורו בד"ה אף למ"ד דשיעור מצוי בד"ט, וכדמבואר בגמ' ה' א', ועי' תו"י ט' א' על תוד"ה לרשב"ג.

^{רפי} בפשוטו הטעם משום דהוה ככותל המצוי והוה כראשי כתלים ללא מהני להיות לחי, ולפי"ז היכא דמשך הלחי לחוץ דמהני מדין נר' מצחוץ לא מהני אלא החלק שבולט מן הגימס ולחוץ, אבל בחזו"א סי' ס"ז סק"ג פי' בלעת רש"י דל"ז פסול לכותל המצוי אלא הוה כפסל מן הכרת לחי, עי"ש. ולפי"ז יז מקום לדון שלמ"ד חודו הפנימי סותם הכי הסתימה היא בחוד הפנימי ולא בגימס,

מתוקן בין כנגד הלחיים ובין מחודו הפנימי ולפנים^{רפט}. והיאכ שהיה עוביו של לחי ד"ט וסותם מן המבוי ד"ט דן בזה מו"ר זללה"ה דאפשר דמהני^{רצ}.

קכו. ולפיכך בנר' מבפנים כזה [256] הרי הוא נפסל כל שמושך ד"א כלפי חוץ, וכן לחי הנר' מבחוץ ושווה מבפנים כזה [257] כל שמושך ד"א כלפי חוץ אי"ז מהני^{רצא} וכ"ש בזה [26] דפוסל במשך ד"א. ואם הגימוס מושך ד"א כזה [259] או כזה [260] נתבאר בדין קלו.

קכח. לחי המושך לאורכו של מבוי והוא בולט כלפי חוץ כזה [261] (ולדיעות הראשונים שבדין קפג דבכה"ג נחשב לנר' מבחוץ דמהני), אם מן הגימוס ולחוץ הוא ד"א כזה [262] ה"ז פסול, ואם מן הגימוס ולחוץ הוא פחות מד"א אבל כל הלחי כולו ד"א יש פוסלים^{רצב} ויש מכשירים משום דס"ל דהלחי הוא מן הגימוס ולחוץ ובהא ליכא ד"א^{רצג}.

הערות

ועי' לשון הריטב"א ט' ב' בהא לאקשינן סם לרשב"ג, ע"ש, ומ"מ הדברים מחודשים, ובפשוטו ההיכר הוא הגימוס, ולעולם באורך ד"א נחשב ככותל לכל דבר, וע"ע.

רפ"ג גמ' ט' ב' מצוי שריאפו בלחיים כו', ועו"ש י' א' אמר ר"ה לחי המושך עם דופנו של מצוי, וכן הוא בצבועה"ק ש"א ס"י, חזו"א ס"י ס"ז סק"ז, שו"ע סס"ג ס"ג.

רפ"ח סס"ג ס"ק מ"ח ושעה"כ סם או' ל"ג, וכן הוא בתו' ה' ב' בד"ה פחות, ובדראשונים סם, ובתור"פ ט' ב'. חזו"א ס"י ס"ז סק"ז. ועי' ב"ח סס"ג ס"ק ו' מש"כ בדעת הרי"ף והרא"ש והטור, ע"ש.

רפט עי' רש"י ט' ב' בד"ה ולריך כו' ולי נראה כו', וכן מבואר ברשב"א בצבועה"ק סם, וכ"כ בהגה"ה בשם האו"ז, ובלחי הנר' מבחוץ ושווה מבפנים מבואר בגמ' י' א' ללא מהני בכל המצוי ואף לפנים. (אמנם ברש"י סם הביא ד"מ למהני להשתמש (בלחי הנר' מבפנים) מן הלחי ולפנים, ולא אמרינן ללא מהני בד"א אלא דסותם מחודו הפנימי ולא מחודו החיצון, והבא שטיה זו בהגה"ה משמיה דהאו"ז ש"כ"ד רבינו שלמה, וע"ע רשב"א י' א' בד"ה עוד שכ' סם לאפוקי מהאי גירסא ע"ש, וע"ע בשיטת הרבינו יהונתן ה' ב' ובדפוס וילנא הוא בהשמטות, שפי' לסוגיא דדף י' א' באופן מחודש ע"ש). ולהלכתא עי' ב"י סס"ג (ס"ב), ומג"א סם ס"ק י"א דסתמו כלעת רש"י.

רצ חו"ב ס"א ס"ק כ"ח, עי"ש הטעם והראיות.

רצא שו"ע סס"ג ס"ג, ובמ"ב סם ס"ק מ"ז, חזו"א ס"י ס"ז סק"ז וס"י ע"ז סק"א ובעוד מקומות, והיינו אף לשיטתו שהגימוס הוא הלחי אפ"ה לענין ד"א משערים אף בחלק הבולט, אמנם עי' במש"כ בס"י פ"ו סק"א דממשמע סם דנקט לאינו פוסל בד"א, והחזו"א לשיטתו דהגימוס הוא הלחי נמלא דס"ל התם דשיעור ד"א נמדד בגימוס בלבד, ול"ע, ועיקרי הדברים כבר נתבארו בדין לחי הנר' מבחוץ דין קפל.

רצב כן הוא לשיטת הרא"ש ודעימיה דלחי הנר' מבחוץ שהלחי לכיוון פתח המצוי והגימוס לחוץ לאי"ז מהני מדין נר' מבחוץ, ממילא אורך הד"א נמדד לפי אורך הלחי ואף החלק שחוד המצוי מאטרף לפסול, ושיטת הרא"ש נתבארה בדין קפג.

רצג כ"ד רש"י ט' ב' בד"ה לרשב"א דלחי המושך ד"א שהוא בולט לחוץ פחות מד"א ה"ז כשר, ושיטתו נתבארה בדין קפג ע"ש.

קכט. היכא דהלחי המושך (מזרח מערב) ד"א הוא צר מן הלחי שנר' מבפנים כזה [264] כעין חצר גדולה שנפרצה לקטנה, בחזו"א נקט דלא מהני רצד, ולדיעות שבדין קפט דס"ל בכה"ג דאין הלחי אלא החלק המושך מצפון לדרום, ולהכי אין החלק המושך ממזרח למערב פוגם ופוסל. ואדרבה אף עוביו מצטרף לשיעור לחי רצה.

קל. ובלחי כמין תי' (ובאופנים דמהני עיי' בדין קצב) הרי אף אם איכא כותל דק שמושך ממזרח למערב כזה [265] דעת מרן זללה"ה דפוסל בכה"ג אם הוא מושך ד"א, אבל להדיעות שנתבארו בדין קפד דהלחי הוא רק החלק הבולט צפון דרום, הרי אם החלק המושך מזרח מערב ד"א (כיון שאינו חלק מן הלחי) ה"ה דאינו פוסל.

קלא. לחי העומד מאליו (דהיינו שעמד שם מאז ומעולם, או כשהעמידו שם לא העמידו לשם לחי רצ"ג) נחלקו בגמ' רצ"ג אם כשר או לא ונקטינן בזה כאבבי דכשר רצ"ג, והוא שסמכו עליו מער"ש, אבל אם לא סמכו מער"ש וכגון שאירע בשבת איזה פסול ורוצים השתא לסמוך עליו אי"ז מהני רצ"ג, (וכן אם נפרץ הכותל ונשאר גיפופי אינו נחשב שסמכו עליו, אף שסמכו עליו לענין מחיצה כל שלא סמכו לענין לחי אי"ז מהני ש). אבל אם לא היה שם לחי אחר מער"ש ה"ז כסמכו עליו ש"א, ואם אידחי בידיים וכגון שהיה שם בער"ש ואפ"ה לא סמכו עליו לטלטל, אי"ז מהני השתא בלא סמכו ש"ב, ולחי שעשאו לשם לחי אף שאידחי בידיים ה"ז כשר ש"ג. פס העומד מאליו עיי' בדין קמז.

הערות

רצד עיי' חזו"א סי' ס"ז סק"ח.

רצה כגון לר' יוסי דבעינן שיעור ג"ט (וכמו"כ יל"ד צפס ל' בחלר) מזבאר דבחלר קטנה שנפרצה לגדולה הרי גדולה ניתרת ומשמע בגמ' י' א' דסגי דשיעור ג"ט עם עובי הכותל, ולהרשב"א פס מזבאר לאף בחלר איכא פסול דלחי המושך עיי"ש, הרי למזבאר דשיעור ג"ט מצטרף אף עם עובי הכותל, ונר' דנכנסים וצאופן לליכא לבוד גרע, דצאינס נכנסים שייך לדון על עובי הכותל אם הוא חלק מן הכותל המושך כפון לרום או מזרח מערב ולזה מכריע הגיפופים, אבל נכנסים שלא שייך לדון בזה ה"ז ככותל אחד ארוך, וכיון דהלחי הסמוך לפתח פסול ושרחוק מן הפתח איכא עליו סילוק מחיטות אי"ז מהני אף לר' יוסי, דאינס מצטרפים, (והיינו ללא דמי למאי דאמרינן דמטפי או למזבאר ביה דהתם הלחי הכשר הוא הלחי הסמוך לפתחו), ועיי'.

רצו פס"ג פעה"ז או' כ"ח.

רצז ט"ו או'.

רצח פס"ג סי"א וסי"ב, דהלכתא כאבבי זיע"ל קג"ס, אמנס עיי' בזה תו' ה' ב' בד"ה פחות (ובראשונים פס וט"ו או'), דר"ת פסק כרבא דלחי העומד מאליו פסול.

רצט ואף למאי דנקטינן דלחי משום מחיזה מ"מ כיון דבעינן היכר קאת, ובלא סמכו ליכא היכר. (עיי' בזה תו' ה' ב' בד"ה ארבע).

ש עיי' ברעק"א פס"ג סי"א בגליון, ועיי' שו"ת גרעק"א סי' ל"ה.

שא פס"ג סי"ב.

שב פס"ג סק"ב ל"ט.

שג פס"ג סי"א ביה"ל בד"ה אבל.

קלב. לחי שאורכו ד"א^ט הבולט לתוך הפתח מצפון לדרום כזה [324] אם הוא עומד מאליו (אף שסמכו עליו מער"ש וכדלעיל) ה"ז פסול^ש, אבל אם העמידו מתחילה ללחי ה"ז כשר^ט, ובדיבור בעלמא לא מהני^{טז}. וי"א דאין לחלק בין עומד מאליו להעמידו^{טז}.

קלג. העמיד לחי אחר בסמוך אליו שווה לו אי"ז מהני ואף אם העמידו לשם לחי^ט, אא"כ הוא עב מן הכותל או דק^ט וה"ה אם הכותל עצמו עב או דק בסופו^{טיא}, וי"א דאף גבוה ונמוך מהני^{טיב}, וילייע אם הכותל בסופו מסתיים באופן שהוא גבוה או נמוך^{טיג}. ועיין בדין קצט, ושי"נ בעב ודק כיצד מעמידו.

קלד. היה מושך ב' אמות מצפון לדרום והעמיד לו כותל ג' אמות לשם לחי נר' דהוה כעשה כולו לשם לחי^{טיז}, (ונר' דדווקא בהעמיד אבל בסמך בלבד לא מהני, ועיי').

הערות

^{טד} היינו משום לאורך מצוי הוא ד"א, להכי ד"א נפיק מתורת לחי והוה כותל מצוי, ואף למ"ד לאורכו של מצוי ד"ט מ"מ הכא לא מפסל אל"א ד"א, וכדמבואר בגמ' ה' א', עיי' חזו"א סי' ס"ה ס"ק י"ג.

^{טה} עיי' רש"י ותו' שם ד"ה לחי, ועיי' לשון הריטב"א כ"ד ב' ד"ה אל"א אמר אב"י כיון שהיו עשויין מאלהין כו'. שם"ג סי"ב. ובטעם פסול דלחי הבולט ד"א יעוין חזו"א סי' ס"ז ס"ק י"ג דהטעם משום שלחי בעינן היכירא דהוא משתמש לסימן ולהיכר לגמר המצוי שזו חכמים בהאי היכירא וזה נעדר משך ד"א של"א לשם מצוי כו' עיי"ש, וע"ע מש"כ שם סק"ז, וברם עיי' במש"כ שם סק"ז לענין לחי המושך מזרח.

^{טו} עיי' רש"י ה' ב' ד"ה ארבע, וכן פסק בהג"ה שם"ג סי"ב, ובמ"ב שם ס"ק מ"א. ואף מדין פס לא מהני, ולרש"י (ה' ב' ד"ה אינו) לא מהני מדין פס משום שגם בחצר לא מהני פס ד' העומד מאליו, ולדעת תו' (שם ד"ה אינו) דפס ד' בחצר מהני בעומד מאליו מ"מ הכא במצוי לא מהני פס ד' טפי מלחי.

^{טז} עיי' ב"ח שם"ג סי"ב, וכן הוא בריטב"א.

^{טז} כ"כ בר"ן ה' א' בשם אחרים, וכ"כ בגאו"י שם לדקדק מדברי הרשב"א בעבוה"ק, ונ"ע דברשב"א בחידושים אף שפלפל בדברי רש"י והק' ותו', מ"מ נר' מתו"ד דבעיקר הדין הסכים לשיטתו, ונ"ע. ועיי' תו' שם שהביאו לשיטת ר"ת (שפי' ל' דיע"ל קג"ס דהיינו לידה, ולא לחי העומד מאליו) דפסקינן כרבא, ולשיטתו בכל גוונא לא מהני.

^{טז} חזו"א סי' ס"ז ס"ק י"ג.

^{טי} בגמ' ה' ב' איחא דמטפי ציה או דמנצל ציה ופירש"י צפי' הב' דק או עבה, וכן סתמו בפוסקים, עיי' טו"ש"ע שם"ג סי"ב.

^{טיא} חזו"א סי' ס"ז ס"ק י"ג.

^{טיב} כן פירש"י שם צפי' הראשון, וכ"כ בעבוה"ק ש"א ס"ט (או' נ"ב), ובב"ח (שם"ג או' ו') כ' דאף שפוסקים לא הזכירו דין זה מ"מ אין כוונתם לחלוק אל"א חדא מתרי טעמי נקטו, וכ' דבב"ח מבואר דהפוסקים חולקים בזה ללא מהני לעשותו גבוה או נמוך, וכן הוא בתו"ש ס"ק כ"ג עיי"ש.

^{טיג} חזו"א סי' ס"ז ס"ק י"ג.

^{טיז} חזו"א שם.

קלה. בלחי כמין תי' להראשונים דמהני ובאופנים דמהני (עי' בדין קצב) הרי שיעור משך ד"א מודדים במשך רגל הת' מצפון לדרום בין בכזה [266] ובין בכזה [263]^{ש"ט}, י"א דכיון שאינו נר' מבפנים כלל להכי לא מהני להעמידו לשם לחי ודינו כדין לחי המושך ד"א מזרח מערב דלעיל דין קכו^{ש"ט}, וי"א דאע"ג שאינו נר' מבפנים מ"מ מהני להעמידו לשם לחי^{ש"י}.

קלו. לחי הנר' מבחוץ ושווה מבפנים כזה [47] אם החלק הישר (דהיינו פני כותל המבוי) מושך ד"א מצפון לדרום כזה [259] לדעת החזו"א שבדין קפד דהגימס הוא הלחי ה"ז פסול ולא מהני בכה"ג שיעמידו לשם לחי דפסולו כדין לחי המושך ד"א שנתבאר בדין קכו^{ש"י}, אבל אם נימא דהחלק הבולט הוא הלחי (והובא שיטה זו בדין קפד) אי"ז פסול, אמנם יל"ד דכל שהוא רחוק מפתח המבוי ה"ז פסול ולפי"ז אפשר דשיעורו בד"א עי' בדין קפח.

קלו. ובלחי הנר' מבחוץ כזה [48] לשיטות הראשונים שבדין קפג דמהני להיות לחי בהא לכו"ע שיעור משך ד"א מצפון לדרום נמדד בחלק הבולט כזה [258] ולא בגימס כזה [236], ולענין אם מהני להעמידו לשם כך תלוי בבי' הדיעות שבדין קלה.

קלח. ובלחי הנר' מבחוץ כזה [47] אם החלק הבולט כלפי חוץ הוא מושך ד"א מצפון לדרום כזה [267] לדעת החזו"א דלעיל ה"ז כשר, אבל אם נימא שהחלק הבולט הוא הלחי צ"ל דפסול, ויל"ד אם מהני להעמידו לשם כך, ותלוי בבי' הדיעות שבדין קלה.

קלט. ולענין פס ד' שארוך יותר מד"א עי' בדין קמח ולענין אם מהני במבוי פס ד' עי' בדין קמג.

קמ. לחי שנצרך כדי לסתום בפתח, כגון פתח ט"ו והעמיד עומד ה' כדי להקטין את הפתח עד ל"י, אפי"ה מהני להיות לחי להתיר את הפתח^{ש"ט}, וי"א דאם הוה ד"א הרי בהא אף

הערות

^{ש"ט} ל"ג ממס"נ לענין פס ד"ט בדין רג עי"ש, אמנס עי"ש דלעת מרן זללה"ה ללא מהני בכזה [263] ועיקר מאי דקשיא ליה התם הוא משום דפשיטא ליה לאין מודדים הד"ט בלירוף עובי הכותל ולהכי קשיא ליה דהוה כמאחורי הכותל עי"ש, ועי"ש עוד נידונים לענין כיצד משערינן לפס ד' וכל הנידונים התם לכאוי' יל"ד הכא, ועי'.

^{ש"ט} כן נקט מרן זללה"ה סי' ס"ז סק"ז. ולכאוי' סברא זו אפשר לומר כן אף אם נחלקו על מה שנקט פס לענין הגימס, והיינו דכל הטעם שמהני במעמידו לללחי היינו מן הטעם שנתבאר בראשונים דלאנו משום שריבה בסתימתו מיפסל, וטעם זה אינו שייך כ"כ כל שאינו נר' מבפנים, שהוא בא להוכיח ואינו מחילה.

^{ש"י} עי' ריטב"א כ"ד ב' מש"כ בחצר קטנה שנפרצה לגדולה דהיכא דהגיפופי ד"א ללא מהני לקטנה וביאר הטעם משום דלא העמידם לשם לחי, משמע דלא העמידם לשם לחי מהני, ועי'.

^{ש"י} חזו"א סי' ס"ז סק"ז.

^{ש"ט} עי' בזה בתשו' הגרע"ק א' סי' י"ח בדעת הר"י, ובפשוטו כל הנידון פס הוא דווקא בעומ"ר אבל בכותל שלם לכו"ע מהני, וכ"כ בחזו"א סי' ס"ט סק"י, והוכיח כן מהא דחצר קטנה שנפרצה לגדולה דמהני להיות לחי, ואף דמוקמינן לה התם בקטנה בי' וגדולה בי"א.

אם נעשה לשם לחי (דמהני וכמש"י בדין קלב) מ"מ הכא שנעשה לשם סתימה אי"י מהני^{שכ}, וי"א דלא מהני אותו עומד להיות לחי^{שכא}.

קמא. לחי שעשאו מעצי אשירה כשר^{שכב}.

דיני תיקון ב' לחיים ופס ד'

קמב. חצר שנפרץ במילואה עד עשר הרי הוא נותר בפס ד"ט או בשני פסים של שני משהויין^{שכג}, וי"א דהיכא דהיה כותל ונפרץ בהא בעינן בשני פסים של ב' טפחים טפח מכאן וטפח מכאן^{שכד}, והעיקר כדיעה ראשונה, ונכון להחמיר אם לא בשעת הדחק^{שכה}.

קמג. במבוי נחלקו בראשונים אם מהני בהו פס ד', י"א דבמבוי מהני פס ד"ט^{שכו}, וי"א דבמבוי ליכא מעליותא לפס ד"ט^{שכז}. ונפק"מ בלחי העומד מאליו דבעינן סמכו וכדאיתא בדין קלא ובפס ד' בחצר לא בעינן סמכו וכדאיתא בדין קמז מה"ד הכא במבוי דאיכא פס ד' דלא סמכו דלא מהני מדין לחי אם מהני מדין פס ד' ש"כ^{שכח}. ועייע בדין קמת. עוד נפק"מ לכאור' איכא אם מהני פס ד' בפתח מבוי מצידו, עיי' בזה בדין כג כד. ואמנם איכא גוונא דלכו"ע לא מהני פס ד' במבוי טפי מלו"ק (ואף שבחצר כה"ג מהני), עיי' בדין עט דפירצה בצידו של מבוי מראשו פירצתו בג"ט ואם תיקן בראש המבוי בצו"ה או בעומ"ר ליכא להאי ריעותא, ואפ"ה בפס ד' דינו כדין לו"ק. מבוי שהניח הקורה פחות מיי ולא חקק בו להשלים דעת המ"ב^{שכט} דמהני בו פס ד' להתירו, ודעת החזו"א^ש דלא מהני בו פס דנחשב למבוי.

הערות

שכ עיי' חו"צ סו' ב' סק"ט, בלעת הרבינו יהונתן.

שכא עיי' ח"א כלל ע"א סו"ז.

שכב סק"ג ס"ה, הטעם משום לית ליה שיעור בעוביו, ומאי דליכא שיעור בגובהו עיי' מ"ב קס דהביא בזה ב' טעמים, ועיי' קעה"ז קס או' כ"ד אם מהני אף ללחי לאורייתא, עיי"ש.

שכג סק"ג ס"ב. ועיי' ביה"ל קס בד"ה בשני, דהוא ממש כדון לחי, ול"ע ממש"כ במ"ב ס"ק נ"ו, דלית ליה שיעור טפח.

שכד תו' ט' ב' בד"ה כותל י' א' בד"ה ושני, ועיי' שו"ע סק"ג ס"ב.

שכה עיי' ביה"ל קס בד"ה טפח, שהאריך בליעות הפוסקים בזה, עיי"ש.

שכו ה' ב' רד"ה אינו.

שכז עיי' תו' ה' ב' בד"ה אינו, ובחור"פ ובזריטב"א קס וכ"ל רובא דקמאי קס. והיינו דאף כפס ד' בעינן שיהא היכר, ואי"ז מהני מדין מחילה טפי מלחי. ועיי' חזו"א סו' ס"ה ס"ק י"ג, וסו' ע"ד ס"ק י"ג או' ז'.

שכח עיי' גרעק"א בתשו' סו' ל"ה.

שכט קס"ג ס"ק ל"ג וס"ק ק'.

של סו' ס"ה ס"ק נ"ט.

קמד. חצר שנפרץ במילואו עד עשר הרי הוא נותר בפס ד"ט שיעמידנו מצד אחד במקום הפרוץ או בבי לחיים משהו שיעמידם בשני צידי הפרצה שלא. ובעינן שיהא גובהן י"ט שלב.

קמה. ובעינן שיעמידם סמוך לכותל ג"ט (בין בלחיים ובין בפס) ואם רוצה להרחיק דינו כמשי"נ בדין קיז וה"ה הכא שלג. ואפשר דהיכא שהוא בסוף הרוח אי"צ שיהא סמוך לכותל, ולפיכך בחצר כזו [268] הרי (אם איכא עומ"ר ע"י כותל דרום מהני הפס ברוח ד' להתיר החצר שלג, וכן אם העמיד ב' לחיים באופן שניכר שהם סוגרים רוח מזרח כזה [8] ה"ז מהני. והוא שהוא סוגר תוך הרשות אבל אם הוא רק כנגד הכותל יל"ע, אמנם אם יש שם מקום דע"ד בין הכותל לפס י"ל דנחשב לחלק מן החצר ומהני.

קמו. יל"ע בבי רשויות כזה [269] אם מהני הפס ד' שברשות מזרח להתיר את כל הרשות, וכגון שאין בסך כל הפרוץ שלצד מזרח טפי מ"י ורשות מזרח אורכה ד"ט. שהרי כלפי רשות מערב לכאוי הפס אינו סמוך לכותל, וכן יל"ע ברשות כזה [270] שלה. ואם תיקון בבי פסים בצ"א אי"ז מהני שלי.

קמז. פסי החצר (פס ד' או ב' לחיים) שעומדים מאליהם ה"ז כשר אף היכא שלא סמכו עליו מאתמול שלי. ולפיכך במבוי לדעת רש"י (דלעיל דין קמג) דמהני פס ד"ט אי"כ נמצא דלחי שלא סמכו עליו מער"ש דלא מהני במבוי אם ארוך ד"ט ה"ז מהני מדין פס ד"ט, אבל לדעת תו' שם דלא מהני פס ד' במבוי ליכא נפק"מ דממ"נ לא מהני שלח. וע"ע בדין קמג, וע"י בדין לחי העומד מאליו דין קלא.

הערות

שלא קס"ג ב'.

שלב קס.

שלב ע"י תור"פ ה' ב', חיי אדם כלל ע"א סעוף ה', חזו"א סי' ע"ד ס"ק י"ג (דין א' ב'). וע"י שעה"צ קס"ג א' ב', (וסתם קס לחומר"א וכמו שהחמיר לגבי לחי).

שלב דין זה מבואר במקומות רבים בחזו"א, ע"י סי' ס"ט סק"ט, וע"י סי' ס"ז ס"ק י"ז בליור א', ו"ע מש"כ קס ד"ט, (וע"ע מש"כ קס ססק"ו). ואמנם יעוין בליורים ליור מ"ו ובעוד ליורים קס שהוסף לפס ד' כותל להיות כמין גא"ס.

שלה ויותר נר' למהני ל"ג ממש"כ בחזו"א (ע"י ענף ג לין נח) דהיכא להניח פס ד"א לאורך הפתח דמהני להניח לחי אף בקצה הפס, דבזה אם ליכא בסה"כ פרוץ י' דמהני להניח פס ב"א וה"ז מהני לכל הרוח, (דכל שליכא סילוק ואין פרטת עשר אין כאן חיסרון), וא"כ ה"ה הכא.

שלו ובה"ה י"ל דאף להחז"ב (ענף ג לין קיג) דבעלמא אנו מתירים ב"א דכה"ג אי"ז מהני, ע"ש.

שלו אף דבלחי (שבדין קלא) העומד מאליו לא מהני, מ"מ הכא בפס ד' מהני, ע"י גרעק"א בתשו' סי' ל"ה וכן הוכיח מסוגיא ל"ג ב', (וע"י גרעק"א בגליון השו"ע קס"ג סי"א מה שהעלה לדון בזה). חזו"א סי' ס"ה ס"ק מ"ה, וסי' ע"ז סק"א, וסי' ע"ד ס"ק י"ג. ואף לרש"י דס"ל לפס ד"א לא מהני בחצר מ"מ בעומד מאליו י"ל דמהני.

שלח גרעק"א קס.

קמח. פס ד' או ב' לחיים שאורכן (מצפון לדרום) ד' אמות י"א דנפסלו מדין פס (ומהני לעומ"ר) שלט וי"א דלא נפסלו מדין פס (וכן נקט לעיקר בפוסקים ע"י בהער') ש"מ. ועיי' בדין קמג.

קמט. פס הנמשך ד"א לאורך החצר (ממערב למזרח) י"א דאינו פוסל בחצר^{שמא}, וי"א דפוסל בחצר^{שמב}. ולדיעות דבחצר אינו נפסל בד"א הרי אם העמיד לחי בתוך החצר בריחוק ד"ט מכותל האמצעית כזה [320] אף שמן הלחי ולחוץ איכא טפי מד"א הי"ז כשר

הערות

^{שלט} כן נר' מדברי רש"י ה' ב' בד"ה אינו, וכן למדו בראשונים שם מחו"ד, הלכא שהק' עליו, ועיי' רש"ב"א י' א' בד"ה אלכא שהק' שם לגבי חצר קטנה שנפרצה לגדולה דנוקמיה בשהגיפופי טפי מד"א, ומבואר דנפסל אף בחצר בד"א, והביאו תי' זה בריטב"א ובעו"ר, וכן הוא ברש"ב"א כ"ד ב', וברש"ב"א ובריטב"א כ"ה ב', ובעזרה"ק ש"ג ס"ג, והובא ב"מ"מ בפט"ז משבת ה"ז וב"מ"ב שני"ח ס"ק ל"ו. ונמאלל לחי שארוך ד"א במבוי ממ"נ לא מהני, לאף רש"י לשיטתו דס"ל (עי' בדיון קמג) דפס ד' מהני במבוי מ"מ הכא דאף בחצר אינו מהני בד"א ח"כ כ"ש שבמבוי דלא מהני. ועיי' חזו"א סי' ס"ה ס"ק י"ג. ומ"מ שיעורו בד"א אף שיעור חצר בד"ט, עיי' חזו"א שם (בנוסגר), וכעין מש"כ חזו"א סי' ס"ט ס"ק י"א לענין פס ד"א לחלק מבוי, דה"ה בחצר. ועיי' חזו"א סי' ס"ז ס"ק ט. ועיי' בהער' ללקמן.

^{שמ"ה} ה' ב' תוד"ה אינו, ט' ב' בד"ה כותל, ובתור"פ ה' ב', ועו"ר שם. וכן סתם הגרעק"א ע"הג השו"ע סי' ס"ג ס"ב, חזו"א סי' סי' ע"ד ס"ק י"ג דין ז', וסי' ע"ז ס"ק י"א, ועיי' חו"ב ס"א ס"ק כ"ח דבריטב"א איתא דלעת רש"י כדעת תו', ופ"ד הבית מאיר והגרעק"א עיי"ש, ועיי' ב"ח סי' שני"ח ס"ק ח' דסיים אחר שהביא להרש"ב"א וכלדברי התו' נקטינו. ואף בנר' מבחון מהני ביותר מד"א עיי' מש"כ חזו"א סי' ס"ז ס"ק י"ח. וטעמם משום דבבית מהני פס מדין מחילה ואי"ז משום היכר כלל, ולהכי מאי איכפת לן במה שהרבה בסתימתו טפי, (וכ"כ הטעם במהרש"א ט' ב' שם, בד"ה בא"ד ואין כו'). אמנם יעוין בפוסקים בסי' שני"ח דלעיל דסתמו כדברי הרש"ב"א בעזרה"ק, ור"ע.

^{שמ"ה} כן הוא בתו' ט' ב' בד"ה כותל. ויל"ד לדיעות הראשונים דלעיל דבלחי המושך פון דרום אינם נפסלים בד"א בחצר מה"ד הכא במושך מזרח מערב. וכן הכריח בחזו"א סי' ס"ז ס"ק ח"י. (ושיטה הזכירה בחזו"א סי' שם ס"ק י"ה, וסי' ע' ס"ק ט"ו, וסי' ע"ד ס"ק י"ג דין ז'), והכריח כן מהא דחצר קטנה שנפרצה לגדולה דבסתמא הוא ד"א ופ"ה מהני בין לגדולה ובין לקטנה, וכן מוכרח מהא דלעיל ז' ב' דמבוי שנפרץ לרחבה, עיי"ש. אמנם בסי' פ"ח ס"ק י"א הדר ביה מחמת דברי הרש"ב"א דלקמן עיי' בהער' ללקמן.

^{שמ"ב} עיי' חזו"א סי' ס"ז ס"ק ט' שכ"ד רש"י ה' ב', והא דחצר קטנה שנפרצה לגדולה למבואר לאף במושך מזרח מערב דשרי היינו דווקא לחילוק דיורים. ובסי' פ"ח ס"ק י"א, הביא שכן דעת הראב"ד שהביא ברש"ב"א י' א' (והובא בהער' לעיל), וכן נקט שם לעיקר להלכה, והחזו"א לשיטתו דנקט דבבית קטנה שנפרצה לגדולה אף כותל פון ודרום של גדולה הוא הלחי, אמנם למש"נ בדיון קפט דהגיפופים הם הלחי ח"כ אין הכרח מדברי הרש"ב"א לענין משך מזרח מערב. ובאמת שיל"ע טובא בדברי מרן זללה"ה שהרי נקט שם דלעת הרש"ב"א דלא מהני ד"א אף לחילוק דיורים (עיי"ש דנקט דהגדולה יתיר בעומ"ר דלעת הראב"ד, ודו"ק), וא"כ הדרא קושין שהק' בסי' ס"ז ס"ק ח-ט לדוכתא, דמ"ט בחצר קטנה שנפרצה לגדולה מהני הגדולה להתיר הקטנה אף שהגדולה משכה יתיר מד"א, ואולי הדר ביה ממה שנקט דהגדולה ע"כ משכה ד"א, ופ"י י"ל דרק הקטנה ד"א, וס"ל דכלפי נר' מבנים אין חיסרון דד"א של הקטנה מגרע לגדולה, ורק איפכא איכא חיסרון, ויל"ע עוד בכ"ז.

בפתוח לרה"ר לדעת הראשונים דבכה"ג חודו החיצון סותם ע"י בפרטי דיני בין הלחיים מדין רי, וצ"ע^{שמ"ג}.

קנ. וכן נפרץ הכותל ונשאר גיפופי יכול לסמוך ע"ז בדין פס ד' או בדין שני לחיים וכנ"ל^{שמ"ד}.

קנא. ב' לחיים דחצר י"א דמהני אף זה שלא כנגד זה כל שאין ביניהם גי"ט^{שמ"ה}, וי"א דדינין שיהיו זה כנגד זה ולא מהני באלכסון^{שמ"ו}, ולשיטתם י"א דאי"צ לדקדק שלא יהיו באלכסון במדידה, אלא היכא שנר' לעין שהם שוים ש"ד^{שמ"ז}, וי"א דצריך לדקדק דכל שניכר במדידה ניכר בראיה^{שמ"ח}.

קנב. דין בין הפסים דחצר כדין בין הלחיים^{שמ"ט} ע"י בזה פרטי הדינים בדין רט.

קנג. כ' בחזו"א דבב' פסים למ"ד (או באופן) דבין הלחיים אסור^{ש"ן} (ע"י פרטי הדינים מדין רי) בעינן שיהא חודן הפנימי בשווה, ולא סגי שנר' שהוא שווה אלא בעינן שיהא שווה בצמצום ולא סגי בנר' לעין אלא שיהא בצמצום אף במדידה^{שנ"א}, אבל לדעת החו"ב שבדין קנא כ"ש הכא דמהני אף שאין חודן הפנימי בשווה, ואפשר דשיעורן בגי"ט כדלעיל, ויל"ע אם שרי לטלטל עד כנגד חודו הפנימי של הלחי הפנימי, או דשרי בכל האלכסון שמחוד הפנימי של לחי פנימי ועד לחוד פנימי של לחי החיצוני^{שנ"ב}.

קנד. ולדעת החזו"א דבעינן שיהיו שווים בצמצום מ"מ היכא שהלחיים באלכסון ש"ד, דכל נקודה באלכסון הוה כתחילת הלחי, וממילא שרי לטלטל עד כנגד חודו החיצוני של

הערות

^{שמ"א} כ"כ חזו"א סי' ס"ז ס"ק י"ח, והחזו"א לשיטתו דס"ל דכל האורך דכל מה שמן הלחי נחשב לנר' מבחוץ, אמנם ע"י דבין רכא ובמה שק' פס.

^{שמ"ב} פס"ג א' צביה"ל דר"ה טפה, ועי"ש שזביא דלעת הד"מ לחלק בין נשאר גיפופי דצב' לחיים דבעינן שיהא אורכן טפה, אבל כ' שלעת הראשונים והפוסקים לאף דנפרץ במשהו סגי. והביא פס דסו"ד בשם הח"י אדם לנכון להחמיר בדבר עי"ש.

^{שמ"ג} חו"ב ס"א ס"ק כ"ו דר"ה ולענין. דל"ג ממנ"צ דבין קעג דמהני להרחיק הלחי מן המזוי ג"ט.

^{שמ"ד} ע"י ט"ז פ"ג פ"ג ס"ק כ"א, חו"א כלל ע"א סי"ד. ומ"צ פ"ג ס"ק קכ"ה.

^{שמ"ה} פ"ג ל' צביה"ל דר"ה פלדו.

^{שמ"ו} ע"י חזו"א סי' ע"ב ס"ק י"ד.

^{שמ"ז} חזו"א סי' ע"ד ס"ק י"ג.

^{שנ"א} יל"ד באופן שחודו החיצון סותם אם גם זזה יל"ד לאם אינם שוים הרי איכא הפסק של כרמלית, וע"י מה שכתבנו לזון דבין רטו, ובהער' פס.

^{שנ"ב} סי' ע"ב ס"ק י"ג. ול"ע דבחו"א סי' ס"ז סק"ו נקט בלחי שהניחו באמצע עוצי הכותל וליכא ד"ט בין המזוי ללחי לנאכר משום הפסק כרמלית ואפ"ה היכא לאיכא כותל כנגדו כ' דמהני, ואף למ"ד חודו הפנימי סותם מ"מ שרי לאי"צ נחשב להפסק כרמלית לאיסור דבין הלחיים אינו ככרמלית, וא"כ אף הכא נימא דאין האיסור פס אלא מדין כרמלית דהא קמן דלמ"ד חודו החיצון סותם ליכא חיסרון, וע"כ דסיוס המזוי הוא בחלק החיצון ואין האיסור פס אלא מדין בין הלחיים.

^{שנ"ג} חו"ב פ"ג.

הלחי הפנימי אף למי"ד דבין הלחיים אסור, ואין חילוק בין אלכסון כלפי פנים לבין כלפי חוץ כזה [255], וכן לכאוי מהני שיעשה אחד מן הלחיים באלכסון^{שנ"ג}, וע"ע בפרטי דין לחי באלכסון בדין קכה.

קנה. פס ד' מהני באלכסון (אף כלפי חוץ) דלי"ג מלחי שנתבאר בדין קכה דמהני^{שנ"ד}, ושיעור ד"ט נמדד כפי שיעור סתימת הפתח, והיינו אף אם הלחי ארוך הרבה מ"מ אם סותם ברשות בצד מזרח מצד צפון דרום פחות מד"ט אי"ז מהני, ולענין דין בין הלחיים בזה נתבאר בדין רכג.

קנו. בדין אם צו"ה יכול לעשות פס ד' ע"י בזה ענף ה בדין קמג.

קנז. ובדין פ"ת אם עושה פס ד' נתבאר בענף ו דין לא.

קנח. פס ד' שעשאה מעצי אשירה פסול, אבל ב' פסין כיון שבכל שהוא מהני וכדלעיל בדין קמב, דינו כדין לחי שבדין קמא.

דיני תיקון קורה

קנט. מבוי (דהיינו הקורה שהיא מונחת ע"ג כותלי המבוי) שהוא גבוה למעלה מכ' ימעט^{שנה}, ר' יהודה אומר אינו צריך^{שנ"ו} וקיי"ל דהגבוה מכ' אמה ימעט^{שנ"ז}.

קס. ובגמ'^{שנ"ח} נחלקו אי בעינן שהקורה תהא מונחת תוך עשרים דסגי בחלל עשרים, ולהלכתא י"א דבחלל כ' מהני ואף שהקורה מונחת מע"ג כ'^{שנ"ט}, וי"א דבעי שהקורה תהא תוך כ'^{שס}, ובד"מ^{שס"א} כ' לחלק בין היכא שבא להניח בתחילה דמהני להניח למעלה מכ' באופן שיהא חלל כ', אבל היכא שהניח גבוה ובא למעט בהא בעי למעט שיהא תוך כ', ולהלכתא כ' בביה"ל^{שס"ב} לעיקר דבכל גוונא מהני חלל כ' באופן שהקורה מונחת מעל כ'.

הערות

שנ"ג חזו"א פס.

שנ"ד ואף שבאמת לעומד בקצה החיצוני של האלכסון לית ליה פס ד' שהרי אין חלל כל שהוא, מ"מ אי"ז גרע מעומ"ר (שנתבאר בענף ג דין פח) דמהני.

שנה היינו כשצ"א לתקן בקורה, אבל כשצ"א לתקן בלחי אי"ז למעט, ע"י בזה בדין קטו.

שנו ב' א'.

שנ"ז פס"ג סכ"ו.

שנ"ח ג' א'—ב'.

שנט כן סתם שו"ע פס"ג סכ"ו. וע"י גרעק"א בגליון המשניות פ"א מ"ה, ובגליון הפ"ס ב' א'.

שס כן לקדק ברבינו יונה ב' א' (בד"ה נותן) בלעת הרי"ף. וע"י בגרעק"א ללעיל במה שתמה בלשון רש"י והרע"ב. וע"י בביה"ל ללקמן מש"כ בשם הגאון שתיקן גירסת הרי"ף.

שס"א פס"ג סק"ז.

שס"ב תרל"ג א' בד"ה אפילו. וכן סתם פס"ג ס"ק ז"ד.

קסא. היה גבוה מכ' ועשה ציור וכיור (פי' ציור אחד בכותל מן הסייד או על שמי קורה) שע"י כך הכל מסתכלים בה כשר^{שס"ג}. וכן אם היתה רחבה ז' (אף שאינה בריאה^{שס"ד}) מהני לה אף בגבוה מכ' שס"ה. וכ"ז אינו מהני אלא בגבוה כ' אבל בפרוץ טפי מ"י אין מהני אמלתרא וכיו"ב (עי' בדין קטו).

קסב. היה גבוה מכ' יכול למעט הבנין שתחתיו באופן שלא יהיה גבוה מכ', וסגי למעט בבנין רחב טפח^{שס"ו} ע"פ כל פתח המבוי.

קסג. וכן בעינן להניחה משפת עשרה ולמעלה [דהיינו שיהא חללה עשרה], אבל למטה מעשרה פסול^{שס"ז} ואם היה למעלה מעשרה ונמשכת תוך י' י"א דמהני^{שס"ח}, ודעת האחרונים לעיקר דלא מהני אלא בעינן שיהא חלל גובה י' עד לקורה^{שס"ט}, אמנם סגי בחלל גובה י' ברוחב ד' (והוא שהקורה לכל אורך הפתח למעלה מ"י^{שע'}. וע"ע בדין כו ושם בדין מבוי שהוא נמוך מעשרה.

קסד. הקורה בעינן שתהא מונחת ע"ג כותלי מבוי ולא מחוץ למבוי, ולפיכך אם העמיד יתידות סמוך לכותלי המבוי מבחוץ^{שע"א} והניח ע"ג קורה אי"ז מהני^{שע"ב}, ואף בהרחיק כל שהוא לקורה מכותלי המבוי לא מהני אף דהוה לבוד^{שע"ג}.

קסה. ובעינן שלא תהא מע"ג כותלי המבוי יותר מג"ט, ואם נעץ קנים (באופן שהקנים אין בהם שיעור קורה) מע"ג כותלי המבוי והם נוטים כלפי פתח המבוי, כל שאינם גבוהים ג"ט מן הכותל ואינם נוטים יותר מג"ט כשר, אבל טפי מג"ט אסור^{שע"ד}. ואם הם מע"ג

הערות

שס"ג ע"י קס"ג סכ"ו וס"נ.

שס"ד דהיינו ללא אמרינן כזה פי תקרה יורד וסותם.

שס"ה קס"ג סכ"ו צביה"ל בד"ה אינו.

שס"ו קס"ג סכ"ו, וע"י צביה"ל קס"ג אס בעינן למעט ע"י בנין או דעפר בעלמא סגי.

שס"ז ג' ב', וקס"ג מה למעלה חלל עשירים אף למטה חלל עשירה.

שס"ח כן הוא סתימת השו"ע קס"ג סכ"ד.

שס"ט מ"ב קס"ק פ"ב.

שע' ע"י חזו"א סי' ע"ז סק"ו, וע"ע קס"ג כמה פרטי דינים. וע"י בענג"ו ו דין טז דאף אם נימא דכפ"ת סגי לחלל גובה ה' ואף שקורה ילפינן לה מפ"ת, מ"מ קורה חמיר טפי משום קלא מהני קורה אלא דפתח המבוי ובלכ"ה חלל י' אי"ז פתח המבוי אלא פירצה ופירצה לא מהני לה קורה.

שע"א ובאופן שאינם מהני להיות לחי, או כוה"פ.

שע"ב קס"ג סי"ד. וע"י חזו"א סי' ע"ב סק"י י"ג שפי' קס"ג דלעת הירושלמי דמהני להניח את הקורה חוץ למבוי כל שהוא ג' למבוי, וכ' דמ"מ אין כן סוגית הגמ' דידן, ע"ש.

שע"ג כן הוא דעת רבא ח' ב', וכן סתמו בפוסקים, (ואף להראשונים דנקטינן דחודו החילון יורד וסותם מ"מ מודו לרבא דאף מטעמא דאינו ע"ג כותלי מבוי ללא מהני, ע"י ר"ף ודעימיה).

שע"ד קס"ג סכ"ה.

כותלי המבוי ואינם נוטים כלל אל תוך פתח המבוי, י"א דמהני אף בגבוה טפי מג"ט^{שעה}.

קסו. ומהני להניח את הקורה בתוך חלל המבוי בין הכתלים^{שעי}.

קסז. קורה העומדת מאליה דינה כדין לחי העומד מאליו, ולמאי דנקטינן דקורה משום היכר הרי דקורה העומדת מאליה אינה מהני, ולהכי לא מהני אף שסמכו עליו מער"ש^{שעה}.

קסח. קורה שמניחה באלכסון באמצע המבוי או בפתח המבוי נתבאר מדין לה והילך.

קסט. שיעור ברחבה טפח ועביה כל שהו רק שתהא חזקה כדי לקבל אריח שהיא חצי לבנה של ג' טפחים, ואם היא רחבה ד' טפחים אינה צריכה להיות חזקה כדי לקבל אריח^{שעה}.

קע. קורה שהיא ע"פ כל המבוי צ"ע אם מהני, דאפשר דבעינן שיהא ניכר מתוך המבוי^{שעט}, וא"כ בעינן שיהא רחוק מסוף המבוי עכ"פ ד"ט שיהא שיעור רשות בתוך המבוי שניכר להם הקורה^{שפ}.

קעא. קורה שעשאה מעצי אשירה פסולה^{שפא}.

הלחי בעינן שיהא נר' מבפנים, ודי לחי הנראה מבחוץ ולחי שחוץ למבוי, ומחיצה שמפסקת בין הלחיים, והמסתעף

קעב. לחי שאיכא מחיצה שמפסקת באמצע הפתח בין הלחי לכותל שכנגדו, וכן ב' לחיים איכא מחיצה שמחלקת באמצע הפתח נתבאר דינו בענף ג דין כג-קכה, ואם הוא עומד צמוד ללחי נתבאר דינו לקמן בדין קעח, ובעוד מקומות.

הערות

שעה כן מבואר מהריטב"א ומהר"ן ט' א'.

שעי קס"ג סכ"ו ס"ק ז"ו, ובזיה"ל בד"ה אינו שכ"ד הראשונים ז"ל, עי"ש.

שעז קס"ג סט"ו.

שעח קס"ג סי"ט.

שעט עי' שבת ט' א' הכא באסקופת מבוי עסקינן כו' ומבואר להם היה מחציו ולחוץ היה מהני אף דלחית נעול וכמש"כ בתו' קס לרב ס"ל לחודו החיצון סותם, ואף שאינו רחוק אלא ב' טפחים מן הדלת, ואינו ניכר לעומדים באיסקופה אלא ב' טפחים, אמנם י"ל לזה מהני דלת נעול, וכאם שלענין ד"א סגי דלחית נעול, ועי'. והנה אף שעיקר דין קורה למדוהו מדין פ"ת מ"מ צוודאי שאין ענינו שווה, ואי"ז אלא סמך אצל ודאי שקורה עיקר ענינו הוא לצורך היכר ולהכי מסתברא דבכה"ג לא מהני. עי' חו"ב סי"ג סק"א צמוכר קס, ומתו"ד קס מבואר דלא בעינן שיהא ניכר בתוך המבוי, ויש לחלק דשאני התם שניכר מב' הרוחות, וצ"ע.

שפ ואמנם למ"ד לחודו הפנימי סותם לכאוף לא מצינן למימר דיהני היכא דליכא חודו הפנימי, ובפשוטו דהא ל"נ דנחלק בזה, ועי' בדין ריה.

שפא קס"ג ט"ז.

קעג. אף שבקורה בעינן שיהא ע"ג כותלי המבוי מ"מ בלחי מהני אף שהוא חוץ למבוי^{שפב} (ויש חולקים דדין לחי כדין קורה דבעינן בכותלי המבוי^{שפג}), ומ"מ לא מהני לטלטל אלא עד חודו הפנימי או עד כנגד כותלי המבוי (ע"ע לקמן דין ריד) וכן אינו סותרם באלכסון^{שפד}, וי"א דלפ"י? מהני להרחיק הלחי מכותלי המבוי (אף כשאין כותל כנגדו) כלפי חוץ כל שהוא תוך ג"ט לכותלי המבוי שרי^{שפה} (ויל"ע אם שרי לטלטל עד כנגד כותלי המבוי או עד חודו הפנימי של הלחי^{שפי}), ויש חולקים דאף שמהני שיהא מחוץ למבוי מ"מ בעינן שיהיה סמוך לכותלי המבוי^{שפי}. והיכא שיש כותל כנגדו בהא לכו"ע מהני להרחיק ג"ט מכותל המבוי, ואיכא גוונא דאף בעומ"ר סגי ע"י בדין רו^{שפח}.

הערות

^{שפב} ע"י רש"א ריטב"א ח' ב' במאי לאמרינן סם דבעינן קורה ע"ג כותלי מבוי דחילקו בין לחי לקורה ע"ש. וכן מבואר ברש"אונים י' א' בלחי המושך דמהני שיהא חוץ למבוי אף שאין כותל כנגדו, אלא דבכה"ג ליכא היתר לטלטל אלא עד חודו הפנימי, וכן הוא רש"י ותו' ט' ב' בד"ה ולרש"ג.

^{שפג} כ"כ ברש"א ובריטב"א ח' ב' בשם מקאת רבותינו הארפתים, והביא שיטתם ברש"א דעבוה"ק ש"א ס"ז.

^{שפד} כן מבואר ברש"אונים י' א' ע"ש. וע"י חזו"א סי' ס"ק ט"ו שדן מ"ט אם ליכא סם ד' לא שרינן להוה כמקו"פ למש"כ תו' ח' ב' במבוי שלידי אחד ולידו אחד קצר להוה מקו"פ, ע"ש. וע"ע במש"כ סם סק"ז במוסגר, ללא נתבאר להדיא אם סותרם בלכאסון או ביושר.

^{שפה} ע"י רש"א דעבוה"ק ש"א ס"ז, וכן יש לדקדק ממש"כ ברש"א ריטב"א ר"ן ח' ב' לדון לגבי קורה שחוץ למבוי דמחלקינן בגמ' סם בין מ"ד לחודו הפנימי סותרם דמהני (אם לא בעינן שיהא קורה ע"ג כותלי מבוי) למ"ד חודו החיצון סותרם ללא מהני, והק' ברש"אונים סם דנימא לבד, ותו' או דל"כ נמצא לייכא שיעור לקורה, או משום דליכא הפסק הקורה בין חודו החיצון למבוי, ומבואר ללולא ב' טעמים הללו היה מהני להרחיקו מכותלי המבוי, והיינו למ"ד חודו הפנימי סותרם אי"ל שיהא כמוד לכותלי המבוי אלא אף בריחוק מכותלי המבוי מהני, ע"ש. (וכן מבואר ברש"א וב"ר ט' א' דהקשו דבהא לאמרינן דבפתח ד' לריך לחי להתירו כיאל הוא מתירו, ע"ש בתורה"ד שהזכירו דהנידון היכא שהרחיק ג"ט, ומבואר דבפתח מג' מהני, וע"י). וע"י חו"צ סי' א' ס"ק כ"ו בד"ה ולענין, שכן דקדק בדעת המאירי ח' ב', וכן נקט לעיקר. וע"י מש"כ הגרד"ל בספר זכר דבר סי' ט"ז.

והיכא להרחיק ג"ט כלפי מזרח וג"ט כלפי צפון כזה [271] מהני, ויל"ע מ"ט ליכא ריעותא דפיראה בק"ז (שהרי אלכסון של ג' על ג' נוסף בו טפה וחומש, שהוא ד' וחומש), ואפשר דבכה"ג לא מהני להרחיק מכותל המבוי, אם מכותל המבוי איכא באלכסונו טפי מג"ט, וכן מבואר חזו"א סי' ס"ז ססק"ז (וסם מיירי כשיש כותל כנגדו, וה"ה לנידון לידן) וע"ש ס"ק י"ז דין א', שהזכיר סם ד"ט, וי"ל דכוונתו לאלכסון, וע"י.

^{שפז} חו"צ סם.

^{שפז} בד"ה סם"ג סק"ח נסתפק בד"ז וכ' לריך להתיישב בזה, ובחזו"א סי' ס"ז סק"ז נקט ללא מהני, וכ' הטעם משום שיש כאן הפסק של כרמלית, ועפ"י כ' בסי' ע"ב ס"ק י"ג דב' פסים למ"ד חודו הפנימי סותרם דבעינן שיהא חודם הפנימי בשווה, לאם אינם בשווה נמצא שאיכא הפסק כרמלית בין חודו הפנימי של לחי הפנימי לחודו הפנימי של לחי החיצון, וכע"י כ' סם בסי' ע"ג סק"ב, ע"ש. וע"י במה שהערנו בדיון קנג ובהער' סם. ומש"כ בסי' ס"ז ס"ק י"ז על הא דקורה שהרחיק מן המבוי אפי' קאת לכו"ע כשר, וכ' עלה דבלחי בכל הני גוונא כשר, אין כוונתו על אותו אופן שהרחיקו מן המבוי, (או דמיירי באופן שאיכא כותל כנגדו, דבקורה אף בכה"ג לא מהני).

^{שפח} חזו"א סם.

ונמצא שאם הרחיקו ג"ט כלפי חוץ וכן הרחיק כלפי פנים הפתח ה"ז מהני עד ד"ט (ונמצא שהוא רחוק מקצה הכותל יותר מג"ט), והפירצה גופא יש לדונה כחלק מכותל צפון דרום ויש לדונה שהוא כותל מזרח וכל נקודה בה ניתן להשתמש בה להיות ללחי^{שפט}.

קעד. לחי שאינו נר' לא מבחוץ ולא מבפנים כגון שהעמידו כנגד עובי הכותל והוא ממלא כל עובי הכותל ואינו בולט לא לחוץ ולא לפנים אינו מהני, ואף שהוא גבוה מן הכותל המבוי או נמוך, ואף שהוא ניכר שאינו חלק מן הכותל אי"ז מהני^{שצ}.

קעה. ואם הוא שווה בפנים ובחוץ והרחיקו מכותל המבוי כלפי חוץ יותר מג"ט (והיכא דאיכא כותל כנגדו, או בבי' פסים) ובאופן שאיכא עומ"ר עד ללחי, בכה"ג יל"ד אם נחשב כלל לנר' מבפנים, ואף בהרחיקו ד"ט יל"ד בזה, די"ל דהעומ"ר נחשב שהוא סותם כנגד כל הלחי וממילא אינו נר' מבפנים כלל, ויל"ד בזה אם תלוי בנידון (שנתבאר בענף ג דין ז) אם עומ"ר סותם בחודו הפנימי או בחודו החיצון^{שצא}. ובאופן שהלחי דק מכותל המבוי בזה יל"ד שהוא מתיר מדין לחי הנר' מבחוץ עיי' בדין רח.

קעו. לחי הנר' מבפנים ושווה מבחוץ כזה [272] ה"ז מהני. ובכה"ג שיעור ד"ט וד"א משערינן רק את החלק שנר' מבפנים^{שצב}.

קעז. היכא שהוא נר' מבפנים ונוסף לו בקצהו כותל (ממערב למזרח) כזה [273] דעת מרן זללה"ה דאף כותל זה הוא חלק מן הלחי, והיכא שהוא מושך ד"א ה"ז פוסל (במקום שלחי ד"א פסול)^א, ולו"ד מרן זללה"ה יש מקום לדון שיש כאן בי' לחיים, ואף אם א"ב הוה ד"א הרי קו ב"ג (אם הוא כשר ללחי) הוה ללחי, ואף קו ב"ג מושך ד"א הרי קו

הערות

^{שפט} עיי' חזו"א סי' ס"ז סס"ק ו', אמנם כמה דינים שנתבארו תמן תלוי בכמה פרטים שצנר נבארו במקומם.

^{שצ} עיי' חזו"א סי' ס"ז סק"ב.

^{שצא} בחזו"א שהובא (בענף ה דין מו) מצוואר לגבי לר"ה דמהני בכה"ג אף שהוא כנגד כל עובי כותל המבוי, ויל"ד אם ה"ה הבא. ועיי' חזו"א סי' ס"ז סק"ו שמשמע דכה"ג מהני, ואמנם י"ל דהתם מייירי שהלחי בולט וניכר בפנים המבוי, ולא משמע שם מתו"ד דמייירי בכה"ג, וע"ע בדיון רח.

^{שצב} אף שבכמין ת' נחבאר (בדיון קלד) דאיכא גוונא דמשערים אף את החלק שצננג עובי הכותל אצל צנר' מצפנים נר' פשוט כמשנ"ת.

^א עיי' חזו"א סי' ס"ז סק"ח ומה שהביא ראיה לזה, והנה בחזו"א שם הכריח מהא דחצר קטנה שנפרצה לגדולה דע"כ דחצר ליכא היסרון דל"א, אמנם למש"כ בסי' פ"ח סק"ח י"א דלהלכה נקטינן כדעת הראב"ד דאף בחצר ואף לחילוק דיורים נקטינן דלא מהני דל"א, א"כ לפי"ז תיקשי טובא מהא דחצר קטנה שנפרצה לגדולה, ודוחק לאוקמיה בדליכא ד"א, וע"כ לפי"ז דהגיפוף הוא הלחי, אמנם תיקשי אף לאידך גיסא דמ"ט הקטנה ניתרת, ול"ע. ואכתי היכא שהגיפופים הם ד"א וכותלי הקטנה הם כשרים ללחי ה"ז מהני אף למזן זללה"ה וזה מצוואר בהא דלמנין ה' ב' דמטפי ביה כו' עיי' בדיון קלט וס"ג.

א"ב (אם הוא כשר ללחי) הוה לחי³. ולענין אם סותם בחודו הפנימי או בחיצוני עיי בדין רכו.

קעח. מבוי כזה [251] הרי יש כאן ב' לחיים, לחי א"ב המושך צפון דרום, ולחי ב"ג המושך מזרח מערב, (וע"ע בדין קצט), ואם א"ב ד"א הרי מהני ב"ג ללחי³ וכל מה שכנגד ב"ג נחשב לבין הלחיים, ואם ב"ג לא מהני (משום שמושך ד"א) הרי א"ב הוה לחי וסותם כנגד קו ג'.

קעט. לחי שהעמיד לו כנגדו כותל מבפנים באופן שהכותל אינו מהני לשמש להיות לחי, כגון מבוי שהעמיד לו כותל המושך לאורך המבוי במשך ד"א כזה [274], או שהעמיד לו כותל המושך צפון דרום כזה [275], אם הלחי רחוק מן הכותל ג"ט ה"ז מהני (ואי"צ ד"ט מאחר ואיכא רשות בפנים המבוי ד"ט ש"ד). ואם אין ביניהם ג"ט הרי הם כאחד ובכזה [274] פסול⁷, ובכזה [275] נתבאר בדין קפ.

קפ. העמיד כותל כנגד הלחי כלפי פנים הרשות [275] או כלפי חוץ הרשות יל"ע בזה, ויש בזה כמה אנפי וכמה צדדים. ויל"ד באופן שניכר מהו הלחי ומהו הכותל כזה [276]⁷, ובאופן שאינו ניכר כזה [277] דבכה"ג אפשר לדונו ככזה [278]¹ (שנתבאר דינו בדין קפב), והוא שיש לו לכותל פרטי דיני לחי אבל בלא"ה יל"ע אם מהני.

קפא. והיכא שאין הלחי צמוד לכותלי המבוי אלא צמוד ללחי המושך צפון דרום, אם הלחי מבחוץ כזה [186] והלחי המושך צפון דרום אינו מהני ללחי (כגון שלא סמכו עליו או שהוא ד"א וכיו"ב) נר' דאי"ז מהני¹, ואם הוא מבפנים כזה [279] יל"ע בזה⁷. ויל"ד

הערות

² עי' חו"ב ס"א ס"ק כ"ח, והיינו מאי לאמרינן ה' ב' ד' דמטפי ביה או דמבצר ביה, ואף שהתם העמידו לשם לחי, מ"מ י"ל לאף אם הוא חלק מן הבנין י"ל הכי, ועיי חזו"א סי' פ"ח ס"ק י"ג.

³ עי' חזו"א סי' ס"ז ס"ק י"ג, דבתחילה דן דכה"ג כיון שהוא רחוק ג"ט מכותלי המבוי לאי"ז נחשב ללחי אבל אינו שם למש"כ בסי' ע' ס"ק י"ט כ', דנקט שם לאף ברו"ה מהני כה"ג להיות ללחי עי"ש.

⁴ וכמש"נ ט' ב' מצוי שרצפו בלחיים, דאם ליכא ג"ט לרבנן ה"ז פסול אם בסך הכל איכא ד"א.

⁵ עי' בחזו"א שבהערה הבאה, ועיי בהלכו' לו"ה ענף ה' מדין פד ושם דין פו ולהלן, ובחזו"א לענין לחיים של לו"ה מצינו סתירה בדבריו עי"ש.

⁶ סבירא ז' ששיך לדונו את כלחי אחד מצינו בחזו"א סי' ע' ס"ק י"ט בכו"ד שם, ונראה לפי"ז כו' וש"נ כן אף בצופן שניכר מהוה הלחי ומהו הפס והפ"ה נקט דלפטר לדונו כלחי אחד, וכ"ש הכא.

⁷ וכ"נ בחזו"א בסי' ע' ס"ק י"ט, והטעם נתבאר בהלכו' לו"ה שם דין פו. ואי"ז מהני אף מדין נר' מבחוץ, אל"כ הוא סמוך לפתח המבוי המצוי דבזה יל"ד לדעת הרשב"א שצדין קלה דס"ל ללחי שאחורי כותל המבוי דמהני היכא שהוא סמוך לפתח ג"ט דק"ו דבכה"ג מהני, ואמנם עדיין יש מקום לחלק לאף אם בצ"ור של הרשב"א מהני הכא גרע, דבלחי שאחורי כותל המבוי הרי ניכר שהוא בא לסתום משך לפון דרום, אבל הכא שצורת הכותל הארוך שמושך לפון דרום קבע את אורת המבוי הרי הלחי שנוסף שם כנגדו אין ניכר בו שהוא בא לסתום לפון דרום.

⁸ עי' חזו"א סי' ע' ס"ק י"ט ככל אלו הדינים כו' אלא שמבחוץ כו' עי"ש שצ"דל בזה דלענין לו"ה דמהני, וכ"ש הכא.

באופן שהלחי המושך צפון דרום כשר ללחי אם נחשיב את הכל ללחי ונפק"מ לבין הלחיים, וע"י.

קפב. לחי הנר' מבפנים אלא שיש כותל בין הלחי לכותל שבצד השני, כגון כזה [278], וכן יל"ד בכזה [280], דלכאוי' ל"ג האי לחי מלחי כזה [250] דאם בכל הפתח ליכא י', דמהני לתקן את מקום א' ואת מקום ב' (כל שליכא א"א על הקנה שבאמצע הפתח)^ט, ואמנם נר' דבעינן שלא יהא בין הלחי ולכותל (הצפוני) ג"ט. ודווקא בלחי דמבוי או בפס ד' דחצר, אבל היכא דבעינן ב' לחיים לא מהני, דאף בכזה [165] א"יז מהני וכמש"נ ענף ג דין קכה.

קפג. לחי הנר' מבחוץ ושווה מבפנים נחלקו בזה אמוראי אי הוה לחי או לא, ונקטינן דהוה לחי ומהני^ז בין בלחי של מבוי ובין בבי' לחיים או בפס ד' דחצר^ח, ומהי"ת יל"ע אם מהני לחי הנר' מבחוץ^י. ונחלקו בראשונים מהו לחי הנר' מבחוץ, י"א דכזה [48] הוה לחי הנר' מבחוץ^י, (ובכזה [47] יל"ד אם ס"ל דהוה כנר' מבחוץ או דבהא לכוי"ע הוה

הערות

^ט ועי' לענין עומ"ר בענף ג דין קכג.

^י בחזו"א סי' ע"ד ס"ק י"ב נסתפק אם הוא מה"ת מהני או מדרבנן, וע"ע שהאריך בזה מו"ר הגר"א"ש פליט"א ס"ג ס"ק כ"א, והביא שם להשאלות יעקב שהוכיח מדברי הראשונים ז"צ ב' דמהני מלאורייתא, וכ' לדון בזה בעת הרא"ש סוכה י"ט א' שהביא בחזו"א שם, עי"ש.

^{יא} חזו"א ע"ד ס"ק י"ב עי"ש. וכן משמע ק"ת ביה"ל סי' שע"ד ד"ה וכשכחתי ועי'. ובחזו"א הביא לזה ראיה מדלאמרינן (י' א') לר' יוסי דסבר ללחי שיעורו בג"ט דאף בנר' מבחוץ בעינן שיעור ג"ט דש"מ דאף היכא דבעינן שיעור מ"מ מהני בנר' מבחוץ, ונר' לכונתו לאי איתא דפס ד' לא היה מהני שפיר מצינן למימר דנר' מבחוץ מהני, והא' דלאמרינן קטנה ב' גדולה ב"א איתא כר' יוסי, ומיירי ברחוק ב' מנ"א ומלד שני דל', ולהכי לגדולה מהני משום דסגי בפס ד' כיון דנר' מצפנים, וקטנה לא מהני משום דנר' מבחוץ לא מהני בפס ד', ש"מ דפס ד' מהני אף בנר' מבחוץ, ודו"ק, (וברש"י נר' דאינו מהני מדון פס ד' עי' ד"ה ודריבנא, ואפשר דרש"י לשיטתו לקמן י"ב א' ד"ה רבי היא וכמו שדקדקו בראשונים שם בדבריו דלר' יוסי לא מהני פס ד' עי"ש, ולפי"ז ליכא ראיה דמהני פס ד' בנר' מבחוץ, אמנם עי' ריטב"א שם וז"ע).

^{יב} עי' תו' ור"א"ש סוכה י"ט א' שהקשו שם לגבי סוכה דמ"ט מהני נר' מבחוץ, ובר"א"ש שם מבואר דכל מאי דמהני במבוי אינו אלא משום דבמבוי לא בעינן לחי אלא להיכיר משמע דבכל מקום ללחי מהני משום מחי"ה אי"ז מהני (אף מדרבנן) ובדלאורייתא לא מצינו ללחי מהני אלא משום מחי"ה. ומאידך בתו' ז"צ א' ד"ה גפנים ועו"ר שם (תו' ר"א"ש, רשב"א, ועי' ריטב"א) איתא דמהני אף לענין כלאים, (ולא מסתבר דמיירי בכלאים דרבנן ועי'), הרי דמהני אף לדאורייתא. ועי' חזו"א סי' ע"ד ס"ק י"ב שנסתפק בזה אם מהני במחילות מה"ת, (ובסי' ע"ב סק"י בתוה"ד שם נר' דנקט לעיקר ללא מהני מה"ת עי"ש), ואיכא למימר דהיא דכלאים מה"ת סגי בג' מחילות, והיינו דעד כמה שהם חזר אחת הרי הם מחולקים בנר' מבחוץ, ולהכי מדלאורייתא שרינן אף לקטנה, ויל"ע מהא דאשה בגדולה וגט בקטנה לפירש"י שם, ויל"ע בזה בהלכו' גיטין, ול"ע כעת.

^{יג} כ"ד רש"י בכמה מקומות (ט' ב', ח' ב'), וכע"ז כ"כ ברבינו יהונתן ט' ב' ובא"ו"ז סי' קט"ז, ובב"י שם"ג ס"ט למד שאף התו' לא נחלקו על רש"י בזה (אלא בכמין ת'), עי"ש, אבל באחרונים תמהו ע"ד הב"י וכלקמן. ועי' בב"ח שם סק"ד שכן לידל להלכתא עי"ש.

אף נר' מבפנים⁷, וי"א דכזה [48] אינו מהני לכו"ע, ורק כזה [47] הוה לחי הנר' מבחוץ דמהני¹⁰.

קפד. לענין איזה חלק נחשב להיות הלחי, היכא שהלחי לצד חוץ כזה [47] דעת מרן זללה"ה דהלחי הוא הגימום דהיינו עובי הכותל שבין הלחי לפתח המבוי¹⁰ דענין הלחי הוא השיקוע שנעשה ע"י ב' הדפנות של דרום ולמעבר של השיקוע¹¹, והיכא שהלחי הוא לצד פנים המבוי [48] ולשיטת רש"י דכה"ג הוה לחי הנר' מבחוץ הרי בהא הלחי הוא הבליטה שהעמיד שם¹² ולא הגימום¹³, ולו"ד ז"ל ז"ל דבכל גוונא הוה הבליטה בין

הערות

⁷ וכתו' ט' ב' בד"ה כותל) למדו דענת רש"י לאף כזה נחשב לנר' מבחוץ, ע"ש. (וע"ע תו' שם בד"ה ורלשצ"ג, לאזיל בשיטת רש"י ואפ"ה פי' דנר' מבחוץ מיירי שהלחי מושך לתוך המבוי, ודו"ק). ואפשר שרש"י למד כן מלקמן י' א' לאמרינן דלחי המושך ד' כו' ודקדקו שם דש"מ דלחי הנר' מבחוץ דהוה לחי, ואם איתא דכה"ג הוה כנר' מבפנים א"כ מנלן ללא מיירי בכה"ג, ואפשר שהגמ' הבינה דמושך היינו שהלחי כלפי פתח המבוי, ועי'.

ובתורי"ד ט' ב' בד"ה ורלשצ"ג נקט דכה"ג שהלחי הוה כלפי חוץ והשקע כלפי המבוי לכו"ע הוה כלחי הנר' מבפנים, ולפי"ז יל"ד מ"ט בחצר קטנה שנפרצה לגדולה נחשב לנר' מבחוץ, וי"ל או דס"ל לתורי"ד לאף בחצר איכא ריעותא דלחי המושך ד"א, או"ד דכותל פון ודרום של גדולה אינם מהני למבוי מאחר והם רחוקים מכותל המבוי, ודווקא כנגד עובי הכותל מהני אף ברחוק טובא, ועי'.

וצרם בד"י (שם"ג ס"ט) למד דענת רש"י דכה"ג שהלחי כלפי חוץ והשקע כלפי פנים המבוי דמהני מדין נר' מבפנים, ולמאי דמבואר שם דתו' דנחלקו על רש"י ל"פ אלא בכמין ת', נמצא דכה"ג מהני אף להתו', ועי'.

¹⁰ עי' תו' ט' ב' בד"ה כותל, ועי"ש בד"ה ורלשצ"ג, שנתקשו בדברי רש"י מהא דחצר קטנה שנפרצה לגדולה דבנכנסים כחלי קטנה לגדולה ללא מהני, דמ"ש מזיור דידן, ובמש"כ ליישב, אבל ברא"ש נקט מכח קושייתם דע"כ ללא מהני עי"ש, וברי"ו (הביאו בד"ה שם"ג סק"ד) כ' דלשיטה זו הסכימו ר"ה"פ. וכן פסק בהגה"מ פי"ז משבת או' ד'. וכן סתם במ"ב שם"ג ס"ק ל"ב (ולייזן שכן הסכמת רוב האחרונים), וכן סתם במ"ב על ס"י"ג עי"ש, וכ"כ בחזו"א סי' ע' ס"ק י"ז דהסכימו בפוסקים כדעת הרא"ש.

¹¹ והכריח כן (בסי' ע' ס"ק ט"ז) מהא לאמרינן לגבי חצר קטנה שנפרצה לגדולה דשיעור ג"ט לר' יוסי נמדד בגיטופים ולא בכתלים שמן האד (ולמד כן מהא דדקדקו התם לאי מוקמינן לה כר' יוסי ש"מ דנר' מבחוץ לא מהני מנלן דלמא כותלי החצר הגדולה אין בהם ג' ואתיא אף כמ"ד דנר' מבחוץ מהני). ומבואר דבכה"ג אף רש"י מודה שהגימום הוה הלחי, ואף שלרש"י נקטינן דבזיור דרש"י שהלחי לכיוון פנים המבוי דבכה"ג אין הגימום הלחי, אפ"ה איפכא הכא הגימום הוה הלחי, דאל"כ תיקשי מדר' יוסי, ועי'.

¹² חזו"א סי' ס"ז ס"ק י"א.

¹³ סי' ע' ס"ק י"ז.

¹⁴ שהרי כלפי הגימום איכא סילוק ע"י הלחי שהעמיד שם, ודמי לחצר קטנה וגדולה וכשנכנסים כותלי קטנה לגדולה.

בכזה [47] ובין בכזה [48]². ואיכא נפק"מ לענין שיעור פס ד"ט וג"ט לר' יוסי, דשיעור זה נמדד במקום הלחי, ולדעת מרן הרי בכזה [47] שיעור ד"ט וג"ט נמדד בגימום, אבל היכא שהלחי הוא החלק הבולט הרי שיעור ד"ט נמדד בחלק הבולט^{3א}. וכן איכא נפק"מ לענין ד"א דאם הגימום הוא הלחי הרי בין החלק הבולט ובין הגימום פוסלים בד"א^{3ב} ומאידיך אם הוא החלק הבולט הוא מושך ד"א צפון דרום כזה [281] אינו פוסל^{3ג}, ואם נימא דרק החלק הבולט הוא הלחי א"כ הגימום אינו פוסל בד"א, הבולט פוסל ד"א אף במושך צפון דרום ד"א, ובשיעור הגימום לפי"ז עי' בדין קפח.

קפה. לדעת החזו"א דכשהגימום הוא לצד המבוי הרי הגימום הוא הלחי נמצא דבמקום דבעינן לפס ד"ט ממילא אם הרחיק הלחי כלפי חוץ פחות מד"ט דאין הגימום מהני לפס, אף לרש"י דהלחי יכול להיחשב לפס (והיינו באופן שאיכא גימום גם כלפי חוץ) בכה"ג הוה פסול כיון שאיכא הפסק כרמלית בין המבוי ללחי, ואם איכא כותל כנגדו ה"ז מהני⁷.

קפו. ובשיעור י' אמות הפוסל בפתח לדעת החזו"א דהגימום הוא הלחי הרי סגי במה שבפתח המבוי ליכא י' אף שבין החלק הבולט איכא טפי מי', אלא שבכה"ג לא שרינן בטלטול (אף למ"ד דבין הלחיים שרי) אלא עד פתח המבוי ולא בין הלחיים⁷, אבל אם נימא דרק החלק הבולט הוא הלחי יל"ד דבכל גוונא שבין הלחיים איכא יותר מי' דנפסל אף שפתח המבוי הוא פחות מי', ואיכא למימר דאם בפתח המבוי ליכא י' סגי, אף שבין הלחיים איכא טפי מי' (ובכה"ג לכו"ע נחשב שחודו הפנימי הוא שסתום), וצ"ע.

קפו. לחי הנר' מבחוץ מהני להיות לחי אף באופן שניכר שהוא חלק מן הכותל, ולהכי בלחי ד"א שפסול מלהיות לחי שמשכו כלפי חוץ ועי"ז מהני מדין נר' מבחוץ לרש"י, ה"ה אף אם אותו הלחי הוא נמוך מכותל המבוי והוא עשוי מעץ וכותלי המבוי גבוהים ועשויים מאבן וממילא ניכר שהחלק הבולט הוא חלק מכותל ד"א אפ"ה מהני¹².

הערות

² ומה שהוכיח מרן זללה"ה מדר' יוסי בחזר קטנה שנפלאה לגדולה דמוולדים הג"ע בסקוע י"ל דהתם מהני מדיון ת', ואמנם מרן זללה"ה נקט דבכמין ת' אף לרש"י לא מהני אלא היכא שניכר שרגל הת' אינו חלק מכותל המבוי כזה [282], עי' בזה בדיון קנב.

^{3א} עי' במש"כ סי' ס"ז סק"ז.

^{3ב} עי' חזו"א סי' ס"ז סק"ז, אמנם עי' במש"כ סי' פ"ו סק"א, וקאת משמע שם בחשבון הדברים דס"ל דרק הגימום הוא הפוסל דל"א, עי"ש.

^{3ג} עי' חזו"א סי' ס"ז סק"י"ג, נקט דכותל המושך אפון דרום ד"א, שהעמיד לו לחי בסופו דק והעמידו לכד המבוי דזה מהני לכו"ע עי"ש. ומרן לשיטתו דס"ל דהגימום הוא הלחי, עי' מש"כ בדיון קלט ובהער' שם.

⁷ כן נקט בחזו"א סי' ס"ז סק"ו, ומצינו למרן זללה"ה בעוד מקומות שהשך לנידון זה, ועי' בדיון קנא.

⁷ חזו"א סי' ס"ז סק"י"ח.

¹² כן יש ללמדו מלחי המושך, ול"ל דאף להריצב"א שבתו' ט' ב' דל"ה כותל, והוצא בדיון קאה מ"מ הכא מבוחר בסוגיין דמהני, ועי' חזו"א סי' ס"ז סק"ב.

קפח. לחי הנר' מבחוץ כשהלחי כלפי חוץ יל"ע אם מהני אף כשכותלי המבוי רחבים הרבה, והנה לדעת מרן זללה"ה דלעיל דהגימום הוא הלחי הרי כבר נתבאר ששיעורו בד"א וכדין לחי המושך מזרח דרום ונתבאר בדין קלו, ומה שיל"ד הוא למשי"נ לעיל דהלחי הבולט הוא הלחי אם נימא דכל שמרחיק טובא לא מהני, ומסתימות הראשונים והפוסקים משמע דמהני לכה"פ עד ד"א^כ.

קפט. חצר קטנה שנפרצה לגדולה^{כח} כזה [50] מבואר בגמ' דמהני לקטנה מדין לחי הנר' מבחוץ, והגיפופים הם הלחי דהיינו דקו ב"ג הוא הלחי^{כט}, (ולענין היכן הוא חודו הפנימי עי' בדין רכז). איכא למימר דקו א"ב אינו מהני להיות לחי כלל אחר שהוא רחוק מכותלי המבוי^ל, ולשיטה זו י"א דלא מהני בכה"ג אלא בחצר קטנה שנפרצה לגדולה ובאופן שגדולה מותרת לטלטל, דמיגו דמתרת לגדולה מתרת גם לקטנה ומהי"ט יש להתיר אף היכא שאורך הגיפופים הוא טפי מד"א^{לז}, אבל בלאו האי טעמא לא מהני האי גיפופים לקטנה, ולשיטתם מבוי שהעמיד לו לחי כמין ת' כזה [283] אין הגיפופים מתירים למבוי^{כב}, וי"א דבכל גוונא מהני הני גיפופים, ולשיטתם בעינן שיהא

הערות

^כ דין זה לא נתבאר להדיא בפוסקים, ועי' דין קא, ודין קפט ושם הער'.

^{כח} הכא עיקר הגידון הוא לחילוק דיורים, ואם אין אנו באים לחלק דיורים אלא להתיר הקטנה והגדולה כאחד עי' בזה דין רכט וש"נ.

^{כט} כן נר' מתו"ד רש"י ח' א' ט' ב' ובעוד מקומות, וכן בלשונות הראשונים נקטו להגיפופי, וכן מבואר בתו' ובתור"פ כ"ד ב', וכן הוא ברש"א ובריטב"א שם, ולמאן דשרי בכמין ת' ע"כ כמשנ"ת. וכן מבואר ברש"א ובריטב"א כ"ה ב' דנקטו שם בהא דקאמר ר"ז דמורה כו' דלמ"ד דלחי הנר' מבחוץ דמהני דמיירי באופן שאין הגיפופים מהני להיות לחי (כגון שכותלי הקטנה נכנסים לגדולה, או ד"א וכיו"ב), אבל בלא זה מהני הגיפופים לחלק, וע"כ משום דחודו הפנימי שלכיון החצר הקטנה הוא שסותם, וכן נקט ברש"א בעבוה"ק ש"א ס"ג, והביאו במ"מ בפט"ו משבת ה"ז, והביאו בב"י סי' שנ"ח ובמ"ב שם ס"ק ל"ו.

^ל דין זה לא נתבאר בראשונים להדיא, ועי' דין קאז ודברי הגאון שהובא שם, ועי' חו"ב סי' ד' ס"ק י"ז בד"ה ברם. אמנם היכא דקו א"ב רחוק מכותל המבוי ג"ט יש להוכיח מדברי הראשונים כ"ד ב' דלא מהני בכה"ג, ממש"כ שם להקשות ברחבה דמ"ט מהני להוסיף למבוי לחי שהרי כבר המבוי ניתר ע"י הגיפופים ותו' או הוא ארוך ד"א או לכיון דליכא שם למיגו להכי אינו מהני שם, ואכתי תיקשי מ"ט כותל לפון ודרום של הרחבה אינם משמשים להיות לחי למבוי מדין נר' מבחוץ, אע"כ דכה"ג לא מהני להיות נר' מבחוץ, ועי'. ועי' דין קפח ודין קאו.

^{לא} כ"כ ברש"א לעת תו', ואמנם בראשונים שנקטו לטעמא דמיגו לא מצינו דין זה להדיא, ועי' לקמן בסוף דין קאו ושם כ' לזון אם מטעמא דמיגו נתייר אף שעובי הכתלים יהיו לחי, עיי"ש. ומ"מ בעיקר הטעם י"ל דמורו להרש"א, וס"ל דכל שליכא מיגו לא מהני. ובחזו"א סי' פ"ח ס"ק י"א העלה לזון דברי התו' דנקטו לדינא דמיגו מטעם אחר ושכן מבואר בריטב"א, ולפי"ז אין לנו מקור לחדש דין ד"א לתו', עיי"ש.

^{לב} כן הוא בתו' ותור"פ כ"ד ב', ושיטתם הביא ברש"א (בשם רבותינו הארפתים) ובריטב"א שם, וברש"א י' א'. וכן נקט במהרש"א ט' ע"ד תוד"ה כותל, ובמהרל"ב סי' י"ד בעלת רש"י, ועי' על בלשון רש"י ח' א' בד"ה בנראה ועי'. וכן סתם במ"ב שם ס"ק כ"ד.

לאותם הגיפופים כל דיני לחי כגון שלא יהיה ד"א (עיי' ענף ז דין קמח) וכיו"ב^ל. ועיי' בדין קצב מה"ד בלחי כמין ת'.

קצ. י"א דאף שקו ג"ב הם עיקר לחי מ"מ אף הלחי א"ב הוא חלק מן הלחי, ואמנם לענין שיעור פס ד"ט ולחי ג"ט לרי' יוסי משערינן בקו ב"ג, מ"מ לענין פסול ד"א אף קו א"ב פוסל^{לד} ולפ"י הגדולה כולה נחשבת להיות בין הלחיים של הקטנה^{לה} וצ"ע. ואם בין קו א"ב איכא טפי מי' אי"ז מותר מדין בין הלחיים, ומ"מ הקטנה מותרת וכמשי"נ בדין קפו.

קצא. היכא דכותלי הקטנה נכנסים לתוך הגדולה כזה [284] אם כותלי הקטנה אינם מופלגים מן הלחי שמצפון ומדרום ג' ה"ז מהני לקטנה מדין נר' מבחוץ^{לז}, אבל אם אחד מהם^{לז} מופלג ג' אי"ז מהני, וי"א דאם אינם מרחיקים ג"ט כלפי מערב ה"ה דמהני כאילו אינם נכנסים כלל^{לח} (ובפשוטו הם סותמים בפתח המבוי, ויל"ע לענין שיעור פס ד' וג"ט לרי' יוסי אם משערינן עם עובי הכותל), וי"א דבעינן דאף בנכנסים

הערות

לג עיי' רש"א ריטב"א כ"ד ב', ועיי' רש"א י' א'. ובחזו"א סי' פ"ח ס"ק י"א כ' לאף לדעת תו' לעיל איכא למימר עפ"מ ריטב"א דטעם התו' דבעינן למיגו היינו משום דמחילות שנעשו לרחצה בהא אם אינו מהני לרחצה אינו מהני למבוי, אבל בפתוח לרה"ר אף להו' מהני אף בלא מיגו, אמנם ברש"א דלעת תו' מצוחר להדיא שא"ז הטעם, שהרי התיר אף ביותר מד"א מטעמא דמיגו, ואף בשא"ר סתמו י"ל שלמדו כדעת הרש"א אלא שלא ס"ל דטעמא דמיגו הוא טעם כ"כ להתיר אף בד"א, ועיי'.

לד עיי' חזו"א סי' ס"ז סק"ז וסק"ח. וע"ע לעיל צענין נר' מבחוץ. אמנם בחזו"א סי' פ"ח סק"א לכאו' מתוך חשבון הדברים שם נמצא לאין כותלי הגדולה פוסלים אף ביותר מד"א (שהרי כ' לאוקמיה לרחצה באופן שהיא כרה וארוכה ובאופן שאין בגיפופים ד"א דאפ"ה אנו רכיכים למיגו, ואי בכה"ג ה"ז פסול אף בפתוח לרה"ר א"כ פשיטא דבעינן למיגו, וכי"ל משכחת לה אופן שהוא פרוץ לרה"ר שמתר ואפ"ה בעינן למיגו ברחבה, ועיי'.

לה עיי' בזה בדיון רכט. ומה שכתבנו ו"ע היינו משום שנמצא לפ"ז שכל מאי דמהני בגיפופים לקטנה היינו דוקא באופנים דבין הלחיים אסור, לאם בין הלחיים שרי כי"ל יהא חילוק דוורים עיי", אמנם י"ל לאיכא נפק"מ באופן שהמבוי כבר הותר בלחי, דבכה"ג י"ל דוודאי דבין הלחיים אסור ולא מהני אלא לחילוק דוורים, ו"ע.

לו דין זה יל"ע בזה טובא, דהרי עובי כותלי הקטנה אינו חלק מן הלחי, ולמאי דנקטינן לאף כותל ודרום של הגדולה אינם נחשבים ללחי, נמצא לכבוד שנוצר ע"י ב' קירות (שהקירות גופייהו אינם מועילים להיות לחי) כז"ל עושים דין לחי ע"י אותו לבד. ובגאור"י י' א' נקט דב' מבואות סמוכים בפחות מג' ז"ל הרי האויר צניניהם עושה לחי לתרוויהו (אף שהם כותלי מבוי) ואינם רכיכים עוד שום תיקון, ו"ע.

לז ביה"ל סע"ד ג' בד"ה כותלי.

לח ר"ח וריטב"א ט' ב', וכן הוא בעצוה"ק ריש ש"ב, (ועיי' חו"ב י"ב סק"ה בד"ה אח"כ), ועיי' ביה"ל סק"ה ס"ג בד"ה וכוון שק' בשם הפרמ"ג דהיכא שנכנסים ג"ט בוודאי ללא מהני, ומשמע דבפחות מזה נסתפק בשיעור הדבר.

כל שהוא מהני לסלק את הגיפופי מלהיות בדין נר' מבחוץ^ט. ויש מן הראשונים דמבואר דאיכא גוונא דמהני אף בנכנסים עיי' בסוף דין קצה.

קצב. מבוי שתיקנו בלחי כמין תי' תלוי בדיעות הראשונים דלעיל דין קפט דיי"א דמהני בכל גוונא^מ ויי"א דלא מהני בכמין תי' כלל^{מא} כל דליכא מיגו^{מב}. וילי"ד להראשונים דלעיל

הערות

^ט עי' חזו"א סי' ס"ז סק"ה וס"ק י"ב.

^מ כן הוא בפשוטו ברש"י סוכה י"ט א' בד"ה לאמר מר (שכ' שם למיירי בנשקה כלפי המבוי, ונר' מבחוץ מיירי שהוא בולט ללד רה"ר או מן האל, וע"כ שכוונתו לכמין תי', והתם ליכא מיגו, ודו"ק), וכן דקדק בק"נ בדעת רש"י שם, וע"ע בדעת רש"י להלן בהער' הבאה, (וכן נקט בב"י סי' סס"ג ס"ט שכ"ד רש"י), וכן הוא בריו"ן נ"ח ח"א. וכ"ד הרשב"א והר"ן ט' ב' שדנו שם לגבי לחי שהעמידו מאחורי כותלי המבוי וע"כ דכמין תי' מהני, וכן בעבוה"ק כ' דסמון ג"ט לראש המבוי מהני, (ומבואר לאף במבוי אחד בלבד דמהני ולא רק היכא לחיכא מיגו), וברשב"א וזריטב"א כ"ד ב' ב' הביאו לחי' התו' שם לחלק היכא לחיכא מיגו להיכא לחיכא וזריטב"א דחה דזריהס, וברשב"א סיים עלה דל"ע, אמנם בר"ן שם הביא לחי' התו' שם ולא סייג בזה מידי, וא"כ ל"ע שסותר לדבריו ט' ב', (ויש שרואים לחלק בין מבוי בעלמא שעשה לחי כמין תי' דכה"ג מהני אף בלא מיגו אף לדעת תו', לבין חצר קטנה שנפרצה לגדולה דבהא בלא טעמא דמיגו אינו מהני, ומשום שכותל כפון ודרוס של גדולה הם כמסלקים ללחי, וז"ע). ובפסקי ריא"ז ט' ב' איתא להדיא דכמין תי' מהני מדיו נר' מבחוץ, עיי"ש. ועיי' בלשון רש"י והרבינו יהונתן ט' ב' שכ' לגבי לחי הנר' מבחוץ שמשך להלכה מכותל המבוי דקתא משמע דהנידון בכמין תי', אמנם בראשונים לא פי' כן דעת רש"י, וכן מוכח מתוה"ד שם, וז"ל דכוונת רש"י נמשך היינו לכיון מזרח, ור"ל דע"י שיש כחו גימוס ניכר שהוא נמשך מן הכותל ולמזרח, וע"ע בלשון האו"ז סי' קט"ז וק"ע. וברמ"א בתשו' סי' ק"ז סתם בזה דכמין תי' מהני אף לדעת תו' ט' ב' והכריח כן מהא דחצר קטנה שנפרצה לגדולה, (ולא הזכיר שם דבעינן מיגו), ובק"נ נקט לאף להרא"ש דס"ל דלחי שעומד כנגד עובי הכותל ללד המבוי והשקע כלפי חוץ למבוי דאי"ז מהני דמ"מ כמין תי' אפשר דמהני, עיי' לקמן, וכן במ"ב (אף שבס"ג סס"ג סתם דלעת הרא"ש מ"מ ב)סיומן תר"ל ס"ק ל"ט ב' כ' דכמין תי' מהני עיי"ש היטיב.

^{מא} כן הוא בב"ח סי' סס"ג סק"ד, ושכן מבואר במהרל"ב סי"ד, והביא שם במהרל"ב"ח להריטב"א דמהני וכ' שם דלעת רש"י דאי"ז מהני. ובב"י מבואר דלעת תו' דכה"ג לא מהני, ובתו' ז"ב וכמו שתמה בב"ח שם דבפשוטו בתו' ברו לאפוקי לזיור [48] ולא לנו בכמין תי', ועיי'. ובחזו"א סי' ס"ז סק"ד וס"ק י"א נקט דלעת הרא"ש ללא מהני בכמין תי'.

^{מב} כן הוא בפשוטו דעת תו' ותורא"ש ותור"פ כ"ד ב' שהזכירו לטעמא דמיגו, ומשמע דבלא זה לא היה מהני, ועיי'. ועיי' בהער' דלעיל דל"ע דלעת הר"ן (ונתבאר שם דברמ"א בתשו' משמע לאף לדעת תו' ט' ב' ללא מהני לזיור [48] מ"מ כמין תי' מהני, ולא התנה דלזיורא בליכא מיגו מהני, עיי"ש). ועיי' ברש"י ח' ב' שהזכיר בלשון מיגו, ואמנם יש לדחות, (וע"כ כן וכמשי"ן לעיל דלעת רש"י סוכה י"ט א'), ועיי'. ועיי' מהרל"ב"ח סי' י"ד. וי"א דמה שהזכירו בראשונים בחצר קטנה שנפרצה לגדולה לטעמא דמיגו היינו דווקא התם להיכא לחיכא רשות הגדולה שאסורה בהא ניכר שהמחיצות לגדולה עבדו ואי לא משתריא גדולה בהני מחיצות אינן להחיר לקטנה אבל היכא רשות גדולה והיינו כמין תי' דהכא בהא לא בעינן למיגו, ולפי"ז אף בחצר קטנה שנפרצה לגדולה אם יעמיד לחי לקטנה אף באופן שני' מבחוץ ה"ז מהני, ולפי"ז משה"ק בתו' שכותלי הקטנה שנכנסים לגדולה יהיו הלחי מדיו נר' מבחוץ י"ל דבהא לא בעינן למיגו לכו"ע. (בחו"א פ"ו סק"א תמה ע"ד התו' שם דמ"ט בעינן למיגו, ועיקר תמיהתו משום דמזן זללה"ה לשיטתו דבכל נר' מבחוץ הגימוס הוא הלחי ולא הגיפופ, וס"ל דכמין תי' לא מהני כל עיקר, ודו"ק).

בדין קפג דכזה [48] לא מהני מה"ד בכמין תי"מ. ובחזו"א נקט דאף להשיטות דמהני לא מהני אלא היכא שכל רגל הת' הוא עשוי כאחד כזה [285] אבל אם העמיד הלחי באופן שהוא כאחורי הכותל כזה [286] אי"ז מהני, ומדברי הראשונים מבואר שאף בכה"ג מהני"מ וצ"ע.

קצג. ואפשר דכמין תי' שנעשה ע"י חצירות המבוי כזה [287] אינו מהני, ויש מן הראשונים דמשמע דמהני"מ, וצ"ע.

קצד. להשיטות דמהני לחי כמין תי' הרי לענין פס ד' בחצר או ג"ט לרי' יוסי בכזה [285] משערינן את כל החלק הנוסף לחי ואף עובי מה שכנגד עובי הכותל, ובכזה [286] נקט מרן זללה"ה דמשערינן רק בחלק הנוסף ולא מצרפים את עובי הכותל"מ, ולו"ד יש מקום לומר דאף בהא מצרפינן את עובי הכותל"מ. וע"ע בדין קעו לגבי לחי הנר' מבפנים דמבואר דבכה"ג אין מודדים את החלק שכנגד עובי הכותל לשיעור ד"ט וכן לשיעור ד"א, ומ"מ היכא שבולט לפניו ולחוץ כזה [288] באופנים ולהשיטות דמהני כמין תי' הרי לענין פס ד' מצרפים את שבפנים ושבוץ, ולענין פס ד"א אם החלק שבפנים אינו מתיר משום שאין בו ד"ט הרי הכל מצטרף לפסול בד"א, ודו"ק.

קצה. לחי שהניחו מצד המבוי מאחורי כותלי המבוי כזה [289] להראשונים דכמין תי' מהני מ"מ כל שמרחיק יותר מג"ט לא מהני, ובפחות מג"ט י"א דמהני, וי"א דאף להראשונים דכמין תי' מהני מ"מ בכה"ג לכו"ע לא מהני, דבהרחיק כל שהוא נפסל, עי

הערות

מ"ג עי' בק"נ דנקט דלעת הרא"ש דכמין תי' מהני אף דס"ל דבנר' בחוץ בליוור הנ"ל ללא מהני, וכן מוכרח לדעת תו' שכן בליוור הנ"ל נקטו ללא מהני (ובפשוטו אף היכא דליכא מיגו לא מהני, ואמנם ד"ז לא נתפרש להדיא, דבכנסים כותלי קטנה אי"ז מהני כלל לגדולה, ויל"ע), ואפ"ה בכמין תי' ס"ל דמהני (ועכ"פ דליוור מיגו), וכן מבואר בר"י דס"ל דנר' מבחוץ כדעת הרא"ש, ומאידך בכמין תי' מבואר בר"י נ"ח א' לגבי סוכה דמהני בכמין תי' עי"ש, ואף דליכא התם מיגו, ועי'. ועי' לעיל דלעת המ"ב דמחד בסי' ס"ג נקט כהרא"ש ומאידך בסי' תר"ל נקט דכמין תי' דמהני. וכן הרמ"א בתשו' שסתם דכמין תי' מהני אף לתו' עי"ש.

מ"ד כרשב"א ובר"ן ט' ב' לנו לגבי לחי שאחורי המבוי ללא מהני, ובעצה"ק איתא לעד ריחוק ג"ט מהני, ומבואר דכמין תי' כה"ג פשוט להו דמהני, וכן יש דלקדק להריב"א דבכנסים לא מהני דלעת רש"י ומסוס שיפוע הכתלים, ואיתא בר"ח ובריטב"א דהשיעור הוא בג"ט (עי' בכ"ז דדין קלא) וזכה"ג שרי אף להריב"א שאין שיפוע הכתלים שווה. וע"כ דמש"נ בריב"א דהיכא דניכר ע"י שיפוע הכתלים ללא מהני נר' מבחוץ, דהיינו דווקא באופן שהוא בא להחיר מדין נר' מבחוץ של רש"י, אבל בכמין תי' בזה לא איכפת לן, ואפשר דליכא עוד תנאי לעד כאן לא אסרינן אלא כשיש כאן סתירה בתשמיש הכותל, והיינו שניכר שכותלי הקטנה משמשים לקטנה וכותלי הגדולה משמשים לגדולה, אבל כל היכא שאין כאן סתירה בשימושים אף שיש כאן היכר שהלחי הוא חלק מן הכותל בזה לא מחלקינן, ועי' חזו"א סי' ס"ז סק"ב דמבוי שרצפו בלחיים, ולמשנת א"ש.

מ"ה יעוין רשב"א י' א' ובהלמיד הרשב"א שם.

מ"ו סי' ס"ז סק"ג וסק"ד.

מ"ז וכן פי' בחזו"א שם דלעת הק"נ. ויל"ד בלחי שאחורי המבוי למש"כ כרשב"א דברחוק ג"ט מהני אם משערינן את הד"ט עם עובי הכותל או בלא עובי הכותל.

בדין קצא. ולשיטת רש"י דבלחי הנר' מבחוץ כזה [48] מהני (עי' בדין קפג) דנו בראשונים דאף בכה"ג מהני דל"ג מצויר הנ"ל, ודעת ריצב"א דהיכא דניכר שהלחי שאחורי המבוי אינו חלק מכותל המבוי, כגון שניכר ע"י שכותל המבוי שיפוע שלו הוא לצ"א, והלחי שמאחורי המבוי שיפועו לצד אחר בכה"ג אי"ז מהני^מ, ובחזו"א נקט דאף בכל היכר סגי כגון שהוא גבוה ונמוך וכיו"ב^ט.

קצו. לחי שהעמידו מחוץ לכותל המבוי משוך לצד מזרח כזה [290] וכן חצר קטנה שנפרצה לגדולה היכא דליכא גיפופי כזה [291] יל"ד (לגבי הקטנה) אם כלל מהני כותל צפון ודרום (של גדולה לקטנה) מדין נר' מבחוץ, ולדעת החזו"א דהגימס הוא הלחי שפיר י"ל דמהני שאין כותל צפון ודרום אלא לעשות הגימס ושפיר י"ל דאף בכה"ג מהני, (ולפ"י? חודו הפנימי היינו הגימס). אבל אם אין הגימס לחי ממילא הנידון הוא שהכותל צפון דרום יהיה הלחי ויל"ד אם מהני כיון שהוא מחוץ לכנגד כותלי המבוי, ולדעת הראשונים שבדין קצה דלחי שאחורי כותלי המבוי דמהני כל שאינו מתרחק ג"ט מפני המבוי (לצד מערב) פשיטא דבהכי מהני ולפ"י? יל"ד בלחי כזה [292] דכל שהוא סמוך ג"ט שהוא נעשה כזה [293], ויל"ד האם נדונו כמין ת', או דהלחי הוא מזרח מערב (ויל"ד אם הוא מסתיים כנגד הגימס או עד סוף חודו הפנימי), ונפק"מ לענין פס ד', וכן לענין פסול ד"א, וכן לענין חודו הפנימי. ונר' דאם הוא מרחיק מעט כלפי חוץ דאי"ז מהני, עי' בזה בדין קצז. ויש שרוצים לומר דלהראשונים דבחצר קטנה שנפרצה לגדולה דמהני מיגו ה"ה דכה"ג בחצר קטנה שנפרצה לגדולה מהני עובי כותלי הקטנה לקטנה (כל היכא דמהני עובי כותלי הקטנה לגדולה)¹.

קצז. ואם הוא מאחורי כותלי המבוי ואינו צמוד לכותלי המבוי ממש כזה [294] אף שהוא תוך ג"ט לכותל המבוי, יל"ד בזה אם מהני בכה"ג, וי"א דמהני (אם אמרינן תרי לבוד), ולשיטתם נמצא דלשיטת הרשב"א שבדין קצה דמהני לחי שמאחורי כותלי המבוי עד ג"ט הרי אם אמרינן תרי לבוד נמצא דמהני אף אם משכו מן הכותל כזה [295], ולפ"י? ב' מבואות שסמוכים זל"ז בפחות מג' הרי תרוויהו ניתרים אף דלית להו לחי^{כז}, וצ"ע. וע"ע בדין קפט ושם הער', ובדין קפח.

הערות

^מ עי' תו' ט' ב' צד"ה כותל.

^ט עי' חזו"א סי' ס"ז סק"א, ולו"ד מכן זללה"ה היה מקום לומר בזה דבצביל שלא יהני ס"ל להריצב"א דבעינן ב' תנאים, עי' בהער' וס"נ.

¹ די"ל ממש"כ בצב"א ליעת תו' לאף בארוך ד"ל דמהני, ה"ה הכא שאף עובי הכתלים יועילו במיגו, ונר' דכ"ד הראשונים דמהני במיגו הוא מחודש ואין לך בדבריהם אלא חידוש, אבל לומר לאף עובי הכתלים של הקטנה יועילו לה מטעמא דמיגו הוא לחוק טובא.

^{כז} כ"כ בגאו"י פס, והיינו למה שנתבאר דבחצר קטנה שנפרצה לגדולה ונכנסים כותלי קטנה לגדולה דמהני לבדו, אף שכותלי הקטנה אינם מהני ללחי וכן כותלי הגדולה, אפ"ה אם איכא לבדו הרי אויר הלבוז עושה לחי, וא"כ ה"ה הכא, וזכרם הדברים מחודשים, וז"ע.

קצח. העמיד לחי דק באמצע המבוי כזה [53] דעת מרן זללה"ה דה"ז מתיר כדין נר' מבחוץ²², ונפק"מ דכל הכותל של המבוי שמן הלחי ולחוץ הוה כדין בין הלחיים (ועי' בדין רכא ושי"נ עוד פרטים). ולו"ד היה מקום לומר דאי"ז נחשב ללחי הנר' מבחוץ, כיון שנר' מבפנים, ואין הלחי פסול מלשמש לחי²³, ועי' בדין קצט בלחי שהעמידו סמוך לכותל שנמשך מצפון לדרום, כזה [296].

קצט. לחי או פס ד' שבא להעמידו בסמוך לכותל הנמשך לרוחב המבוי (ובאופן שאין הכותל נידון כלחי או כפס, כגון שאורכו ד"א עי' בדין קלג) מהני לעשות הלחי דק מן הכותל כזה [297] או כזה [298]²⁴, וכן אם יעשו עב ה"ז מהני בין שהוא בולט לחוץ ובין שהו בולט לפנים²⁵, ועי' בדין קעח.

ר. לחי הנר' מבחוץ הרי כל אורך החלק שנמשך לחוץ הוא חלק מן הלחי, ונפק"מ לקולא לדין בין הלחיים, ונפק"מ לחומרא שהוא נפסל בד"א.

הערות

²² כן מבואר מדבריו בכמה מקומות, סי' ס"ז ס"ק י"ג וס"ק י"ד וס"ק כ"ג, סי' ע"ז סק"א. ויש להביא ראיה לדבריו מדברי הראשונים ט' ז' (עי' תוד"ה כותל וזראשונים פס) שהק' על רש"י פס סכ' דנר' מבחוץ היינו שהלחי כלפי המבוי והגימום כלפי חוץ, מהא דלאמרינן חצר קטנה שנפרצה לגדולה דמ"ט לא מהני מדין נר' מבחוץ עי"ש, ואכתיו ז"כ דהא הגיפופים של החצר קטנה אינם ד"א (ממזרח למערב) והם כשרים ללחי (שהרי בלא נכנסים הם מועילים לתקן הקטנה וכדמבואר ברש"י ח' ז' דהגיפופים הם הלחי) ואפ"ה הם מהני להכשיר כותל הקטנה שנכנס לגדולה להיות לחי, וז"ע.

²³ דלא מצינו ברש"י ותו' ט' ז' דלחי שיואל חוץ למבוי כזה [261] דנחשב לנר' מבחוץ היינו דווקא בצדוף שהוא מושך ד"א אבל אם אינו מושך ד"א שהוא עצמו כשר להיות לחי בכה"ג אי"ז מהיר מדין נר' מבחוץ, אלא הוא עצמו המתיר, וכולו נחשב ללחי, ועי' בהער' לעיל מש"כ לדון בדעת תו' פס דכ"ה כותל, ויל"ד לחלק בזה כמה חילוקים. ומרן זללה"ה לשיטתו בסי' ס"ז סק"ד דלחי ד"א אינו נעשה ככותל מבוי אלא פסול בהלכו' לחי שחסר כאן היכר (ואף שהוא צמושך מזרח מערב נקט כן, עי"ש). ודווקא שהפסול מלד שהוא ככותל מבוי, אבל אם הוא פסול משום שלא סמכו עליו וכיו"ב נר' דככה"ג עדיין אי"ז מהני להיחשב כנר' מבחוץ.

²⁴ ודלעת מרן זללה"ה ה"ז מהני אף מדין לחי הנר' מבחוץ, ואף להרא"ש שצדין הפג דסבר דבלחי הנר' מבחוץ כשהלחי לכיון פנים המבוי והשקע לחוץ לאינו מהני מ"מ הכא מהני עי"ש, ומרן לשיטתו דהגימום הוא המתיר, ולמש"נ פס לאין הגימום הלחי אלא החלק הנוסף בלחוד א"כ נמצא דאי"ז יכול להתיר מדין נר' מבחוץ דשפיר יש לדנו להרא"ש שהוא כעין האופן הנ"ל דלא מהני להרא"ש, מ"מ למסקנת החזו"א פס דמהני אף שלא מדין נר' מבחוץ ה"ז מהני אף להרא"ש ועי"ל דככה"ג אי"ז מתיר מדין נר' מבחוץ אלא כיון שהוא נר' מבפנים ה"ז מהני וכמש"נ בדין קאח.

²⁵ ברש"י ה' ז' ב"ד"ה דמטפי כ' בזה ז' פ'י בהא דמטפי ביה, או עב ודק, או גבזה ונמוך, וסיים כדי שימשך הימנו ולחוץ והימנו ולפנים, ע"כ, ויל"ד בכונת דבריו ז"ל, דמשמע דכה"ג שיד אף על דק, ובהא ז"כ מהו לשון שימשך, אמנם עי' ברבינו יהונתן דמבואר מתו"ד דבעבה הגידון שהוא בולט כלפי חוץ. ומסקנת מרן זללה"ה (סי' ס"ז ס"ק י"ג) דאין חילוק בין בולט כלפי פנים לבין בולט כלפי חוץ ובכל גוונא מהני, עי"ש (דבתחילה נתקשה דבבולט כלפי פנים איכא חיסרון שהוא מכותלי המבוי ובבולט כלפי חוץ לא מהני אלא לדעת רש"י דנר' מבחוץ כה"ג מהני, ובסו"ד נקט דלחי המושך אין החיסרון אלא משום הכרת הלחי ולזה סגי בבולט בין כלפי חוץ ובין כלפי פנים, עוד ריין צמוסגר פס לסי' ע' ס"ק י"ט כ' דבבולט כלפי פנים אי"ז נחשב לרחוק מן הכותל אף ללחי של ל"ה, עי"ש).

- רא. היכא שיש כותל כנגד הלחי מבחוץ כזה [169] ילי"ד שבכח"ג אין הלחי מתיר (מדין נר' מבחוץ), דאי"ז נר' מבחוץ כיון שמבחוץ ניכר שהוא אינו עומד לסתום את פתח החצר אלא למחיצה לבין הלחיים וכעין חצר קטנה שנפרצה לגדולה, וכן בכל חצר קטנה שנפרצה לגדולה ילי"ד בזה טובא וכדלעיל בדין קפט"י.
- רב. בדין כיצד שיעור ד"א לענין לחי שאורכו ד"א דפסול נתבאר בדין קכז וכן בענין כיצד מודדים שיעור ד"א לדין לחי שאורכו ד"א מצפון לדרום נתבאר מדין קלב.
- רג. לענין שיעור פס ד"ט (וכן לענין שיעור ג"ט לר' יוסי), במבוי כמין ת' להדיעות דלעיל דמהני לחי כמין ת' הרי שיעור ד"ט הוא כל רגל הת' מצפון לדרום אף החלק שכנגד עובי הכותל בין בכזה [282]¹⁹ ובין בכזה [168]²⁰, ולהשיטות דמהני לחי שאחורי כותלי המבוי כל שאינו מתרחק ג"ט ילי"ע לענין שיעור ד"ט אם מצרפים עובי הכותל.
- רד. ובלחי שנר' מבפנים ושווה מבחוץ כזה [299] הרי להשיטות דכמין ת' לא מהני פשיטא דשיעור ד"ט הוא רק החלק שבולט מן הכותל, אבל להשיטות דכמין ת' מהני ילי"ד שמוודים כל הרגל אף מה שכנגד הכותל כזה [300].
- רה. לחי הנר' מבחוץ (להשיטות דפס ד"ט נמדד בחלק הבולט ולא בגימום) בפשוטו אי"צ שיהא ד"ט אלא בחלק שסמוך לגימום דהיינו מה שצמוד אל פני כותל המבוי (ואף שלענין שיעור ד"א הוא פוסל בכל אורכו, מ"מ לענין שיעור ד"ט נר' שאי"צ שיהא כולו ד"ט, וילי"ע אם אותו החלק שלית ביה ד"ט מצטרף לשיעור אורך ד"א (ממזרח למערב) לפסול (להשיטות דאף בחצר פסלין בד"א).
- רו. לחי הנר' מבחוץ או כמין ת' שהרחיקו מן הכותל כלפי חוץ כזה [301] או כזה [302] או כזה [303], היכא שאיכא דופן כנגדו, כל שכשהוא דבוק לכותל מהני, ה"ה בהרחיקו מהני ואף בהרחיקו טפי מג"ט מהני כל שיש עומ"ר, (ובמבוי איכא חיסרון של פירצה בצדו מראשו)²¹, ולענין חודו הפנימי בכח"ג ילי"ד, ולדעת מרן זלה"ה שבנר' מבחוץ כזה [47] הרי הגימום הוא הלחי פשיטא שבכזה [301] שהוא נמדד במקום ג', אבל

הערות

¹⁹ ללהראשונים ללא שרינן בחצר קטנה שנפרצה לגדולה אלכא היכא דליכא מיגו, אם נימא דכמין ת' שריא (וכמס"נ בהער' שם שכן לכא"ו מצוהר בר"ן, וכן הרמ"א בתשו' נקט דכמין ת' מהני (אף היכא דליכא מיגו) לדעת תו', אף שהתו' בר"ד ס"ל ללא שרינן אלכא היכא דליכא מיגו, וע"כ דחצר קטנה שנפרצה לגדולה דבעינן למיגו י"ש בזה טעם מיוחד דבעינן לזה, ולהכי י"ל דהחיסרון בזה הוא משום שכותלי אפון ודרום הם שנותנים לגיפופים שייחשבו להיות ככותלי החצר הגדולה ואלא יהיו לחי, ודוקא דליכא מיגו שרינן, אבל היכא שהעמיד שם לחי להתיר את המבוי (דהיינו כמין ת') בזה לא לנו לאסור, והשתא אף אם בחצר קטנה שנפרצה לגדולה לא נסכים לסבירא ז', הרי בנר' מבחוץ שפיר ראו לומר כן, לכיון שהלחי הוא החלק המושך ממזרח לדרום, הרי כל שכנגד עוביו איכא כותל הרי מסלק את הסתימה ואף נר' מבחוץ אינו נחשב.

²⁰ כ"כ חזו"א סי' ס"ז סק"ד.

²¹ כן הוא בפשוטו, ובחזו"א סי' ס"ז סק"ד כ' בלעת הק"נ שרק החלק הבולט נחשב ללחי, ותמה בזה עליו, אבל אם נימא דאף הק"נ ס"ל לכל אורך הרגל שבפני המזרח מצטרף לפס ד' א"ש.

²² חזו"א סי' ס"ז סק"ו.

בכזה [302] או בכזה [303] או בכזה [301] ולהשיטות שהלחי הוא החלק הבולט ולא הגימום, יל"ע אם חודו הפנימי הוא ב' או שחודו הפנימו הוא הגימום (ג'), ולענין שיעור אורך הכותל ד"א ג"כ תלוי בהני"ל דאם הגימום הוא הלחי לכאוי יל"יד דאף העומ"ר מצטרף לפסול בד"א, אבל אם אין הגימום הלחי, וחודו הפנימי הוא ב' א"כ שפיר יל"ד שאין הפרוץ הניתר בעומ"ר מצטרף לפסול בד"א, ובכ"ז יל"ד בהרחיק ג"ט וביותר מג"ט שניתר מדין עומ"ר. עוד בענין לחי שהרחיק מן המבוי כלפי חוץ עיי' בדין קעג.

רז. לחי הנר' מבחוץ שנעשה ע"י גוד אסיק אינו מהני, וכגון גג קטן שהוא פרוץ במילואו לגג גדול, ובאופן דמהני המחיצות התחתונות לגוד אסיק לגג, והגדולה מותרת בגיפופין (וכדמבואר בדין קיב דגוד אסיק מהני ללחי), מ"מ קטנה אסורה דאין גוד אסיק מהני לנר' מבחוץ, והיכא דאיכא מעט גיפופין יש דיעות דזה מהני להתיר הקטנה מדין גוד אסיק הנר' מבחוץ^פ, וכשם שבגג מהני גוד אסיק ה"ה בחריץ דמהני^{סא}.

רח. לחי הנר' מבחוץ שהרחיקו מכותל המבוי כלפי חוץ יותר מג"ט (ובאופן דליכא ריעותא דפירצה בצידו מראשו) ואיכא עומ"ר עד ללחי ע"י כותל המבוי יל"ע אם מהני בכה"ג מדין לחי הנר' מבחוץ, (וביותר יל"ע למרן זלה"ה דהגימום הוא הלחי כיצד מהני האי לחי לעשות הגימום ללחי), ואם נימא דמהני יל"יד היכן חודו הפנימי אם פני כותל המבוי הוא חודו הפנימי, או שקצה הלחי לצד פנים הוא הלחי, (והרי התם אינו נר' מבחוץ ועדיין אינו לחי)^{סב}.

בין הלחיים ותחת הקורה

רט. תחת הקורה נחלקו בה אמוראי אם חודו החיצון סותם ושרי להשתמש תחתיה או דחודו הפנימי סותם ואסר להשתמש תחתיו, ולהלכתא נקטינן דשרי להשתמש תחתיו, י"א דהיינו דווקא בפתוח לרה"ר, אבל בפתוח לכרמלית אסור להשתמש

הערות

^פ עיי' בכ"ז ריטב"א פ"ט ב' ב"ה אב"ל, ול"ב א' ב"ה והא' ללא משתרי, והביאו הגרעק"א וצביה"ל סי' שע"ד ס"ד ב"ה שנפרץ. והתו' לנקטו דמייירי בנכנסים י"ל דרק בחצר אמרינן הכי, ועיי'.

^{סא} עיי' חזו"א סי' ל"ז ס"ק מ"ג.

^{סב} עיי' חזו"א סי' ס"ז ס"ק י"ז בנידון א' ש"ן קטן, ולא נתפרש כ"כ הנידון קטן, ומתוך מש"כ קטן דהוא כהעמיד הלחי אלל הדופן, משמע דר"ל דכה"ג מהני אף למאי דנקט דהגימום הוא הלחי, ול"ב קטן מש"כ דהנידון הוא כהעמיד פחות מד"ט, לאס משום פירצה בלידו מראש א"כ אף בפחות מד' לא מהני, ואם משום פירצה בק"ז תיקשי דהיכן איכא פירצה בק"ז שהרי הוא כנגד הכותל, א"כ נפרש דמייירי קטן שמשכו ג' מן הכותל לחוץ וג' לכיון פנים פתח המבוי, ולפי"ז ל"ב מש"כ דהוא כהעמיד הדופן כו', ול"ע. וע"ע בדין קעג.

תחתיו דמצא מין את מינו וחזר וניעור^{טג}, וי"א דאף להשיטות שבדין רי דבין הלחיים אסור להשתמש בו בפתוח לכרמלית, מ"מ הכא בקורה שרי^{טז}.

רי. בין הלחיים נחלקו בזה אמוראי לדעת המתירים להשתמש תחת הקורה אם הי"ה בבין הלחיים או דבין הלחיים חמיר, ולהלכתא נחלקו בזה בראשונים, דעת רובא דקמאי ז"ל דבין הלחיים שרי, והיינו דווקא בפתוח לרה"ר, אבל בפתוח לכרמלית^{טח} אסור דמצא מין את מינו וחזר וניעור. ויש מן הראשונים דפסקו דבין הלחיים אסור בכל גוונא^{טו}, והוא דאין גבוה ג' אבל בגבוה ג' יל"ד דשרי אף בפתוח לכרמלית^{טז}.

ריא. י"א דבין הלחיים אף להשיטות שמתירים ובאופן המותר היינו דווקא שאין אורך הלחי ד"ט אבל אם הוא ד"ט לא שרינן בין הלחיים^{טח}, וי"א דאין חילוק ולייש פחות מד"ט לייש טפי מד"ט שרי בפתוח לרה"ר^{טט}, וצ"ע אם יש שיעור לדבר, דאטו ברשות של ד"ט שהעמיד לחיים של ק' אמה מי נימא דכל הק' אמה הוה בין הלחיים לרשות ד"ט.

הערות

^{טג} כן הוא דעת הר"מ בפ"ז משבת הי"א, וכן נוטה ברש"א (עי' בחידושים ט' א', ובעבוה"ק ש"א סי"א), וכן נקט בשו"ע ס"ה ס"ד.

^{טד} כן דעת הראב"ד בהשגות על הר"מ סס. וכ"ד הרמב"ן במלחמות שבת ט' א', (וכ' כן בדעת הרי"ף, וצ"ע מסתימות הרי"ף והר"מ). ולהלכתא במ"ב כ' (שס"ה ס"ק כ"ז וזיה"ל סס בד"ה בין) דהעיקר הוא כדעת הראשונים דבקורה שרינן בכל גוונא, וכ"כ בחזו"א (סי' ס"ו ס"ק ט"ו) דהעיקר כשיטת הראב"ד, שכן ד"ה פ"ע ע"ש, ועי' חו"ב שבת ס"ג ס"ק י"א בד"ה סס אר"י.

^{טה} וי"ל דבאופן שהוא פתוח למקום שצ"ל כד"ר המקום שצ"ל הלחיים ביחד הוא כרמלית, וי"ל דלכאור' תלוי בטעמא דמלא את מינו את ניעור, דברש"י נר' הטעם שעי' הכרמלית שבחוף מלטרף הוא לשיעור כרמלית, ולפי"ז אף אם איכא לחיים ב' טפחים ומחצה לו ב' טפחים מלטרפים ביחד לאסור, אבל אם נימא דהטעם משום שמלאת מינו פוסלחו, ככה"ג אפשר דבעינן שימלא מקום שכבר דינו כרמלית, ולא נאמר שזה וזה צאים כאחד. ולפי"ז לחי ב' טפחים שהעמידו רחוק מפתח המבוי ב' טפחים, וסה"כ איכא ד' טפחים תלוי בנידון הנ"ל, אמנם ככה"ג כתבנו בד"ה ריט לאפשר דכיון דהוא רה"י מה"ת ככה"ג אי"ז נחשב כלל לפרוז לכרמלית, ועי'.

עויל"ד (במבוי שפתוח לרה"ר) אם העמיד הלחי משוך לפניו המבוי, ובין הלחי לתחילת המבוי ליכא ד' (ולדעת החו"ב שבדין ריט לאסור לטלטל שם ואי"ז נותר מדין מקו"פ) אם נימא דנחשב לפרוז לכרמלית, ולכאור' למש"כ חו" ט' ב' בד"ה לרש"ג דסתם מבוי הלחי עומד משוך לפניו המבוי א"כ ע"כ שאי"ז נחשב לפרוז לכרמלית, וא"כ היאך סתמו דבין הלחיים אסור אחר סתם מבוי הוא פרוז לכרמלית.

^{טו} כן הוא שיטת הר"ה, וכן יל"ד בראב"ד בהשגות על הרי"ף, ובהשגות על הר"מ בפ"ז משבת הי"א הביא לשיטת הר"ה בשם י"א.

^{טז} דלצ"י הסיב לרבא דמייירי בגבוהה ג' והנה לצ"י ליכא לסברא דמלא א"מ וניעור

^{טח} כן דעת חו" ט' א' בד"ה לרש"ג, ועור' סס. והביא לשיטתם במ"ב ס"ה ס"ק כ"ה ע"ש.

^{טט} כן מבואר ברי"ף סס ובר"מ בפ"ז משבת הי"א, וכן נוטה ברש"א (בחידושים סס, ובעבוה"ק ש"א סי"א). ועי' מ"ב ס"ה ס"ק כ"ה ושעה"ל או' כ"א.

ריב. יל"ד אם מאי דאמרינן חודו החיצון סותם היינו בדווקא או"ד דהיכא דאין החוד סותם ה"ה דסותם אמצע הלחי. ואיכא נפק"מ ע"י בדין רטו.

ריג. היכא דשריא בין הלחיים וקורה הרי שרי אף היכא דהפתח נעול^ט (אם ניכר הלוי"ק בתוך המבוי אף כשהדלת נעול), ואם תיקן את המבוי באמצע האיסקופה (דהיינו באופן שאין הלוי"ק ניכרים מן הרשות כשהפתח נעול) בקורה אי"ז מהני בפ"נ אם ליכא ד"ט מחודו החיצון (למ"ד דחודו החיצון סותם) ולפנים^{טז}, ובלחי י"א דמהני^{טז} (ואין חילוק בזה בין מ"ד דחודו החיצון סותם למ"ד דחודו הפנימי סותם, ודו"ק).

ריד. לחי שמשכו מעט כלפי חוץ למבוי באופן שאינו מהני אלא מדין נר' מבחוץ (וכגון שהוא ארוך ד"א וכיו"ב), בפשוטו בהא חודו הפנימי הוא כנגד הגימום^{טז}.

רטו. לחי שמשכו מעט כלפי חוץ למבוי (אם אינו נחשב ללחי הנר' מבחוץ, אלא הוא מתיר רק מדין לחי הנר' מבפנים, ע"י בדין רכא) ובאופן שאין כותל כנגדו, דלא שרי לטלטל מה שכנגד הלחי ושמוחוץ לכותלי המבוי, ויל"ד אם בהא לכו"ע בין הלחיים הוא חודו הפנימי, או"ד דבין הלחיים היינו החלק שכנגד כותלי המבוי וסותם עד קצה המבוי כזה [189]^{טז}, וכן יל"ד בקורה טפח ומשהו שמונחת טפח ע"ג כותלי המבוי ומשהו בולט מחוץ למבוי, אם בכה"ג אמרינן דלכו"ע חודו הפנימי סותם או"ד דחודו החיצון שכנגד כותלי המבוי הוא סותם למ"ד דבעלמא חודו החיצון סותם^{טז}.

הערות

^ט כן הוא בתו' שצת ט' א' בד"ה תוך, ועיורבון ט' א' בד"ה ורצא, ובראשונים פס.

^{טא} שצת ט' א' אמר ר"י א"ר הכא באיסקופת מבוי עסקינן כו'.

^{טב} ע"י תו"י פס דב' התי'. וע"י חזו"א סי' ס"ק כ"א.

^{טג} וע"י דבין קבו (ופס דהערה רפו, ופ"נ דלעת מרן זללה"ה (סי' ס"ז סק"ב) דהיינו טעמא ללחי ד"א פסול משום שיס כאן חיסרון בהכרת הלחי, ולפי טעם זה יל"ד לאף חודו הפנימי סותם דכה"ג שהוא מתיר מדין נר' מבחוץ, שהנר' מבחוץ מכשירו להיות ניכר, ולהכי כ' פס דסק"ג דלהק"נ דמהני כמין ת' ה"ה שגריד להואיל אף שאורכו טפי מד"א (בחו"א פס אמנס לא הזכיר שיעור ד"א, אבל מתו"ד פס נר' דזה כוונתו), דבלחי שצפנים המבוי הרי חודו הפנימי סותם ולהכי לא מהני לחי ד"א, משא"כ כמין ת' שא"א שחודו הפנימי יסתם בזה רק חודו החיצון סותם, וממילא ליכא חיסרון של משך ד"א.

^{טד} שורש הגידון הוא רק באופן שאין אנו באים להתיר מדין נר' מבחוץ, והגידון הוא או לשיטת הרא"ש דכה"ג לא מהני מדין נר' מבחוץ, או דלמש"נ דבין קצח ללחי שכשר להיות לחי לעולם לא דנים בו מדין נר' מבחוץ ע"ש, א"כ הכא שייך לזון דכה"ג שאין בו ד"א דמהני להיות ומשכו כלפי חוץ אם נאמר עדיין שחוד החיצון הוא באמצע הלחי, אבל למש"נ פס דלעת מרן זללה"ה לאף דכה"ג שייך לזון דהוא נר' מבחוץ, א"כ ה"ה בגוונא דידן דהלחי הוא כנגד הגימום, לדעת רש"י דמהני מדין נר' מבחוץ.

^{טה} בגמ' ח' ב' מבואר לגבי קורה דלמ"ד חודו החיצון היכא לאין חודו החיצון יכול להתיר לא אמרינן דנימא חודו הפנימי יסתם, אלא שבתו' ט' ב' בד"ה ולרשב"ג נקטו לגבי לחי המושך לאין חודו החיצון סותם, ומשמע דמ"מ האי לחי הוי כשר, וע"כ ז"ל דלויכא חילוק בין הא דקורה להא דלחי, דבקורה דבעינן טפח בזה לא מהני חודו הפנימי אבל בלחי דבכל שיהו סגי מהני חודו הפנימי ונפק"מ אף בקורה ב' טפחים שטפח ע"ג כותלי המבוי, דבהא מהני.

רטז. העמיד ב' לחיים זה אחר זה במשך המבוי אם אין ביניהם ג"ט ה"ז כלחי אחד וחודו הפנימי נמדד מן החוד הפנימי של הלחי הפנימי¹.

ריז. היה הפנימי כשר ללחי והחיצון אינו כשר ללחי (שלא העמידו ללחי) הרי הפנימי כשר, ובהא לכו"ע חודו החיצון היינו החוד החיצון של הלחיים הכשרות¹¹, ואם היה החיצון כשר והפנימי פסול ילי"ד דבכה"ג לכו"ע אזלינן בתר חודו החיצון, וצ"ע.

ריח. באופן שאסור להשתמש תחת הקורה הרי בפשוטו אין מקום הקורה מצטרף לשיעור מבוי וכיו"ב¹², ולמ"ד דתחת הקורה שרי להשתמש תחתיו הרי שיעור ד' טפחים נמדד עם הקורה, ומי"מ נר' דבעינן שיהא הקורה רחוקה ג"ט מכותל אמצעי¹³. וה"ה בין הלחיים דלמ"ד דשרי להשתמש עד חודו החיצון הרי שיעור המבוי נמדד עם הלחי (והוא שיהא ג"ט מן הלחי ולכותל האמצעי), ולמ"ד דאסור להשתמש בין הלחיים שיעור המבוי נמדד מחודו הפנימי ולפנים².

ריט. הרחיק את הלחי לפני המבוי מעט, ונמצא שנמשך המבוי מחוד החיצון ולחוץ מעט, אם לאותו מקום יש בו דע"ד ה"ז כרמלית, אבל אם אין בו דע"ד ולהשיטות דלעיל דבין הלחיים מותר בטלטול י"א דה"ה אף למה שנמשך מחוד החיצון ולחוץ, כל שאין

הערות

ועדיין יל"ד היכא דחודו החיצון אינו יכול לשמש אם מהני אמנע הלחי, או"ד דרק החוד סותם, ואם אין החוד החיצון סותם ממילא החוד הפנימי סותם. ואין כאן סתירה להא דקורה דהתם צעינן שיעור טפח ע"ג כותלי מבוי. ולרש"י ט' ז' דמוקים לסתם לחי זכה"ג ומשמע דלחי המשך היכא דלית ביה ד' אמרינן דחודו החיצון סותם אף אם לחי הנר' מבחוץ לא היה מהני, וע"כ דהיינו אמנע הלחי, וא"כ אף תו' דפליגי לא נחלקו על הדיון, אלא דלא ניחא להו לפרש לכוליה סוגין דנקטו חודו החיצון והכוונה על אמנע הלחי מה שנגד סוף כותלי המבוי, וצ"ע.

ועי' חזו"א סי' ע"ב ס"ק י"ד זמה שדן היכא שחוד הפנימי של הלחיים אינם שוים, וקצת משמע מתו"ד דעל חודו החיצון לא דן, ויל"ד זזה, ואם נימא דלהתו' כשחודו החיצון אינו מהני לסתם הרי מהני לסתם אף מאמנע הלחי א"ש, אבל אם נימא דבכה"ג חודו הפנימי סותם, א"כ אף למ"ד חודו החיצון סותם איכא נפק"מ דבכה"ג חודו הפנימי סותם (וכן נפק"מ היכא שחודו החיצון וחודו הפנימי אינם שוים), ואפשר דמזן זללה"ה לא נחית לפרט כ"כ והעיקר דינא צעי למיקם.

¹⁰ כן מבואר בגמ' ט' א' בפלוגתא דרשב"ג ורבנן, וכן מבואר בגרעק"א בחידושו על השו"ע סס"ה ס"ד.

¹¹ דל"ג ממשך הלחי כלפי חוץ דכליכא כותל כנגדו אמרינן שחוד החיצון היינו כנגד כותלי המבוי, עי' לעיל.

¹² כן מבואר תו' שבת ט' א' דל"ה אומר (ובראשונים שם), עי"ש בסוה"ד, ועי' מה שכתבנו בסיומן ז' ס"ק 0.

¹³ לא מצינו להדיא שיעור הרחוקת הלחי מכותל מערב של מבוי, ואפשר שהוא ג' או ד"ט שהוא שיעור מבוי, ועי' חזו"א סי' ס"ז סק"ג מש"כ שם דבעינן שישאר ג' או ד' טפחים, ויל"ד אם ה"ה בנידון דידן, ועי' חזו"א סי' ע' ס"ק י"ט לענין מחילה שלפני ל"ה אם צעינן ג' או ד"ט עי"ש.

² עי' זזה חזו"א סי' ס"ז סק"ה בסופו, וסי' ס"ז ס"ק כ"א.

באורכו ד' (בצירוף הלחיים^{פא}) דה"ז בטל למבוי ושרי בטלטול^{פב}, ומי"מ פשוט דמרה"ר אסור לטלטל לתוכו^{פג}, וי"א דאין דינו כבין הלחיים, ומה"ת הוה רה"י ומדרבנן הוא אסור בטלטול כעין כרמלית^{פד} ועי' ענף א דין ע.

רכ. ובאיסקופה שמובדלת מן הרשות שלפניה ע"י שהיא גבוהה אם העמיד את תיקון המבוי באמצע האסקופה (ובאופן שחודו החיצון סותם), ואין מן האסקופה ולחוץ ד' י"א דה"ז שרי דכיון שחציה של איסקופה ניתרת הרי כולה ניתרת^{פה}, וי"א דאי"ז מתיר את כולה^{פז}.

רכא. העמיד לחי דק באמצע המבוי י"א^{פא} דמתיר אף מדין לחי הנר' מבחוץ ולפיכך כל שכנגד כותלי המבוי הוה בין הלחיים כזה [304] כל שטח א' נחשב לבין הלחיים,

הערות

^{פא} היינו דווקא אם נאמר דרבא ס"ל דחודו הפנימי סותם ורק מדין מקו"פ שרי, להכי הד' טפחים משערים בצירוף הלחי, אבל אם ננקוט דחודו החיצון סותם, ורבא לא הביא לד"ד א"ר יוחנן אלא אליבא דאבוי, והיינו דר"ל דע"כ דר' יוחנן איירי אף על בין הלחיים, לפי"ז שיעור ד"ט נמדד ממה שמן הלחי ולחוץ.

^{פב} כן מבואר בגא"ו ט' א' דמאי דקאמר רבא דלחי שאין בו דע"ד דשרי היינו אף מה שחוץ ללחיים כל שאין בו דע"ד הוה מקום פטור, ואף להרי"ף דלקושטא רבא ס"ל דחודו החיצון סותם מ"מ דינא דרבא במקומו עומד. וכן נקט בחזו"א סי' ס"ו סק"א, ובעוד מקומות שם (ועי' מש"כ בסק"ט ע"ד הרז"ה).

^{פג} דהיינו אף לדעת הגר"א שבענף א דין ע"א דאיסקופה שאין בו ד' ספרות במילואו בד' לרה"ר דהוה מקו"פ, מ"מ הכא ש"ס כאן רה"י, וליכא חיובק אלא ע"י לחיים אי"ז מקו"פ גמור, ושאיני התם דאיכא ל"ה.

^{פד} עי' חו"ב שבת ס"ג ס"ק י"א בד"ה וכו', והנה אינו ממש ככרמלית, ללא נחשב הלחיים כפרוז לכרמלית לענין שנימא מלא מין את מינו וניעור, ומוכרח כן ממש"כ בחו' ט' ב' בד"ה ולרשב"ג דסתם לחיים משוכים הם מעט כלפי פנים, ואם איתא דבמשך נחשב מה שמן הלחי ולחוץ ככרמלית, נמצא דסתם לחי פרוז הוא לכרמלית ואסור בזיון הלחיים, ולא משמע כן. אמנם בחו"ב שם (בד"ה שם אר"י) נקט דאף בכה"ג נחשב לפרוז לכרמלית, עי"ש שם וז"ל דאל"כ כיון שאותו מנחת נשאר באיסורו, חו הו"ל הקרה פתוחה לכרמלית ואינה מתרת, ע"כ, ול"ע.

^{פה} כן מבואר ברז"ה רמב"ן רשב"א ריטב"א שבת שם, וכ' שכן הוא בירושלמי, ובחזו"א (סי' ס"ו סק"ט) כ' דעיקר טעמם ל"ב. ומבואר בדבריהם דווקא באיסקופה אמרינן כן דכיון שהותר חציה הותרה כולה, אבל במבוי שתיקנו בחמנעו לא אמרינן כן אף אם ליכא ד' (ולדעת הגא"ו והחזו"א היינו דווקא דפתוחה לכרמלית, דפתוחה לרה"ר שרי), עוד מבואר שהטעם משום שהוא מובדל בגובהו, ולא פי' דבעינן ג' משמע דאף בהבדלה בעלמא סגי, אמנם ודאי דבעינן שיהא ניכר, ועי'.

ועי' חו"ב שבת ס"ג ס"ק י"א בד"ה והנה, דכ' דאפשר דבעינן גובה ג', ולכאו' זה תלוי במה שכתבנו לדון במקו"א אם לאביי דאסר בין הלחיים ושרי בגובה ג' דלא אף דפתוחה לכרמלית שרי בגובה ג' א"כ ע"כ דהכא אף דפתוחה מג' ע"כ דשרי. וע"ע שם.

עוד איתא ברז"ה וברמב"ן לחלק בין איסקופת מבוי לאיסקופת בית, ול"ע.

^{פז} כ"ד רפ"י שבת שם.

^{פח} כן דעת מרן זללה"ה בכמה מקומות, וכלקמן. וכן מבואר סי' ס"ו סק"ה וס"ק י"ג עי"ש.

ונפק"מ לענין לטלטל בין הלחיים כדלעיל, וכן אם מצטרף בין הלחיים לשיעור מבוי כדן ריח^פ, אא"כ מן הלחי ולחוץ איכא ד"א^ט או שמן הלחי ולחוץ בין הכתלים הוה יותר מי^ז. וכן בלחי המושך לחוץ כזה [305] דין בין הלחיים מן הגימום אם יש כותל כנגדו כזה [306] כל השטח א' נחשב לבין הלחיים^א, וכן בכזה [307] אינו מתיר אלא מדין נר' מבחוץ ולפיכך דין בין הלחיים הוא בין שתי הקוים^ב. ובדין קצח נתבאר די ש מקום לדון בזה דלא נחשב ללחי אלא הלחי עצמו, ולא מצינו בראשונים שהחשיבוהו ללחי הנר' מבחוץ אלא באופן שאי"א להשתמש בלחי עצמו להתיר מדין לחי כגון שהוא ארוך ד"א וכיו"ב, ולפיכך בכזה [308] או בכזה [309] או בכזה [310] בין הלחיים היינו בין ב' הקוים.

רכב. לחי שהעמידו באלכסון^א כזה [227] או כזה [323] הרי לדין בין הלחיים אנו דנים ביושר כאילו הוא כזה [229] או כזה [311], ולא באלכסון כזה [228], ולדעת מרן זלה"ה שהובא בדין קנד הרי כל נקודה מן הלחי הוא לחי חדש, ולפי"ז אף בפתוח לכרמלית הרי חודו הפנימי הוא הנקודה הרחוקה ביותר, ולא נתבאר בדבריו בשיעור האלכסון לענין להחשיב שכל נקודה היא התחלה חדשה, ועי'.

רכג. ובפס ד' שמעמידו באלכסון הרי כל אורך הלחי כאחד נחשב ללחי וכמשי"נ בדין קנה, ולענין חודו הפנימי והחיצון אנו מחשיבים את עובי הלחי החיצוני כזה [312] דהיינו קו א' חודו החיצון וקו ב' חודו הפנימי, אבל לא דנים את חודו הפנימי בקו ג', דל"ג ממש"נ בענף ג דין פח בכזה [114] דמהני אף עד קו החיצוני אף ששם ליכא עומ"ר.

רכד. בלחי כמין ת' (ובאופנים דמהני עי' בדין קצב וש"נ השיטות בזה) חודו הפנימי היינו החוד שכלפי פנים המבוי כזה [313]. ונתבאר בדין רכז.

רכה. ויל"ד בלחי שאחורי כותל המבוי דמבואר ברשב"א שבדין קצה דעד ג"ט מהני אם נימא דחודו הפנימי הוא כנגד מקום הלחי כזה [314] קו ב' או בפתח המבוי קו א', וא"כ יל"ע בלחי הנ"ל שסמוך ג"ט מחודו החיצון לפני כותל המבוי אבל הוא מושך מחודו הפנימי לכיון מערב יותר מג"ט כזה [315] אם עדיין נאמר שחודו הפנימי סותם, וצ"ע.

רכו. היכא דהעמיד כותל המושך חוץ למבוי כנגד הלחי כעין חצר קטנה שנפרצה לגדולה כזה [273] (דמהני עי' בדין קעז), אם הכותל א"ב המושך מזרח מערב אין לו דין לחי (ולהשיטות דהלחי הוא ג"ב, עי' בדין קפט) מ"מ נר' דחודו החיצון הוא קו ג"ד ולא קו

הערות

^פ עי' חזו"א סי' ס"ו סק"ט בסוף הדיבור, וכן הוא בס' ס"ז ס"ק כ"א א"נ משום דלחיי כו', עי"פ.
^ט חזו"א סי' ע"ז סק"א, וסי' ס"ז ס"ק י"ח, ועי' דין קמט דבחלל דליכא חיסרון ללחי הנמשך ל"א דל"כ שרי אף בארוך הרבה עי"פ.

^א חזו"א סי' ס"ז ס"ק י"ח.

^ב חזו"א סי' ס"ז ס"ק י"ד.

^ב חזו"א סי' ס"ז ס"ק י"ג.

^צ עי' דין קה לענין לחי באלכסון דמהני.

ה"ב. ולדעת מרן זללה"ה שם (שהלחי א"ב ובי"ג הם אחד ולעולם אינם נחשבים בנפרד) לעולם אין קו ג"ד מהני, אלא או קו ה"ב (למ"ד חודו הפנימי) או כנגד החוד א'.

רכז. וכן איפכא בציור כזה [316] אם כותל א"ב אינו יכול להיות לחי הרי חודו הפנימי הוא קו ה"ב ולא ג"ד^צ, ואמנם להשיטות (שבדין קפט) דלא שרינן כה"ג אלא היכא דאיכא מיגו יליע דלכו"ע קו ג"ד הוא החוד שסותם, אבל באחרונים סתמו דאף לשיטתם כל היכא דאיכא מיגו הרי חודו הפנימי הוא קו ה"ב^צ. וי"א דלעולם קו ג"ד הוא שסותם, שהגימום הוא הלחי^צ.

רכת. לחיים או פס שבאים לחילוק דיורים יל"ד מה דין בין הלחיים, ולהראשונים דלא שרינן בין הלחיים אלא בפחות מד"ט אפשר דשרי לתרוויהו כעין מק"פ, ועיקר הנידון הוא להראשונים דבין הלחיים שריא אף ביותר מד', ובפשוטו נר' שהוא אסור לתרוויהו דהוה כמקום שאינו מעורב, וצ"ע.

רכת. חצר קטנה שנפרצה לגדולה^צ אם כותלי הקטנה הם כשרים לחי^צ נמצא שהקטנה ניתרת מדין בין הלחיים (בפרוצה לרה"ר ולהשיטות דאף בד"א מהני) ואין צריכה עוד

הערות

^צ צריטב"א כ"ה ב' וכן הוא ברש"א בעצוה"ק ט"ג ס"ג להא' לקאמר ר"ז סם למודה בקרפף סנפרץ במילואו לחצר כו' למיירי באופן שאין הגיפופים נחשבים ללחי להחיר הקרפף (שכותלי הקטנה נכנסים לגדולה או באופן שהגיפופים טפי מד"א) ומבואר דבלא"ה ה"ז מהני לחלק את הקרפף, וע"כ דס"ל דבעלמא חודו הפנימי סותם להיינו קו ב"ה, ואף באופן שיט קו א"ב שכניכול מסלק את הלחי אפ"ה ה"ז מהני להחציב החוד הפנימי להיות לחי, וע"ע ב"ח סי' שני"ח ס"ק ה'. ובמ"מ בפט"ז מהלכו' שבת ה"ז העתיק לדברי הרש"א בעצוה"ק, וכן סתם ב"ב ס"ג, ובמ"ב סי' שני"ח ס"ק ז"ו. ועי' חו"ב ס"ד ס"ק י"א.

^צ ללכא' להשיטות דרק מדין מיגו שרינן י"ל דא"י מהני אלא מכח מה שהוא סותם בחצר הגדולה, וא"כ כח המחיצה הוא צקו ג"ד, אמנם מאידך יעוין במ"ב ס"ה ס"ק כ"ד דסתם כלעת תו' ללא שרינן אלא היכא דאיכא מיגו, ומאידך בשני"ח ס"ק ז"ו סתם כלעת הרש"א כ"ה ב' למוכח מתו"ד דהחוד הפנימי הוא ב"ה, וכן במהרש"א כ"ה ב' ובגרעק"א בגליון השו"ע תי' לשיטת תו' דבעלמא בעינן מיגו להכא לא מהני מיגו משום דהוה תרי דינים עי"ש, ומבואר דלוי"ו היה מיגו הכי שמקום המחיצה לא היה בכלל הקרפף, ועכ"ל שאין כאן סתירה, דאף להתו' שכת המחיצה הוא מכח מיגו מ"מ כילד הוא סותם ה"ז כשאר פרטי דין בין הלחיים, וצ"ע. והנה ברש"א בחידושים (ו' א') מבואר דלעת התו' דמהני מיגו ה"ה דמהני מהאי טעמא אף בטפי מד"א, וא"כ ע"כ כמ"כ במהרש"א ובגרע"א, ודברי המ"ב סתם בזה ז"ב.

^צ עי' חזו"א סי' פ"ח ס"ק ט"ו ט"ז י"ז, ודברי הריטב"א סיים בחזו"א וצ"ע, ודלעת המ"ב דחק סם דהנידון בכזה [51]. אבל אם נימא דאין הנידון סם לענין הגימום אלא משום לחודו הפנימי סותם, א"ש, וצ"ע. ובסי' ס"ז ס"ק י"א בתוה"ד סם נר' דנקט דאף אם נימא כהק"נ דכמין ת' מהני מ"מ אין מקום לדחש שצכה"ג חודו הפנימי סותם (עי"ש שהק' ללא שיד קושית הגמ' דש"מ בין הלחיים אסור, ועי').

^צ הנידון שדין זה הוא באופן שאין הקטנה אוסרת על הגדולה אלא שרואים לערב כאחד, אבל אם באנו לחלק דיורים בין הקטנה לגדולה נחבאר דינו בדין קפט, עי"ש.

תיקון נוסף ברוח רביעית, (והוא שהגדולה מתוקנת מגי רוחות), ואף בנכנסים כותלי קטנה לגדולה הרי הקטנה ניתרת^{צט}. ולאידך גיסא דהיינו שנדון שהגדולה היא בין הלחיים של הקטנה ה"ז תלוי בנידון מהו הלחי בחצר קטנה שנפרצה לגדולה, ולדעת מרן זללה"ה (שבדין קפד) שהגימום הוא הלחי וממילא אף כותל צפון ודרום של הגדולה הם חלק מן הלחיים שמתירים את הקטנה (וכמשי"נ בדין קצ) נמצא שכל הגדולה היא בין הלחיים של הקטנה, ולהכי אם כותל צפון ודרום אינם ד"א או בחצר ולהשיטות שאי"צ ד"א הרי כל הגדולה הותר מדין בין הלחיים (והוא שהקטנה מתוקנת מגי רוחות), ואין צריכה עוד שום תיקון, וכן בעיני שלא יהא בין כותלי הגדולה יותר מי' אמות^ק, ולהשיטות שם שהגימופים הם הלחיים וכותלי הגדולה לא מהני להיות ללחי לקטנה משום שהם רחוקים מכותלי הקטנה אי"כ אין הגדולה ניתרת מדין בין הלחיים.

סוף מבוי

רל. מצינו כמה דינים שהיקילו במבוי שהיה מתוקן בתחילה כדין, ונפרץ לאחמ"כ, דבסוף מבוי היקילו.

רלא. בסוף מבוי לא אמרינן אי"א ברוח ד', באופן שתיקן למבוי כדין ונפרץ פרצה מראשו, כגון פתח ט"ו סתום בעומד ה' והשאר תיקן בלו"ק, ונפרץ בכותל פרצה ב' באופן דאיכא עומ"ר^{קא} ואיכא פס ד', דהיינו שהיה עומד ב' ומשהו פרוץ ב' ועומד א' פחות משהו, וקורה מן הפס של אמה עד לכותל שכנגדו, ככה"ג ל"א על הפס אי"א כיון דהוה סוף מבוי^{קב}.

רלב. ואף ברוח ג' מבואר בראשונים בחד תי' דאמרינן סוף מבוי, כגון שהיה סתום ברוח ג' כולו בעומד, ונפרץ לאחר ד' טפחים פרצה טפי מד"ט, מ"מ ל"א אי"א דעלמא^{קג} ואויר

הערות

^{צח} כגון שאינם ד"א, ועי' דין קעז ופ"ג אס (כלפי הגדולה) הגימופים וכותלי הקטנה הם נחשבים כלחי אחד או כב'לחיים.

^{צט} וכמשי"נ דין קאט צהא דמטפי ציה דמהני צין צבולט כלפי חוץ וצין צבולט כלפי פנים וה"ה בצבולט לכאן ולכאן.

^ק חזו"א סי' ס"ז ס"ק י"ח.

^{קא} והנה ברשב"א כ' דאף דאיכא פרמ"ר מ"מ מהגי, אצל כ"כ בחזו"א במכתבים להרא"פ ז"ל דכוונת הרשב"א פרמ"ר היינו על הפס דאיכא א"א, אצל פשוט ללא מהגי אף בסוף מבוי היכא דהוה פרמ"ר. ואף שחזו"א כ"כ על המשך דברי הרשב"א מ"מ נר' דה"ה הכא י"ל כן, ועי', (ועי' צזה במה שנתקשינו בסיומן א' ס"ק ס, עי"ש).

^{קב} עי' ברשב"א י' ב' בד"ה וקשיא לי.

^{קג} דהיינו אס אוירא דעלמא נחשב לעשות א"א, ועי' צזה דין מח. ודברי הרשב"א הם מקודם שהסיק דאוירא דעלמא ל"א א"א עי"ש.

הפרצה ומבטלא ליה לפס ד'ק^ד, ובחזו"א במקו"א נר' דמסקנת הראשונים דאף בסוף מבוי לא מהני ק^ה, וצ"ע.

הערות

ק^ד כן מבואר בתו' י' ב' בד"ה ולאכבעיים. וכ"כ ברשב"א בלף י' ב' בד"ה ואם תאמר כו' וא"נ התם סוף מבוי כו'. והנה אף למאי דנקטין דל"א א"א דעלמא מ"מ היה מקום לומר ללא בכדי נקטו לה, ואיכא נפק"מ באמצע הרוח, אמנם בחזו"א במכתבים להרא"פ (במכתב ג') מבואר דרק כלפי אוירא דעלמא הנידון, ועי' במה שכתבנו בסימן א' ס"ק 0, ול"ע.

ק^ה עי' חזו"א סי' ס"ח סק"ט.

ה. קדפף

- א. קרפף דהיינו מקום שלא הוקף לדירת אדם ותשמישיו^א כגון גנות ופרדסים ובורגנים שאינם עשויים אלא לשמור בתוכן אם הוא יותר מסאתים אע"פ שהוא מוקף מחיצות כדין אסרו חכמים לטלטל בתוכו יותר מד"א^ב.
- ב. בית סאתיים היינו מקום ע' אמה על ע' אמה, (והוא כמ' מטר על מ' מטר^ג) ומחשבים אותו בתשבורת, וכל שליכא אלא ה' אלפים אמה הי"ז מהני. בין שהוא עגול או ארוך וקטין וכן כיו"ב כל שאין בו בתשבורת שיעור זה שרי לטלטל בו. ובלבד שלא יהא אורכו יותר משנים ברחבו (דהיינו שאורכו יותר ממאה אמה), שאם אורכו יותר משנים ברחבו אף שאינו אלא בית סאתיים מ"מ אסור לטלטל בו, י"א דאם פחות משהו מבית סאתיים אין פסול דאורכו פי שנים מרחבו^ד, וי"א דבכל גוונא כל שאורכו פי שניים מרחבו אסור בטלטול^ה.
- ג. קרפף בית סאתיים מצומצמות אין עובי הכתלים של הקרפף מצטרפים לאסור, ומש"ה כיון דשרי הקרפף בטלטול הי"ה דשרי מע"ג המחיצות, וכדין כותלי רה"ל.

גדר מקום שהוקף לדירה

- ד. שוק יש מקום להקל שהוא מוקף לדירה כיון שביום השוק אנשים קובעין שם דירתן לשעה והרבה איכרים אוכלים ושותים שם, וגם הבאר שהרבה שותים ממנו מסייע דירתן ול"ג מפסי ביראות^ו דלעיל עי"ש.
- ה. שטחים שתוך העיר אם אינן מוקפים מחיצות והם מיעוט מן העיר הרי הם בטלים^ז, ואם הם מוקפים מחיצות אלא שהעיר פרוצה לה בעשר הרי הם אוסרים^ח.
- ו. שטחים שסביבות העיר אף שהן בתוך היקף העיר, אם אין להם שום תשמיש בין שהם זרועים ובין שהם בור, הרי הן כדין קרפף שלא הוקף לדירה, ואמנם הסמוכים לעיר שהולכין בתוכן אפשר שהן בשם חצר, אבל שטחים גדולים וודאי אי"א להקל^ט.

הערות

^א שני"ח סק"א.

^ב שני"ח ס"א.

^ג חזו"א בסי' קנ"ו לסי' שני"ח במכתב, ובסו"ס קי"ב במכתב כ' שם שהוא כערך ל"ט מטר.

^ד שני"ח ס"ק י"ג.

^ה חזו"א סי' פ"ט ס"ק י"א.

^ו שני"ח שעה"ל או' ל"ג.

^ז חזו"א סו"ס קי"ב במכתב.

^ח ועי' בחזו"א שם שדן בלופן שבעה"ב שז' הקרקע אינו דר עימם אם אוכר אותו השטח את כל העיר כדין חצר שלא עירבה עי"ש.

^ט חזו"א סי' פ"ט סק"ז

איזה דברים מועילים לחלק את הקרפף שלא יהא סאתיים

- ז. אם עושה מחיצה באמצע הקרפף באופן שליכא סאתיים בכל צד ה"ז מהני, וכן מהני לחלקו בצו"ה^א, או בפס ד'^ב, ובלחיים או בפס ד' הנר' מבחוץ יל"ד בזה^ג.
- ח. עמוד שגובהו י' ורחבו ג' ה"ז ממעט מן השיעור בין שהוא סמוך לכותל ובין שהוא באמצעו^ד.
- ט. אם איכא תקרה הרי אותו מקום שיש בו תקרה ממעט משיעור בית סאתיים, ואף תקרה משופעת (שאינן בה דין פי תקרה להחיות בטלטול) מ"מ הכא היא ממעטת^ה, ואף בפרוצה בדי' רוחותיה דבעלמא לא אמרינן בכה"ג פי תקרה^ו.
- י. נטע בו אילנות למעט אורו אפי' אם יש בהן גובה עשרה ורוחב ד' אינן ממעטים^ז.
- יא. בור שבקרפף בין אם הוא בור של מים ובין אם הוא בור ריק שעשאו להתשמש בו להטמין בו חפציו וכיו"ב אינו ממעט^ח.

הערות

^א סי' קנ"ו לסי' שנ"ח במכתב.

^א עי' חזו"א סו"ס קי"ב במכתב שם, ושבועית סו"ס כ"ז. וע"ע ענף ה' לין קמ. ובטעם הדבר לתקרה מהני לחלק עי' חו"ב ס"ד ס"ק י"ז במוסגר.

^ב עי' חזו"א סי' פ"ח ס"ק כ"ט. ועי' בריטב"א כ"ה ב' בד"ה מתקיף בו' ויש מפרשים לקרפף יותר כו' ע"כ, דבפשוטו מבואר מתו"ד ללא מהני פס לענין לחלק את הקרפף, אמנם לכשתידוק בלשון מבואר דווקא בנר' מבחוץ נקט כן, וכמש"כ שם בהגידון בפרוץ במילואו, ובחזו"א סי' פ"ח ס"ק ט"ז נקט בלעת הריטב"א דמייירי בפחות מב"ס ולפי"ז לחק טובא לשון הריטב"א שכ' להדיא דמייירי ביותר מבית סאתיים, והחזו"א לשיטתו שם ס"ק י"ז להגידון בסוגיא שם הוא כמו שצייני שם בליור ק"ג, ולזה נחלק בריטב"א, אבל למש"נ בחו"ב סי' ד' ס"ק י"ז לנידון בריטב"א הוא משום חודו הפנימי, ממילא שפיר מנינן למימר דהריטב"א מייירי באופן שע"י המחיצות נעשה טפי מב"ס, ודו"ק. וכן הוכיח בחזו"א שם מהא דכ"ה ב' דמבואר דאי איכא גיפופי היה מהני לקרפף עי"ש, אמנם יעוין במאירי (בחידושים ובדיה"ב) דנקט ללא מהני גיפופים אלא עומ"ר, אמנם ל"ע טובא מה שנתקשה בסו"ד למ"ד לחי הנר' מבחוץ דמהני ומה שסיים שם די"מ דמייירי שנכנסים כותלי הקרפף כו' לשיטתו לא בעינן לזה שהרי אין הגיפופים מתירים את הקרפף, ול"ע.

^ג ובכאשונים כ"ה ב' דהקשו בפשיטות מדין נר' מבחוץ מבואר דס"ל דאף בנר' מבחוץ לענין קרפף, אמנם די"מ שהביא בריטב"א נר' מלשון ללא מהני בלחי הנר' מבחוץ לחלק בקרפף, עי' בהער' ללעיל, ועי' חזו"א סי' פ"ח ס"ק ט"ז.

^ד שנ"ח ס"ה ומ"ב שם.

^ה שנ"ח סו"ב.

בריטב"א (כ"ה א') הוסיף בזה דמייירי שהתקרה נעשית להיקף לזורים, ובפוסקים לא הזכירו תנאי זה, ול"ע.

^ו עי' תו' כ"ה ב' בד"ה הכא, שכן פי' הא דאמרינן שם כערסלא.

^ז שנ"ח ס"ד.

יב. דבר המטלטל אינו ממעט יט.

הערות

י"ח שני"ח ס"ד, ועיי"ש ס"ק מ"ד ושעה"ל או' מ"א. ועיי' צביה"ל שם דלעת תו' דבור מים ממעט, וע"ע בשעה"ל שהביא להתו"ש שמחלק בין קרפף לגינה עיי"ש.
 יט שני"ח ס"ק מ"ד.